ELENA EMILIA ȘTEFAN

METODOLOGIA ELABORĂRII LUCRĂRILOR ŞTIINŢIFICE

Curs universitar

PRO UNIVERSITARIA

D 81

ELENA EMILIA ŞTEFAN

821058

METODOLOGIA ELABORĂRII LUCRĂRILOR ŞTIINŢIFICE

- Curs universitar -

CUPRINS

Cuvânt înainte 9
INTRODUCERE 11
Lista abrevierilor utilizate 19

Capitolul I. METODOLOGIA JURIDICĂ 21
1. Conceptul de metodologie 21
2. Metodologia juridică 24
3. Obiectul metodologiei juridice 27
4. Conceptul de metodă 29
5. Tipuri de metode de cercetare în drept 31
6. Concluzii 34
7. Referințe bibliografice 34

Capitolul II. METODELE CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE ÎN DREPT 36
1. Metoda logică 36
2. Metoda comparativă 40
3. Metoda sociologică 44
4. Metoda istorică 47
5. Metodele cantitative 51
6. Alte metode de cercetare 55
7. Concluzii 59
8. Referințe bibliografice 59

Capitolul III. SCRIEREA ACADEMICĂ. PARTEA GENERALĂ 61
1. Limbajul juridic 61
2. Gândirea juridică 65
3. Etapele procesului de cercetare 68
3.1. Stabilirea temei de cercetare și a problematicii 71
3.2. Stabilirea scopului și a obiectivelor procesului de cercetare 72
3.3. Alcătuirea unui plan tematic de cercetare 73
3.4. Formularea ipotezelor, stabilirea variabilelor și selectarea metodelor de cercetare 76
3.5. Cercetarea propriu-zisă sau documentarea subiectului 79
3.6. Analiza rezultatelor și formularea concluziilor cercetării 82
4. Concluzii 83
5. Referințe bibliografice 83

Capitolul IV. SCRIEREA ACADEMICĂ. PARTEA SPECIALĂ 85
1. Redactarea lucrării 85
1.1. Generalităţi 85
1.2. Reguli de redactare a lucrărilor cu caracter ştiinţific 86
1.3. Reguli de formatare a unei lucrări cu caracter ştiinţific 91
1.4. Alte reguli de redactare 93
1.5. Reguli provenite din Standarde referitoare la redactare. 97
1.6. Alte consideraţii de redactare referitoare la tezele de doctorat 99
2. Corectarea lucrării 100
3. Stabilirea biliografiei 102
4. Alcătuirea cuprinsului/tablei de materii 103
5. Elaborarea anexelor, dacă este cazul 104
6. Susţinerea orală a lucrării şi publicarea rezultatelor cercetării 104
6.1. Susţinerea orală a lucrării 104
6.1.1. Pregătirea prezentării orale a lucrării 106
6.1.2. Prezentarea în public a lucrării 107
6.1.3. Sugestii de prezentare a unei lucrări pentru persoanele emotive dar nu numai 108
6.1.4. Sugestii pentru rostirea efectivă a textului susţinerii 109
6.2. Publicarea rezultatelor cercetării 115
7. Concluzii 115
8. Referinţe bibliografice 116

Capitolul V. STRUCTURA STANDARD A UNEI LUCRĂRI DE CERCETARE CU CARACTER ŞTIINŢIFIC 118
1. Structura standard a unei lucrări de cercetare cu caracter ştiinţific şi cerinţele pentru fiecare element în parte 118
1.1. Tema de cercetare şi titlul 119
1.1.1. Tema de cercetare 119
1.1.2. Titlul lucrării 120
1.2. Autorul şi afilierea 122
1.3. Rezumatul, termenii cheie şi încadrarea în JEL 123
1.4. Introducere şi context 126
1.5. Literatura consultată sau stadiul cunoaşterii 128
1.6. Scopul, obiectivele cercetării şi ipotezele de cercetare 131
1.7. Identificarea şi explicarea variabilelor 132
1.8. Eşantionarea 132
1.9. Alegerea, prezentarea şi argumentarea metodelor, tehnicilor şi instrumentelor de colectare şi analiză a datelor şi descrierea procesului de cercetare 132
1.10. Colectarea datelor şi informaţiilor, sistematizarea şi analiza rezultatelor cercetării 133
1.11. Analiza datelor, informaţiilor şi rezultatelor 135
1.12. Originalitatea cercetării şi valoarea adăugată a acesteia 136
1.13. Concluziile cercetării 139

1.14. Bibliografia 140
1.15. Alte elemente de structură ale unei lucrări 141
1.15.1. Anexele 141
1.15.2. Redarea mulțumirilor 142
2. Concluzii 143
3. Referințe bibliografice 144

Capitolul VI. NOTELE DE SUBSOL ȘI BIBLIOGRAFIA 145
1. Notele de subsol 145
1.1. Ce sunt notele de subsol 145
1.2. Care sunt utilitățile notelor de subsol 146
1.3. Cum se realizează notele de subsol 147
1.4. Modalități de citare utilizând notele de subsol 149
2. Bibliografia 153
2.1. Ce este bibliografia 153
2.2. Structura bibliografiei 155
3. Sursele bibliografice 157
3.1. Reguli de scriere a surselor bibliografice 158
3.2. Exemple de biliografie 160
4. Referințe bibliografice 165

Capitolul VII. CITAREA 166
1. Ce este citarea? 166
2. Reguli de citare 169
3. Prescurtările sau abrevierile în notele de citare 173
4. Ghilimelele- semnele citării 182
5. Erorile în citare 183
6. Stiluri de citare 185
6.1. Generalități 185
6.2. Stilul de citare CHICAGO 186
6.3. Stilul de citare APA 189
7. Concluzii 192
8. Referințe biliografice 193

Capitolul VIII. ETICA ȘI INTEGRITATEA ACADEMICĂ 194
1. Etica universitară 194
1.1. Legislația cu privire la etica universitară 199
2. Codul cadru de etică al personalului didactic din învățământul preuniversitar 201
3. Carta universitară și Codul de etică și deontologie profesională universitară 202
4. Conceptul de integritate academică 205
5. Buna conduită în cercetarea științifică 208
6. Comisia de etică universitară 212
7. Drept comparat privind etica și integritatea academică 214

8. Concluzii 217
9. Referințe bibliografice 217

Capitolul IX. PLAGIATUL 219
1. Ce este plagiatul 219
2. Sancțiuni pentru plagiat și autoplagiat 223
3. Câteva aspecte privind dreptul de autor 225
4. Tipuri de plagiat 228
5. Recomandări privind evitarea plagiatului în lucrările cu caracter științific 232
6. Programele recunoscute de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare și utilizate la nivelul instituțiilor de învățământ superior organizatoare de studii universitare de doctorat și al Academiei Române, în vederea stabilirii gradului de similitudine pentru lucrările științifice 235
7. Concluzii 236
8. Referințe bibliografice 237

Bibliografie selectivă curs 239
(I) Doctrină 239
(II) Legislație și jurisprudență 243
(III) Pagini internet: 245

ANEXE 247
Anexa nr. 1 - (Model de referat) 249
Anexa nr. 2 - (Model de studiu de caz) 251
Anexa nr. 3 - (Model de opis) 253
Anexa nr. 4 - (Model de declarație de onestitate) 254
Anexa nr. 5 - (Model de curriculum vitae european) 255
Anexa nr. 6 - (Model cerere de angajare) 257
Anexa nr. 7 - (Model de cerere stagiu de practică) 258
Anexa nr. 8 - (Model lucrare de disertație și reguli minimale de redactare a lucrării de disertație) 259

Cuvânt înainte

Doamna dr. Elena Emilia Ştefan continuă să publice într-un domeniu conex cercetării juridice - etica cercetării, iar, acum, metodologia acesteia. Această nouă abordare este cu atât mai necesară în condițiile existenței unor neclarități cu privire la stabilirea semnificației exacte a rolului metodei, care, ca principu (regulă) permite interpretarea justă a fenomenului juridic, sau, ca teorie a cunoaşterii, orientează raportul dintre subiect şi obiect sau, în sfârşit, ca logică, oferă posibilitatea reflectării realității obiective, a încadrării dreptului în formele cunoaşterii acestei realități. Ca orice altă ştiință particulară, dreptul trebuie să aibă o bază gnoseologică justă, care să exprime raportul real dintre obiect şi subiectul cunoscător. Dreptul, ştiință eminamente deductivă trebuie să asigure, metodologic vorbind, o anumită constanță a conceptelor cu care operează, operațiune dificilă în condițiile în care acestea, conceptele, se remarcă prin elasticitatea lor.

Preocupări metodologice au apărut odată cu primele încercări de explicare ştiințifică a lumii. Hegel face un important pas înainte în momentul în care consideră că metoda nu e nimic altceva decât structura întregului, stabilită în pura sa esențialitate. Metoda este un mijloc eficace al gândirii. Adecvarea metodologică se regăseşte în adevărul dobândit. O bună cunoaştere, explicare şi interpretare a dreptului (a fenomenului juridic) reclamă o metodologie corespunzătoare în baza căreia să se realizeze o înțelegere ştiințifică a mecanismului acțiunii sociale a dreptului, a funcțiilor lui, a esenței, conținutului şi formei dreptului.

Metoda juridică cuprinde, mai întâi, analiza de text, spre a explica înțelesul legii, dar şi împrejurările sociale şi istorice care au determinat apariția acesteia (etapa „dogmatică"), dar nu se opreşte aici, fiind nevoie şi de o „etapă cazuistică", ce presupune o viziune sociologică, în care se cercetează, dincolo

de text, mediul social în care textul legal îşi duce existenţa (Ch. Eisenmman). Metodologia juridică reprezintă sistemul unor factori de relativă invarianţă într-un număr suficient de mare de metode, factori ce au ca obiect raporturile care se stabilesc între diferite metode (particulare, individuale) în procesul cunoaşterii fenomenului juridic.

O metodă, în sensul adevărat al cuvântului, trebuie să fie determinată de însuşi obiectul cercetării ştiinţifice, trebuie să corespundă legilor acestuia. Între diversele trepte metodologice - generală, particulară, singulară - se stabilesc raporturi complexe, în cadrul cărora se pot distinge aspecte caracteristice legăturii dintre general şi particular, dintre parte şi întreg, dintre proces şi moment etc. Raporturile, legăturile, relaţiile care se stabilesc între diferitele metode, fie înainte, fie în timpul, fie după încheierea actului de cercetare ştiinţifică alcătuiesc obiectul metodologiei juridice. Strânsa colaborare între diferitele metode de cercetare este indispensabilă actului de cercetare întrucât fiecare are vocaţia de a sesiza universalul.

Pe această bază de principii, autoarea prezintă o lucrare care elaborează atât ideile centrale ale metodologiei juridice, dar şi aspecte care vizează domenii de larg interes în cercetare (modul de redactare a unei lucrări, structura standard a acesteia, modalitatea de raportare la izvoarele bibliografice etc.)

Prof. univ. dr. Nicolae Popa

Membru titular al Academiei de Ştiinţe Juridice

INTRODUCERE

Motto

„Este foarte uşor să te ascunzi la umbra gândului altuia dar este foarte greu să creezi tu ceva prin propriile puteri”.
(Domnul profesor Nicolae Popa,
Bucureşti, octombrie 1993)

Necesitatea introducerii cursului intitulat: „*Metodologia elaborării lucrărilor ştiinţifice*” în planurile de învăţământ de licenţă este întemeiată în primul rând pe raţiuni didactice. Activitatea didactică pe care o desfăşor din anul 2009 - prezent la Universitatea „Nicolae Titulescu” din Bucureşti a interferat şi interferează permanent cu activitatea de cercetare ştiinţifică, fiind implicată în îndrumarea studenţilor în întocmirea diverselor lucrări cu caracter ştiinţific precum şi, pentru câţiva ani de zile, în organizarea de conferinţe dedicate studenţilor dar şi absolvenţilor de facultate .

De asemenea, în al doilea rând, acest curs a fost gândit ca o completare a cursului deja tipărit, „Etică şi integritate academică”[1], pentru a oferi studenţilor un instrument de lucru complet în desăvârşirea cunoştinţelor în materie de redactare a lucrărilor cu caracter ştiinţific şi familiarizarea acestora cu „laboratorul de cercetare” dar şi cu ceea ce înseamnă un comportament corect în mediul academic, definit în legislaţie „buna conduită academică”. Practic, acest curs are o abordare interdisciplinară, fiind util pentru studenţi deoarece structura acestuia este compusă din trei mari domenii de cercetare: metodologia juridică, scrierea academică, etică şi integritate academică, aflându-se la interferenţa mai multor discipline precum: teoria generală a dreptului, scrierea academică, filosofia dreptului, etică şi integritate academică, dreptul proprietăţii intelectuale.

Necesitatea scrierii acestui curs s-a născut, în al treilea rând, din respect pentru profesorii mei, din dragoste pentru frumos şi din pasiune pentru

[1] Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritate academică*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2018, 216 p.

activitatea pe care am ales să o îmbrățișez, aceea de cadru didactic dar şi din dorința sinceră de a transmite studenților tot ceea ce ştiu şi m-au învățat profesorii mei, astfel că, am realizat această lucrare pe care o pun la dispoziția oricui are curiozitatea să o răsfoiască.

Consider că este onest din partea mea, să încep prezentarea acestui curs cu un citat dintr-o lucrare a autorului Eco: *„Cum se face o teză de licență"* care reflectă cel mai bine scopul cursului prezent: *„Să vă fie limpede că această carte nu vă spune ce să scrieți în teză. Asta e problema voastră"*[2]. Prin urmare, acest curs se adresează în egală măsură studenților, masteranzilor, doctoranzilor precum şi cadrelor didactice sau oricărui cercetător care doreşte să se informeze cu privire la cercetarea ştiințifică şi să-şi perfecționeze cunoştințele pe care le posedă referitoare la întocmirea lucrărilor cu caracter ştiințific, din domeniul juridic dar nu numai. Şi aşa cum foarte frumos exprima Ovidiu Drimba în „Istoria culturii şi civilizației": *„Opera, actul şi omul de cultură urmăresc satisfacerea nevoilor spirituale şi intelectuale; relevarea de sine, descoperirea necunoscutului, explicația misterului şi plăcerea frumosului. Iar în raporturile cu natura, cu omul, cu societatea, urmăresc stabilirea, nu a unor relații practice, utilitare, sau de instrumentalizare a unuia de către celălalt, ci a unei relații de comunicare, de căutare, de regăsire în celălalt"*[3].

Documentarea subiectului prezentului curs s-a întins pe mai mulți ani de zile, ani alocați analizei şi observării tendințelor spre care se îndreaptă activitatea de cercetare ştiințifică în cadrul universităților şi în afara acestora dar şi, în egală măsură, lucrului efectiv cu studenții, pe care i-am sprijinit şi încurajat să redacteze diverse proiecte de cercetare, să participe la diferite activități studențeşti. În timpul facultății se formează primele deprinderi ale studentului cu privire la cercetarea ştiințifică, în cadrul laboratorului de cercetare, aceasta este o concluzie certă la care am ajuns.

În ultimii ani, am lucrat foarte mult cu studenții care doreau să participe la conferințele studențeşti şi am constatat că este mult mai de folos, pe termen lung, un curs care să îi învețe pe studenți tot ce trebuie să ştie despre o lucrare cu caracter ştiințific în comparație cu eforturile depuse pentru a le coordona lucrările câtorva. De aceea, acest curs intitulat *„Metodologia elaborării lucrărilor ştiințifice"* este recomandat să figureze în planurile de învățământ în primul an de facultate, semestrul I, pentru a asigura formarea completă a studentului nu numai din punct de vedere al specializării cât şi al cercetării ştiințifice, pentru că cele două se îmbină. În egală măsură, acest curs poate figura şi în planurile de învățământ pentru masterat sau doctorat.

---

[2] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licență*, trad. George Popescu, ediție revăzută, Editura Polirom, Bucureşti, 2014, p. 12.

[3] Ovidiu Drimba, *Istoria culturii şi civilizației*, vol. I, ediție definitivă, Editura Saeculum I.O. şi Editura Vestala, Bucureşti, 2001, p. 6.

De asemenea, un alt argument pentru introducerea acestui curs în planurile de învăţământ, la facultăţi, este acela că, este puţin greu să îndemni studenţii să participe la orice conferinţă studenţească ori să redacteze proiecte de cercetare şi să pretinzi un atare rezultat, fără ca aceştia să fi parcurs anterior un curs de Metodologie. Simpla înmânare a unui model de redactare a unei lucrări nu este suficientă deoarece studenţii dar şi masteranzii nu au o bază şi o construcţie solidă anterioară despre etica redactării lucrărilor cu caracter ştiinţific şi a modalităţii de întocmire a lucrărilor, aceştia neştiind cum să procedeze corect pentru redactarea proiectelor şi vor avea tendinţa să apeleze, în marea lor majoritate, la toate subterfugiile documentării şi redactării de lucrări, respectiv exclusiv la internet. Ori, aşa cum se arată în doctrina noastră, *„experienţa demonstrează că viaţa cotidiană a oamenilor nu este posibilă fără anumite reguli de conduită"*[4].

Cu atât mai mult, pentru un student la Drept dar nu numai de la această specializare, dificultăţile şi provocările întâlnite chiar din primul an de studiu sunt foarte multe. Pe de o parte, studentul se intersectează cu o altfel de situaţie, diferită de cea întâlnită la liceu şi ne referim la multitudinea informaţiei şi a termenilor juridici sau de specialitate în general, a adagiilor latine, de multe ori de neînţeles la prima rostire a acestora. Pe de altă parte, viaţa academică, pe lângă participarea la cursuri şi seminare, presupune cunoaşterea normelor de bună conduită academică şi, inevitabil, redactarea şi prezentarea de lucrări, de proiecte, cu un grad mai mic sau mai mare de dificultate sau de exigenţă şi atunci se pune problema unei organizări atât a timpului alocat cât şi a cunoaşterii unui set de reguli pentru realizarea acelui proiect.

Pe măsură ce trec săptămânile de curs şi seminar, se adună materia predată, se înmulţesc proiectele de cercetare la discipline diferite şi studentul intră în panică pentru că are impresia că nu se va descurca şi, în acel moment (uneori sau deseori, de la caz la caz) intră în rol „*simplificarea*" sau provocarea minimalizării efortului de a trece prin „travaliul" conceperii, documentării, redactării şi prezentării unei lucrări cu caracter ştiinţific, prin propriile eforturi. Cele mai mari provocări la care trebuie să facă faţă studentul la redactarea proiectului sunt: ce înseamnă un plan de cercetare sau un plan de lucrare, cum se realizează o documentare, ce surse să folosească, dacă este obligatoriu să meargă la bibliotecă, care să fie lungimea textului, câte pagini să aibă, lungimea bibliografiei etc. Citările deja sunt adevărate necunoscute pentru aceştia pentru că studenţii nu ştiu care sunt modalităţile corecte şi concrete în care se poate expune în lucrarea lor părerea altuia, nu ştiu ce este plagiatul şi care sunt sancţiunile pentru aceasta, ori pur şi simplu nu realizează că, preluând după internet diverse texte ori informaţii, fac ceva greşit etc.

Din punct de vedere comparativ, să presupunem totalmente fictiv, că studentul nostru, de bună credinţă dar neinformat, intră într-o pădure total

---

[4] Dumitru Mazilu, *Teoria generală a dreptului,* Editura All Beck, Bucureşti, 1999, p. 5.

neechipat şi nepregătit pentru supravieţuirea în sălbăticie. Pe bună dreptate că se sperie de necunoscut, de animalele sălbatice şi fuge de pădure. Aşa se întâmplă şi la facultate, mulţi se sperie de dimensiunea proiectului de cercetare, îl consideră ca fiind ceva extraordinar de greu pentru că nu ştiu ce presupune şi în final, îl abandonează sau, deseori trişează, luând de-a gata materiale de pe internet, sperând cu nu va observa nimeni. Evident că, revenind la viaţa studenţească, dacă are de ales un student între a petrece ore şi ore la bibliotecă şi a se rătăci în noianul de informaţii din care trebuie să extragă ce-i este de folos, în care nu ştie şi nu poate pleca de la general la particular pentru că nu are exerciţiu şi nu a studiat o asemenea disciplină care să-l familiarizeze cu minime reguli de documentare spre exemplu, evident că cel mai la îndemână este „*simplificarea*" şi mulţi cedează acestei tentaţii.

„*Simplificarea*" studenţească în opinia noastră se referă la orice subterfugiu la care apelează un student dar nu numai pentru a îşi rezolva proiectele cu minim de efort, eventual numai identificând pe internet lucrări gata făcute şi singurul efort pe care acesta îl face este doar să tipărească respectiva lucrare de-a gata şi să îşi treacă numele pe prima pagină, necunoscând că această practică des întâlnită de altfel, pe lângă faptul că nu este etică este şi sancţionabilă potrivit legii. În prezent, asistăm la inedita realitate în care, pentru mulţi absolvenţi de facultate, admiterea în profesie înseamnă să ştie să răspundă la un număr de grile, eliminându-se subiectele teoretice. Pe termen lung, acest lucru va însemna o scădere a interesului studenţilor pentru cercetare şi în final, se va ajunge la neconştientizarea responsabilităţii pentru actul de cercetare. Explozia informaţiei disponibile pe internet, cu acces liber şi de oriunde în paralel cu scăderea dorinţei de a răsfoi cărţi tipărite şi de a le citi efectiv, slăbeşte actul de cercetare prin lipsa exerciţiului şi a travaliului personal în a concepe, redacta şi prezenta o lucrare cu caracter ştiinţific de către studenţi dar nu numai.

Considerăm, în acest context că, un curs de „*Metodologia elaborării lucrărilor ştiinţifice*" pe lângă faptul că îl informează pe student, îl şi organizează pe acesta cum să procedeze atunci când are de redactat un proiect, punându-i la dispoziţie unelte, instrumente de cunoaştere. Documentarea diferitelor tematici care formează acest curs mi-a dat fericita ocazie să-mi perfecţionez stilul, să identific şi să corectez greşelile pe care le-am descoperit în propriile lucrări şi să fiu de acum, mult mai atentă la orice amănunt care presupune o lucrare cu caracter ştiinţific, pornind de la premisa că nimeni nu s-a născut învăţat şi că întotdeauna este bine să îţi recunoşti şi să-ţi corectezi greşeala şi să fii deschis sugestiilor profesorilor noştri şi cunoaşterii în general.

Am început documentarea acestui curs condusă de dorinţa de a inventaria şi prezenta ceea ce am considerat necesar să cunoască studenţii în legătură cu metodologia de elaborare a oricărei lucrări ştiinţifice. Aşa cum afirma Eco, *„Să pleci în căutarea comorilor este o experienţă pasionantă: merită să faci o călătorie, organizându-ţi-o bine şi urmând un itinerar care să ducă la atingerea*

comorilor celor mai interesante, scoţându-le la iveală din cele mai mărunte abaţii"[5]. Ceea ce a dat tuşa finală acestui curs a fost experienţa didactică, la catedră şi intuirea nevoilor studenţilor în realizarea lucrărilor practice.

Aşa cum se va observa din scurta prezentare a capitolelor, parcurgerea acestui curs va oferi răspunsuri la întrebări precum: care sunt metodele de cercetare prin care se poate analiza un subiect, care este structura unei lucrări, ori cât de important este titlul unei lucrări, cum se întocmeşte un plan de cercetare, cum se realizează şi ce presupune documentarea unui subiect, cum se prezintă ideile altora în propria lucrare fără a fi acuzat de plagiat, care sunt tendinţele pe plan internaţional privind etica şi integritatea ştiinţifică, care sunt sancţiunile pentru încălcarea normelor de bună conduită academică etc.

Acest curs debutează cu primul capitol dedicat *metodologiei juridice*, analizând pe larg: conceptul de metodologie, metodologia juridică şi obiectul metodologiei juridice precum şi conceptul de metodă dar şi chestiuni referitoare la tipurile de metode de cercetare în drept. „*Metodologia ştiinţifică este folosită şi în cercetarea fenomenelor juridice*[6]*"* subliniază Mazilu. Metodologia juridică pune la dispoziţia cercetătorului în drept o serie întreagă de instrumente dar, atenţie, cercetătorul va trebui să ţină seama în cercetarea pe care o întreprinde, că dreptul nu este un fenomen static. De asemenea, în acest capitol s-a analizat tandemul: metodologie-metodă. În opinia lui Popa, „cuvântul **metodă** vine de la grecescul „methodos" - cale, drum, dar şi mod de expunere[7]".

Capitolul al II-lea analizează *metodele cercetării ştiinţifice* în drept, precum: metoda logică, comparativă, sociologică, istorică, metodele cantitative dar şi alte metode de cercetare. Capitolele III-V sunt dedicate *scrierii academice* şi prezintă pe larg, etapele procesului de cercetare ştiinţifică şi structura standard a unei lucrări cu caracter ştiinţific. În Capitolul VI se tratează problematica referitoare la notele de subsol şi la bibliografie pentru a face trecerea către o problematică extrem de importantă în redactarea oricărei lucrări cu caracter ştiinţific şi anume citarea. Din acest punct de vedere, am alocat un spaţiu mai larg citării şi stilurilor de citare, respectiv Capitolul VII optând pentru prezentarea, pe scurt şi cu titlu informativ a două stiluri de citare, larg utilizate de cercetători în general şi anume, Chicago şi APA.

În societatea românească dar nu numai există o preocupare atât a legiuitorului dar şi a membrilor comunităţii academice în vederea creării unei culturi a responsabilităţii în legătură cu cercetarea ştiinţifică. Concepte precum „etica şi integritatea academică" au fost analizate în Capitolul VIII, menţionându-se Ordinul M.E.N. nr. 3131/2018 privind includerea în planurile de învăţământ,

---

[5] Umberto Eco, *Cum ne construim duşmanul şi alte scrieri ocazionale,* trad. de Ştefania Mincu, Editura Polirom, Bucureşti, 2017, p. 97.

[6] Dumitru Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului*, Editura All Beck, Bucureşti,1999, p. 16.

[7] Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, ediţia a 5-a, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2014, p. 14; Dumitru Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului, op.cit., p.* 16.

pentru toate programele de studii universitare organizate în instituțiile de învățământ superior din sistemul național de învățământ, a cursurilor de etică şi integritate academică, publicat în Monitorul Oficial nr. 140 din 14.02.2018. Acest Curs se încheie cu o problematică pe cât de actuală pe atât de delicată şi anume „plagiatul". Aşa cum arătam cu o altă ocazie, „pentru că este deja un fenomen mult mediatizat în societatea românească dar nu numai şi, prin urmare, inclusiv Ministerul Educației Naționale a înțeles importanța cunoaşterii fenomenului prin obligativitatea ca universitățile, începând cu anul universitar 2018-2019 să introducă în planul de învățământ, obligatoriu pentru master şi doctorat şi facultativ pentru licență a cursurilor de Etică şi integritate academică (...)"[8]. Astfel, în Capitolul IX s-au analizat conceptele de plagiat dar şi de autoplagiat atât din punct de vedere al reglementării acestora în legislație cât şi al sancțiunilor pentru acestea. De asemenea, s-a procedat, pe scurt, şi la exemplificarea tipurilor de plagiat, identificate de-a lungul anilor de activitate didactică.

Potrivit legislației actuale, noțiunea de plagiat nu este definită de Legea educației naționale nr. 1/2011[9] aşa cum, poate, ne-am fi aşteptat cu toții. Plagiatul este considerat în cuprinsul art. 310 din acelaşi act normativ: „*abatere gravă de la buna conduită"* în cercetarea ştiințifică şi activitatea universitară. Plagiatul este definit însă de Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiințifică, dezvoltarea-tehnologică şi inovare ca fiind: „*expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic a unor texte, expresii, idei, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate, ori metode ştiințifice, extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale altor autori, fără a menționa acest lucru şi fără a se face trimitere la sursele originale*"[10] iar Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor şi drepturile conexe[11] socoteşte drept infracțiune: „*fapta persoanei care îşi însuşeşte, fără drept, în întregime sau în parte, opera altui autor şi o prezintă ca o creație intelectuală proprie*".

În cele ce urmează, adresez *mulțumiri* mai multor persoane care au contribuit la documentarea subiectului, însuşirea şi sistematizarea cunoştințelor care formează acest curs.

În primul rând, menționez faptul că, am avut norocul să învăț în anii studenției şi ulterior la cursurile postuniversitare, la masterat şi doctorat de la cei mai buni profesori cărora le sunt recunoscătoare pentru tot ceea ce m-au

---

[8] Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritate academică, op.cit.*, p. 15.

[9] Legea educației naționale nr. 1/2011 publicată în M.Of. nr. 18 din 10 ianuarie 2011, cu ultimele modificări prin O.G. nr. 9/2018 privind modificarea şi completarea unor acte normative în domeniul educației, publicată în M.Of. nr. 744 din 28 august 2018 şi Legea nr. 114/2019 (...) publicată în M.Of. nr. 469 din 10 iunie 2019.

[10] Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiințifică, dezvoltarea –tehnologică şi inovare, publicată în M.Of. nr. 505 din 04.06.2004, cu ultima modificare prin O.G. nr. 2/2016, publicată în M.Of. nr. 51 din 21.01.2016, aprobată prin Legea nr. 178/2016.

[11] Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor şi drepturile conexe, publicată în M.Of. nr. 60 din 26 martie 1996, cu ultimele modificări şi completări.

învăţat şi ştiu astăzi, deoarece acei ani au fost decisivi în formarea mea profesională.

În al doilea rând, precizez faptul că, am avut extraordinara şansă să îmi desfăşor activitatea didactică având drept „colegi" de catedră şi apoi de departament pe titani ai dreptului, pe domnii profesori universitari doctori care sunt pentru mine veşnică sursă de inspiraţie şi exemplu de profesori adevăraţi şi dedicaţi cercetării ştiinţifice şi pe care îi menţionez în cele ce urmează: Nicolae Popa, Ioan Muraru, Emil Molcuţ, Raluca Miga Beşteliu, Augustin Fuerea, cărora le sunt recunoscătoare pentru tot ce m-au învăţat şi mă învaţă şi acum, dar mai ales pentru accesul la cunoaştere. Graţie acestei întâlniri de destin cu profesorii mei, am putut avea cel mai bun start posibil în activitatea didactică şi de cercetare ştiinţifică şi nu pot decât să le mulţumesc din toată inima pentru acest lucru.

În al treilea rând, sunt profund recunoscătoare domnului profesor Nicolae Popa care, aşa cum am mai spus-o cu altă ocazie şi o voi repeta de fiecare dată, este personalitatea care şi-a pus amprenta asupra formării mele profesionale încă din anii studenţiei, fiind primul la curent cu toate frământările mele referitoare la cercetarea ştiinţifică şi care m-a sprijinit în orice proiect de cercetare ştiinţifică pe care l-am avut. Domnul profesor Nicolae Popa este pentru mine omul şi dascălul cu un spirit frumos lângă care am învăţat modestia intelectuală dublată de cunoaştere şi de respect pentru lege, pentru oameni, pentru locul în care lucrez şi dragostea pentru frumos.

De asemenea, adresez mulţumiri tuturor autorilor de lucrări ştiinţifice a căror activitate de cercetare m-a ajutat de-a lungul anilor în documentarea subiectului şi pe care i-am citat în acest curs ori pe care doar i-am studiat, fiind o reală sursă de inspiraţie.

Adresez mulţumiri tuturor colegilor mei de la Facultatea de Drept a Universităţii „Nicolae Titulescu" din Bucureşti pentru sprijin şi încurajare în realizarea acestui curs, deoarece am avut confirmarea utilităţii acestuia pentru studenţi, fiind un curs general valabil tuturor specializărilor.

Nu în ultimul rând, adresez mulţumiri studenţilor mei pentru că aceştia m-au inspirat să scriu acest curs, deoarece, datorită problemelor pe care generaţii de studenţi le-au întâmpinat de-a lungul anilor atunci când se punea problema participării cu lucrări la conferinţe studenţeşti ori la simple concursuri/competiţii studenţeşti, am ştiut despre ce subiecte ar fi interesaţi să fie abordate în interiorul cursului, pe ce anume să se concentreze explicaţiile. Prin urmare, am exemplificat cât mai mult noţiunile teoretice, pentru a fi un Curs foarte uşor de înţeles, ca şi cum ar fi un abecedar al întocmirii lucrărilor cu caracter ştiinţific.

Consider că este important nu numai pentru mediul academic dar şi pentru societatea în care trăim să fim responsabili şi să ne preocupăm ca studenţii dar şi absolvenţii unei facultăţi să înveţe şi să-şi dezvolte abilităţi necesare realizării unei activităţi de cercetare ştiinţifică, pentru ca, prin efortul

nostru, asumat, de punere la dispoziţia studentului a uneltei de cercetare, să contribuim la cultivarea respectului pentru munca proprie dar şi pentru ideile altora, în deplină concordanţă cu respectarea legilor şi a moralităţii. Aşa cum afirma Vargas Llosa în „Civilizaţia spectacolului": *„nimeni nu poate şti totul despre tot - asta nu a fost posibil nici înainte şi nu e nici acum, dar cultura îi poate ajuta omului cult măcar cât să stabilească nişte ierarhii şi nişte preferinţe în câmpul cunoaşterii şi al valorilor estetice"*[12]. Acest curs, prin modalitatea de sistematizare şi prezentare a informaţiei, consider că va reuşi să stârnească interesul şi curiozitatea studenţilor ca să-l lectureze şi apoi să pună în practică la viitoarele proiecte de cercetare cu mai multă uşurinţă, ceea ce nu ştiau. Dacă cel puţin o persoană va conştientiza că o lucrare cu caracter ştiinţific nu se realizează greu dacă sunt respectate nişte reguli şi va şti să întocmească singură, spre exemplu, un plan de lucrare ori va scrie corect un citat sau notele de subsol, înseamnă că scopul cursului a fost atins.

„Greşeala recunoscută este pe jumătate iertată", ne-au învăţat părinţii noştri în primii ani de viaţă, de aceea, recomandarea către toţi studenţii, absolvenţii de facultate, masterat, doctorat, indiferent de specializare este că, deşi orice om este supus greşelii, mare atenţie să avem când „împrumutăm munca altuia" şi ne trecem numele pe creaţia altuia, cu bună ştiinţă. Aşadar, consider că, schimbarea începe cu fiecare dintre noi, în orice mediu trăim ori ne desfăşurăm activitatea şi nimic nu este mai trainic decât ce este făcut prin muncă şi efort personal, cu responsabilitate.

Legislaţia consultată şi utilizată în prezentul curs este actualizată la data de 30.08.2019.

Autoarea

[12] Mario Vargas Llosa, *Civilizaţia spectacolului*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2017, p. 62.

Lista abrevierilor utilizate

ANCSI	- Autoritatea Națională pentru Cercetare Științifică și Inovare
ARACIS	- Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior
AID	- Asociația pentru Implementarea Democrației
ALEEA	- Federația Europeană a Academiilor Naționale de Știință și Științe Umaniste
Constituție	- Constituția României revizuită
CCR	- Curtea Constituțională a României
CNATDCU	- Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare
CNCS	- Consiliul Național al Cercetării Științifice
CCCDI	- Colegiul Consultativ pentru Cercetare - Dezvoltare și Inovare
CNFIS	- Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior
CNBU	- Consiliul Național al Bibliotecilor Universitare
CEMU	- Consiliul de Etică și Management Universitar
CNECSDTI	- Consiliul Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării
Declarația de la Singapore	- Declarația de la Singapore privind Integritatea cercetării
DEX	- Dicționarul explicativ al limbii române
H.G.	- Hotărâre de Guvern
ICAI	- Centru internațional pentru integritate academică
Lege	- Legea
MECTS	- Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice
MEN	- Ministerul Educației Naționale
Op.cit.	- Opera citată
O.G.	- Ordonanță de Guvern
Ordin	- Ordin de ministru
O.U.G.	- Ordonanța de Urgență a Guvernului
R.D.P.	- Revista de Drept Public
R.R.D.P.I.	- Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale
Software-urile antiplagiat recunoscute	- lista programelor recunoscute de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare și utilizate la nivelul instituțiilor de învățământ superior organizatoare de studii universitare de doctorat și al Academiei Române, în vederea stabilirii gradului de similitudine pentru lucrările științifice
S.n.	- sublinierea noastră
U.E.	- Uniunea Europeană
UEFISCDI	- Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării
UNVNT	- Universitatea „Nicolae Titulescu" din București

Capitolul I. METODOLOGIA JURIDICĂ

Obiectivele de învățare ale Capitolului I
După parcurgerea Capitolului I. „Metodologia juridică" veți reuși:
1. să cunoaşteți semnificația conceptului de metodologie;
2. să înțelegeți ce este metodologia juridică şi importanța acesteia în domeniul cercetării ştiințifice;
3. să indicați obiectul metodologiei juridice;
4. să definiți conceptul de metodă;
5. să enumerați cel puțin trei metode de cercetare care se utilizează în drept.

1. Conceptul de metodologie

Metodologia reprezintă un set de instrumente, de unelte, de metode cu caracter general puse nouă la dispoziție, în conformitate cu care să ştim cum să procedăm atunci când realizăm o cercetare cu caracter ştiințific. Însă, nu este suficient să cădem în capcana de a crede că aplicarea unei metode de cercetare este şi suficientă pentru a avea o cercetare ştiințifică valoroasă. Cercetarea ştiințifică, în general, presupune mult mai mult decât cunoaşterea teoretică a unor metode de cercetare, ca şi cum dacă ai respecta o rețetă, ar ieşi un produs final sigur, pentru că practica arată că nu este suficient. Fără îndemânare, viziune de ansamblu, puțină experiență şi multă muncă de cercetare etc., rezultatul cercetării ştiințifice nu este la fel de bun în comparație cu munca altei persoane mai experimentate, spre exemplu. Prin urmare, cercetarea ştiințifică presupune un set de abilități dar şi onestitate, respect pentru munca altora, respect față de adevăr, mult exercițiu şi documentare în primul rând, coerență şi claritate în exprimare, cunoaşterea şi respectarea legislației, a normelor etice şi de integritate academică, cunoaşterea regulilor de ortografie dar nu numai.

Conform Dicționarului explicativ al limbii române, „**metodologia**" are mai multe sensuri, printre care menționăm: „totalitatea metodelor de cercetare folosite într-o ştiință sau metodă de cunoaştere cu maximum de generalitate; metoda cea mai generală de cunoaştere[1]". Un alt termen strâns legat de

[1] A se vedea pe larg: https://dexonline.ro/definitie/metodologie, cu ultima accesare la data de 19.02.2018.

metodologie, ale cărui semnificaţii trebuie cunoscute, este **epistemologia**. Conform Dicţionarului explicativ al limbii române, „*epistemologia*" semnifică „teoria cunoaşterii ştiinţifice[2]".

Doctrina arată: „Nu mai este pentru nimeni astăzi o noutate faptul că lumea contemporană se află, datorită mijloacelor moderne de comunicare, într-un continuu proces de eliminare a barierelor politice, culturale şi, nu în ultimul rând, economice"[3] iar alţi autori subliniază: „Ca şi în orice domeniu şi cercetarea ştiinţifică juridică se bazează pe folosirea unei metodologii, a unui ansamblu de metode şi procedee cu ajutorul cărora are loc studierea dreptului în toată complexitatea sa"[4].

În urma documentării efectuate, s-a constatat faptul că, subiectul metodologiei nu preocupă doar pe specialiştii dreptului. În opinia unui autor, „Metodologia cercetării ştiinţifice şi a elaborării lucrărilor ştiinţifice a preocupat deopotrivă filosofi, logicieni, pedagogi, sociologi, dar şi lingvişti, biologi şi informaticieni"[5]. Pe de altă parte, s-a afirmat că: „Ştiinţa dreptului îşi afirmă statutul epistemologic printr-o preocupare constantă şi veche pentru perfecţionarea mijloacelor gândirii obiectului său"[6]. De asemenea, potrivit lui Rădulescu, „Ca o descriere a căilor urmate cu oarecare regularitate, fie de către gândire, în căutarea adevărului, fie de către acţiune, în realizarea scopului, *metodologia este o logică aplicată*. De aceea, înţelegerea ei aprofundată presupune stăpânirea unor date fundamentale despre cunoaşterea cunoaşterii (logica) şi, în cadrul acesteia, despre cunoaşterea ştiinţifică (epistemologia)"[7].

Cercetarea ştiinţifică şi îndeosebi cercetarea desfăşurată în mediul academic a dus la nevoia existenţei schimbului de idei între acestea. Aşa cum afirmă Chelcea, (...) „Cel dintâi principiu înscris în *Magna Charta a universităţilor*, semnată la 18 septembrie 1988 la Bologna de către un mare număr de rectori din Uniunea Europeană stabileşte că universităţile au rolul de: „a produce şi transmite cultura prin intermediul cercetării şi învăţământului"[8]. În aceeaşi ordine de idei şi Craiovan subliniază: „Se constată că, ori de câte ori oamenii de ştiinţă reuşesc să găsească soluţii pentru a ieşi din labirintul de

---

[2] A se vedea pe larg: https://dexonline.ro/definitie/epistemologie, cu ultima accesare la data de 19.02.2018.

[3] Manuel Guţan, *Sisteme de drept comparate. Introducere în teoria generală a dreptului comparat,* Editura Hamangiu, Bucureşti, 2014, p. 1.

[4] I. Ceterchi, I. Craiovan, *Introducere în teoria generală a dreptului*, Editura All Beck, Bucureşti, 1998, p. 11.

[5] Mihaela Şt. Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat,* ediţia a II-a, Editura Didactică şi Pedagogică R.A., Bucureşti, 2011, p. 17.

[6] Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului,* ediţia 5, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2014, p. 15.

[7] Mihaela Şt. Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. op.cit.*, pp. 15-16.

[8] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, ediţia a IV-a revizuită şi adăugită, Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2007, p. 31.

raționalitate al unei epoci, respectiv de a se ridica la moduri noi de înțelegere şi construcție teoretică, neconforme cu vechile paradigme de interpretare şi de gândire, ei procedează în prealabil la edificarea unor noi demersuri filosofice, pentru a depăşi ceea ce este obscur conceptual şi metodologic şi a explica noile achiziții ale ştiinței[9]".

Astăzi, metodologia este înțeleasă şi interpretată altfel decât acum 100 de ani deoarece asistăm în prezent la o circulație fără precedent a ideilor, a cunoştințelor. Aşa cum se definesc în Legea educației naționale nr. 1/2011, „cunoştințele reprezintă rezultatul asimilării, prin învățare, a unui ansamblu de fapte, principii, teorii şi practici legate de un anumit domeniu de muncă sau de studii". Din punctul de vedere al lui Guțan, „Conceptele de unificare, uniformizare, integrare, globalizare se fac tot mai des întâlnite atât la nivel mondial, cât şi la nivel regional[10]". Prin urmare, metodologia cercetării ştiințifice este un subiect extrem de actual care a preocupat generații iar fiecare epocă a beneficiat de mijloace compatibile cu acele vremuri.

În prezent, dezvoltarea explozivă a ştiinței dar şi a informaticii în special aduce beneficii incontestabile pentru omenire. Medicina este în topul descoperirilor ştiințifice şi cu toate acestea, progresul impune respectarea regulilor, a legislației, a moralității şi a demnității ființei umane. În cercetare, devine astfel un imperativ cunoaşterea în profunzime a metodologiei în conformitate cu care se realizează cercetarea şi implicit a metodelor acesteia, în acord mijloacele moderne de documentare, de desfăşurare a unui experiment, a unui sondaj de opinie, de redactare a unei lucrări cu caracter ştiințific ori de prezentare a unui proiect, toate raportate la cunoaşterea legislației şi a standardelor specifice existente în cercetare şi învățământ etc. În aceeaşi ordine de idei, s-a subliniat că: „Predictibilitatea modului în care o societate gândeşte sau acționează cu privire la drept, într-un anume moment dat, poate fi pusă sub semnul întrebării prin simple observații empirice[11]".

În opinia lui Gherghel: „Întocmirea corectă a lucrărilor ştiințifice este importantă (...) din mai multe motive:

a) de modul în care sunt transmise rezultatele unei cercetări ştiințifice depinde valorificarea în practică a acestor rezultate (...);

b) redactarea după norme riguroase a unei lucrări conduce la o comunicare rapidă între specialişti, lucru cu atât mai imperios în epoca noastră, dominată de internet;

c) lucrările ştiințifice impecabil redactate au şanse mai mari de a fi acceptate spre publicare în diverse reviste sau volume de specialitate, decât cele prezentate într-o formă neglijentă, multe redacții impunând colaboratorilor un set de norme standardizate;

---

[9] I. Craiovan, *Metodologia Juridică*, Editura Universul Juridic, București, 2005, p. 219.
[10] Manuel Guțan, *Sisteme de drept comparate, op.cit.*, p. 1.
[11] *Ibidem*, p. 274.

d) în fine, „redactarea corectă a comunicărilor şi articolelor ştiinţifice contribuie şi la formarea stilului ştiinţific, la dezvoltarea artei de a vorbi, precum şi la desăvârşirea trăsăturilor morale, etice ale oamenilor de ştiinţă, cercetătorilor, specialiştilor”[12].

Aşadar, aşa cum afirmă alt autor, „*metodologia cercetării ştiinţifice,* ca disciplină de studiu, poate contribui la dezvoltarea spiritului ştiinţific, inclusiv a spiritului critic, precum şi a altor dimensiuni intelectuale cum ar fi rigoarea, respectul faţă de ideile altuia, probitatea intelectuală, cultul probei, puterea de a renunţa la tot ce se dovedeşte fără fundament”[13]. Nu în ultimul rând, observăm faptul că, respectarea eticii în cercetarea ştiinţifică pune din ce în ce mai multe probleme în societatea actuală, fără a ne raporta la planul naţional sau cel extern, fiind mai degrabă, o preocupare internaţionalizată pentru crearea unui cadru legal de bune practici în cercetarea ştiinţifică.

2. Metodologia juridică

Aşa cum anterior s-a arătat, metodologia în general este compusă dintr-un set de reguli, de metode, cu caracter general iar metodologia cercetării ştiinţifice are aplicabilitate şi în domeniul dreptului. „Ceea ce trebuie făcut când se cunoaşte şi se urmăreşte un scop nu mai este relevat de raţiunea practică, ci este impus de cunoaşterea mijloacelor necesare şi a modului de utilizare a lor pentru realizarea scopului”[14], afirmă Georgescu. În opinia lui Mazilu: „Metodologia ştiinţifică este folosită şi în cercetarea fenomenelor juridice”[15].

În prezent, metodologia juridică se studiază în facultate, fiind disciplină de studiu care face parte din planul de învățământ al facultăților, din diferite domenii. De regulă, metodologia juridică sau metodologia cercetării ştiinţifice cum mai este denumită se studiază ca disciplină opțională la licență, în anul I de studiu şi desăvârşită ulterior, ca disciplină obligatorie de data aceasta, la studiile de master sau chiar doctorat prin discipline precum: Etica cercetării, Integritatea academică sau Deontologia şi, de dată recentă, Etică şi integritate academică.

În doctrina de specialitate s-a cercetat subiectul metodologiei juridice, surprinzându-se evoluția din punct de vedere istoric asupra preocupărilor necesității existenței acestei discipline în universități, astfel:

- „La 28 iunie 1943, în Secția juridică a Institutului de Ştiințe Sociale al României, Mircea Manolescu prezintă sugestia de a se cerceta, în anii

---

[12] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific,* Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1996, p. 6, *apud* Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific. Disciplinele umaniste*, Editura Polirom, Bucureşti, 2017, pp. 26-27.

[13] Mihaela Şt. Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice, op.cit.*, p. 13.

[14] Ştefan Georgescu, *Filosofia dreptului. O istorie a ideilor din ultimii 2.500 de ani*, ediția a 2-a, Editura All Beck, Bucureşti, 2001, p. 85.

[15] Dumitru Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului*, Editura All Beck, Bucureşti,1999, p. 16.

1943-1944, problema metodologiei juridice, susţinând comunicarea *Teme pentru o metodologie juridică privită ca o disciplină autonomă*. Comunicarea conţinea analize inedite, explorări, contribuţii originale privind Metodologia Dreptului, puţin cunoscute astăzi (...)"[16].

- „În anul 1967 s-a organizat un colocviu internaţional la Belgrad, privind metodologia ştiinţei dreptului, subliniindu-se necesitatea unor clarificări în procesul definirii semnificaţiei metodelor tradiţionale şi al apelului la explicare şi interpretare a realităţii juridice, într-o lume caracterizată printr-o mobilitate deosebită a structurilor sale componente"[17].

- În opinia autorului I. Craiovan[18], „în a doua jumătate a secolului XX, deşi tema metodologiei juridice s-a regăsit în planul reflecţiei generale asupra dreptului în doctrina juridică românească - uneori contribuţiile în materie fiind remarcabile, ca de pildă lucrarea autorilor Sofia Popescu şi Dragoş Iliescu, *Probleme actuale ale metodologiei juridice* (Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1979), abordările nu sunt numeroase[19], balanţa înclinând în favoarea metodologiilor juridice particulare"[20].

În viziunea lui Mircea Manolescu, „întemeierea unei metodologii juridice ca disciplină autonomă era o problemă nouă la mijlocul secolului al XX-lea, în condiţiile în care autori reputaţi o semnalau doar ca necesitate şi importanţă (...):

- Ihering: „juriştii aplică mereu metode, ei nu sunt totuşi conştienţi de ele (...) ştiinţa Dreptului cunoaşte mult mai bine alte legi, decât pe ale sale proprii";

- Stammler (1913): „ştiinţa Dreptului ar trebui să-şi propună să câştige o mai mare claritate în direcţia acestei cunoaşteri de sine însăşi";

- Schiwinge (1930): „ştiinţa juridică actuală stă sub semnul luptei pentru metodă";

- W. Sauer (1940): „nu se poate creşte nimic în ştiinţa Dreptului, fără o preocupare de metodă la bază (...), metodele juridice nu au fost apucate de acolo de unde trebuie" ş.a."[21].

---

[16] I. Craiovan, *Filosofia dreptului sau dreptul ca filosofie,* Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2010, p. 329.

[17] N. Popa, *Teoria generală a dreptului, op.cit.,* p. 15.

[18] I. Craiovan, *Filosofia dreptului sau dreptul ca filosofie,op.cit.,* p. 332.

[19] Tr. Ionaşcu, E.A. Barasch, *Contribuţii la studiul metodei de cercetare ştiinţifică în domeniul dreptului*, în „Studii şi cercetări juridice" nr. 2/1965; N. Popa, A. Răducanu, *Quelques considerations sur la notion de la methodologie juridique*, în *Analele Universităţii Bucureşti*, Drept, nr. 2/1983 ş.a.

[20] I. Szabo, *Interpretarea normelor juridice*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1964; A.M. Naschitz, *Tehnica legislativă şi metodologia în drept,* în „Studii şi cercetări juridice" nr. 1-1968; Anita M. Naschitz, *Teorie şi tehnică în procesul de creare a dreptului*, Editura Academiei, Bucureşti, 1969; R.M. Stănoiu, *Metode şi tehnici de cercetare în criminologie*, Editura Academiei, Bucureşti, 1981 ş.a.

[21] I. Craiovan, *Tratat de teoria generală a dreptului,* Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2007, p. 234.

Constituirea metodologiei juridice - remarcă autorii R.I. Motica şi Gh. Mihai - „este legată de metodologia generală, ca ştiinţă despre metode, având statutul de metodologie a unei ştiinţe particulare - ştiinţa juridică”[22]. Dintr-un alt punct de vedere, autorii Popa şi Răducanu definesc metodologia juridică: „având în vedere sistemul acelor factori de relativă invarianţă într-un număr suficient de mare de metode, factori ce au ca obiect raporturile, legăturile, relaţiile ce se stabilesc între diferite metode în procesul cunoaşterii fenomenului juridic”[23]. „Metodologia priveşte principiile care orientează cunoaşterea ştiinţifică, operaţiile, procedeele, tehnicile acestei cunoaşteri. Prin consecinţă, metodologia juridică se referă la principiile cunoaşterii ştiinţifice a fenomenului social al dreptului, la operaţiile, procedeele, tehnicile acestei cunoaşteri”[24], se arată în cursuri de teoria generală a dreptului. „Metodologia juridică poate să apară ca o ştiinţă despre ştiinţa dreptului, care dezvăluie aspecte din cele mai importante şi pasionante, cum ar fi: modul cum lucrează omul de ştiinţă, dar şi artizanul dreptului, regulile ştiinţei dreptului, caracterul său[25]”, subliniază Popa.

În opinia lui Craiovan: „Cunoaşterea dreptului configurează astăzi diverse forme mai mult sau mai puţin contestate. Nucleul cunoaşterii dreptului, în împărţirea devenită tradiţională, este dat de:

1) o ştiinţă juridică globalizantă, sintetică cu privire la drept - teoria generală a dreptului;

2) ştiinţele juridice istorice;

3) ştiinţele juridice de ramură”[26].

Autorul M. Luburici remarcă extinderea cercetărilor interdisciplinare, folosirea unor metode complexe în domeniul metodologiei de cercetare în domeniul ştiinţelor sociale, iar: „ştiinţele juridice nu au fost nici ele scutite de această orientare, deşi, din păcate, în acest domeniu s-a făcut destul de puţin pentru cercetarea teoretică a noilor metodologii şi, ca o consecinţă firească a acestei stări de lucruri, nici utilizarea practică a noilor metode nu a înregistrat progresele necesare”[27]. Prin urmare, aşa cum Mazilu constată, „Metodologia juridică a apărut, s-a dezvoltat şi se perfecţionează în procesul evoluţiei istorice a dreptului şi a ştiinţei dreptului”[28].

Dreptul este în continuă evoluţie. În prezent nu mai putem vorbi de drept naţional cât de o internaţionalizare a dreptului. Aşa cum observa Guţan,

---

[22] *Idem, Filosofia dreptului sau dreptul ca filosofie, op.cit.,* p. 334.

[23] N. Popa, A. Răducanu, *Quelques considerations sur la notion de la methodologie juridique*, în *Analele Universităţii Bucureşti*, Drept, nr. 2/1983, p. 34.

[24] R.I. Motica, Gh. Mihai, *Teoria generală a dreptului*, Editura All Beck, Bucureşti, 2001, p. 24.

[25] N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 16.

[26] I. Craiovan, *Filosofia dreptului sau dreptul ca filosofie, op.cit.*, p. 320.

[27] M. Luburici, *Teoria generală a dreptului*, Editura Oscar Print, Bucureşti, 1998, p. 12. *apud* I. Craiovan, *Tratat de teoria generală a dreptului, op.cit.*, p. 238.

[28] Dumitru Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului*, *op.cit.*, *p.* 16.

„Procesul de armonizare/ unificare a dreptului, precum şi circulaţia globală a modelelor juridice reprezintă realităţi dominante ale „internaţionalizării" vieţii juridice contemporane şi, ca urmare, repere centrale ale demersului comparativ"[29]. Craiovan punctează, de asemenea că, „la nivel conceptual fundamental, al cuplului metodă metodologie, atitudinea cercetătorului jurist ar putea reţine reflecţii iniţiale ca:

- (1) Sensul originar al metodei în cunoaştere evocă precizarea „paşilor", a regulilor, în procesul cunoaşterii pentru a răspunde la întrebarea „cum?"
- (2) Metoda este în unitate cu obiectul cunoaşterii, depinde de natura obiectului cercetat, de calitatea şi cantitatea informaţiilor agentului cunoscător, de concepţia filosofică şi ştiinţifică a acestuia, de practica ştiinţifică şi socială din momentul cercetării, de specificitatea domeniului cercetat ş.a.
- (3) Mai ales în domeniul socialului, metoda nu-şi ajunge sieşi, interacţionează şi interferează cu alte metode, semnalând acut nevoia de complementaritate, solidaritate, integrare.
- (4) Metodologia vizează: identificarea, corelarea, concertarea, orientarea metodelor cercetării ştiinţifice, (...), în orientarea, proiectarea şi strategia cercetării pe care o desfăşoară.
- (5-7) (...).
- (8) Care sunt implicaţiile asupra abordării metodologice proprii, având în vedere distincţii ca monism - dualism metodologic, cercetare calitativă-cercetare cantitativă, cercetare fundamentală-cercetare aplicativă ş.a.
- (9) Procedurile ştiinţifice la care se apelează pentru tema cercetată sunt familiare, de rutină în disciplina respectivă sau sunt necesare reconsiderări, revizuiri, rafinări, standarde metodologice noi?
- (10) Metodologia asumată trebuie să păstreze: „cunoaşterea dobândită", să ţină cont de orizontul specific în care operează, să asigure un anumit grad de precizie, să fie mereu în devenire precum realitatea cercetată, deci mereu provizorie, relativă, dar şi mereu perfectibilă"[30].

Iată aşadar că, subiectul referitor la metodologia juridică, nu este unul născut după anii 2000 ci, dimpotrivă, s-a pus problema necesităţii existenţei şi a studierii acestei discipline după anii 1900. Prin urmare, subiectul metodologiei juridice este unul extrem de actual şi plin de semnificaţii şi în prezent.

3. Obiectul metodologiei juridice

Metodologia juridică, ca disciplină care studiază fenomenul juridic, parte a fenomenului social are, aşa cum este şi firesc, un obiect de cercetare derivat din specificitatea fenomenului juridic. Astfel cum doctrina noastră afirmă: „Dreptul

[29] Manuel Guţan, *Sisteme de drept comparate. op.cit.*, p. 1.
[30] I. Craiovan, *Teoria generală a dreptului, op.cit.*, pp. 274-275.

este esenţialmente un fapt de comunicare"[31]. Drept urmare, se poate afirma în aceeaşi ordine de idei faptul că, metodologia juridică studiază fenomenul juridic în toată complexitatea sa. „Dezvoltarea relaţiilor sociale şi extinderea rolului dreptului în societate a determinat perfecţionarea metodelor de cercetare a fenomenului juridic, mulţi autori subliniind necesitatea unei adevărate *metodologii* pentru cunoaşterea acestui fenomen complex"[32], subliniază Mazilu.

Potrivit opiniei lui Popa, **obiectul metodologiei juridice** „este format din raporturile, legăturile, relaţiile care se stabilesc între diferite metode, fie înainte, fie în timpul, fie după încheierea actului de cercetare ştiinţifică"[33]. „Acest obiect nu-l formează deci metodele, în sine, ci raporturile multiple dintre acestea", afirmă autorul citat în acelaşi loc. „Dacă dreptul este cel care statuează asupra celor mai importante aspecte ale organizării în societate, totuşi, dreptul nici nu doreşte şi nici nu ar putea să normeze totalitatea comportamentelor sociale"[34], se arată în literatura de specialitate de Craiovan. „Traseul epistemologic tradiţional presupune, în continuare, după formularea problemei ştiinţifice, alţi paşi cu privire la care, pentru orientarea metodologică a cercetătorului, schiţăm conceptual şi sintetizăm. Munca ştiinţifică implică utilizarea unor tehnici şi metode complexe (metoda experimentată, inductivă, deductivă, istorică, statistică, axiomatică, a formalizării, modelării etc.[35])", aşa cum se va dezvolta într-un capitol separat. În opinia lui Rad, „având în vedere faptul că universul este, practic, infinit, iar cunoştinţele omului fatal limitate, rezultă că sfera cunoaşterii devine şi ea nelimitată"[36].

Imaginaţia umană nu are limite, vorbim în prezent de persoana sintetică, de roboţi care dobândesc cetăţenia unui stat, lucru de neconceput acum 100 de ani. Descoperirile ştiinţifice poate au la bază o inspiraţie de moment, o intuiţie extraordinară a autorului dar este nevoie de demonstraţie, de experiment, de înţelegere a fenomenului, de argumentare a concluziilor în acest sens şi de validare a rezultatelor cercetării. În aceeaşi ordine de idei, aşa cum sublinia Craiovan, „Orice demers de înţelegere presupune o anumită înţelegere prealabilă care defineşte ceea ce este familiar. Ea constituie orizontul de înţelegere al interpretului"[37].

Literatura de specialitate a arătat că, „Întrucât metodele diferă ca grad de abstractizare, ca arie de aplicare, ca nivel al preciziei, pe care le pot oferi

---

[31] D.C. Dănişor, Ion Dogaru, Gh. Dănişor, *Teoria generală a dreptului*, ediţia 2, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2008, p. 19.
[32] Dumitru Mazilu, *Teoria generală a dreptului, op.cit.*, p. 17.
[33] Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului, op.cit.*, p. 16.
[34] N. Popa, I. Mihăilescu, M. Eremia, *Sociologie juridică*, Editura Universităţii din Bucureşti, 1997, p. 5.
[35] I. Craiovan, *Filosofia dreptului sau dreptul ca filosofie, op.cit.*, p. 402.
[36] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific, op.cit.*, 2017, p. 19.
[37] I. Craiovan, *Filosofia dreptului sau dreptul ca filosofie, op.cit.*, p. 412.

cercetării ştiinţifice, se justifică dezvoltarea unei metodologii juridice, ca un ansamblu de norme de selecţionare, de cooperare şi apreciere a avantajelor şi, eventual a dezavantajelor aplicării diverselor metode"[38]. Astfel, metodologia juridică pune la dispoziţia cercetătorului în drept o serie întreagă de instrumente dar, cercetătorul va trebui să ţină seama în cercetarea pe care o întreprinde că dreptul nu este un fenomen static.

Dreptul este, pe lângă o disciplină care se studiază în anii studenţiei, un fenomen viu, perfect adaptat realităţilor sociale. Nu de multe ori, ritmul evoluţiei societăţii şi a mijloacelor moderne de comunicare lasă dreptul puţin în urmă, astfel că, preocupările legiuitorului statelor lumii este să îşi actualizeze în permanenţă legislaţia ca să fie perfect adaptată prefacerilor sociale. Cine credea acum 100 de ani că vor apărea cărţile digitate, telefonul mobil, călătoriile interplanetare sau platformele de socializare? Asistăm în prezent la citări telefonice ale părţilor unui proces, la convocări de participare la şedinţe ale autorităţilor publice pe email, la videoconferinţe ale guvernului cu prefecţii, la telemuncă etc. Iată aşadar, că sarcina metodologiei juridice în zilele noastre nu mai este una simplă. Aceasta este obligată să se dezvolte în permanenţă şi este şi firesc să fie aşa.

Prin urmare, se poate considera că, *relaţia dintre metodologia juridică şi metodele de cercetare* este o *relaţie de la întreg la parte.*

4. Conceptul de metodă

Metoda reprezintă, în sensul cel mai simplu, o regulă de urmat iar paternitatea metodei nu aparţine cercetătorilor zilelor noastre. Potrivit Dicţionarului explicativ al limbii române, termenul de **metodă** semnifică:

- „mod sistematic de cercetare, de cunoaştere şi de transformare a realităţii obiective;
- procedeu sau ansamblu de procedee folosite în realizarea unui scop (metodologie);
- manieră de a proceda;
- manual care cuprinde reguli şi principii normative pentru învăţarea sau practicarea unei discipline, a unei arte (...)"[39].

Cuvântul **metodă** vine de la grecescul: „methodos" - cale, drum, dar şi mod de expunere[40]" sau altfel spus, „din greaca veche: meta = după + odo = cale[41]".

---

[38] S. Popescu, D. Iliescu, *Probleme actuale ale metodologiei juridice*, Bucureşti, 1979, p. 6 şi urm. *apud* Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 16.

[39] Informaţiile sunt publice şi disponibile online la adresa de internet: https://dexonline.ro/definitie/metod%C4%83, cu ultima accesare la data de 01.04.2018.

[40] Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 14; Dumitru Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului, op.cit., p.* 16.

Potrivit doctrinei de specialitate, „Oamenii de ştiinţă valorifică sistemul de procedee înjghebat încetul cu încetul prin colaborarea generaţiilor de înaintaşi, acordând încredere metodei constituite, prin eforturile celorlalţi (...)[42]".

Într-o lucrare de filosofie, Tudosescu sublinia: „În acest sens, o simplă enumerare, chiar incompletă, poate fi sugestivă: Socrate - *maieutica* ("priceperea de a moşi") (*s.n.*) potrivit căreia adevărul este „conştientizat" prin întrebări meşteşugite adresate interlocutorilor; *dialogul* - ca o suită de întrebări şi răspunsuri care abordează anumite probleme de interes filozofic, în cadrul unei conversaţii (Platon, Galilei, Berkely, Diderot); *dialectica* - cu semnificaţii metodologice complexe (mijloceşte ridicarea gândirii la nivelul ideii - Platon, artă sau ştiinţă a vorbirii corecte - Augustin, teorie a devenirii prin contradicţii - Hegel etc.; *scolastica* - metodă de argumentare şi de decelare a adevărurilor specifice gândirii medievale (renumitele argumente ontologice ale existenţei lui Dumnezeu (Thomas d`Acquino)"[43] ş.a.

Mazilu a observat că, „treptat, în ştiinţă această cale s-a folosit pentru a explica relaţia dintre *obiectul* cercetării ştiinţifice *şi metoda* de cercetare, distingându-se între metodele generale, comune pentru cercetare mai multor domenii şi metodele specifice de cercetare într-un anumit domeniu"[44] iar Craiovan sublinia că: „ideea de metodă este inerentă reflecţiei filosofice[45]. „Nu există filosof - remarca Lucian Blaga - care să nu fie preocupat „în prealabil", într-un chip sau în altul, de metoda de urmat[46]". „Metoda trebuie să fie în unitate cu obiectul cunoaşterii, întrucât cunoaşterea ştiinţifică cere - aprecia Hegel - «să te laşi în voia obiectului, ... să ai în faţă necesitatea internă a acestuia şi să o exprimi», pentru că...«Metoda nu este altceva decât structura întregului, înfăţişat în pura sa esenţialitate»"[47].

Într-un curs de teoria generală a dreptului s-a afirmat că, „Metodele de cercetare în domeniul ştiinţelor sociale s-au dezvoltat şi perfecţionat şi ele în contextul general al impulsului dat cunoaşterii ştiinţifice de noua revoluţie ştiinţifică contemporană, evidenţiat mai ales prin folosirea noilor cuceriri ale informaticii şi tehnicii de calcul şi în domeniul ştiinţelor social-umane[48]".

---

[41] Gheorghe Mihai, *Fundamentele dreptului. Argumentare şi interpretare în drept*, Editura Lumina Lex, Bucureşti, p. 175.

[42] Lucian Blaga, *Despre conştiinţa filosofică,* Editura Facla, Timişoara, 1974, p. 72 *apud* I. Craiovan, *Metodologia Juridică*, *op.cit.,* p. 160.

[43] I. Tudosescu, *Metafilosofie*, Editura Fundaţiei România de Mâine, Bucureşti, 2000, pp. 100-103. *apud* I. Craiovan, *Metodologia Juridică*, *op.cit.,* p. 161.

[44] Dumitru Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului op.cit.*, p. 16.

[45] I. Craiovan, *Introducere în filosofia dreptului,* Editura All Beck, Bucureşti, 1998, pp. 167-179.

[46] *Idem, Metodologia Juridică, op.cit.,* p. 160.

[47] G. Fr. Hegel, *Fenomenologia spiritului*, Bucureşti, 1965, pp. 23-24 *apud* I. Craiovan, *Tratat de teoria generală a dreptului,* Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2007, pp. 240-241.

[48] I. Ceterchi, I. Craiovan, *Introducere în teoria generală a dreptului*, *op.cit.,* pp. 11-12.

Metoda a fost definită în doctrină astfel:

- (D. Mazilu) „Metoda este un ansamblu de procedee şi mijloace care ne dezvăluie realitatea înconjurătoare[49]".

- (I. Ceterchi, I. Craiovan) „Prin *metodă* se înţelege un ansamblu concertat de operaţii intelectuale (ce pot consta din principii, norme) care sunt folosite pentru atingerea unuia sau mai multor obiective privind cunoaşterea unui fenomen". În acest scop, afirmă autorul citat, „pot fi folosite şi anumite procedee tehnice, care sunt auxiliare ale metodelor şi nu trebuie confundate cu acestea[50]".

- (Gh. Mihai) „În sens restrâns, termenul de metodă se identifică tehnic vorbind, cu termenul de procedeu, alteori cu acela de procedură, chiar cu operaţia[51]".

- (Descartes) defineşte metoda ca fiind „acele reguli sigure şi uşoare graţie cărora cine le va fi observat cu exactitate, nu va lua niciodată ceva fals drept adevărat, şi va ajunge cruţându-şi puterile minţii şi mărindu-şi progresiv ştiinţa, la cunoaşterea adevărată a tuturor acelora de care va fi capabil..."[52].

- (Kotarbinski) „... metoda sau sistemul de procedare este o modalitate de executare a unei acţiuni complexe, constând într-o anumită alegere şi combinare a acţiunilor componente, plănuită şi aptă de a fi aplicată repetat" [53].

5. Tipuri de metode de cercetare în drept

În drept există mai multe **metode de cercetare sau de culegere a datelor** care se utilizează frecvent. În literatura de specialitate, s-a subliniat că: „Întrucât nimic nu este cunoscut de la pornire, trebuie să pornim de la nimic şi astfel, *metodele şi rezultatele* se creează în acelaşi timp, la început pe dibuite, apoi sprijinindu-se şi condiţionându-se reciproc, progresând prin alternanţe şi precizându-se prin reflectări şi reorganizări neîncetate...Astfel progresează ştiinţa"[54].

„Cercetarea fenomenului juridic ca fenomen social nu poate ignora niciuna dintre metodele cercetării sociale ca entităţi metodologice relativ autonome - în măsura în care acestea sunt adecvate scopului cercetării[55]", afirmă Craiovan, iar în opinia lui Mihai: „cercetătorii elaborează metode

---

[49] Dumitru Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului*, *op.cit.*, p. 16.

[50] I. Ceterchi, I. Craiovan, *Introducere în teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 12.

[51] Gheorghe Mihai, *Fundamentele dreptului, op.cit.*, p. 175.

[52] R. Descartes, *Colecţia Texte filozofice, Editura de stat pentru literatură ştiinţifică*, 1952, p. 39 sau R. Descartes, *Discurs asupra metodei*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1957, p. 16.

[53] T. Kotarbinski, *Tratat despre lucrul bine făcut,* Editura Politică, 1976, pp. 116-177, *apud* I. Craiovan, *Teoria generală a dreptului, op.cit.*, p. 325.

[54] J. Guillaumaud, *Cibernetica şi materialismul dialectic,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1967, p. 195-196, *apud* Niculae Bellu, *Sensul esteticului şi viaţa morală*, Editura Paideia, Colecţia Paideia Ştiinţe - Seria ETICĂ, Bucureşti, 1999, p. 132.

[55] I. Craiovan, *Filosofia dreptului sau dreptul ca filosofie, op.cit.*, p. 344.

proprii, le particularizează pe cele generale, le adaptează pe cele oferite de domenii învecinate, le preiau ceea ce le-au lăsat înaintaşii[56]". „Arsenalul metodelor ştiinţelor sociale este impresionant având în vedere numărul, varietatea şi proliferarea acestora, aspect ce subliniază o dată în plus importanţa metodologiei ca strategie în identificarea, selecţionarea, concertarea, operaţionalizarea şi evaluarea metodelor[57]", continuă Craiovan argumentarea.

De asemenea, Craiovan nominalizează două lucrări care analizează metodele ştiinţelor sociale respectiv:

„- M. Grawitz - Methodes des sciences sociales, Dalloz, Paris, 1947- reţine şi analizează caracteristici, evoluţii şi tipologii privind metodele (metoda): clinice, experimentale, matematice, calitative, cantitative, sociologice, comparative, istorice, genetice, funcţionale, structurale, sistemică, dialectică ş.a.

- Alex Mucchielli - coordonator al Dictionnaire des methodes qualitatives en sciences humaines et sociales, Colin/ Masson, Paris, 1996 - explicitează peste 30 de metode calitative, între care metoda (metodele): acţionistă, biografiilor, calitativă, de cercetare, euristică, comentariilor provocate, de creativitate, Delphi, documentară de interpretare, fenomenografică, fenomenologică, (...) incidentelor critice, jocurilor de rol, megatendinţelor, metaplanului, monografiei, scenariilor, situaţiilor limită (...)"[58]. În opinia lui Tudosescu, „Hermeneutica este înţeleasă, în general, ca teorie a interpretării şi are îndelungate tradiţii[59]".

Pe de altă parte, din punctul de vedere al lui Craiovan, „În general se poate spune că:

1) cercetarea conţine aproape întotdeauna un contact personal şi prelungit cu un mediu sau cu oameni şi sensibilitate faţă de punctul lor de vedere (sau perspectivă, experienţă, trăiri etc.)

2) construirea problematicii rămâne amplă şi deschisă;

3) designul metodologic nu este niciodată complet determinat înainte de startul cercetării ca atare, ci evoluează dimpotrivă în funcţie de rezultatele obţinute (...);

4) etapele de culegere şi de analiză a datelor nu sunt separate într-o manieră tranşantă, uneori chiar se suprapun (...);

5) principalul instrument metodologic rămâne cercetătorul însuşi, în toate etapele cercetării;

6) analiza datelor vizează descrierea sau teoretizarea proceselor şi nu obţinerea „rezultatelor";

---

[56] Gheorghe Mihai, *Fundamentele dreptului, op.cit.*, p. 175.
[57] I. Craiovan, *Filosofia dreptului sau dreptul ca filosofie, op.cit.*, p. 344.
[58] *Ibidem.*
[59] I. Tudosescu, *Metafilosofie,* Editura Fundaţiei România de Mâine, Bucureşti, 2000, p. 122.

7) a face o cercetare calitativă implică pe plan metodologic alegerea uneia sau mai multor metode de culegere sau de producere a datelor: observaţia (...), interviul (...), colectarea documentelor, jurnalul de bord, introspecţia, metodele proiective etc."[60].

Kant în celebra lucrare, *Critica raţiunii pure*, afirma la un moment dat: „tot interesul raţiunii mele (atât cel speculativ cât cel practic) e cuprins în următoarele trei întrebări:

1. Ce pot şti?
2. Ce trebuie să fac?
3. Ce-mi este îngăduit să sper?"[61].

Pe de altă parte, doctrina juridică arată, „Fiind ştiinţă, tehnică, artă, metoda nu este atotputernică. Valoarea ei este întotdeauna condiţionată, diminuată sau amplificată în raport cu restul componentelor subiective şi obiective ale contextului structural în care este aplicată. Dacă în anumite împrejurări, o metodă şi-a dovedit eficacitatea, în altele ea poate să eşueze lamentabil, să fie contraindicată. Am putea spune că nu există metode mai bune sau rele, ci metode adecvate, bune sau prost utilizate"[62].

Dintr-un alt punct de vedere, Djuvara se întreba: „Care sunt metodele ştiinţifice pe care le întrebuinţează tehnica doctrinală, spre a ajunge la rezultatele sale?[63]" În opinia lui Momcilo Luburici, „în studiul metodelor de cercetare a dreptului sunt considerate utile următoarele: a) metodele nu trebuie înţelese izolat, ci în interdependenţa şi complementaritatea lor şi b) teoria juridică înţelege să aplice principiul general potrivit căruia practica este unicul criteriu de verificare a oricărei ipoteze şi teorii[64]". Craiovan afirmă: „necesitatea cunoaşterii principiilor ce reglementează folosirea metodelor, a formării unui adevărat spirit metodologic care să permită achiziţia metodelor, selectarea şi folosirea lor adecvată[65]" iar Mihai observă că: „Ansamblul tehnicilor cu care sunt abordate izvoarele formale ale dreptului în vigoare şi mijloacele utilizate în proiectarea lui de către interpret asupra sensului cuprins în aceste izvoare constituie ceea ce teoria numeşte *metoda de interpretare*[66]".

---

[60] I. Craiovan, *Filosofia dreptului sau dreptul ca filosofie, op.cit.*, p. 376
[61] Im. Kant, *Critica raţiunii pure,* Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1969, p. 601.
[62] Ioan Cerghit, *Metode de învăţământ,* Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1976, p. 134, *apud* I. Craiovan, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 326.
[63] Mircea Djuvara, *Teoria generală a dreptului. Drept raţional, izvoare şi drept pozitiv,* Editura All Beck, Bucureşti, 1999, p. 324.
[64] M. Lubucrici, *Teoria Generală a Dreptului,op.cit.*, p. 15.
[65] I.Craiovan, *Teoria generală a dreptului, op.cit.*, p. 326.
[66] Gh. Mihai, *Fundamentele dreptului. Argumentare şi interpretare în drept*, *op.cit.*, p. 175.

În concluzie, aşa cum remarca Mazilu, „în activitatea ştiinţifică juridică întâlnim:

a. metode tradiţionale de explicare şi interpretare a realităţii juridice şi

b. metode moderne, determinate în apariţia şi evoluţia lor de mobilitatea realităţii juridice”[67]. Sunt considerate aşadar, metode ale cercetării ştiinţifice juridice următoarele: metoda logică, metoda comparativă, metoda istorică, metoda sociologică şi metodele cantitative.

6. Concluzii

- Cercetarea ştiinţifică juridică se bazează pe folosirea unei metodologii, a unui ansamblu de metode şi procedee cu ajutorul cărora are loc studierea dreptului în toată complexitatea sa.
- Constituirea metodologiei juridice este legată de metodologia generală, ca ştiinţă despre metode, având statutul de metodologie a unei ştiinţe particulare - ştiinţa juridică.
- Cuvântul metodă vine de la grecescul „methodos”- cale, drum, dar şi mod de expunere.
- Obiectul metodologiei juridice este format din raporturile, legăturile, relaţiile care se stabilesc între diferite metode, fie înainte, fie în timpul, fie după încheierea actului de cercetare ştiinţifică.
- Metode ale cercetării ştiinţifice juridice sunt considerate următoarele: metoda logică, metoda comparativă, metoda istorică, metoda sociologică şi metodele cantitative.

7. Referinţe bibliografice

1. Lucian Blaga, *Despre conştiinţa filosofică,* Editura Facla, Timişoara, 1974.
2. Niculae Bellu, *Sensul esteticului şi viaţa morală*, Editura Paideia, Colecţia Paideia Ştiinţe - Seria ETICĂ, Bucureşti, 1999.
3. I. Ceterchi, I. Craiovan, *Introducere în teoria generală a dreptului*, Editura All Beck, Bucureşti, 1998.
4. Ioan Cerghit, *Metode de învăţământ,* Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1976.
5. I. Craiovan, *Metodologia Juridică*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2005.
6. I. Craiovan, *Filosofia dreptului sau dreptul ca filosofie,* Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2010.
7. I. Craiovan, *Tratat de teoria generală a dreptului,* Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2007.
8. D. C. Dănişor, Ion Dogaru, Gh. Dănişor, *Teoria generală a dreptului*, ediţia 2, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2008.
9. R. Descartes, *Colecţia Texte filozofice, Editura de stat pentru literatură ştiinţifică*, 1952.
10. R. Descartes, *Discurs asupra metodei*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1957.

[67] Dumitru Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului*, *op.cit.*, p. 16.

11. Mircea Djuvara, *Teoria generală a dreptului. Drept raţional, izvoare şi drept pozitiv,* Editura All Beck, Bucureşti, 1999.
12. Ştefan Georgescu, *Filosofia dreptului. O istorie a ideilor din ultimii 2.500 de ani*, ediţia a 2-a, Editura All Beck, Bucureşti, 2001.
13. N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific,* Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1996.
14. J. Guillaumaud, *Cibernetica şi materialismul dialectic,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1967.
15. Gheorghe Mihai, *Fundamentele dreptului. Argumentare şi interpretare în drept*, Editura Lumina Lex, Bucureşti.
16. G.Fr. Hegel, *Fenomenologia spiritului*, Bucureşti, 1965.
17. Tr. Ionaşcu, E.A. Barasch, *Contribuţii la studiul metodei de cercetare ştiinţifică în domeniul dreptului*, în „Studii şi cercetări juridice" nr. 2/1965.
18. Im. Kant, *Critica raţiunii pure,* Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1969.
19. T. Kotarbinski, *Tratat despre lucrul bine făcut,* Editura Politică, 1976.
20. M. Luburici, *Teoria generală a dreptului*, Editura Oscar Print, Bucureşti, 1998.
21. R.I. Motica, Gh. Mihai, *Teoria generală a dreptului*, Editura All Beck, Bucureşti, 2001.
22. Dumitru Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului*, Editura All Beck, Bucureşti,1999.
23. A.M. Naschitz, *Tehnica legislativă şi metodologia în drept,* în „Studii şi cercetări juridice" nr. 1-1968.
24. Anita M. Naschitz, *Teorie şi tehnică în procesul de creare a dreptului*, Editura Academiei, Bucureşti, 1969.
25. Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului,* ediţia 5, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2014.
26. N. Popa, A. Răducanu, *Quelques considerations sur la notion de la methodologie juridique*, în *Analele Universităţii Bucureşti*, Drept, nr. 2/1983.
27. N. Popa, I. Mihăilescu, M. Eremia, *Sociologie juridică*, Editura Universităţii din Bucureşti, 1997.
28. S. Popescu, D. Iliescu, *Probleme actuale ale metodologiei juridice,* Bucureşti, 1979.
29. Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific. Disciplinele umaniste*, Editura Polirom, Bucureşti, 2017.
30. Mihaela Şt. Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat,* ediţia a II-a, Editura Didactică şi Pedagogică R.A., Bucureşti, 2011.
31. R.M. Stănoiu, *Metode şi tehnici de cercetare în criminologie*, Editura Academiei, Bucureşti, 1981.
32. I. Szabo, *Interpretarea normelor juridice*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1964.
33. I. Tudosescu, *Metafilosofie*, Editura Fundaţiei România de Mâine, Bucureşti, 2000.
34. https://dexonline.ro/definitie/epistemologie, cu ultima accesare la data de 19.02.2018.
35. https://dexonline.ro/definitie/metodologie, cu ultima accesare la data de 19.02.2018.
36. https://dexonline.ro/definitie/epistemologie, cu ultima accesare la data de 03.03.2018.

Capitolul II. METODELE CERCETĂRII ŞTIINŢIFICE ÎN DREPT

Obiectivele de învățare ale Capitolului II
După parcurgerea Capitolului II. „Metodele cercetării ştiinţifice în drept" veți reuşi:

1. să cunoaşteți metoda logică;
2. să înțelegeți ce este metoda comparativă;
3. să descrieți metoda sociologică;
4. să explicați metoda istorică;
5. să enumerați metodele cantitative.

1. Metoda logică

Metodele de cercetare ştiinţifică utilizate în drept sau metodele de culegere a datelor cum se mai numesc sunt: metoda logică, metoda comparativă, metoda istorică, metoda sociologică, metode cantitative şi alte metode de cercetare. Una dintre cele mai utilizate metode ale cercetării ştiinţifice este **metoda logică**. În opinia lui Bieltz, „Logica este una dintre cele mai vechi ştiinţe. Specialiştii sunt de acord că s-a născut odată cu apariţia - cu peste 2.000 de ani în urmă – a lucrării lui Aristotel, Organon, lucrare în şase volume, primul tratat de logică din istoria umanităţii[1]".

De cunoaşterea în profunzime a acestei metode depinde acurateţea concluziilor unei lucrări cu caracter ştiinţific. O lucrare cu caracter ştiinţific nu se doreşte a fi doar o enumerare a unor fapte sau un inventar al unor situaţii sau acte normative, fără a le analiza în concret. Ori analiza acestora presupune argumentare iar argumentarea este derivată din cunoaşterea unor instrumente ale metodei logice, cum ar fi deducţia ori inducţia. Raţionamentele la care recurge cercetătorul dacă nu sunt clar formulate ideile şi corecte din punct de vedere logic, vor denatura sensul concluziilor cercetării şi se va dirija firul logic al concluziilor mai degrabă spre chestiuni subiective decât argumentare juridică, corect realizată. De aceea, cunoaşterea mijloacelor prin care operează metoda logică, este extrem de importantă în realizarea oricărei lucrări cu

[1] Petre Bieltz, *Logica Juridică, Partea I,* Institutul de Drept şi Relaţii Internaţionale Nicolae Titulescu, Bucureşti, 1992, p. 1.

caracter ştiinţific. Logica nu se învecheşte niciodată. Este o disciplină vie. Instrumentele sale, precum deducţia sau inducţia nu vor deveni desuete prin trecerea timpului, ci dimpotrivă, rămân actuale.

În doctrină s-a subliniat că, „Valoarea logicii juridice pentru drept şi ştiinţă se rezidă atât în faptul că ea explică raţionamentele juridice, cât şi faptul că este un vector al criticii sistemului juridic, dezvăluindu-i ilogismele şi contradicţiile interne[2]". „De importanţa aplicării logicii în cercetarea fenomenului juridic vorbeşte însăşi faptul că s-a conturat ca o disciplină aparte, logica juridică[3]", afirmă alţi autori.

În opinia lui Popa, „Dreptul este o ştiinţă eminamente deductivă[4]" iar Mazilu afirmă: „inima deducţiei este silogismul[5]". Pe de altă parte, s-a subliniat că, „În cercetarea dreptului, a fenomenului juridic atât de complex Teoria dreptului, toate ştiinţele juridice se folosesc de categoriile, legile şi raţionamentele logice[6]". „Metoda logică este de largă utilitate în orice act de gândire ştiinţifică[7]" se subliniază în doctrină. În aceeaşi ordine de idei, un autor remarcă: „Experienţa confirmă faptul că metoda raţională sau logică este specifică în general ştiinţelor normative[8]". Pe de altă parte, literatura de specialitate concluzionează: „Această metodă are utilizarea cea mai largă, fiind, în fond, baza oricărei interpretări, fiind fundamentul tuturor celorlalte metode[9]". „Făcând abstracţie de ceea ce este neesenţial, întâmplător în existenţa dreptului, teoria caută să dezvăluie, folosindu-se de metoda logică, ceea ce este esenţial, caracteristic pentru drept[10]", arată alţi autori.

Potrivit opiniei lui Popa, „În drept ea (*s.n.* metoda logică) este o totalitate de procedee şi operaţiuni metodologice şi gnoseologice specifice, prin care se creează posibilitatea surprinderii structurii şi a dinamicii raporturilor necesare între diferite componente ale sistemului juridic al unei societăţi[11]". „La această metodă se recurge în procese complexe, cum sunt: elaborarea dreptului, interpretarea normelor juridice; stabilirea şi calificarea faptelor; aplicarea normelor juridice[12]" subliniază Mazilu.

---

[2] D.C. Dănişor. I. Dogaru, Gh. Gănişor, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 18.
[3] I. Ceterchi, I. Craiovan, *Introducere în teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 12.
[4] Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 17.
[5] Dumitru Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului*, *op.cit.*, p. 18.
[6] I. Ceterchi, I. Craiovan, *Introducere în teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 12.
[7] Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 17.
[8] Costică Bulai, *Manual de drept penal, Partea Generală*, Editura ALL Educational S.A., Bucureşti, 1997, p. 22 *apud* Dumitru Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului*, *op.cit.*, p. 18.
[9] D.C. Dănişor. I. Dogaru, Gh. Gănişor, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 468.
[10] I. Ceterchi, I. Craiovan, *Introducere în teoria generală a dreptului*, Editura All Beck, Bucureşti, 1998, p. 12.
[11] Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 17.
[12] Dumitru Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului*, *op.cit.*, p. 18.

De asemenea, Craiovan afirmă: „În logica clasică se deosebesc:

1. raţionamente deductive: în care operaţia logică porneşte de la general (în premise) şi ajunge la ceea ce cade sub acest general (în concluzie), la judecăţi mai puţin generale conţinute în premise. După felul generalităţilor din care se compun, raţionamentele deductive sunt de mai multe feluri: silogismele categorice, raţionamentele ipotetice,) raţionamentele disjunctive, raţionamentele disjunctiv-ipotetice (...).

2. raţionamente inductive: în care operaţia logică este mişcare de la cazuri particulare la general sau esenţial, de la cunoştinţe factuale la concepte. Având la bază observaţia şi experimentul, inducţia ştiinţifică merge la stabilirea cauzelor, raţiunii suficiente a fenomenelor.

3. raţionamente transductive (traductive) în care punctul de pornire şi punctul terminus al operaţiei logice se află la acelaşi grad de generalitate[13]".

În opinia lui Kalinowski: „logica juridică este studiul gândirii juridice discursive în toată întinderea acestuia, adică în toate operaţiile ei intelectuale pe care le efectuează în elaborarea, interpretarea şi aplicarea dreptului"[14]. Ca ştiinţă eminamente sistematică, dreptul se apropie considerabil de matematică, astfel că putem defini dreptul ca o: „matematică a ştiinţelor sociale"[15], afirmă Deaconu. „Dacă ştiinţa înseamnă folosirea sistematică a puterii intelectuale umane pentru producerea cunoaşterii, ştiinţa dreptului îşi propune să expună tematic şi să analizeze logic dreptul", continuă autorul citat, în acelaşi context.

„Încă de la începutul secolului trecut se considera că pentru a interpreta dreptul sau pentru a constitui un sistem de cunoştinţe bazat pe categorii şi concepte funcţionale, trebuie să se aplice metoda clasică a jurisconsulţilor[16]", subliniază Popa. „Această metodă - notează Lanaude - se compune din inducţie şi deducţie şi constă în mod esenţial din cercetări ce trebuie efectuate asupra constituţiilor, a acordurilor, a legilor, precum şi a deciziilor juridice şi a practicii", continuă Popa, în acelaşi loc.

De asemenea, alţi autori au remarcat faptul că, „Metoda logică constă în folosirea unor procedee ale logicii formale generale, precum raţionamentele inductive, raţionamentele deductive (silogismele), procedeele de demonstraţie etc. pentru deslușirea înţelesului normelor juridice[17]". „Cunoaşterea pe cale

---

[13] I. Craiovan, *Tratat de teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 249.

[14] G. Kalinowski, *De la specificite de la logique*, citat de Gh. Mihai, *Elemente constructive de argumentare juridică*, Editura Academiei, Bucureşti, 1982, p. 24 *apud* Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 18.

[15] Ştefan Deaconu, *Metodologie juridică, Curs practic pentru studenţi*, ediţia a 3-a, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2013, p. 20.

[16] Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 20.

[17] Gh. Beleiu, *Drept civil, Persoanele*, Bucureşti, 1987, p. 56 *apud* I. Dogaru, *Elementele dreptului civil*, vol. I, Editura Şansa, Bucureşti, 1993, p. 5 ori D.C. Dănişor, I. Dogaru, Gh. Dănişor, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 467.

deductivă pleacă şi în drept de la premisa că nu se poate dovedi deductiv nimic decât pornind de la principii anterioare. Există pentru deducţie premisa - *inducţia*, şi prin urmare, *experienţa"*[18], afirmă Popa.

În opinia lui Craiovan, „Aplicarea metodei logice în cercetarea juridică presupune utilizarea legităţilor, principiilor, operaţiilor, procedurilor logice la nivelul standardelor ştiinţei logicii în diversele sale ipostaze clasice sau mai recente[19]". „Semnificative aplicaţii logice în drept pot fi realizate de pe poziţiile logicii deontice care are ca obiect caracteristicile specifice, considerate din punct de vedere logic, ale normelor şi imperativelor, în calitate de forme particulare ale gândirii; raporturile dintre norme, realitatea obiectivă şi acţiunile umane; raporturile dintre compatibilitate sau incompatibilitate, de contradicţie sau non-contradicţie, dintre normele unui sistem etc.[20]", continuă Craiovan.

De asemenea, tot Craiovan a remarcat faptul că, „Logica deontică s-a afirmat ca o direcţie nouă în cercetarea logică modernă după apariţia studiului lui G.H. Wright „Deontic - logic" (1951). Majoritatea sistemelor de logică deontică presupune vocabularul logicii propoziţiilor pe care îl completează prin admiterea unui factor deontic primitiv o (este obligatoriu...) sau p (este permis) ce determină formule bine construite din logica propoziţiilor. Ca logică aplicată, logica juridică vizează analiza modului specific în care logica formală, schemele şi calculele logicii simbolice, logicile polivalente sau alte tipuri de logică, se aplică în procesul complex al gândirii juridice[21]". Pe de altă parte, în opinia lui Popa, „Inima oricărei deducţii - analitice sau sintetice-este silogismul[22]" iar din punctul de vedere al lui Djuvara, „Într-un caz concret omul de drept face mai întâi o analiză cât mai amănunţită a situaţiei de fapt (...). Fiecare fapt social este un complex extraordinar, care trebuie desfăcut în elementele sale; aceste elemente juridice trebuie degajate fiecare din punctul său de vedere[23]".

Într-un curs de teoria generală a dreptului s-a menţionat că, „De asemenea, într-un sens larg, logica juridică este folosită în elemente constructive de *argumentare* juridică. După cum se ştie, teoria argumentării, a demonstraţiei, este o importantă componentă a logicii juridice[24]". Aşa cum sublinia Popa, „Juristului-omului de ştiinţă şi practicianului îi este necesar şi util întregul aparat al logicii". Am putea spune chiar afirma că există o adevărată pasiune în drept pentru conceptele logicii formale (...); se crede adesea că este suficient să stăpâneşti formele şi preceptele gândirii logice, pentru ca succesul să fie asigurat[25]". În concluzie, aşa cum a remarcat Craiovan, „Metoda logică reclamă

---

[18] Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului, op.cit.*, p. 17.
[19] I. Craiovan, *Filosofia dreptului sau dreptul ca filosofie, op.cit.*, p. 346.
[20] I. Craiovan, *Prin labirintul juridic,* Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2009, p. 180.
[21] *Ibidem*, p. 176.
[22] Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului, op.cit.*, p. 17.
[23] Mircea Djuvara, *Teoria generală a dreptului. op.cit.*,1999, pp. 324-325.
[24] Dumitru Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului, op.cit.*, p. 18.
[25] Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului, op.cit.*, p. 19.

şi în cercetarea juridică conexiunea cu alte tipuri de raţionalitate complementare şi integrative, care nu ignoră valoarea demersului logic, dar nici nu reduc cunoaşterea, în special în sfera ştiinţelor sociale, la acest demers, viziune reciproc profitabilă, pentru diverse «centre» şi «tipuri» de cunoaştere"[26].

2. Metoda comparativă

Metoda comparativă este, de asemenea, una dintre cele mai des întâlnite metode în cercetarea ştiinţifică. Aproape nu se întâlneşte o temă de cercetare care să nu recurgă la metoda comparativă. Aceasta presupune analiza asemănărilor şi deosebirilor instituţiilor supuse comparaţiei. Pe de o parte, este necesar să se cunoască regulile după care se poate realiza o comparaţie. Pe de altă parte, se observă conturarea din ce în ce mai mult chiar a metodei comparative pentru studiul dreptului extranaţional. În prezent, cunoaşterea dreptului comparat este nu numai utilă dar şi necesară pentru oricine are de analizat o temă cu caracter ştiinţific. Cu atât mai mult, vorbim de necesitatea cunoaşterii dreptului comparat, cu cât asistăm în prezent, datorită reglementărilor internaţionale, la armonizarea legislaţiilor datorită acquis-ului comunitar. Doctrina chiar a semnalat crearea instituţiei juridice denumite: „transplant juridic", asupra căreia vom mai reveni în această lucrare.

În opinia lui Popa, „O metodă cu puternice valenţe în studierea dreptului în general, a ramurilor şi instituţiilor juridice este cea a comparatismului[27]" iar din punctul de vedere al lui Guţan: „Compararea este de esenţa cunoaşterii, în genere. Cu atât mai mult la nivel ştiinţific, metoda comparativă trebuie să fie şi este unul din instrumentele de bază ale cunoaşterii"[28]. „Compararea sistemelor de drept ale diverselor state, a trăsăturilor ramurilor, ale instituţiilor şi ale normelor acestora s-a dovedit extrem de fructuoasă în procesul metodologic de studiere a fenomenului juridic[29]", arată doctrina.

În cursurile de teoria generală a dreptului se afirmă: „Prin studiul comparat al diverselor instituţii juridice de la o ţară la alta, prin compararea sistemelor juridice naţionale se determină factorii ce determină atât trăsăturile lor comune cât şi cele specifice[30]" iar opinia lui Guţan este: „Perspectiva unică, limitată, redusă la dreptul naţional ce i se oferă studentului la drept poate crea în mintea acestuia ideea că, toate acele idei, concepte, soluţii pe care i le oferă acest tip de studiu sunt cele mai bune sau singurele posibile[31]". De asemenea, literatura de specialitate a remarcat: „Combătând în principiu preluarea mecanică a unor instituţii şi reglementări juridice dintr-o ţară la alta, ca şi

---

[26] I. Craiovan, *Tratat de teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 251.
[27] I. Ceterchi, I. Craiovan, *Introducere în teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 12.
[28] Manuel Guţan, *Sisteme de drept comparate*, *op.cit.*, *p.* 201.
[29] Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 20.
[30] I. Ceterchi, I. Craiovan, *Introducere în teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 12.
[31] Manuel Guţan, *Sisteme de drept comparate*, *op.cit.*, p. 172.

considerarea unora drept modele de urmat în alte ţări, metoda comparată arată calea realistă de folosire a experienţei legislative şi judiciare şi îmbogăţire reciprocă a sistemelor juridice din diferite ţări, ştiut fiind că orice reglementare juridică trebuie să izvorască şi să răspundă în primul rând nevoilor naţionale, specificului şi particularităţilor respective iar pentru găsirea soluţiilor optime va studia, evident şi, experienţa altor sisteme de drept[32]".

În dreptul naţional s-a observat că: „Importanţa deosebită a metodei comparate este dată şi de crearea unei ramuri distincte în sistemul ştiinţelor juridice dreptul comparat (ştiinţa dreptului comparat) (...)[33]". „Numai o teorie a comparaţiei în drept poate permite distincţia între practicile care aspiră să ţină, formal, de comparaţie prin încorporarea unui element descriptiv „străin" şi celelalte, care, adevărate opere de erudiţie, provoacă o confruntare de alteritate în drept - o interacţiune care se va naşte, cel mai bine, dintr-o analiză critică a dreptului sau a vieţii în drept înţeleasă ca un demers interdisciplinar de contextualizare culturală dirijată dincolo de tradiţiile juridice[34]", subliniază Legrand.

„Având în vedere interdependenţa din ce în ce mai accentuată la nivel internaţional a fenomenelor economice, politice şi sociale, cunoaşterea dreptului străin este din ce în ce mai necesară particularilor, judecătorilor şi organelor legislative[35]", se arată într-un curs de teoria generală a dreptului. În opinia lui Guţan, „Studierea dreptului comparat este o şansă pentru studenţii facultăţilor de drept de a ieşi din provincialismul juridic şi ştiinţific în care se manifestă şi a accede la posibilitatea cunoaşterii multor altor sisteme de drept naţionale[36]". Dintr-un alt punct de vedere, doctrina străină subliniază: „Aruncând o privire spre trecut, comparatistul reperează o configuraţie juridică europeană care a favorizat ascensiunea a două structuri cognitive sau a două forme de cunoaştere în drept, fiecare, în precaritatea sa istorică, avându-şi propriile principii de memorare, de reproducere şi de extensie: pe de o parte, tradiţia romanistă, de factură nomotetică, şi pe de altă parte, tradiţia de common law, de natură idiografică[37]".

„Dreptul comparat îndeplineşte astăzi două funcţii importante: una documentară şi una normativă[38]", se arată într-o lucrare de specialitate. „Revistele specializate, iar acum librăriile sunt înţesate de aceste panorame zise „comparative", care, în câteva paragrafe sau capitole, chestionare sau tabele

---

[32] I. Ceterchi, I. Craiovan, *Introducere în teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, pp. 12-13.
[33] *Ibidem*, p. 13.
[34] Pierre Legrand, *Dreptul comparat*, trad. Raluca Bercea, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2001, p. 13.
[35] D.C. Dănişor, I. Dogaru, Gh. Dănişor, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 15.
[36] Manuel Guţan, *Sisteme de drept comparate*, *op.cit.*, *p.* 172.
[37] V.G. Samuel, *The Foundations of Legal Reasoning*, Anvers, Maklu, 1994 *apud* Pierre Legrand, *Dreptul comparat*, *op.cit.*, p. 7 (*s.n.* Pierre Legrand este profesor universitar la Universitatea Pantheon Sorbonne).
[38] D.C. Dănişor, I. Dogaru, Gh. Dănişor, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 15.

creionează pentru cititorul grăbit survoluri ale unui eşantion de elemente ținând de dreptul pozitiv, acumulând fragmente aşa cum unii colecționează fluturi[39]", continuă argumentarea Legrand (...). „Comparatistul jurist are posibilitatea unei abordări autocritice care să-i permită un corect proces de distanțare culturală de sistemul/ cultura juridic (ă) studiat (ă) şi un corect (etic) şi obiectiv demers de analiză bazat pe diferențierea între cultura juridică a comparatistului şi culturile juridice străine aflate sub observație[40]", subliniază Guțan.

În opinia lui Legrand, „Cum să nu se ridice cercetătorii care țin la integritatea intelectuală a proiectului comparativ împotriva toleranței, pe care o găsesc cu totul regretabilă de care continuă să se arate capabilă comunitatea universitară față de nişte exerciții care duc la secarea comparației şi care, în fond, nu pot pretinde că țin de comparație decât prin intermediul unui titlu uzurpat?[41]". „Comparația în drept a rămas, în principal, o activitate de simplă curiozitate, dezinvoltă şi aleatorie[42]", continuă Legrand. „Extinderea metodei dreptului comparat este impusă azi în mod esențial de sporirea fără precedent a legăturilor statelor, de creşterea volumului contactelor economice şi sociale, urmare a amplificării interdependențelor în planul dezvoltării economice şi culturale a țărilor lumii[43]", afirmă Popa.

Din punctul de vedere al lui Legrand, „Comparatistul, preocupat de calitatea întreprinderii comparative va urmări, deci, mai degrabă decât o multiplicare a unor studii care se pretind comparative, emergența unor analize aprofundate consacrate fie teoriei practicii comparației în drept, fie unei practici teoretizate a acesteia. Aceasta este prioritatea irezistibilă pentru comparatistul care lucrează în epoca Comunității europene, căci de calitatea cercetării comparative în drept trebuie să depindă, de exemplu, formularea urgentă de parametri referitori la limitele efective ale integrării juridice europene[44]". Aşa cum remarca Popa, „Această realitate incontestabilă a zilelor noastre aduce în prim plan necesitatea cunoaşterii diverselor sisteme naționale de drept[45]".

„Această metodă şi-a găsit utilitatea în elaborarea majorității reglementărilor, în domenii cum sunt: libera circulație a capitalurilor şi plăților; libera circulație a mărfurilor; libera circulație a serviciilor etc.[46]" remarca Mazilu. De asemenea, Legrand observa că, „În orice caz, comparatistul acționează în calitate de interpret care încearcă să facă inteligibile, în înlănțuirea lor cu propriul său univers, un alt drept şi un alt mod de a trăi în drept, pe care le-a

---

[39] Pierre Legrand, *Dreptul comparat*, *op.cit.*, p. 12
[40] Manuel Guțan, *Sisteme de drept comparate, op.cit.*, p. 257.
[41] Pierre Legrand, *Dreptul comparat*, *op.cit.*, p. 12.
[42] *Ibidem*, p. 15.
[43] Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 20.
[44] Pierre Legrand, *Dreptul comparat*, *op.cit.*, pp. 16 - 17.
[45] Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 20.
[46] Dumitru Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului*, *op.cit.*, p. 20.

observat la altul[47]". „Domenii în care această metodă este intens folosită sunt cele ale cooperării în sectorul nuclear şi mediul înconjurător, precum şi în cel al cunoaşterii fenomenului infracţional şi combaterii crimei organizate[48]", subliniază Mazilu.

Legrand afirmă: „Studiile juridice comparative se confruntă inevitabil cu probleme de traducere(...)[49]". În opinia sa, „Pot fi luate în considerare trei demersuri principale de traducere, care (...) tind să facă posibil imposibilul (...):

- în primul rând, comparatistul poate să împrumute termenul limbii traduse pentru a-l insera, ca atare, în limba în care se traduce. E vorba de o soluţie de ultimă instanţă, care intervine atunci când un cuvânt e intraductibil în sensul tare al termenului, adică atunci când o lacună a limbii în care se traduce o împiedică pe aceasta să redea ideea vehiculată de termenul folosit în limba tradusă.

- în al doilea rând, comparatistul poate să aleagă să exprime, termenul din limba tradusă printr-un cuvânt în limba care se traduce, lipsit de sensul său obişnuit şi folosit cu un sens precizat - astfel, *remedy* tradus prin „remede"- sau cu ajutorul unui neologism - este cazul lui estoppel tradus prin „preclusion".

- în al treilea rând, comparatistul poate să confere un sens apropiat cuvântului din limba tradusă în limba în care se face traducerea, prin intermediul unui termen ale cărui implicaţii pragmatice, în planul semnificaţiei, îi sunt asimilabile. Astfel, *trepass* devine „transgression"[50].

Doctrina naţională subliniază, în concluzie: „În utilizarea metodei comparative există mai multe reguli care trebuie cunoscute:

Prima regulă a metodei impune a compara numai ceea ce este comparabil. Dacă în sistemele de drept din care fac parte instituţiile comparate sunt - ideologic vorbind - antagoniste, este evident că procedeul comparaţiei nu poate fi relevant decât sub aspectul stabilirii diferenţelor.

Spre exemplu, dacă am dori să comparăm reglementarea instituţiei juridice a *proprietăţii* în familia dreptului romano-germanic (...) şi familia dreptului musulman, vom utiliza analiza de contrast (comparaţie contrastantă). Instituţiile fiind evident deosebite, nu poate fi realizată juxtapunerea acestora, iar rezultatele vor fi prea puţin relevante. (...) la baza întregului drept de proprietate în dreptul musulman se află teoria teocratică, potrivit căruia întregul pământ aparţine lui Alah şi trimisului său Mahomed. Proprietarul suprem al pământului islamic este Califul - reprezentant şi continuator al Profetului. Proprietatea este permanentă, neexistând instituţia prescripţiei. Modurile de

---

[47] Pierre Legrand, *Dreptul comparat*, *op.cit.*, p. 17.
[48] Dumitru Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului*, *op.cit.*, p. 21.
[49] Pierre Legrand, *Dreptul comparat*, *op.cit.*, p. 26.
[50] *Ibidem*, pp. 28-29

dobândire a proprietăţii sunt, de asemenea, deosebite de cele din dreptul romano-germanic etc.

A doua regulă a metodei comparative obligă să se considere termenii supuşi comparaţiei în conexiunile lor reale, în contextul social, politic, cultural, din care au rezultat. De aici, necesitatea ca în procesul de comparare să se plece de la cunoaşterea principiilor de drept şi a regularităţii care comandă sistemele de drept comparate.

A treia regulă se referă la cercetarea sistemului izvoarelor dreptului, care oferă imaginea poziţiei diferite a formelor de exprimare a dreptului (legi, cutume, precedente judiciare) de la un sistem juridic la altul.

A patra regulă arată că, în aprecierea termenului de comparat să se ţină seama nu numai de sensul iniţial al normei ci şi de evoluţia acesteia în timp, în procesul aplicării normei. În acest proces - şi mai ales când textul supravieţuieşte unor perioade social-istorice diferite - forma iniţială a regulii de conduită poate evolua într-atât încât sensul normei apare complet diferit. Comparatistul va trebui în acest caz să apeleze la literatura de specialitate, să cerceteze starea moravurilor şi influenţa tradiţiilor"[51].

3. Metoda sociologică

Necesitatea cunoaşterii şi a înţelegerii fenomenelor sociale a dus la naşterea unei metode care să faciliteze desluşirea mecanismelor de funcţionare ale acestora. Din ce în ce mai mult mase mari de oameni participă la sondaje de opinie pe bază de chestionar sau interviu. Cunoaşterea realităţii devine un imperativ necesar în drept. În opinia lui Manolescu, „Auguste Comte este considerat întemeietorul sociologiei moderne[52]", fiind cel care a inventat termenul de sociologie[53]. În opinia lui Craiovan, „Fondatorii sociologiei sunt consideraţi într-o altă opinie K. Marx, E. Durkheim şi Max Weber[54]".

În ţara noastră, „profesorii Dimitrie Gusti, Eugeniu Speranţia, Henri Stahl au folosit metodele sociologice în cercetarea fenomenului juridic, elaborând lucrări de referinţă în acest domeniu[55]", afirmă Mazilu. Literatura de specialitate a remarcat: „Cercetarea vieţii, a dreptului implică luarea în considerare a tuturor comportamentelor realităţii juridice. În desprinderea acestor aspecte sociologia juridică utilizează o gamă largă de metode şi tehnici de cercetare prin intermediul cărora se poate observa, descrie şi explica

---

[51] V.D. Zlătescu, I. Zlătescu, *Regulile metodei comparative în studiul dreptului*, în Studii de Drept Românesc, I., 1989 *apud.* Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, pp. 21-22.
[52] Mircea I. Manolescu, *Teoria şi practica dreptului. I. Metodologie şi sociologie juridică*, Fundaţia Regele Mihai I., Bucureşti, 1946, p. 276.
[53] I. Craiovan, *Prin labirintul juridic*, *op.cit.*,, p. 192.
[54] *Ibidem*, p. 193.
[55] Dumitru Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului*, *op.cit.*, p. 21.

mecanismul acţiunii sociale a dreptului, precum şi modul în care viaţa socială exercită o influenţă determinantă asupra activităţii de reglementare desfăşurată de legiuitor"[56]. Aşa cum a subliniat Craiovan, „Instituirea metodei sociologice este indisolubil legată de nevoia cunoaşterii ştiinţifice a vieţii sociale, de constituirea evoluţiei şi achiziţiile sociologiei ca ştiinţă[57]".

În doctrina naţională s-a constatat că: „Extinderea cercetării sociologice cu metodele proprii inclusiv sondajul de opinie sau ancheta sociologică, nu au lăsat pe dinafară nici aspectele juridice ale vieţii sociale[58]". „Dimpotrivă, urmare a extinderii lor s-a conturat sociologia juridică ca o disciplină de sine stătătoare, născută din nevoia şi ca rezultat al analizei factorilor sociali de condiţionare şi intercondiţionare ai dreptului[59]". Alţi autori subliniază că: „Metoda dreptului este de a subsuma, de a reduce realitatea socială sub concepte abstracte, în timp ce sociologia multiplică. Metodele sociologiei nu trebuie, şi nu pot să rămână străine dreptului"[60].

„Metoda sociologică sugerează valorificarea operelor clasicilor sociologiei dar şi a diverselor orientări şi sisteme sociologice postclasice, combinând abordările de tip subiectiv cu cele de tip obiectiv, cele de natură cantitativă cu cele de natură calitativă, configurând necesitatea nu doar a unui pluralism metodologic, ci şi a unui mod de abordare fundamentat teoretic, dar nesubordonat unei orientări teoretice anume prin care cercetătorul, fără a se putea sustrage „paradigmelor socialului", nu imită pe cineva anume, ci îi este de ajutor să cunoască cum au procedat alţii înaintea lui, ce dificultăţi au avut şi cum le-au rezolvat, aspirând spre abordarea cea mai adecvată studierii unui anumit fenomen social"[61], afirmă Craiovan.

Dintr-un alt unghi s-a constatat că, „Pe planul sociologiei juridice îşi dau întâlnire metode şi tehnici proprii (specifice) dreptului sau proprii sociologiei; îmbinarea tuturor acestor metode şi tehnici prezintă o valoare euristică deosebită prin aceea că se pot depăşi limitele, tradiţional afirmate ale uneia sau alteia dintre cele două ştiinţe"[62]. Literatura de specialitate a subliniat că, „Metoda sociologică în acţiune pe teren juridic se particularizează şi se repliază în raport de caracteristicile, funcţiile şi problematica sociologiei juridice (...): fenomenul juridic este vizat ca varietate a fenomenului social; se are în vedere realitatea socială a dreptului, pornind de la expresiile sale observabile din

---

[56] N. Popa, I. Mihăilescu, M. Eremia, *Sociologia juridică*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 1997, p. 41.
[57] I. Craiovan, *Filosofia dreptului sau dreptul ca filosofie, op.cit.*,, p. 255; I. Craiovan, *Tratat de teoria generală a dreptului, op.cit.*, p. 255.
[58] I. Ceterchi, I. Craiovan, *Introducere în teoria generală a dreptului, op.cit.*, p. 13.
[59] *Ibidem.*
[60] D.C. Dănişor. I. Dogaru, Gh. Gănişor, *Teoria generală a dreptului, op.cit.*, p. 16
[61] I. Craiovan, *Tratat de teoria generală a dreptului, op.cit.*, p. 358.
[62] N. Popa, I. Mihăilescu, M. Eremia, *Sociologia juridică, op.cit.*, p. 41.

exterior, dreptul „liber" care acţionează în societate; funcţiile şi finalităţile dreptului dar şi gradul lor de realizabilitate practică în societate, cât şi efectele sociale produse de drept; geneza, evoluţia şi succesiunea sistemelor şi instituţiilor juridice (...)[63]".

Popa în colectiv, în lucrarea „Sociologia juridică" afirmă că: „sociologia juridică utilizează un diversificat inventar de metode şi tehnici, în scopul desprinderii unor soluţii eficiente pentru luarea deciziilor politice şi juridice. Aplicarea acestor metode şi tehnici cunoaşte un proces de specializare pentru investigarea fenomenului juridic - fenomen cu determinări calitative specifice, de o esenţă socială aparte"[64]. Din punctul de vedere al lui Mazilu, „Atât în ţara noastră cât şi în celelalte ţări, metoda sociologică şi-a dovedit utilitatea nu numai în activitatea judiciară propriu-zisă, ci şi în ansamblu, în procesul de guvernare, vădindu-şi eficacitatea în conceperea măsurilor complexe ale orientării şi disciplinării unor comportamente şi, în general, în reglementarea relaţiilor sociale[65]".

Astfel, potrivit doctrinei de specialitate, „investigaţia sociologico-juridică utilizează următoarele tehnici: observaţia; chestionarul; interviul[66]". „Investigaţia sociologico-juridică presupune clasificarea următoarelor etape, cel mai des utilizate fiind cea a lui R. Mucckielli: a.) determinarea obiectivului, b.) preancheta; c.) stabilirea obiectivelor; d.) determinarea universului anchetei; e.) eşantionarea; f.) alegerea tehnicilor de cercetare adecvate; g.) pretestarea instrumentelor de cercetare; h.) definitivarea lor; i.) aplicarea în teren; j.) prelucrarea informaţiilor obţinute; k.) analiza rezultatelor; l.) redactarea raportului de cercetare[67]".

Observaţia

Aşa cum a arătat literatura de specialitate, „Observaţia constă în examinarea sistematică şi complexă, pe bază de percepţie, (...) aceasta fiind singura metodă care promovează cunoaşterea, celelalte metode nefăcând altceva decât să teoretizeze datele obţinute prin aplicarea observaţiei[68]". În opinia lui Craiovan, „Observaţia - ca formă elementară a cunoaşterii constă în obţinerea de informaţii asupra obiectului prin mijlocirea organelor de simţ, fără ca subiectul cunoscător să modifice structura şi starea fizică a obiectului[69]". Pe de altă parte, s-a afirmat că: „În studierea faptelor şi proceselor sociale, metoda observaţiei depăşeşte comportamentul strict al indivizilor şi se extinde asupra mediului ambiant, a locului de muncă, asupra factorilor culturali[70]".

---

[63] I. Craiovan, *Tratat de teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 258.
[64] N. Popa, I. Mihăilescu, M. Eremia, *op.cit.*, p. 42.
[65] Dumitru Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului*, *op.cit.*, p. 21.
[66] N. Popa, I. Mihăilescu, M. Eremia, *Sociologia juridică*, *op.cit.*, p. 51.
[67] A se vedea pe larg N. Popa, I. Mihăilescu, M. Eremia, *Sociologia juridică*, *op.cit.*, pp. 44-66.
[68] *Ibidem*, p. 52.
[69] I. Craiovan, *Filosofia dreptului sau dreptul ca filosofie*, *op.cit.*, p. 402.
[70] N. Popa, I. Mihăilescu, M. Eremia, *Sociologia juridică*, *op.cit.*, p. 52.

Chestionarul

În doctrină s-a constatat, „Chestionarul, strict formal, este o listă cu întrebări aranjate mai mult sau mai puţin riguros. Eficienţa chestionarului folosit de ştiinţele juridice, depinde şi de modul alcătuirii textului întrebărilor; precizia limbajului; adaptarea întrebărilor la scopurile urmărite; ordinea cuvintelor; ordinea întrebărilor; vastitatea şi lungimea chestionarului; modului de pregătire a cadrului material (al răspunsurilor). O particularitate a întrebărilor chestionarului sociologic, utilizate în investigaţia juridică, constă în redactarea întrebărilor cu privire la fapt şi nu cu privire la drept. Terminologia juridică presupune înţelegerea exactă şi de aceea, chiar şi în cazul unor termeni uzitaţi - de exemplu infracţiune, contravenţie, donaţie, testament - este posibil ca cel anchetat să nu înţeleagă sensul întrebării formulate, accepţiunea juridică a acesteia”[71].

Interviul

Interviul este definit[72] ca: „o tehnică de cooperare verbală între două persoane - anchetatorul şi anchetatul - tehnică ce permite anchetatorului să culeagă anumite date de la cel anchetat, cu privire la un obiect precis”. „O importanţă aparte cunoaşte în prezent interviul de grup, în care participanţii sunt intervievaţi în colectiv de către anchetator”, afirmă Popa în colectiv, în lucrarea „Sociologia Juridică”.

Tehnicile sociometrice

„Tehnicile sociometrice sunt folosite pentru cercetarea grupurilor restrânse. Aceste tehnici (procese experimentale şi matematice) măsoară intensitatea şi întinderea curentelor psihologice afective, în grupul mic”[73]. „Cel care a pus la punct aceste tehnici a fost *MORENO*, în a cărui concepţie *testul sociometric* este „un instrument care studiază structurile sociale în lumina atracţiilor şi a repulsiilor care se manifestă în sânul grupului”[74]. În doctrină se subliniază importanţa Şcolii din Chicago pentru valorificarea metodei sociologice. „Caracteristica majoră a sociologiei Şcolii din Chicago este cercetarea empirică, lucrul concret pe teren[75]”, afirmă Craiovan.

4. Metoda istorică

În drept, instituţiile juridice evoluează, se transformă, pentru că dreptul nu este static, de aceea se impune cunoaşterea din punct de vedere istoric a

---

[71] *Ibidem*, pp. 53-56.
[72] A. Brimo, *Les methodes des sciences sociales*, Paris, Editura Montchrestien, 1972, p. 208, *apud* N. Popa, I. Mihăilescu, M. Eremia, *Sociologia juridică*, *op.cit.*, p. 63.
[73] *Ibidem*, p. 66.
[74] J.L. Moreno, *Statistic of Social Configuration, Sociometry*, 1938, p. 53 *apud* N. Popa, I. Mihăilescu, M. Eremia, *Sociologia juridică*, *op.cit.*, p. 66.
[75] I. Craiovan, *Prin labirintul juridic*, *op.cit.*, p. 212.

acestora. Studenţii pot înţelege instituţia şefului de stat în România pe o perioadă de 100 – 150 de ani dacă vor analiza Constituţiile României şi vor observa trecerea de la forma de guvernământ a monarhiei la cea a republicii. De asemenea, instituţia contravenţiei, aceasta iniţial a aparţinut de domeniul dreptului penal, fiind prevăzută în Codul penal de la 1937 în diviziunea tripartită: crime, delicte şi contravenţii, pentru ca ulterior să fie dezincriminată prin Decretul nr. 184/1954 iar în prezent să aparţină dreptului administrativ, cu tendinţe reale către o ramură de drept autonomă, dreptul contravenţional. Iată aşadar, doar două simple exemple din care reiese importanţa cunoaşterii din punct de vedere istoric a unei instituţii juridice. Aşa cum arăta Llosa, „Din fericire, istoria nu este ceva fatidic, ci o pagină albă pe care, cu instrumentele noastre de scris - propriile decizii şi renunţări, scriem viitorul. E foarte bine aşa, înseamnă că mereu putem corecta”.[76]

În opinia lui Popa: „Metoda istorică se împleteşte strâns cu istoria dezvoltării sociale[77]”. „Potrivit metodei istorice, ştiinţele juridice cercetează dreptul în perspectiva şi evoluţia sa istorică, de-a lungul diferitelor orânduiri sociale, ele analizează esenţa, forma şi funcţiile dreptului raportate la etapa istorică pe care o străbate, ştiut fiind că instituţiile juridice poartă pecetea transformărilor istorice ale poporului şi ţării respective[78]”, afirmă alţi autori. În îndelungata istorie a poporului român, formele dreptului vechi fac proba spiritului umanist, al setei de dreptate şi adevăr care au caracterizat acest popor - urmaşul celor mai drepţi şi mai viteji dintre traci, cum îi caracteriza Herodot pe geto-daci[79]”, continuă Popa în acelaşi context.

Ca să se înţeleagă prezentul, trebuie cunoscut trecutul, altfel, concluziile la care ar ajunge orice cercetător analizând o instituţie juridică sunt incomplete, văduvite de sensuri şi semnificaţii care se desprind din negura timpului. În opinia lui Mazilu, „Legea celor XII Table; Codul lui Justinian (Codul, Digestele, Institutele, Novelele); Codul lui Manu în India; Codul lui Mu în China; Pravila lui Vasile Lupu şi Pravila lui Matei Basarab în Ţările Române - sunt reglementări de referinţă în istoria popoarelor respective, dar şi documente juridice cu o semnificaţie distinctă în înţelegerea evoluţiei istorice a dreptului[80]”. De asemenea, în opinia lui Molcuţ, „Obiceiul, regulă străveche, definit ca voinţa poporului exprimată prin lucruri şi fapte - voluntas populi rebus et factis declarată - a fost singurul izvor al dreptului roman până la adoptarea Legii celor XII Table (...)[81]”. „Pentru jurişti este extrem de importantă dezvăluirea sensului evenimentelor trecute, a regularităţilor ce

---

[76] Mario Vargas Llosa, *Civilizaţia spectacolului, op.cit.*, p. 177.
[77] Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, ediţia 5, *op.cit.*, p. 22.
[78] I. Ceterchi, I. Craiovan, *Introducere în teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 12.
[79] Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, pp. 22-23.
[80] Dumitru Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului*, *op.cit.*, p. 22.
[81] Emil Molcuţ, *Drept roman*, Editura Press Mihaela, Bucureşti, 1999, pp. 14-21.

prezidează la succesiunea acestora, regularităţi ce-şi exercită influenţa şi asupra dreptului, determinând modificări în conţinutul reglementărilor şi fizionomii specifice instituţiilor juridic[82]", remarcă Popa.

Din punctul de vedere al lui Craiovan, „De la sfârşitul secolului al XIX-lea acest secol al istoriei de-a lungul căruia s-a constituit ca ştiinţă, metodologia istorică a putut evolua; putem, simplificând, distinge trei faze în evoluţia sa:

- o primă fază care corespunde perioadei Belle Epoque (...) când metoda istorică şi metoda calitativă se confundă. Istoriografia pozitivă înseamnă nu a stabili legi, cum dorea Auguste Comte, ci, mai modest, de a găsi într-un document original, care trebuia verificat şi apoi considerat de încredere, un fapt - un fapt specific, unic localizabil cu exactitate în timp şi spaţiu (...). Istoricul este invitat să practice cu scrupulozitate analiza critică a fiecăruia dintre nenumăratele surse înainte de toate textuale, pe care le-a adunat cu răbdare; critică de autenticitate; critică de restituire; critică de proveniență; critică de interpretare; critică de credibilitate (...).

- a doua fază, în timpul căreia apare şi triumfă, la mijlocul secolului XX, cantitativismul (...). În viziunea cantitativistă, „Istoricul va fi informatician sau nu va fi deloc" (E Le Roy Ladurie).

- a treia fază, în care, în zilele noastre, istoricul eliberat de orice complexe de inferioritate faţă de statisticieni şi computere (...) foloseşte din nou, dar într-o manieră originală, evenimentul istoric, succesul biografiei, interesul pentru psihologia colectivă[83]".

În opinia lui Vida, „În domeniul juridic, regulile şi instituţiile care asigură unitatea sistemului includ de mii de ani elemente statornice, dar şi elemente vremelnice care dau expresie procesului de abstractizare juridică. Termeni cum ar fi cei de persoane, bunuri, contracte, delicte, capacitate, răspundere, competenţă etc. condensează în ei un număr nedefinit de fiinţe umane, de lucruri, de drepturi şi obligaţii care au trăsături comune şi care se individualizează şi se integrează într-un concept unic numai dacă sunt apţi de semnificaţii juridice[84]". În acelaşi timp, afirmă autorul citat, „ei desemnează concepte juridice cu o vechime respectabilă". Aşa cum arată Craiovan, „Şcoala istorică a dreptului a apărut în contextul în care, în urma revoluţiei franceze se urmărea codificarea dreptului în Germania (...). S-a promovat astfel de către şcoala istorică a dreptului în cadrul căreia, alături de Savigny, amintim pe Gustav Hugo şi Puchta, conceperea dreptului ca fapt istoric[85]".

„Metoda istorică sugerează cercetătorului juridic abordări care relevă: condiţiile concret istorice ale apariţiei, dezvoltării şi pieirii ale aspectelor

---

[82] Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 22.
[83] I. Craiovan, *Prin labirintul juridic*, *op.cit.*, pp. 186-187.
[84] I. Vida, *Legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura* legislativă, ediţia a III-a, revizuită şi completată, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2006, pp. 73-74.
[85] I. Craiovan, *Prin labirintul juridic*, *op.cit.*, pp. 189-190.

cercetate; particularităţile şi detaliile acestora, contextul dat de evoluţia umanităţii în particular a unor comunităţi umane; bogăţia şi complexitatea tipului istoric, care integrează un timp geografic, un timp social, un timp individual; efortul de a surprinde o istorie totală, solidaritatea elementelor aflate în acelaşi context (...); fără formularea unor probleme nu există istorie; istoria este inseparabilă de istoric; fapte istorice certificate de o critică de autenticitate, restituire, provenienţă, interpretare, valabilitate şi efortul de a realiza cu acestea construcţii istorice; rolul evaluărilor cantitative în istorie dar şi a individului, evenimentului, biograficului, sau monograficului ş.a."[86], se arată în doctrina de specialitate.

Din punctul de vedere al lui Mazilu, „Autorul monumentalei *„Filosofii a Dreptului*" care a fost G.W.Fr. Hegel acorda o mare importanţă metodei istorice în cercetarea ştiinţifică a fenomenelor juridice[87]". „A considera ivirea şi dezvoltarea apărând în timp a determinaţiilor juridice, această strădanie pur istorică, ca şi cunoaşterea consecvenţei lor inteligibile, rezultând din compararea lor cu raporturi de drept dinainte date, are în sfera sa proprie meritul şi aprecierea ei; şi ea se află în afara raportului cu considerarea filozofică, întrucât dezvoltarea din temeiuri istorice, nu se confundă ea însăşi cu dezvoltarea din concept şi *explicarea şi justificarea istorică* nu este lărgită la importanţa unei justificări valabile în şi pentru sine[88]".

În opinia lui Popa, „Pentru cunoaşterea sistemelor de drept sunt extrem de utile juristului concluziile istoricului, aşa cum şi istoricul trebuie să se aplece asupra documentului juridic[89]". Unii autori subliniază rolul *problematizării* în descifrarea istoriei, precum Lucien Febvre ori Marc Bloch. Astfel, în opinia lui March Bloch „Faptele nu vorbesc decât celui care ştie să le întrebe" iar Lucien Febvre „Nu sunt probleme, nu există istorie (...). Dacă istoricul nu îşi pune probleme (...) sunt încredinţat că e mai întârziat decât ultimul dintre ţăranii noştri"[90]. În opinia lui Craiovan, „sunt patru moduri de interogare pe care istoricul le poate combina în mod practic (...): interogaţia scolastică, ipoteza ştiinţifică, problematica şi chestionarea critică" „Interogaţia scolastică, moştenită de la retorica greco-romană, propune (...) un chestionar simplu, adresat în limba latină obiectului studiat (...): cine este autorul unui sau actorul altuia? Ce este acest document sau acest fapt? De ce? Cum? Unde? Când? Prin ce mijloace?"[91]. „Istoricul, din momentul în care depăşeşte simpla povestire documentară pentru a se aventura pe terenul interpretării, recurge la ipoteză

---

[86] *Idem, Filosofia dreptului sau dreptul ca filosofie, op.cit.*, p. 353.
[87] Dumitru Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului*, *op.cit.*, p. 22.
[88] G.W.Fr. Hegel, *Principiile filozofiei dreptului sau elemente de drept natural şi de ştiinţă a statului*, Editura Academiei, Bucureşti, 1969, p. 25 *apud* Dumitru Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului*, *op.cit.*, p. 22.
[89] Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 23.
[90] I. Craiovan, *Prin labirintul juridic*, *op.cit.*, pp. 184-185.
[91] *Idem*, *Metodologia juridică*, *op.cit.*, pp. 218-2019.

(...). Aşadar ipoteza istoricului este un diagnostic provizoriu, progresiv susţinut, nuanţat, chiar infirmat şi transformat în fine în interpretare-o interpretare menită să fie discutată, într-un ricoşeu fără sfârşit, de alţi istorici"[92].

Dintr-o altă perspectivă, din punctul de vedere al lui Popa, „Plecând de la datele pe care le oferă istoria, în cercetarea marilor instituţii juridice, ştiinţa dreptului, constatând vechimea lor, le urmăreşte evoluţia, configuraţia, funcţiile etc. Teoria dreptului operează cu categoria de tip al dreptului, cu cea de bazin de civilizaţie juridică, plecând de la datele de cunoaştere oferite de ştiinţa istoriei[93]". „Recursul la istorie se impune în mod deosebit în momentele de reorientare strategică a unei discipline ştiinţifice, de fundamentare a unor noi direcţii de cercetare ştiinţifică sau a unor programe de cercetare fundamentale[94]", subliniază Craiovan. „Uneori, pe baza unor date istorice, se realizează reconstituirea fizionomiei unor instituţii ale dreptului, acţiune ce permite o analiză retrospectivă cu largi implicaţii în înţelegerea poziţiei respectivelor instituţii în dreptul actual[95]", remarcă Popa.

Nu de multe ori, prin recurgerea la metoda istorică, se poate constata o creştere a dinamicii modificărilor legislative. Astfel că, se poate realiza o apreciere a calităţii acestor modificări, urmărindu-le evoluţia în timp, nemaivorbind de surprinderea cantităţii de acte normative de la o instituţie juridică la alta. Însă, în acest caz, aşa cum sublinia doctrina: „creşterea fără încetare a numărului reglementărilor juridice are ca prim efect scăderea calităţii acestora[96]".

5. Metodele cantitative

Nu toate ramurile de drept beneficiază în prezent de codificarea legislaţiei sale specifice. De aceea, apelul la metodele cantitative este cu atât mai necesar cu cât nu există o sistematizare a legislaţiei. Spre exemplu, la data când s-a început redactarea prezentei lucrări, proiectul de lege privind Codul administrativ al României trecea prin sinuosul drum al contestării de către şeful statului, la Curtea Constituţională a României, a unor prevederi din punct de vedere al constituţionalităţii acestora, prin intermediul instituţiei juridice a promulgării legilor, prevăzute de art. 77 Constituţia României revizuite, iar în final, acesta a fost declarat neconstituţional de către Curtea Constituţională a Românei[97]. Însă, în cursul anului 2019 Codul administrativ[98] a fost adoptat

---

[92] I. Craiovan, *Prin labirintul juridic*, *op.cit.*, pp. 184-185.
[93] Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 24.
[94] I. Craiovan, *Filosofia dreptului sau dreptul ca filosofie*, *op.cit.*, p. 355.
[95] Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 24.
[96] I. Vida, *Manual de legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura legislativă*, ediţia a II-a, revizuită şi completată, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2004, p. 17.
[97] Decizia Curţii Constituţionale nr. 681/2018, publicată în M.Of. nr. 190 din 11 martie 2019.
[98] Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57 privind Codul administrativ, publicată în M.Of. al României nr. 555 din 5 iulie 2019.

după mai bine de 20 de ani de încercări eşuate. Pentru un student, să realizeze o lucrare în domeniul dreptului, fără cunoaşterea şi a metodelor cantitative, va fi o misiune aproape imposibilă dacă nu va inventaria în primul rând legislaţia aferentă tematicii sale. Iar acest lucru se poate realiza apelând la cercetarea informatică ori statistică, spre exemplu. Însă, în situaţia inexistenţei unui Cod, fără îndoială că studentul va întâmpina ceva dificultăţi în inventarierea unei atari legislaţii în care îl interesează.

Prin urmare, aşa cum bine sublinia Popa. „Metodele cantitative capătă în ultimul timp o tot mai mare pondere în cercetarea ştiinţifică juridică, cu largi şi imediate aplicaţii în practica dreptului[99]". Iar în opinia lui Craiovan, „Ipoteza ştiinţifică constituie capul de pod către necunoscut, fiind indisolubil legată de problema de cercetat; ipoteza apare ca un răspuns incert, posibil la o problemă sau întrebare apărută unui agent cunoscător într-o situaţie acţională determinată[100]". Pe de altă parte, din punctul lui Popa de vedere, „Ipotezele ştiinţifice se cer a fi verificate în cadrul unor strategii ale dezvoltării fenomenului juridic, în intimă corelaţie cu scenariile dezvoltării economico-sociale. Există în ţările occidentale chiar o ramură specializată – jurometria - care pleacă de la procedeul cazuistic, ca un mod de abordare orientat spre cazul singular[101]".

Cursuri de teoria generală a dreptului constată că, „Aceste metode au un rol deosebit în sistematizarea legislaţiei, evidenţa deciziilor judecătoreşti, în cunoaşterea evoluţiei fenomenului infracţional în diferite perioade istorice. În ultimii ani este tot mai utilizat calculatorul[102]" iar „*informatica juridică* îmbunătăţeşte procesul decizional prin rapiditatea efectuării diferitelor operaţiuni[103]". Vida arată, în aceeaşi ordine de idei: „Computerul, graţie capacităţii sale de memorare şi vitezei de rulare a informaţiilor, conferă procesului de utilizare a datelor juridice valenţe care nu sunt încă cunoscute în totalitatea lor[104]".

În opinia lui Craiovan, „Termenul de **informatică** – neologism introdus în 1962 de către Philippe Dreyfus şi construit prin combinarea cuvintelor information şi automatique - desemnează ansamblul disciplinelor ştiinţifice, tehnice şi socio-economice care se pretează prelucrării de informaţii şi automatizări[105]". Vida subliniază de asemenea, că: „Lumea în care trăim este o lume a informaţiei şi a comunicării. Progresele înregistrate în diferite domenii ale ştiinţei şi tehnologiei au lărgit volumul informaţiilor la diferite dimensiuni

---

[99] Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 28.
[100] I. Craiovan, *Filosofia dreptului sau dreptul ca filosofie*, *op.cit.*, p. 402.
[101] Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 28.
[102] Dumitru Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului*, *op.cit.*, p. 23.
[103] Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 28
[104] I. Vida, *Legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura legislativă*, ediţia a III-a, revizuită şi completată, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2006, p. 69.
[105] I. Craiovan, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 291.

necunoscute până acum, iar stocarea, regăsirea şi transmiterea acestora beneficiază de instrumentele moderne ale informaticii[106]".

„Cercetarea juridică în termeni metodici ca: finalitate, comandă, control, feedback a devenit din ce în ce mai amplă şi aprofundată constituindu-se *„Juscibernetica"* termen care indică orice aplicaţie a conceptelor şi metodelor cibernetice în drept[107]". Doctrina arată că, „Esenţa informaticii documentare o constituie noile tehnologii de stocare şi utilizare a informaţiilor, devenite din ce în ce mai complexe şi mai numeroase[108]". În opinia lui Craiovan, „Pe terenul informaticii juridice, cercetătorul jurist este plasat într-o lume care se dezvoltă din ce în ce mai accelerat – cyberspace - denumire generică dată mediilor de realitate virtuală şi mediilor de realizare a magistralelor informaţionale cu ajutorul calculatoarelor[109]". „Ca metodologie consacrată problemelor de antihazard Cibernetica studiază mecanismele de finalitate[110]", afirmă Craiovan într-o altă lucrare. Informatica juridică nu presupune doar accesarea cu uşurinţă a oricărei informaţii, oricând şi de oriunde pe glob ci şi stocarea informaţiei, utilizând tabele, grafice etc.

Există o „Declaraţie de independenţă a cyberspaţiului" în care se precizează: „Vom crea o civilizaţie a minţii în cyberspaţiu[111]". De asemenea, Vida remarcă faptul că, „Pe măsură ce timpul se scurge, documentarea clasică este tot mai mult înlocuită cu informatica documentară, instrumentul postmodernist de stocare, regăsire şi utilizare eficientă a informaţiilor necesare juristului şi funcţionarului public[112]". Motoarele de căutare diverse uşurează foarte mult munca de cercetare, documentarea în special. Mai nou, prezentarea publică a lucrărilor se face utilizând programe informatice, power point sau chiar prezi presentation etc.

Craiovan afirmă: „Această metodă, în contextul cercetărilor juridice, conjugată mai mult sau mai puţin cu alte metode clasice sau mai recente, nu este pur şi simplu numai o expresie a tehnicii de azi (...) ci şi o expresie a sociabilităţii contemporane, a dreptului, socialitate în care dimensiunea informaţională este inerentă[113]" iar în opinia lui Vida: „Bazele de date stochează informaţii juridice din ce în ce mai diverse; ele se interconectează şi creează reţele informatice naţionale, regionale sau chiar internaţionale[114]". „Computerul poate ajuta procesul de legiferare asigurând cel puţin evitarea unor repetiţii, a

---

[106] I. Vida, *Manual de legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura legislativă, op.cit.*, p. 43.
[107] M. Jori, A. Pintore, *Manuale di Teoria generale del diritto*, Torino, 1995, p. 155, *apud* I. Craiovan, *Teoria generală a dreptului, op.cit.*, pp. 263-264.
[108] I. Vida, *Manual de legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura legislativă, op.cit.*, p. 47.
[109] I. Craiovan, *Prin labirintul juridic, op.cit.*, p. 209.
[110] *Idem, Teoria generală a dreptului, op.cit.*, p. 263.
[111] I. Craiovan, *Prin labirintul juridic, op.cit.*, p. 210.
[112] I. Vida, *Manual de legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura legislativă, op.cit.*, p. 47.
[113] I. Craiovan, *Teoria generală a dreptului, op.cit.*, p. 265.
[114] I. Vida, *Legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura legislativă, op.cit.*, p. 69.

unor dispoziţii contradictorii, sau abrogate implicit, armonizarea unor texte legislative, eliminarea unor termeni inadecvaţi[115]", continuă Craiovan. În opinia lui Mazilu, „Metodele moderne îşi dovedesc utilitatea şi în evidenţele deciziilor Curţii de Conturi şi a Curţii de Justiţie, precum şi a deciziilor de arbitraj[116]". Calitatea sistemelor de informatică documentară este dependentă de calitatea tezaurului utilizat la constituirea bazelor de date. „Prin *tezaur se înţelege o listă cu termeni ierarhizaţi care formează o reţea de interconexiuni, excluderi, discriminări şi proximităţi semantice, cu ajutorul cărora se regăseşte informaţia stocată în baza de date*"[117].

Aşa cum Vida a constatat, „Un tezaur larg utilizat în statele membre ale Uniunii Europene îl constituie EUROVOC-ul (...) un tezaur multilingv, conceput atât ca instrument de indexare a conţinutului documentelor, cât şi ca instrument de căutare în bazele de date respective (de exemplu CELEX sau EPOQUE)[118]. Tezaurul EUROVOC este bazat pe principiul multilingvismului. Prima ediţie a EUROVOC- ului a apărut în 1984 în 7 limbi, ediţia a doua în 1987 în 9 limbi, iar ediţia a treia a fost elaborată în perioada 1987-1999 în cadrul Parlamentului Spaniei, tot în 9 limbi[119]. Multilingvismul acestui tezaur permite utilizatorului să interogheze baza de date în oricare din cele 9 limbi şi să regăsească documentele indexate în oricare din aceste limbi[120]". În opinia lui Mazilu: „La înmagazinarea datelor şi folosirea programelor pe calculator se recurge tot mai frecvent în cele mai diferite domenii ale activităţii juridice la nivel naţional[121]".

În literatura de specialitate s-a menţionat că: „Unii autori amintesc şi de *lingvistică*. Dreptul se exprimă în primul rând prin limbă. Limbajul juridic ţine atât de individ, cât şi de grupul social, el exprimă nu doar ce este spus, ci şi pe cel care spune[122]".

De asemenea, Craiovan constată că: „**metoda sistemică** este o metodă de cercetare utilizată în domeniul cercetării dreptului. Studiul complexităţii organizate este problema cheie a teoriei generale a sistemelor[123]". Potrivit lui Piaget, „la o primă aproximare, o structură este un sistem de transformări şi de autoreglaj"[124].

---

[115] I. Craiovan, *Teoria generală a dreptului, op.cit.*, p. 293.
[116] Dumitru Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului, op.cit.*, p. 24.
[117] Jean Luis Bergel, *Theorie generale du droit*, 3e edition, Dalloz, Paris, 1999, p. 66 *apud* I. Vida, *Legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura legislativă, op.cit.*, p. 69.
[118] I. Vida, *Manual de legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura legislativă, op.cit.*, p. 47.
[119] *Idem, Legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura legislativă, op.cit.*, p. 71
[120] *Idem, Manual de legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura legislativă, op.cit.*, p. 48.
[121] Dumitru Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului, op.cit.*, p. 24.
[122] D.C. Dănişor. I. Dogaru, Gh. Gănişor, *Teoria generală a dreptului, op.cit.*, p. 19.
[123] I. Craiovan, *Filosofia dreptului sau dreptul ca filosofie, op.cit.*, p. 367.
[124] J. Piaget, *Stucturalismul*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1973, p. 7.

Deleanu afirmă despre sistemul dreptului:

„1. Dreptul este o totalitate, o alcătuire de norme juridice. Ca elemente de bază ale sistemului de drept, normele juridice se comportă ca părți în raport cu întregul dar şi ca subsisteme în raport cu propria lor structură. Se constată deci că relația între subsisteme şi sistem, este o conexiune ce încheagă diversitatea în armonie.

2. Sistemului dreptului este un sistem deschis, dinamic, aflându-se în permanență în proces de devenire (...).

3. Structura sistemului de drept apare ca o totalitate complexă şi unitară între ramurile de drept, dar şi între acestea şi întreg.

4. Ramurile dreptului nu reprezintă simple configurații în sistem, prin a căror însumare se obține sistemul. Acesta, ca totalitate, este un fenomen complex, ireductibil la părțile componente.

5. Sistemul dreptului se distinge de mediul său ambiant, de toate celelalte instituții sau fenomene ale suprastructurii, cu care intercondiționează prin caracteristica sa de a face posibilă implicarea forței de constrângere a statului (...)[125]". „Abordarea sistemică impune flexibilizarea gândirii juridice şi induce un anume potențial dialectic atât de necesar din punct de vedere explicativ dar şi predictiv şi practic, mai ales în perioadele de tranziție şi criză socială[126]", remarcă alt autor.

În general, subliniază Popa, „metodele cantitative aplicate în drept - din care am amintit doar câteva - au meritul incontestabil de a contribui efectiv la perfecționarea reglementărilor juridice, la sporirea eficienței lor sociale, precum şi la îmbunătățirea activității practice de realizare a dreptului[127]".

6. Alte metode de cercetare

Experimentul sau metoda experimentală

În opinia lui Deaconu, „Cât priveşte această metodă, menționăm că în domeniul dreptului, dar mai ales în domeniul reglementărilor juridice cu caracter economic, s-a recurs în prealabil la verificarea noilor măsuri la scară redusă, în câteva unități, pentru ca apoi măsurile să fie extinse la scară națională[128]". Din punctul de vedere al lui Craiovan, „Experimentul - ca metodă de cunoaştere presupune intervenția conştientă a omului în desfăşurarea fenomenelor cu scopul descoperirii legilor ce le guvernează[129]. „Experimentul

---

[125] I. Deleanu, *Drept constituțional şi instituții politice,* Vol. I, Editura Europa Nova, Bucureşti, 1996, pp. 24-27.
[126] I. Craiovan, *Metodologia Juridică*, *op.cit.*, p. 244.
[127] Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 29.
[128] Ştefan Deaconu, *Metodologie juridică*, *op.cit.*, p. 36.
[129] I. Craiovan, *Filosofia dreptului sau dreptul ca filosofie*, *op.cit.*, p. 402.

deşi este folosit mai rar în perimetrul sociologiei dreptului, trebuie asemenea menționat ca instrument de cercetare; el poate fi definit pe scurt ca o observație provocată, deoarece cercetătorul „produce" în mod intenționat o situație, un fenomen, cu scopul de a-l studia"[130]". De asemenea, doctrina a subliniat: „Cât privește *metoda experimentală*, proprie prin excelență științelor naturii, menționăm că în domeniul dreptului, uneori în domeniul reglementării cu caracter economic, punându-se problema unei transformări de ansamblu, la scară națională, s-a recurs în prealabil la verificarea noilor măsuri la scară redusă, în câteva unități[131]". În domeniul medicinei se recurge destul de des la experiment, se fac teste pentru identificarea dacă medicamentele sunt benefice consumului uman/ animal etc. Astfel că apar semne distinctive pe etichetele produselor, precum „testat/netestat".

Rezultatele surprinzătoare precum **efectul placebo** în medicina umană, au fost descoperite datorită experimentelor. Testele unor medicamente asupra persoanelor care au boli incurabile şi alte asemenea, au loc în domeniu medicinei iar aici lucrurile sunt puțin mai complicate, fiind vorba de respectarea demnității umane, a eticii şi a integrității în cercetare, a utilizării şi protecției datelor cu caracter personal pentru că oamenii sunt de acord (sau nu) să devină subiecți ai experimentului. Aşa cum afirma Llosa, „ideea de progres este înşelătoare. Bineînțeles că numai un orb sau un fanatic ar putea nega faptul că epoca noastră a atins o dezvoltare fără precedent în istorie acum, când oamenii pot să călătorească până la stele, să comunice instant, ştergând toate distanțele datorită internetului, să cloneze animale şi oameni, să fabrice arme capabile să arunce în aer întreaga planetă şi să continue să contamineze cu invențiile din industrie, aerul pe care îl respirăm, apa pe care o bem şi pământul care ne hrăneşte". [132]

În opinia unui autor: „În sociologia dreptului sunt situații care se pretează la recurgerea la experiment (...): experimentul legislativ - transpunerea în viață a unor măsuri legislative pentru o perioadă de probă sau pe o arie mai restrânsă; (...) judecarea fictivă de către instanțe de judecată din alte țări a unor cazuri, controversate pentru a analiza ce hotărâre pronunță dacă respectivul caz ar fi sub jurisdicția acestora (...)"[133]. Literatura de specialitate a afirmat că: „Este de observat că în domeniul dreptului penal s-a recurs la metoda experimentului, care constă în aplicarea experimentală a unor măsuri de combatere a fenomenului infracțional sau a unor modalități de executare a pedepselor şi sancțiunilor pentru anumite încălcări ale legii în acest domeniu[134]".

---

[130] I. Craiovan, *Tratat de teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 260.
[131] I. Ceterchi, I. Craiovan, *Introducere în teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 13.
[132] Mario Vargas Llosa, *Civilizația spectacolului*, *op.cit.*, pp. 174-175.
[133] S. Popescu, *Statul de drept în dezbaterile contemporane*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1998, pp. 82-83 *apud* I. Craiovan, *Tratat de teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 260.
[134] Costică Bulai, *Manual de drept penal, Partea Generală*, Editura ALL Educational S.A., Bucureşti, 1997, p. 22 *apud* Dumitru Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului*, *op.cit.*, pp. 21-22.

Metoda statistică

O altă metodă utilizată în cercetarea ştiinţifică, la fel de des întâlnită, ca frecvenţă, comparativ cu restul metodelor prezentate este metoda statistică. În opinia lui Deaconu: „Statistica judiciară s-a conturat ca un domeniu distinct al statisticii[135]". În practică se recurge destul de frecvent la metoda statistică în activitatea instanţelor judecătoreşti când, spre exemplu, anual, se întocmeşte un raport de activitate în care se evidenţiază, printre altele dinamica speţelor deduse judecăţii şi apoi dimensionarea pe domenii ori încărcătura dosarelor/ judecător etc. A se vedea în acest sens Raportul de activitate al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie[136].

Trebuie cunoscut şi faptul că, în cercetarea ştiinţifică din diferite domenii au existat nenumărate situaţii, care au devenit publice, în care s-au fraudat rezultatele cercetării prin inventarea de rezultate sau falsificarea celor reale. Ca şi cum, autorii doreau cu tot dinadinsul să demonstreze un atare rezultat, potrivit intenţiilor acestora nu aş cum reieşea din sondarea realităţii. Un alt exemplu, se referă la statistica efectuată de Institutul Naţional de Statistică al României privind numărul populaţiei în anul 2011[137] ori lista recensămintelor populaţiei începând cu anul 1859-2011[138].

Tot cu titlu de exemplu, menţionăm că B.N.R.- Banca Naţională a României solicită anual societăţilor comerciale completarea unor chestionate pentru realizarea unor statistici de către acesta, pe diferiţi indicatori.

De asemenea, o altă abordare a metodei statistice, combinată cu metoda comparativă se poate referi, spre exemplu, la identificarea numărului de ordonanţe de urgenţă, ordonanţe simple ori hotărâri de guvern emise de către executiv pe un termen de 5 ani de zile, potrivit datelor oficiale[139]. În acest sens, se poate vizualiza tabelul de mai jos.

Nr crt.	Tipul actului	Anul 2013	Anul 2014	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017
1	Ordonanţe de urgenţă ale Guvernului	115	94	66	99	117
2	Ordonanţe de Guvern	32	29	43	27	30
3	Hotărâri de Guvern	1138	1165	997	1004	943

[135] Ştefan Deaconu, *Metodologie juridică, op.cit.*, p. 35.

[136] Informaţiile sunt publice şi disponibile online la adresa de internet: https://www.luju.ro/static/files/2015/aprilie_2015/05/raport_activitate_iccj.pdf, accesat la data de 06.03.2018.

[137] Informaţiile sunt publice şi disponibile online la adresa de internet: http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/, accesat la data de 06.03.2018.

[138] Informaţiile sunt publice şi disponibile online la adresa de internet: http://www.recensamantromania.ro/istoric/lista-recensafmintelor-populaaiei/, accesat la data de 06.03.2018.

[139] Informaţiile sunt publice şi disponibile online la adresa de internet: www.cdep.ro, accesat la data de 06.03.2018.

Nu în ultimul rând, exemplificăm o statistică realizată prin comparaţie asupra decretelor promulgate de Preşedintele României cu legile emise de Parlament şi actele Guvernului (Ordonanţe de urgenţă, Ordonanţe de Guvern şi Hotărâri de Guvern) pe o perioadă de 10 ani de zile. Durata de timp de 10 ani de zile am ales-o deoarece am considerat-o relevantă pentru comparaţia noastră în sensul de a se observa tendinţele adoptării actelor normative la nivelul autorităţilor publice situate la cel mai înalt nivel şi anume: puterea legislativă şi puterea executivă din România.

Informaţiile utilizate de noi în acest tabel au fost preluate din surse oficiale şi postate pe pagina de internet a Camerei Deputaţilor. Prin urmare, toate informaţiile de mai jos sunt obţinute prin documentarea informatică la care am avut acces.

Nr. crt.	Tipul actului	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1.	Decrete emise de Preşedintele României	1171	1358	1904	1287	999	910	1226	951	1079	1179	1314
2.	Legi emise de Parlament	338	308	391	292	302	222	384	187	358	252	278
3.	Ordonanțe de Urgență ale Guvernului	157	229	111	131	125	95	115	94	66	99	117
4.	Ordonanțe de Guvern	47	28	27	29	30	26	32	29	43	27	30
5.	Hotărâri de Guvern	1575	1689	1592	1378	1280	1292	1138	1165	997	1004	943

Ca o **concluzie,** remarcă doctrina: „după prezentarea succintă a metodelor de cercetare, se impune constatarea că ele nu trebuie înţelese în mod izolat, ci în interdependenţa şi complementaritatea lor. Folosindu-se astfel, cercetarea ştiinţifică juridică, atât cea fundamentală, preponderent teoretică, cât şi cea aplicativă are garanţia obţinerii unor rezultate valoroase şi utile[140]". Prin urmare, cunoaşterea metodelor de cercetare ştiinţifică reprezintă un prim pas pentru cercetător pentru a asigura condiţiile unei cercetări riguroase. Metodele de cercetare, în practică, se combină, nefiind suficientă ajungerea la rezultatele unei cercetări utilizând doar o singură metodă de cercetare şi nici în acest caz, nu există o „reţetă a succesului".

[140] I. Ceterchi, I. Craiovan, *Introducere în teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, pp. 13-14.

7. Concluzii

- Metode ale cercetării ştiinţifice juridice sunt considerate următoarele: metoda logică, metoda comparativă, metoda istorică, metoda sociologică şi metodele cantitative.
- Metodele cantitative includ: informatica juridică, metoda sistemică etc.
- Alte metode ce cercetare sunt: metoda experimentală, metoda statistică.

8. Referinţe bibliografice

1. Jean Luis Bergel, *Theorie generale du droit*, 3e edition, Dalloz, Paris, 1999.
2. A. Brimo, *Les methodes des sciences sociales*, Paris, Editura Montchrestien, 1972.
3. Petre Bieltz, *Logica Juridică, Partea I,* Institutul de Drept şi Relaţii Internaţionale Nicolae Titulescu, Bucureşti, 1992.
4. Gh. Beleiu, *Drept civil, Persoanele,* Bucureşti, 1987.
5. Costică Bulai, *Manual de drept penal, Partea Generală*, Editura ALL Educational S.A., Bucureşti, 1997.
6. I. Craiovan, *Tratat de teoria generală a dreptului*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2007.
7. I. Craiovan, *Filosofia dreptului sau dreptul ca filosofie,* Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2010.
8. I. Ceterchi, I. Craiovan, *Introducere în teoria generală a dreptului*, Editura All Beck, Bucureşti, 1998.
9. I. Craiovan, *Prin labirintul juridic,* Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2009.
10. Ştefan Deaconu, *Metodologie juridică, Curs practic pentru studenţi,* ediţia a 3-a, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2013..
11. I. Deleanu, *Drept constituţional şi instituţii politice,* Vol. I, Editura Europa Nova, Bucureşti, 1996.
12. I. Dogaru, *Elementele dreptului civil,* vol. I, Editura Şansa, Bucureşti, 1993.
13. D.C. Dănişor, I. Dogaru, Gh. Dănişor, *Teoria generală a dreptului*, ediţia a 2-a, Editura C. H. Beck, Bucureşti, 2008.
14. Mircea Djuvara, *Teoria generală a dreptului. Drept raţional, izvoare şi drept pozitiv,* Editura All Beck, Bucureşti, 1999.
15. G.W.Fr. Hegel, *Principiile filozofiei dreptului sau elemente de drept natural şi de ştiinţă a statului*, Editura Academiei, Bucureşti, 1969.
16. M. Jori, A. Pintore, *Manuale di Teoria generale del diritto*, Torino, 1995.
17. Pierre Legrand, *Dreptul comparat*, trad. Raluca Bercea, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2001.
18. Mircea I. Manolescu, *Teoria şi practica dreptului. I. Metodologie şi sociologie juridică*, Fundaţia Regele Mihai I., Bucureşti, 1946.
19. Gh. Mihai, *Elemente constructive de argumentare juridică*, Editura Academiei, Bucureşti, 1982.
20. Emil Molcuţ, *Drept roman,* Editura Press Mihaela, Bucureşti, 1999.
21. J.L. MORENO, *Statistic of Social Configuration, Sociometry*, 1938.
22. Dumitru Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului*, Editura All Beck, Bucureşti,1999.
23. S. Popescu, *Statul de drept în dezbaterile contemporane*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1998.

24. Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, ediţia 5, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2014.
25. N. Popa, I. Mihăilescu, M. Eremia, *Sociologia juridică*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 1997.
26. J. Piaget, *Structuralismul*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1973.
27. V.G. Samuel, *The Foundations of Legal Reasoning*, Anvers, Maklu.
28. I. Vida, *Legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura* legislativă, ediţia a III-a, revizuită şi completată, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2006.
29. I. Vida, *Manual de legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura legislativă*, ediţia a II-a, revizuită şi completată, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2004.
30. V.D. Zlătescu, I. Zlătescu, *Regulile metodei comparative în studiul dreptului*, în Studii de Drept Românesc, I., 1989.
31. Constituţia României.
32. https://www.luju.ro/static/files/2015/aprilie_2015/05/raport_activitate_iccj.pdf, accesat la data de 06.03.2018.
33. http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/, accesat la data de 06.03.2018.
34. http://www.recensamantromania.ro/istoric/lista-recensafmintelor-populaaiei/, accesat la data de 06.03.2018.
35. www.cdep.ro, accesat la data de 06.03.2018.

Capitolul III. SCRIEREA ACADEMICĂ. PARTEA GENERALĂ

Obiectivele de învățare ale Capitolului III
După parcurgerea Capitolului III. „Scrierea academică. Partea generală" veți reuși:

1. să definiți limbajul juridic;
2. să înțelegeți ce înseamnă gândirea juridică;
3. să înțelegeți ce presupune vocabularul juridic;
4. să enumerați etapele procesului de cercetare științifică;
5. să detaliați etapele procesului de cercetare științifică;
6. să știți să întocmiți un plan tematic de cercetare științifică;
7. să enumerați cel puțin trei reviste de specialitate din domeniul juridic.

1. Limbajul juridic

Orice lucrare cu caracter științific presupune o bună cunoaștere a limbajului și a stilului științific. Pentru cei care urmează cursurile Facultății de Drept, este bine să cunoască faptul că, dreptul utilizează o serie de termeni specifici, de regulă fără a avea același sens ca acela folosit în sensul comun și, nu de multe ori, se recurge și la adagii în limba latină. De aceea, conceperea și scrierea unei lucrări cu caracter științific nu este ceva ușor de realizat pentru un student. În primul rând, pentru orice cercetare științifică a unui subiect, trebuie cunoscuți termenii de specialitate. Apoi, intră în calcul cunoașterea metodologiei de cercetare, regulile de scriere academică, cerințele de respectare a eticii și integrității academice, a legislației aferente etc.

Conform Dicționarului explicativ al limbii române, „**limbajul**" semnifică:

„a) sistem de comunicare alcătuit din sunete articulate, specific oamenilor, prin care aceştia îşi exprimă gândurile, sentimentele şi dorinţele; limbă, grai;

b) limba unei comunități umane istoriceşte construită;

c) mod specific de exprimare a sentimentelor şi a gândurilor în cadrul limbii comune sau naționale;

d) mod de folosire a unei limbi, în special a lexicului, specific anumitor profesii, grupuri sociale etc.[1]".

[1] Informațiile sunt publice și disponibile online la adresa de internet: https://dexonline.ro/definitie/limbaj, accesat la data de 18.03.2018.

Doctrina noastră afirmă faptul că: „pe măsură ce se constituie, limbajul acționează el însuşi analitic, ca o rețea selectivă şi valorizatoare descifrând şi interpretând semnalele semnificative ale lumii reale în funcție de raportarea lor la om şi integrând omul în acest câmp problematic, mereu extins al descoperirilor sale succesive[2]". „În acest sens, vorbirea nu dă formă sau expresie unui ceva preexistent ci, participă la distingerea şi diferențierea din instinct şi nediferențiat a formei căreia îi dă realitate prin expresia verbală pe care i-o atribuie", continuă Bellu, în acelaşi loc.

Referitor la terminologie, se cuvine **să cunoaştem semnificația anumitor termeni precum: limbaj, vocabular, vorbire, gândire juridică, cultură juridică.**

Literatura de specialitate afirmă că: „În sensul său primar[3], **limbajul** este facultatea naturală de a vorbi, folosirea cuvintelor, a vorbelor (în sensul în care se spune că „limbajul este propriu oamenilor")". Despre **vorbire** s-a afirmat:

- „vorbirea nu este numai comunicare, ci totodată gândul însuşi în constituirea şi comunicarea sa[4]";
- „vorbirea reprezintă actul de utilizare individuală şi concretă a limbii, specifică unei comunități[5]";
- „forma gândului este astfel vorbirea prin care se instituie şi se realizează, încât analiza vorbirii şi a înțelesului cuvintelor, a enunțurilor şi judecăților ei coincide cu analiza gândului însuşi[6]".

Pe de altă parte, un alt cuvânt care se impune a fi cunoscut şi necesar să-i înțelegem semnificația este: „**terminologie**". Vida afirmă că: „prin **terminologie** se înțelege ansamblul cuvintelor tehnice ce aparțin ştiinței sau artei[7]". „Redactarea corectă a comunicărilor şi articolelor ştiințifice capătă o importanță din ce în ce mai mare dacă se are în vedere faptul că limbajul ştiințific şi tehnic s-a dezvoltat şi complicat foarte mult[8]", subliniază Gherghel.

„**Limbajele specializate** sau *terminologiile* sunt diversificate, individuale, relativ independente. Alături de terminologie, ar trebui semnalată şi disciplina numită **lingvistică juridică** sau **jurilingvistică**, inițiată în spațiul francofon de Francois Geny şi dezvoltată de Gerard Cornu (Franța) ori Jean-Claude-Gemar

---

[2] Niculae Bellu, *Sensul esteticului şi viața morală, op.cit.*, p. 193.
[3] Gerard Cornu, *Linquistigue juridique,* 3-2 edition, Paris, Montchrestien, 2005, p. 15 *apud* S. Popescu, C. Ciora, V. Țăndăreanu, *Probleme curente privind folosirea limbajului juridic,* în Buletin de informare legislativă nr. 3/2007, p. 4, disponibil online la adresa de internet: www.clr.ro/ebuletin/3_2007, accesat la data de 13.03.2018.
[4] Niculae Bellu, *Sensul esteticului şi viața morală, op.cit.*, p. 193.
[5] Gheorghe Mihai, *Fundamentele dreptului. Argumentare şi interpretare în drept, op.cit.*, p. 33.
[6] Niculae Bellu, *Sensul esteticului şi viața morală, op.cit.*, p. 193.
[7] Ioan Vida, *Manual de legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura legislativă, op.cit.*, p. 76.
[8] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiințific*, Editura Ştiințifică, București, 1996, p. 7.

(Canada), care își atribuie ca obiect de studiu limbajul juridic, sub cele două aspecte care îl definesc și anume: terminologia juridică și discursul juridic[9], subliniază doctrina. Potrivit opiniei lui Rădulescu: „Discursul științific este (...) de tip argumentativ, având rolul de a informa și a convinge"[10]. „În baza caracterului său obiectiv, discursul de tip științific este considerat că emană, în principiu, nu de la subiect, ci de la comunitatea științifică, ceea ce se exprimă prin pluralul de politețe *noi,* folosit adesea de autori", se arată de același autor, în același loc.

Într-un alt studiu de specialitate s-a arătat că: „În România sintagma *lingvistică juridică* este atestată într-un studiu din 1981, realizat de Barbu Berceanu, fost consilier colaborator al Consiliului Legislativ (...). Autorul era de părere că: *„trebuie să distingem între activitatea dreptului în domeniul lingvistic, drept care atribuie cuvintelor valoare juridică independentă de domeniul în care se aplică și activitatea lingvistică în domeniul dreptului, care are în vedere cuvintele cu semnificație juridică, specifice vieții juridice, independent dacă legiuitorul le-a determinat sau nu* (...)"[11].

În opinia lui Vida, „în domeniul dreptului, pentru a se realiza o riguroasă și corectă exprimare a conceptelor juridice, este necesar ca fiecare concept, să fie reflectat printr-un termen adecvat[12]" iar în opinia lui Craiovan: „Textul juridic este prin excelență neredundant (fără cuvinte inutile, nonrepetitive), lipsit de metafore, uneori chiar arid[13]". Spre exemplu, afirmă Mihai: „Curtea de Apel din Paris, în sentința din 2 mai 1986, a considerat că prețul dintr-un contract nu era determinabil deoarece termenii utilizați cu ajutorul cuvintelor „furnizor competent și serios" și de „calitate echivalentă" nu prezentau claritate[14]".

Doctrina subliniază că: „De regulă, cuvintele utilizate în terminologia juridică sunt preluate din vocabularul comun, dar prin încărcarea lor cu o semnificație juridică se diferențiază de sensul comun și devin elemente de sine stătătoare ale terminologiei juridice[15]". Pe de o parte, conform Dicționarului explicativ al limbii române: **„vocabularul"** semnifică: „totalitatea cuvintelor

---

[9] S. Popescu, C. Ciora, V. Țăndăreanu, *Probleme curente privind folosirea limbajului juridic, op.cit.,* p. 4, disponibil online la adresa de internet: www.clr.ro/ebuletin/3_2007, accesat la data de 13.03.2018.

[10] Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării științifice, op.cit.,* p. 117.

[11] Barbu Berceanu, *Dreptul și limba. Știința dreptului și lingvistica. Succinte considerații teoretice și aplicative,* în „Studii și cercetări juridice", XXVI, 3, 1981, p. 262, *apud* S. Popescu, C. Ciora, V. Țăndăreanu, *Probleme curente privind folosirea limbajului juridic, op.cit.,* p. 5, disponibil online la adresa de internet: www.clr.ro/ebuletin/3_2007, accesat la data de 13.03.2018.

[12] Ioan Vida, *Manual de legistică formală. Introducere în tehnica și procedura legislativă, op.cit.,* p. 76.

[13] I. Craiovan, *Teoria generală a dreptului, op.cit.*, p. 327.

[14] Gheorghe Mihai, *Fundamentele dreptului. Argumentare și interpretare în drept, op.cit.,* p. 37.

[15] I. Vida, *Legistică formală. Introducere în tehnica și procedura legislativă, op.cit.,* p. 110.

unei limbi (...)[16]". Pe de altă parte, Vida este de părere că: „Vocabularul juridic reprezintă fondul principal de cuvinte al limbii române care este utilizat în domeniul juridic[17]".

În opinia lui Bergel, „în cadrul vocabularului juridic pot fi distinse trei componente principale:

1. terminologia juridică;
2. cuvinte provenite din limbajul curent;
3. cuvinte provenite din alte discipline ştiinţifice[18]".

În aceeaşi ordine de idei, potrivit lui Vida, „ca tipologie privind dubla apartenenţă a cuvintelor la vocabularul comun şi la vocabularul specializat, distingem:

a) termeni cu dublă apartenenţă care posedă acelaşi sens în limbajul juridic şi în întrebuinţarea curentă (...);

b) termeni al căror sens juridic îl reprezintă, transpunerea particulară, cu sau fără modificări, a unui sens generic comun (cum ar fi: *principiu, materie, putere, obiect, subiect, calificare, unilateral, bilateral etc.);*

c) termeni al căror sens juridic s-a născut din sensul figurat (ex. *parchet* cu sensul comun de „pardoseală din lemn" dar şi „magistraţii ministerului public" în limbajul juridic; *apel,* „chemare, rugăminte" în limbajul comun şi „cale de atac" în cel juridic etc.[19]".

Într-o altă lucrare de specialitate se arată: „Limbajul juridic este format din termeni logici cu semnificaţie juridică; un termen juridic poate fi exprimat printr-unul sau mai multe cuvinte, într-o limbă sau alta, ceea ce face ca semnificaţia lui să nu fie întotdeauna clară[20]". De asemenea, afirmă Vida, „juriştii apelează în zilele noastre mai des, vrând-nevrând la cuvinte care provin din alte domenii ale ştiinţei, mai ales dacă acestea cad sub incidenţa reglementărilor juridice (...): circuite integrate, ajutor de stat, masterat, management etc.[21]" iar Craiovan subliniază că: „Limbajul juridic, specificul cunoştinţelor juridice constituie un factor de orientare metodologică de selecţie, care poate indica, desigur, nu în postura de criteriu exclusiv, metode şi tehnici adecvate în studiul dreptului[22]".

---

[16] Informaţiile sunt publice şi disponibile online la adresa de internet: https://dexonline.ro /definitie/vocabular, accesat la data de 18.03.2018.

[17] Ioan Vida, *Manual de legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura legislativă*, *op.cit.*, p. 77.

[18] J.L. Bergel, *Theorie generale du droit,* 3e edition, Dalloz, Paris, 1999, p. 224 *apud* Ioan Vida, *Manual de legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura legislativă*, *op.cit.*, p. 77.

[19] S. Popescu, C. Ciora, V. Ţăndăreanu, *Probleme curente privind folosirea limbajului juridic*, *op.cit.*, pp. 5-6, disponibil online la adresa de internet: www.clr.ro/ebuletin/3_2007, accesat la data de 13.03.2018.

[20] Gheorghe Mihai, *Fundamentele dreptului. Argumentare şi interpretare în drept*, *op.cit.*, p. 37.

[21] I. Vida, *Legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura legislativă*, *op.cit.*, p. 111.

[22] I. Craiovan, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 327.

2. Gândirea juridică

În opinia lui Vida, „Sistemul juridic al unei societăți date este un fenomen istoric, în sensul că, pe fiecare treaptă a evoluției, elementele sale structurale dobândesc o anumită configurație, se caracterizează prin anumite trăsături specifice[23]". Literatura de specialitate subliniază că: „Claritatea şi precizia limbajului juridic folosit în domeniul juridic se obține din analizarea şi utilizarea cât mai adecvată a termenilor şi expresiilor ținând seama de semnificația lor în mod curent, precum şi de respectarea cerințelor gramaticale şi de ortografie, realizându-se asigurarea unității terminologice a stilului juridic[24]".

Gândirea juridică este strâns legată de cultura juridică. Aşa cum se arată în doctrină, „astfel cum a fost definită în Dicționarul enciclopedic de teoria şi sociologia dreptului, apărut sub redacția lui Andre-Jean Arnaud, ediția 1993, cultura juridică este formată din:

1. ansamblul de tehnici de expunere şi interpretare, folosite de operatorii juridici;
2. ansamblul opiniilor şi aprecierilor publicului, privind dreptul pozitiv, sistemul juridic în vigoare;
3. ansamblul de valori, principii, ideologii, referitoare la drept şi cunoştințe legate de vocabularul specific profesiilor juridice.

Conceptul de cultură juridică este legat de numele sociologului american al dreptului Lawrence Friedman, care l-a introdus în sociologia juridică comparativă, autor care, atunci când îl utilizează se referă la idei, valori, aşteptări şi atitudini față de drept şi instituțiile juridice pe care le au o parte a publicului sau publicul, în ansamblu precum şi la opinia publică[25]".

Ce este gândirea juridică?

Craiovan explică astfel: „Ce presupune din perspectivă didactică gândirea juridică? Să încercăm să-i surprindem unele trăsături definitorii:

- capacitatea de a sesiza care relații sociale cad sub incidența normelor de drept, când intră, cum evoluează şi când părăsesc acestea domeniul dreptului;
- sesizarea valorilor sociale protejate juridic, a efectelor juridice posibile în cazul nesocotirii lor;
- cunoaşterea principiilor de drept dar şi a excepțiilor posibile;
- capacitatea de a explora norma juridică, în unitatea structurii sale (...);
- tehnica coroborării normelor juridice, a înțelegerii dreptului ca un sistem;

---

[23] Ioan Vida, *Manual de legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura legislativă*, *op.cit.*, p. 15.

[24] S. Popescu, C. Ciora, V. Țăndăreanu, *Probleme curente privind folosirea limbajului juridic*, *op.cit.*, p. 11, disponibil online la adresa de internet: www.clr.ro/ebuletin/3_2007, accesat la data de 13.03.2018.

[25] Sofia Popescu, *Cultura juridică*, în Revista de Drept Public nr. 3/2017, pp. 16-17.

- capacitatea de a interpreta, de a găsi relaţia corectă dintre litera şi spiritul legii;

- a înţelege constantele dreptului dar şi dinamica sa contemporană;

- a reflecta la rolul dreptului în contextul cerinţelor contemporane de democraţie şi progres;

- a cunoaşte şi a fi receptiv la ceea ce este valoros în alte sisteme de drept;

- a fi partizanul ordinii de drept şi al protecţiei juridice a fiinţei umane, al drepturilor şi libertăţilor fundamentale ş.a.[26]". Aşadar **gândirea juridică** se formează în şcoală, prin exerciţiu, prin efort intelectual, prin necesitatea de a şti şi întotdeauna este dublată de informaţie.

Pe lângă gândirea juridică, un alt termen de interes pentru tematica cursului care trebuie cunoscut este **cultura juridică**. În opinia lui Guţan, „**Cultura juridică** reprezintă modul în care o societate/ comunitate distinctă, prin comunicare intersubiectivă, **înţelege/interpretează** dreptul în baza aceloraşi stimuli, precum şi modul în care o societate/comunitate **vorbeşte/scrie** despre drept în baza aceleiaşi limbi[27]".

Recent, s-a arătat în doctrină: „Dacă am încerca pentru motive didactice să sintetizăm şi să sistematizăm opiniile diverse care există în materie de definire a termenului cultură juridică, vom putea vorbi despre un conţinut foarte variat al acestuia:

A. *Latitudinile ideatice, spirituale, interne ale culturii juridice*

Aici întâlnim:

a. Ideologia, (...), valorile, credinţele, principiile, ideile, atitudinile, sentimentele colective care stau la baza culturii juridice; acestea spun, de regulă, membrilor comunităţii epistemologice ce este dreptul şi care sunt reperele lui fundamentale;

b. Epistemologia, (...), modul în care este cunoscut şi înţeles dreptul; aici intră generic, mentalitatea juridică, tiparele de raţionament juridic, structurile cognitive, modul în care este predat dreptul în facultăţile de drept etc.; e vorba aici de modul în care sunt înţelese sursele formale ale dreptului, precum şi ierarhia izvoarelor dreptului;

c. Hermeneutica, (...), modul în care este interpretat dreptul, (...) pozitivism versus contextualism; interpretarea deductiv-teleologică versus interpretarea inductiv-literală:

B. *Modul în care cultura juridică se exprimă şi comunică*

Aici întâlnim două aspecte esenţiale:

a. Limba/limbajul juridic, (...), modul în care o anumită comunitate epistemologică conceptualizează latitudinile interne ale culturii sale juridice;

---

[26] I. Craiovan, *Teoria generală a dreptului*, *op.cit.*, p. 322.

[27] Manuel Guţan, *Sisteme de drept comparate. Introducere în teoria generală a dreptului comparat*, *op.cit.*, p. 329.

b. Scrisul, (...), modul în care o anumită comunitate epistemologică scrie despre latitudinile interne ale culturii sale juridice; aici intră stilul în care sunt redactate codurile, legile, hotărârile judecătoreşti, stilul în care sunt redactate lucrările doctrinarilor ori manualele universitare etc.

c. Lipsa scrisului în exprimarea şi comunicarea juridică între membrii unei comunităţi epistemologice.

C. *Latitudinile externe, manifeste ale culturii juridice*

a. Structurile instituţionale/ cultura organizaţională; aici intră nu doar modul în care se soluţionează, prin anumite instituţii juridice, anumite probleme sociale, ci şi structura/aparatul care asigură funcţionarea sistemului juridic (...);

b. Praxisul, (...), modul în care actorii dreptului creează, interpretează şi pun în practică normele juridice; aici intră tehnica şi procedura legislativă, metodologia judiciară, uzurile/obiceiurile/ ritualurile procesuale judiciare (purtatul robelor, al perucilor etc.)

c. Comportamente, (...) frecvenţa litigiilor şi durata soluţionării lor etc."[28].

Craiovan adresează anumite recomandări studenţilor, precum: „Sugerăm ca, încă din faza de debut a pregătirii juridice să se întocmească un inventar mereu îmbogăţit care să cuprindă informaţii - unelte capabile să producă alte informaţii (...), se învaţă şi informaţii care se vor perima. De pildă, numai câte legi se abrogă într-o perioadă de 4-5 ani în care studentul îşi realizează pregătirea juridică de bază"[29].

De asemenea, pe lângă cele deja menţionate din doctrină, considerăm că este foarte important ca **studenţii să ştie cum să ia notiţe din timpul prelegerilor şi cum să înveţe**. Recomandăm studenţilor să nu noteze absolut tot ce vorbeşte profesorul în timpul cursului ci să selecteze informaţiile. Deşi predarea cu mijloace moderne este practic viitorul în materie de susţinere a cursurilor de către profesori, generaţii de studenţi mi-au mărturisit faptul că, din punctul lor de vedere, este foarte obositor să te concentrezi în trei direcţii în acelaşi timp: să vizualizezi informaţia pe ecran, să fii atent la profesor pentru a nu pierde explicaţiile şi apoi să notezi în caiet materia predată. De aceea, recomandăm studenţilor ca fiecare să-şi creeze un sistem de prescurtări ca să îi ajute să noteze materia predată, independent de stilul profesorului care ţine respectivul curs.

Nimeni nu învaţă studenţii câte cărţi să citească şi cum să citească, astfel încât mulţi dintre aceştia devin autodidacţi de nevoie. Nu este suficient pentru a asimila cunoştinţe într-un domeniu să te limitezi doar la scurtele notiţe din cadrul prelegerilor profesorilor. De aceea, îndemnăm pe studenţi să consulte

---

[28] Manuel Guţan, *Sisteme de drept comparate. Introducere în teoria generală a dreptului comparat, op.cit.*, pp. 329-330.

[29] I. Craiovan, *Teoria generală a dreptului, op.cit.*, p. 322.

fişa a disciplinei care are menţionată bibliografia cursului. Aceasta, în toate cazurile presupune cel puţin 4-5 titluri de alte surse de studiat, în afara cursului audiat. În sprijinul celor afirmate, consideră şi Craiovan, respectiv: „Sistematizarea cunoştinţelor implică şi continuitatea lor în sensul că, cunoştinţele de un anumit nivel de generalizare se sprijină pe cunoştinţele de nivel inferior şi constituie bază pentru cele de nivel superior[30]".

O ultimă recomandare avem pentru studenţi referitoare la **cum să înveţe în timpul facultăţii**. Aşa cum ştim din folclorul popular: „nu se îngraşă porcul în ajun!". Marea majoritate a studenţilor încep să înveţe cu câteva zile înainte de sesiune sau în timpul sesiunii. Acest lucru este fundamental greşit deoarece acest tip de învăţare direct în sesiune presupune un efort foarte mare pentru student să treacă de la o disciplină la alta şi să memoreze o cantitate mare de informaţii şi, datorită acestui tip de învăţare, pe lângă faptul că informaţia nu are timp să se aşeze, să se sedimenteze, efortul extraordinar de mare pe care îl face studentul oboseşte întregul organism. Prin urmare, **dragi studenţi, nu mai încercaţi să mizaţi pe memoria de scurtă durată,** pe învăţatul direct în sesiune pentru că pe termen lung această practică a dumneavoastră nu vă va ajuta în viitoarele profesii ci, încercaţi să învăţaţi din timpul anului, să mergeţi la cursuri şi seminarii! Nota pe care o obţineţi la un examen, nu va reflecta niciodată ceea ce ştiţi cu adevărat la acea disciplină dacă învăţaţi direct în sesiune, eventual vă schematizaţi informaţiile doar pentru subiectele pe care le aveţi de pregătit şi cam atât şi nu mai parcurgeţi tot ceea ce s-a predat.

3. Etapele procesului de cercetare

Procesul de cercetare ştiinţifică se învaţă în şcoală. Nimeni nu ştie cum să conceapă o lucrare ştiinţifică din prima încercare, aşa cum nimeni nu ştie să şofeze din primele 5 minute ale contactului cu volanul unui autovehicul ci este necesar să se exerseze! Cine afirmă contrariul dă dovadă de ipocrizie. De multe ori, travaliul conceperii şi scrierii unei lucrări este foarte greu sau, dimpotrivă extrem de uşor, în funcţie de fiecare student în parte. „Cu toate că presupune abilităţi specifice şi cunoaşterea unor reguli destul de stricte, abilitatea de a scrie texte academice este considerată de multe ori ca fiind un „dat", ca şi cum elevii şi/sau studenţii ar fi dobândit-o de undeva, dar nimeni nu ştie exact de unde[31]", se remarcă într-o lucrare de specialitate.

Nu acelaşi lucru se poate afirma în cazul masteranzilor sau a doctoranzilor. Aceştia au în spate cel puţin 4 ani de studii de licenţa şi până la un moment dat, fiind obligatorie lucrarea de licenţă/ diplomă, se presupune că aceştia ştiu cum să redacteze o lucrare ştiinţifică, mai ales dacă după facultate şi

[30] *Ibidem*, p. 324.
[31] Diana E. Neaga, *Cum să îţi îmbunătăţeşti abilităţile de învăţare*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2013, p. 59.

lucrează, astfel că le este mai uşor să redacteze o lucrare de disertaţie (ne referim la masteranzi). În cazul doctoranzilor, şi aceştia se presupune că sunt la un nivel avansat faţă de studenţi, au dobândit cunoştinţe temeinice de cercetare şi redactare a lucrărilor ştiinţifice, astfel încât, teza de doctorat poate fi scrisă, la nivel de respectare a condiţiilor de formă, foarte uşor. Însă, ştim cu toţii că **nimeni nu s-a născut învăţat!** Sunt însă şi cazuri de autodidacţi care s-au învăţat singuri, de nevoie şi nu ne referim numai la studenţi în mod general.

În drept există principiul constituţional potrivit căruia: *„nimeni nu poate invoca necunoaşterea legii"*, însă în realitate, credem că acesta este o ficţiune juridică pentru că, nu se poate cunoaşte în totalitate legea lato sensu deoarece ritmul ameţitor al modificărilor legislative pune în dificultate pe orice specialist al dreptului, nemaivorbind de omul de rând care nu are studii de drept. Există o lucrare monumentală care analizează acest subiect a lui Deleanu intitulată chiar „Ficţiunile juridice". În opinia autorului, „juridiceşte vorbind, ficţiunea este un artificiu de tehnică juridică, în principiu rezervat legiuitorului suveran, constând în presupunerea unui fapt sau a unei situaţii într-un mod diferit de realitate, în scopul de a produce un efect juridic". [32]

Extrapolând, cu privire la tema analizată în acest capitol, atâta timp cât în anii studenţiei nu există o disciplină care să înveţe studenţii abecedarul redactării lucrărilor ştiinţifice, să cunoască legislaţia aferentă redării corecte a surselor de documentare, exemplificarea stilurilor de citare, evitarea încălcării normelor de etică academică dar şi altele, evident că este un demers dificil pentru un student redactarea unei lucrări/proiect/referat/teză etc.

Ca să simplificăm amplul proces de cercetare ştiinţifică, apreciem că, realizarea unei lucrări cu caracter ştiinţific, oricum s-ar denumi aceasta, se rezumă la cunoaşterea celor patru etape esenţiale şi anume:

- documentarea;
- cercetarea propriu-zisă;
- redactarea lucrării;
- prezentarea lucrării şi publicarea rezultatelor cercetării.

Chiar din primii ani de şcoală, toată lumea învaţă că orice proiect este împărţit în trei părţi componente:

- introducere;
- cuprins;
- încheiere.

Acesta este cel mai simplu şi general plan de cercetare în conceperea oricărei lucrări. Ulterior, învăţăm că orice lucrare trebuie să aibă menţionată, la vedere, o bibliografie, în care se trec în mod complet, absolut toate sursele studiate: cărţi, studii de specialitate, pagini de internet, legislaţie etc. În opinia

[32] Ion Deleanu, *Ficţiunile juridice*, Editura All Beck, Bucureşti, 2005, p. 21.

unor autori, „Activitatea de cercetare, construire şi redactare a lucrării de diplomă este de mare complexitate, fapt ce determină în mod necesar conducerea sa conştientă pe bază de plan[33]".

Aşa cum s-a menţionat în literatura de specialitate, „un tânăr cercetător trebuie să ştie câteva lucruri atunci când se implică într-o activitate de cercetare:

a) tema aleasă pentru studiu trebuie să fie una la care să lucreze cu plăcere.

b) cercetarea trebuie restrânsă la un domeniu precis. O lucrare precum *Revoluţia română de la 1848* nu are, din start, şansa unei reuşite, fiindcă despre acel eveniment s-au scris biblioteci întregi. Altceva este dacă ne vom intitula studiul *Participarea unor clujeni la Revoluţia de la 1848, în lumina unor descoperiri recente de arhivă.*

c) încadrarea în subiect, adecvarea conţinutului la tema aleasă. Foarte multe texte, inclusiv ştiinţifice, nu corespund orizontului de aşteptare al cititorului, în sensul că nu se respectă promisiunile din titlu.

d) revizuirea textului. Se recomandă ca, după ce am finalizat o lucrare, să o lăsăm un timp la dospit, cum se spune, să nu o publicăm imediat. La o nouă lectură, vom sesiza nenumărate greşeli, mai ales de exprimare, de punctualitate, de logică. Cu ocazia reviziei finale, putem controla anumite informaţii, citate, traduceri, putem corecta cuvinte sau expresii etc."[34].

Potrivit doctrinei, „*etapele procesului de cercetare*", în viziunea combinată a doi autori de specialitate, pe care optăm să-i prezentăm în această lucrare deoarece considerăm că aceştia prezintă cele mai complete informaţii în legătură cu subiectul analizat, sunt următoarele:

„1. Stabilirea temei de cercetare şi a problematicii;

2. Stabilirea scopului şi obiectivelor procesului de cercetare;

3. Alcătuirea unui plan tematic de cercetare;

4. Formularea ipotezelor, stabilirea variabilelor şi selectarea metodelor de cercetare;

5. Cercetarea propriu-zisă sau documentarea subiectului;

6. Analiza rezultatelor şi formularea concluziilor cercetării;

7. Redactarea lucrării;

8. Corectarea lucrării;

9. Stabilirea bibliografiei finale;

10. Alcătuirea cuprinsului/tablei de materii;

11. Elaborarea anexelor, dacă este cazul;

12. Susţinerea orală a lucrării şi valorificarea rezultatelor cercetării"[35].

---

[33] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic,* Editura Didactică şi Pedagogică, R.A., Bucureşti, 1996, p. 28.

[34] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific, op.cit.*, pp. 50-51.

[35] Pentru detalii a se vedea: Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice,* Editura Universitară, Bucureşti, 2017, pp. 22-35 şi Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat, op.cit.*, p. 67 şi urm.

Dintr-o altă perspectivă, se arată că: „procesul de cercetare cunoaşte trei etape importante:

1. pregătirea cercetării;
2. finalizarea cercetării;
3. valorificarea rezultatelor cercetării[36]".

3.1. Stabilirea temei de cercetare şi a problematicii

Din experienţa personală, am constatat că, momentul alegerii temei este deosebit de important pentru orice cercetător. Chelcea afirmă în acest sens: „O primă întrebare pe care trebuie să şi-o pună cei care s-au decis să facă o disertaţie este „Ce temă să alegem?[37]". De regulă, tema de cercetare se alege împreună cu profesorul îndrumător/ coordonator al lucrării deoarece, în practică, se pot întâlni situaţii în care există o listă de teme prestabilite şi studentul are doar o singură posibilitate şi anume, aceea a alegerii uneia din cele disponibile. În plus de aceasta, studentul, fiind la început de drum, nu are experienţă în cercetarea ştiinţifică, astfel încât chiar este recomandat să solicite ajutorul unui profesor îndrumător în toate aspectele procesului de cercetare ştiinţifică, nu numai în alegerea temei de cercetare sau al subiectului lucrării sale.

Aşa cum s-a arătat într-o altă lucrare de specialitate, „Prima etapă a elaborării unei lucrări ştiinţifice este aşadar **stabilirea subiectului de cercetare**, operaţie care constă fie în alegerea lui liberă de către viitorul autor, sub rezerva acceptării acelui subiect de către profesorul îndrumător, profesor care va fi numit, în continuare, conducătorul lucrării, fie prin încredinţarea unui subiect de către profesor şi acceptarea lui de către student[38]". În aceeaşi ordine de idei Chelcea subliniază: „Alegerea „topicii disertaţiei", a subiectului ei, a temei de cercetare este dictată în primul rând de interesul de cunoaştere al fiecăruia[39]".

Eco afirmă în legătură cu acest subiect că, „În sugerarea subiectelor, profesorii pot ţine cont de două criterii: să indice o temă pe care o cunosc foarte bine, şi atunci îl vor putea coordona cu uşurinţă pe student sau una pe care n-o stăpânesc destul de bine şi despre care ar vrea să afle mai multe"[40]. În acelaşi context, Eco îndrumă studenţii cum să evite să fie exploataţi de conducătorul ştiinţific. Nu contrazicem reputatul autor, însă este puţin probabil ca, în zilele

---

[36] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific, op.cit.*, pp. 22-24.

[37] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, ediţia a IV-a revizuită şi adăugită, Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2007, p. 31.

[38] Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat, op.cit.*, p. 67.

[39] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane, op.cit.*, p. 31.

[40] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă*, trad. George Popescu, Editura Polirom, Bucureşti, 2014, p. 25.

noastre, un profesor cu o experienţă considerabilă în activitatea didactică şi de cercetare ştiinţifică ar putea exploata un student, împrumutându-i ideile, cel puţin din considerentul că obligaţiile de etică şi deontologie profesională îl împiedică.

În alegerea subiectului: „(...) Studentul va compara mijloacele intelectuale şi tehnice de care dispune cu cerinţele domeniului şi ale temei vizate, adică un fel de comparaţie a ofertei cu cererea[41]", se arată într-o altă lucrare de specialitate. Chelcea propune următoarele criterii obiective în alegerea temelor de cercetare: „1.) probabilitatea de a fi realizată în timp util; 2.) aportul ştiinţific probabil; 3.) sporirea şanselor de a găsi un job; 4.) probabilitatea de a fi acceptată departamental; 5.) învăţarea unor noi metodologii; 6.) efortul intelectual[42]".

Cu privire la problematică, Eco sugerează studenţilor să reflecteze la următoarea întrebare: „Este mai folositor să fac o teză erudită sau o teză legată de experienţe practice, de angajamente sociale directe? Cu alte cuvinte, este mai util să fac o teză în care să vorbesc despre autori celebri sau texte vechi, ori o teză care să-mi impună o intervenţie directă în contemporaneitate, fie ea de ordin teoretic (spre exemplu, conceptul de exploatare în ideologia neocapitalistă) sau de ordin practic (cum ar fi o cercetare asupra condiţiilor de trai ale celor care locuiesc în barăcile de la periferia Romei)[43]". Prin urmare, recomandarea pe care o facem este că, este o chestiune subiectivă şi depinde de fiecare autor al unei cercetări cu caracter ştiinţific ce tip de abordare va avea, în funcţie de natura problematicii tratate şi în legătură cu subiectul propus.

3.2. Stabilirea scopului şi a obiectivelor procesului de cercetare

Orice lucrare cu caracter ştiinţific are ceva de demonstrat, are o finalitate. Desigur că, un rol important îl are în această etapă coordonatorul ştiinţific al lucrării sau profesorul îndrumător care trasează scopul şi obiectivele de urmat în analiza temei respective de cercetare ştiinţifică. Nu se poate să scrii pur şi simplu o lucrare fără să doreşti să demonstrezi ceva. Altfel, „lucrarea" va fi un simplu inventar al unor texte şi nu va avea nimic original în ea.

Andronicеanu afirmă că: „**Scopul** exprimă ceea ce cercetătorul **urmăreşte să descopere, să identifice, să clarifice, să afle** prin intermediul procesului de cercetare. Scopul se stabileşte în funcţie de problema aleasă pentru cercetare şi reflectă exact ceea ce cercetătorul îşi propune să realizeze pe parcursul procesului de cercetare[44]". „Este vorba, pe de o parte de evaluarea corectă a cunoaşterii dobândite de el asupra domeniului vizat, precum şi, mai

---

[41] Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat, op.cit.*, p. 69.
[42] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane, op.cit.*, p. 32 şi urm.
[43] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă, op.cit.*, p. 60.
[44] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice, op.cit.*, p. 24.

ales, a aptitudinilor, a intereselor şi chiar a gusturilor personale, iar pe de altă parte, de explorarea, fie şi sistematică a stării de lucruri existente în respectivul domeniu de cunoaştere şi cu deosebire a problematicii de rezolvat, care se găseşte la linia de înaintare a cercetărilor în materie. În acest scop, trebuie să se ia cunoştinţă de cercetările recente şi, pe cât posibil, de cercetările în curs asupra temei avute în vedere[45]", subliniază Rădulescu.

În opinia doctrinei, „Obiectivele procesului de cercetare exprimă de o manieră specifică, mai restrânsă decât scopul, ceea ce un cercetător îşi propune să descopere, să identifice, să afle pe parcursul procesului de cercetare. Obiectivele reflectă *ce urmăreşte să descopere un cercetător* ***pe anumite segmente şi dimensiuni*** specifice identificate în problema de cercetare, pe care el le consideră relevante şi doreşte să le evidenţieze[46]". Prin urmare, se recomandă un echilibru în abordarea propriu-zisă a temei de cercetare.

Din lucrare trebuie să răzbată efortul autorului ca studiul să aibă *impactul dorit din domeniul cercetat*. Practic *impactul* - adică *„ţinta cercetării"* sau, altfel spus: *„ceea ce îţi propui"* în legătură cu o lucrare este foarte greu de realizat dacă nu stabileşti, de la început, scopul şi obiectivele urmărite în analiza temei respective de cercetare. De altfel, cu privire la obiectivele cercetării, acestea pot fi mai multe sau unul singur, ori pot fi abordări generale din care derivă chestiuni speciale, ori se doreşte a se analiza legislaţia şi practica judiciară tocmai pentru a surprinde slăbiciunile legislaţiei şi a formula propuneri de lege ferenda, de îmbunătăţire a legislaţiei etc.

3.3. Alcătuirea unui plan tematic de cercetare

Este obligatoriu ca orice lucrare cu caracter ştiinţific să aibă trasat un **plan tematic.** Nu se poate cerceta un subiect fără direcţie. Aşadar, se recomandă ca, structura materialului care va constitui conţinutul lucrării, să fie realizată pe baza unui plan tematic. Acesta se va întocmi astfel încât, să se poată urmări un echilibru al structurii capitolelor/secţiunilor. Prin urmare, nu toate capitolele/secţiunile îşi vor găsi aceeaşi pondere, nu toate vor avea aceeaşi întindere raportat la acelaşi număr de pagini. Orice lucrare poate aborda, de multe ori, chiar chestiuni adiacente dar lămuritoare pentru studiul în ansamblu. De aceea, aproape întotdeauna planul de cercetare iniţial este un **plan provizoriu** care poate fi adaptat pe măsura culegerii informaţiilor despre subiectul analizat şi, nu în ultimul rând, ca urmare a redactării materialului, a rezultatelor la care ajunge autorul în urma documentării subiectului.

---

[45] Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat, op.cit.*, p. 69.

[46] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice*, *op.cit.*, p. 25.

Într-o altă lucrare de specialitate se subliniază că, „În raport de etapa de derulare ipostazele planului pot fi:

- planul orientativ;
- planul de cercetare;
- planul de redactare;
- cuprins.

Planul orientativ se întocmeşte sub directa îndrumare a conducătorului de diplomă, care trebuie să aibă în această etapă un rol determinant, stabilind astfel configuraţia generală a lucrării şi respectiv obiectivele generale ale cercetării.

Planul de cercetare poate fi conceput ca un proiect de adâncire a cunoaşterii întocmite, treptat, în fiecare capitol sau latură a problematicii[47]".

„Scopul parcurgerii acestei etape este alcătuirea planului lucrării, într-o primă variantă provizorie, în sensul de a se înscrie în el doar subdiviziunile principale. Planul provizoriu este menit, nu numai să ghideze constituirea conţinutului tezei ci şi să obţină atât acceptarea ei de către conducătorul ştiinţific, cât şi încurajările şi îndrumările cuvenite din partea acestuia"[48], precizează Rădulescu. „Includerea în planurile (şi în cuprinsul de fapt) al lucrărilor ale unor capitole ca să fie, capitole în care se adună materiale din prelegeri, din norme legale sau din surse statistice, care nu sunt supuse unui proces de prelucrare şi care nu servesc tematicii lucrării, sunt cazuri relativ frecvente[49]", se afirmă într-o altă lucrare de specialitate.

Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă arată, cu privire la actele normative că: „Pentru asigurarea unei succesiuni logice a soluţiilor legislative preconizate şi realizarea unei armonii interioare a actului normativ redactarea textului proiectului trebuie precedat de întocmirea unui *plan de grupare a ideilor (s.n.)* în funcţie de conexiunile şi de raportul firesc dintre ele, în cadrul concepţiei generale a reglementării"[50]. Prin urmare, cu atât mai mult, şi pentru orice lucrare ştiinţifică, chiar dacă este întocmită pe parcursul anilor de licenţă, masterat ori doctorat, este necesar un plan.

O altă problemă, general valabilă, cu care s-au confruntat şi se confruntă generaţii, este aceea a stabilirii **lungimii sau întinderii textului**, adică **câte pagini să aibă lucrarea**. Evident că, în legătură cu această chestiune, există standarde şi reguli prin care se recomandă lungimea ideală a unei lucrări, în

---

[47] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 29.

[48] Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat, op.cit.*, p. 92.

[49] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 44.

[50] Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă, publicată în M.Of. nr. 193 din 31 martie 2000, cu ultima modificare prin Legea nr. 29/2011 (...), publicată în M.Of. nr. 182 din 15 martie 2011.

funcţie de tipul acesteia. Spre exemplu, pentru un studiu redactat în vederea participării la o conferinţă, se recomandă minim 3.000 de cuvinte - maxim 8.000, cum ar fi conferinţa studenţească CONSTANT[51], ori între 3000 cuvinte - maxim 12.000 pentru participare la conferinţa C.K.S.- „Challenges of the Knowledge Society[52]". Într-o lucrare de specialitate s-a afirmat, cu privire la dimensiunea unei lucrări:

„- aceasta depinde de subiectul ales, dar mai ales de scopul pentru care este elaborată lucrarea. De exemplu, o lucrare de licenţă va fi cu siguranţă mai mare ca o lucrare de seminar şi scopurile acestor aplicaţii fiind diferite;

- nu întotdeauna o lucrare cu foarte multe pagini este o lucrare foarte bună (...);

- se întâmplă mai des să fie greu de elaborat o lucrare bună, de dimensiuni reduse, decât o lucrare bună de mai multe pagini. Uneori o lucrare de 3-5 pagini poate fi mult mai greu de elaborat ca o lucrare de 20-30. Prima necesită capacitate sporită de sinteză şi analiză, cea de-a doua implică şi capacitate descriptivă;

- nu există un număr de pagini care să descrie o lucrare bună, ci secretul constă în capacitatea de a adapta numărul de pagini la subiectul abordat în lucrare şi la felul în care este tratat acesta;

- de cele mai multe ori profesorul/a vă ajută să adaptaţi numărul de pagini la subiect cerându-vă o lucrare de un anumit număr de caractere, cuvinte sau pagini"[53].

Chelcea recomandă, cu privire la numărul de pagini ale unei lucrări cu caracter ştiinţific, ca: „o teză de licenţă să aibă 60-85 de pagini; o teză de doctorat să aibă 200-300 de pagini[54]".

Este recomandat, de asemenea ca, după fiecare capitol sau la finalul lucrării, să fie redactate **scurte concluzii** iar planul de cercetare va avea în vedere şi acest aspect. Aceste scurte concluzii, aşa cum sunt şi numite „scurte", este bine să nu depăşească o pagină, ca întindere şi să puncteze câteva chestiuni de interes din capitol, ca un fel de **recapitulare** ori **reamintire** a unor subiecte analizate aici. În cele ce urmează, propunem un model de plan tematic care poate fi adaptat în funcţie de domeniul de cercetare şi complexitatea temei alese.

---

[51] Informaţiile sunt publice şi disponibile online la adresa de internet: http://constant.univnt.ro/constant_2018_archive/instrucţiuni_pentru_autori.html, accesat la data de 27.03.2018.

[52] Informaţiile sunt publice şi disponibile online la adresa de internet: http://cks.univnt.ro/cks_2018_archive/guidelines_for_the_authors.html, accesat la data de 27.03.2018.

[53] Diana. E. Neaga, *Cum să îţi îmbunătăţeşti abilităţile de învăţare*, *op.cit.*, pp. 60-61.

[54] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, *op.cit.*, p. 181.

- Model orientativ plan tematic de cercetare –

- Lista abrevieri utilizate în lucrare
- Capitolul I. **Introducere în tematică**
  - 1.1. Motivația alegerii temei
  - 1.2. Aprecierea importanței, noutății şi actualității temei
  - 1.3. Scopul, obiectivele şi metodele de cercetare utilizate
  - 1.4. Cuvintele cheie
- Capitolul II. **Enunțarea cercetării propriu zise**
  - 2.1. Noțiune. Concept. Terminologie
  - 2.2. Clasificări
  - 2.3. Prezentare legislație aplicabilă
- Capitolul III. **Continuare cercetare**
  - 3.1. Prezentare puncte de vedere doctrină
  - 3.2. Prezentare poziția jurisprudenței
- Capitolul IV. **Studiu de caz**
  - 4.1. Prezentare amănunțită a unui element din cercetare, cu aplicație practică sau
  - 4.2. Exemplificare într-un domeniu/ analiza unei instituții: legislație/ jurisprudență etc. sau
  - 4.3. Statistică cu privire la un element din lucrare sau
  - 4.4. Comparație cu privire la un element din lucrare
- Capitolul V. **Elemente de drept comparat**
  - 5.1. Comparație privind legislația temei cercetate sau
  - 5.2. Comparație privind funcționarea/ existența instituțiilor/ autorităților etc.
- Capitolul VI. **Concluzii**
  - 6.1. Concluziile cercetării
  - 6.2. Propuneri de lege ferenda (dacă este cazul)
- Bibliografie
- Anexe (dacă este cazul)".

La finalul acestui curs, se prezintă, pe scurt, pentru exemplificare: anexa nr. 1- Modelul de referat şi anexa nr. 2- Model Studiu de caz.

3.4. Formularea ipotezelor, stabilirea variabilelor şi selectarea metodelor de cercetare

După fixarea planului lucrării, cercetătorul va formula ipotezele de lucru, va redacta o scurtă introducere în care va descrie de la ce ipoteze de cercetare pleacă, care sunt elementele variabile şi ce metode de cercetare va utiliza pentru demonstrarea scopului şi a obiectivelor fixate. Întotdeauna cercetarea porneşte de la o stare de fapt, de la o inventariere a doctrinei, legislației, jurisprudenței,

în funcție de tematica propusă. De asemenea, tot în acest stadiu incipient al cercetării propriu-zise se formulează şi întrebarea sau întrebările de cercetare la care se doreşte să se răspundă ca urmare a studierii tematicii alese. Spre exemplu, dacă tematica se referă la răspunderea în dreptul administrativ, una din întrebările posibile de la care porneşte cercetarea este: „răspunderea în dreptul administrativ este obiectivă sau subiectivă?"

În opinia lui Eco, „Această etapă pune în discuție în primul rând caracterul ştiinţific al cercetării care se va realiza. O cercetare este ştiinţifică atunci când răspunde la următoarele cerințe:

1. cercetarea avertizează asupra unui obiect recognoscibil şi definit astfel încât să fie recunoscut şi de ceilalți;
2. cercetarea trebuie să afirme despre acest obiect *lucruri care nu au mai fost spuse* ori chiar să revadă într-o optică diferită ceea ce s-a spus deja;
3. cercetarea trebuie să fie folositoare şi celorlalți;
4. cercetarea trebuie să furnizeze elementele care să contribuie la verificarea şi demonstrarea caracterului fals al ipotezelor pe care le prezintă, şi ca atare, elementele necesare pentru a putea fi continuată[55]".

După cum s-a menționat într-o altă lucrare de specialitate: „Planificarea activității pentru lucrare (...) trebuie înțeleasă în dinamica sa, ea însăşi, ca şi concepția autorului şi gradul de cunoaştere şi pătrundere a fenomenului studiat, fiind în continuă evoluție[56]". Din practică reiese că profesorul coordonator al lucrării, în funcție de numărul surselor studiate şi menționate de autor la bibliografie, îşi poate da cu uşurință seama cât de mult a studiat sau înțeles studentul din tematica cercetată. În opinia lui Eco, „A face o teză înseamnă, aşadar, a învăța să-ți pui ordine în propriile idei şi să aranjezi datele: este o experiență de activitate metodică; a construi, cu alte cuvinte, un obiect care, în principiu să folosească şi altora"[57].

„Ipoteza este un enunț formulat apriori de către cercetător, bazat pe ceea ce el a reuşit să cunoască până la momentul demarării propriei cercetări[58]", afirmă doctrina. Într-o altă lucrare de specialitate se subliniază: „O privire de ansamblu poate sesiza punctele de intensă concentrare a aportului decurgând din caracterizări, soluții şi propuneri şi meditație asupra tacticii ce trebuie aplicată[59]". Androniceanu subliniază, de asemenea, că: „În procesul de formulare a ipotezelor de cercetare trebuie avut în vedere următoarele condiții:

- din punct de vedere formal, logic, o ipoteză trebuie să fie corectă;

---

[55] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licență, op.cit.*, pp. 53-59.
[56] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultații privind lucrarea de diplomă în învățământul superior economic, op.cit.*, p. 28.
[57] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licență, op.cit.*, p. 23.
[58] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice, op.cit.*, p. 26.
[59] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultații privind lucrarea de diplomă în învățământul superior economic, op.cit.*, p. 43.

- orice ipoteză se bazează pe o cunoaştere prealabilă şi trebuie să ţină seama de nivelul cunoaşterii până la momentul formulării ei;
- fiecare ipoteză trebuie să poată fi testată şi verificată de cercetător cu ajutorul unor metode, tehnici şi instrumente de cercetare[60]".

Aşa cum arăta Eco, „Ce-a de-a treia fază a planului de lucru este o *schiţă de introducere (s.n.)*. Nimic altceva decât comentariul analitic al cuprinsului: prin această lucrare ne propunem să demonstrăm cutare teză. Cercetările precedente au lăsat deschise multe probleme, iar datele adunate sunt încă insuficiente. În primul capitol vom încerca să stabilim punctul cutare; în al doilea capitol vom aborda problema cutare. În concluzie, vom încerca să demonstrăm asta şi asta. Se va avea în vedere că ne-am fixat anumite limite, mai precis acestea şi acestea. Ca atare, metoda pe care o vom urma este următoarea etc."[61]

Potrivit doctrinei, „*variabilele de cercetare* sunt parametri sau atribute cu ajutorul cărora cercetătorul poate să surprindă diferite caracteristici ale populaţiei implicate în cercetare sau ale temei de cercetare sau ale contextului în care se încadrează tema de cercetare[62]". Spre exemplu, variabile pot fi: salariul, inflaţia, sexul, natalitatea, accidente rutiere, analfabetismul, corupţia, discriminarea etc. În opinia lui Chelcea, „Ca şi descriere a modului de desfăşurare a investigaţiei, prezentarea designului acesteia constituie o parte componentă a raportului de cercetare ce poate avea o pondere mai mare sau mai mică în economia lucrării, în funcţie de potenţialii cititori.

Pentru specialişti cunoaşterea în detaliu a metodologiei cercetării este de cel mai mare interes[63]". Referitor la **metodele de cercetare,** aşa cum s-a arătat anterior, acestea pot fi mai multe tipuri, astfel încât pot fi folosite combinate: metoda logică, metoda comparativă, metoda sociologică, metoda istorică, metodele cantitative, alte metode de cercetare, aşa cum se discută şi se aprobă de către profesorul îndrumător al lucrării de cercetare ştiinţifică. Cu privire la alegerea metodelor de cercetare şi elaborarea instrumentelor de colectare de date, trebuie spus că, una dintre cele mai grele misiuni ale cercetătorului este să cunoască şi să utilizeze acele strategii necesare îndeplinirii scopului şi a obiectivelor cercetării. Autorii de specialitate subliniază în acest sens că: „Figurativ lucrarea trebuie să reprezinte un lanţ, cu o anumită utilitate în întregul său, format din verigi, care fiecare au locul şi rolul său în sistem, dar ceea ce îi este caracteristică este legătura evidentă dintre verigile din amonte şi aval[64]".

---

[60] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice, op.cit.*, pp. 27-28.
[61] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă, op.cit.*, p. 165.
[62] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice, op.cit.*, p. 29.
[63] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane, op.cit.*, p. 96.
[64] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 43.

3.5. Cercetarea propriu-zisă sau documentarea subiectului

În această etapă a documentării începe fascinanta muncă de descoperire a surselor care să ajute cercetătorul în construirea studiului său. Din punctul nostru de vedere, în această etapă are loc activitatea din **„laboratorul de cercetare”**. Autorul unei lucrări de cercetare științifică poate să aibă o idee formată despre bibliografia minimă în legătură cu tema de cercetare sau să nu cunoască nimic legat de acel subiect. Prin urmare, **în această etapă, se va urmări raportul cu alte cercetări directe sau adiacente tematicii alese.** În acest sens, este de notorietate faptul că, este aproape imposibil să fim deschizători de drumuri sau inovatori în domeniul dreptului. Însă, putem crea, putem aduce viziunea noastră asupra unor instituții juridice noi, prin personalizarea abordării. Spre exemplu, mult așteptatul Cod administrativ al României - este un act normativ asupra căruia va curge multă cerneală din partea specialiștilor din domeniu dreptului administrativ, fiind un act normativ nou. De la acest moment, începe efectiv documentarea subiectului, culegerea şi strângerea informațiilor, din multiple surse, adică întocmirea bibliografiei lato-sensu.

Într-o lucrare de specialitate se descrie, pe larg, ce presupune documentarea unui subiect. Deaconu afirmă în acest sens că: „sunt mai multe feluri de surse documentare în biblioteci:

a) documente primare, care conţin ideile sub formă de documente periodice sau neperiodice (legislație, jurisprudență);

b) documente secundare, periodice sau neperiodice, rezultate din prelucrarea documentelor primare (reviste, referate, sinteze documentare, ghiduri bibliografice);

c) documente terțiare, periodice şi mai ales neperiodice, rezultate din prelucrarea documentelor secundare, sub formă de bibliografii, culegeri de traduceri, sinteze de referate, microformate etc.”[65]

Astfel, potrivit autorului Deaconu, „Există, cu titlul exemplificativ, următoarele reviste în domeniul juridic:

1. Dreptul - 12 numere pe an;
2. Curierul Judiciar - 12 numere pe an;
3. Revista de Drept comercial - 12 numere pe an;
4. Pandectele Române - 12 numere pe an;
5. Revista Română de Drept European - 6 numere pe an;
6. Revista de Drept Public - 4 numere pe an;
7. Noua Revistă de Drepturile Omului - 4 numere pe an;
8. Analele Universității București - seria drept - 4 numere pe an;
9. Revista Română de Dreptul Muncii - 12 numere pe an;
10. Revista Română de Drept al Afacerilor - 12 numere pe an;

[65] Ștefan Deaconu, *Metodologie juridică, op.cit.*, p. 51.

11. Revista Română de Drept Internaţional - 2 numere pe an;
12. Revista Română de Drept Privat - 6 numere pe an"[66].

Adăugăm aici şi R.R.D.P.I. - Revista Română de Dreptul Proprietăţii Intelectuale - 4 numere pe an[67], LESIJ- Lex ET Scientia International Journal-Juridical Series - 2 numere pe an[68], şi Buletinul Casaţiei - 12 numere pe an[69] etc.

Legislaţia naţională cuprinde reguli referitoare la tehnica legislativă, respectiv este vorba despre *Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă*[70]. Deşi în această secţiune subiectul se referă la redactarea unei lucrări cu caracter ştiinţific, prin extrapolare, putem să ne ghidăm după anumite reguli descrise în acest act normativ, cu privire la documentare şi anume:

- „elaborarea *(s.n. proiectelor de acte normative*) trebuie precedată, în funcţie de importanţa şi complexitatea acestora, de o activitate de documentare şi analize ştiinţifice, pentru cunoaşterea temeinică a realităţilor economico-sociale care urmează să fie reglementate, a istoricului legislaţiei din acel domeniu, precum şi a reglementărilor similare din legislaţiile străine, în special a ţărilor Uniunii Europene;

- în activitatea de documentare pentru fundamentarea proiectului de act normativ se vor examina practica Curţii Constituţionale în acel domeniu, jurisprudenţa în materie a Curţii Europene a Drepturilor Omului, practica instanţelor judecătoreşti în aplicarea reglementărilor în vigoare, precum şi doctrina juridică (...)".

Deaconu inventariază în lucrarea sa, „lista cu programele legislative online care permit utilizatorilor ca, într-un timp foarte scurt, să obţină informaţia juridică de care au nevoie:

1. LEGALIS (www.legalis.ro);
2. JURINDEX (www.jurindex.ro)
3. LEXEXPERT (www.lexexpert.ro)
4. INDACO (www.Indaco.ro)
5. SINTACT (www.sintact.ro)
6. EURLEX (www.eur-lex.europa.eu)
7. BIBLIOTECA HAMANGIU (www.bibliotecahamangiu.ro)
8. WESTLAW (www.westlaw.com) (...)[71]".

---

[66] *Ibidem*, p. 43.

[67] A se vedea pentru mai multe detalii, https://asdpi.ro/index.php/ro/despre-rrdpi, accesat la data de 23.12.2018.

[68] A se vedea pentru mai multe detalii, http://lexetscientia.univnt.ro/en/home.html, accesat la data de 23.12.2018.

[69] A se vedea pentru mai multe detalii, https://www.beckshop.ro/catalogsearch/result/?cat=&q=buletinul+casatiei, accesat la data de 16.01.2019.

[70] Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă, republicată în M.Of. nr. 260 din 21.04.2010, cu modificările şi completările ulterioare.

[71] Ştefan Deaconu, *Metodologie juridică, op.cit.*, pp. 58-63.

Eco afirmă că: „O teză studiază un obiect prevalându-se de anumite instrumente. De multe ori obiectul este o carte, iar instrumentele sunt alte cărți. Sursele documentare sunt *surse primare* (...), *surse secundare* sau *literatura critică*[72]". Alt autor recomandă ca, „De asemenea, trebuie evaluate, oricât de sumar întinderea documentației existente şi necesare, ca şi posibilitățile de acces la arhivele şi bibliotecile care o dețin, precum şi, când este cazul, la aparatura de laborator, sau de calcul, necesară pentru verificarea ipotezelor, acces pe care, în general, numai conducătorul lucrării îl poate evalua şi garanta[73]". Asupra acestui subiect se va reveni într-un alt capitol separat, dedicat bibliografiei şi notelor de subsol.

Necesitatea cunoaşterii unei limbi străine

În opinia lui Rad, „În textele ştiințifice se folosesc adesea cuvinte sau expresii consacrate - de obicei, din limba latină, dar nu numai[74]". Prin urmare, atunci când se realizează o cercetare ştiințifică, este imperios necesar să se cunoască cel puțin o limbă străină deoarece nu este suficientă documentarea națională. De multe ori, se apelează la traduceri şi dacă nu cunoaştem limba străină respectivă putem prelua un sens greşit al unor termeni, de natură să conducă cercetarea spre alte concluzii.

Astfel cum arătat şi Eco cu privire la acest subiect:

„1. Nu se poate face o teză despre un autor străin dacă acest autor nu este citit în original;

2. Nu se poate face o teză despre un subiect dacă operele cele mai importante referitoare la el sunt scrise într-o limbă pe care n-o cunoaştem;

3. Nu se poate face o teză despre un autor sau despre un alt subiect citind doar operele scrise în limbile pe care le cunoaştem[75]".

Într-o lucrare dedicată dreptului comparat, Guțan subliniază: „Pentru ca un comparatist să cunoască relativ profund un sistem/ o cultură juridică străină (în cazul în care acesta este obiectul comparării), el trebuie să fie un foarte bun cunoscător al limbii respectivului sistem/ culturi juridice, să nu pornească de la conştiența unei superiorități a propriului sistem de drept național, să fie într-un contact cât mai strâns şi continuu cu actorii juridici implicați, să-şi asume sarcina unei abordări cât mai complexe care să meargă dincolo de simpla juxtapunere a textelor de lege, dar fără a scoate complet din ecuație normele juridice, să accepte necesitatea unei abordări interdisciplinare (...), să fie capabil să postuleze şi să accepte diferențierile între sistemele / culturile juridice studiate, fără a neglija

[72] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licență, op.cit.*, p. 80.
[73] Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiințifice. Elaborarea lucrărilor de licență, masterat, doctorat, op.cit.*, p. 70.
[74] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiințific, op.cit.*, p. 42.
[75] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licență, op.cit.*, p. 48.

importanța similitudinilor, şi să aibă, deasupra tuturor acestor aspecte, conştiența critică asupra propriei subiectivități şi limitări gnoseologice"[76].

Documentarea temei de cercetare este aşadar subiectivă întotdeauna, deoarece această etapă trece prin filtrul personal al autorului. Fiecare student va opta cum şi cât să studieze pentru lucrarea de cercetare respectivă pe care o are de întocmit. De altfel, la întrebarea: „câte cărți să citim pentru realizarea unei lucrări ştiințifice?" Considerăm că răspunsul nu poate fi decât unul singur: „câte sunt necesare pentru îndeplinirea scopului şi obiectivelor cercetării ştiințifice respective".

3.6. Analiza rezultatelor şi formularea concluziilor cercetării

După ce se finalizează studierea surselor documentare, în mod firesc se trece la etapa în care se desprind rezultatele cercetării şi se formulează concluziile la care s-a ajuns ca urmare a acestui travaliu. Doctrina rată în acest sens că: „**Rezultatele de cercetare** arată finalitatea întregului demers de cercetare. În general, cea mai mare parte a rezultatelor de cercetare, se obține cu ajutorul unei mari varietăți de metode, tehnici, instrumente, programe, mijloace ştiințifice selectate şi folosite de cercetător în diferite etape ale procesului de cercetare[77]". „În orice cercetare ştiințifică prezentarea datelor nu constituie decât o etapă intermediară, în nici un caz, scopul ultim al investigației[78]", afirmă Chelcea.

Andronicеanu subliniază că: „Analiza rezultatelor constă în prelucrarea şi interpretarea acestora prin raportarea directă la scopul cercetării, obiectivele de cercetare şi ipotezele prestabilite. În această etapă se validează sau se invalidează ipotezele de cercetare, pe care cercetătorul ar trebui să le demonstreze şi argumenteze pe baza rezultatelor şi se formulează unele concluzii"[79].

Chelcea recomandă ca, la concluzii, „Să se descrie în câteva paragrafe care conțin enunțuri concise despre:

- stadiul actual al cunoaşterii temei abordate, pe plan mondial şi național;
- punctele de vedere referitoare la problemă;
- elementele de noutate teoretico - metodologică aduse în studiul efectuat;
- aplicativitatea rezultatelor;
- limitele investigației;
- posibilele direcții de urmat în cercetările viitoare[80]".

---

[76] Manuel Guțan, *Sisteme de drept comparate. Introducere în teoria generală a dreptului comparat, op.cit.*, p. 257.
[77] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiințifice, op.cit.*, p. 19.
[78] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licență, o teză de doctorat, un articol ştiințific în domeniul ştiințelor socioumane, op.cit.*, p. 122.
[79] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiințifice, op.cit.*, p. 34.
[80] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licență, o teză de doctorat, un articol ştiințific în domeniul ştiințelor socioumane, op.cit.*, p. 125.

Prin urmare, în cadrul **concluziilor,** autorul va prezenta rezultatele analizei efectuate asupra temei abordate precum şi limitele cercetării. De asemenea, autorul va sintetiza cele mai importante rezultate obţinute prin cercetarea directă a subiectului, surprinzând, dacă este cazul, slăbiciuni ale legislaţiei, sens în care va realiza propuneri de lege ferenda şi va argumenta textul propus ori chiar poate să critice, argumentat.

Nu în ultimul rând, din secţiunea *concluzii* reiese care este contribuţia originală a autorului asupra temei cercetate, în condiţiile de timp şi de loc date, raportate la bibliografia consultată.

4. Concluzii

Realizarea unei lucrări cu caracter ştiinţific, oricum s-ar denumi aceasta, se rezumă la cunoaşterea celor patru etape esenţiale şi anume:

- documentarea;
- cercetarea propriu-zisă;
- redactarea lucrării;
- prezentarea lucrării şi publicarea rezultatelor cercetării.

Chiar din primii ani de şcoală, toată lumea învaţă că orice proiect este împărţit în trei părţi componente:

- introducere;
- cuprins;
- încheiere.

5. Referinţe bibliografice

1. Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice*, Editura Universitară, Bucureşti, 2017.
2. Niculae Bellu, *Sensul esteticului şi viaţa morală,* Editura Paideia, Colecţia Paideia Ştiinţe - Seria ETICĂ, Bucureşti, 1999.
3. J.L. Bergel, *Theorie generale du droit,* 3° edition, Dalloz, Paris, 1999.
4. Barbu Berceanu, *Dreptul şi limba. Ştiinţa dreptului şi lingvistica. Succinte consideraţii teoretice şi aplicative,* în „Studii şi cercetări juridice", XXVI, 3, 1981.
5. Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, ediţia a IV-a revizuită şi adăugită, Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2007.
6. Gerard Cornu, *Linquistigue juridique,* 3-2 edition, Paris, Montchrestien, 2005.
7. I. Craiovan, *Teoria generală a dreptului*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2007.

8. Ştefan Deaconu, *Metodologie juridică, Curs practic pentru studenţi*, ediţia a 3-a, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2013.
9. Ion Deleanu, *Ficţiunile juridice*, Editura All Beck, Bucureşti, 2005.
10. Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă,* trad. George Popescu, Editura Polirom, Bucureşti, 2014.
11. N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1996.
12. Manuel Guţan, *Sisteme de drept comparate. Introducere în teoria generală a dreptului comparat,* Editura Hamangiu, Bucureşti, 2014.
13. Gheorghe Mihai, *Fundamentele dreptului. Argumentare şi interpretare în drept*, Editura Lumina Lex, Bucureşti.
14. Diana E. Neaga, *Cum să îţi îmbunătăţeşti abilităţile de învăţare*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2013.
15. Sofia Popescu, *Cultura juridică*, în Revista de Drept Public nr. 3/2017.
16. S. Popescu, C. Ciora, V. Ţăndăreanu, *Probleme curente privind folosirea limbajului juridic,* în Buletin de informare legislativă nr. 3/2007, disponibil online la adresa de internet: www.clr.ro/ebuletin/3_2007, accesat la data de 13.03.2018.
17. Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific. Disciplinele umaniste*, Editura Polirom, Bucureşti, 2017.
18. Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat,* ediţia a II-a, Editura Didactică şi Pedagogică R.A., Bucureşti, 2011.
19. Ioan Vida, *Manual de legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura legislativă,* ediţia a II-a, revizuită şi completată, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2004.
20. I. Vida, *Legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura legislativă*, ediţia a III-a, revizuită şi completată, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2006.
21. Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă, republicată în M.Of. nr. 260 din 21.04.2010, cu modificările şi completările ulterioare.
22. https://dexonline.ro/definitie/limbaj, accesat la data de 18.03.2018.
23. https://dexonline.ro/definitie/vocabular, accesat la data de 18.03.2018.
24. http://constant.univnt.ro/constant_2018_archive/instrucţiuni_pentru_autori.html, accesat la data de 27.03.2018.
25. http://cks.univnt.ro/cks_2018_archive/guidelines_for_the_authors.html, accesat la data de 27.03.2018.
26. https://asdpi.ro/index.php/ro/despre-rrdpi, accesat la data de 23.12.2018.
27. http://lexetscientia.univnt.ro/en/home.html, accesat la data de 23.12.2018.
28. https://www.beckshop.ro/catalogsearch/result/?cat=&q=buletinul+casatiei, accesat la data de 16.01.2019.

Obiectivele de învățare ale Capitolului IV
După parcurgerea Capitolului IV. „Scrierea academică. Partea specială" veți reuși:

1. să descrieți ce presupune redactarea unei lucrări cu caracter științific;
2. să învățați cum se numără cuvintele într-un text;
3. să știți ce presupune formatarea unei lucrări cu caracter științific;
4. să știți cum se întocmește bibliografia unei lucrări cu caracter științific;
5. să detaliați de ce este necesară corectarea unei lucrări cu caracter științific;
6. să știți să întocmiți cuprinsul unei lucrări cu caracter științific;
7. să înțelegeți ce presupune susținerea orală a unei lucrări cu caracter științific;
8. să stăpâniți tehnicile de depășire a emoțiilor atunci când aveți de susținut în public o lucrare cu caracter științific;
9. să precizați, pe scurt, ce este o lucrare de diplomă, o lucrare de disertație, o teză de doctorat sau o teză de abilitare, conform Standardelor A.R.A.C.I.S. dar și ale legislației.

1. Redactarea lucrării

1.1. Generalități

Așa cum s-a arătat anterior, orice lucrare de cercetare științifică se bazează pe un plan tematic care corespunde unui scop. Pe măsură ce se redactează textul, planul de cercetare inițial se poate modifica, adapta, în funcție de viziunea autorului cercetării. De aceea, întinderea conținutului planului de cercetare este întotdeauna subiectivă și cel mai greu lucru este să începi să scrii, primele fraze din lucrare. Redactarea unui text ține de imaginație, de creativitate, de viziune de ansamblu. Prin redactare construim și de capacitatea noastră de sinteză depinde dacă produsul final este un succes sau un eșec.

Așa cum afirmă Chelcea, „Putem porni de la enunțuri foarte generale, de la principii și, treptat să ajungem să explicăm situații cu totul particulare. Dar și drumul invers poate fi parcurs cu succes: de la faptele de observație disparate,

un cercetător ştiinţific cu vocaţie reuşeşte să construiască teorii, explicaţii coerente[1]". În opinia lui Rad, „A redacta înseamnă a compune, a formula în scris, a scrie, a întocmi (un studiu, un act etc.). Redactarea unui text literar, ştiinţific, administrativ sau publicistic este un proces complex, care presupune o serie întreagă de abilităţi"[2].

Studenţii trebuie să fie familiarizaţi cu documentele încă de pe băncile facultăţii. Aceştia, este bine pentru viitoarele lor cariere, să înveţe să redacteze diverse documente, cum ar fi: Opis (vezi Anexa 3), Curriculum vitae (vezi Anexa nr. 5), Cerere de angajare (vezi Anexa nr. 6), Cerere pentru efectuarea unui stagiu de practică (vezi Anexa nr. 7), prezentate la finalul cursului, pentru exemplificare. „Experienţa demonstrează că existenţa unui plan de redactare amplu care detaliază clar elementele componente, pe de o parte, asigură o viziune de ansamblu asupra caracteristicilor lucrării, permiţând din timp completarea compartimentelor deficitare, iar pe de altă parte, uşurează şi accelerează sensibil munca de redactare[3]", susţine literatura de specialitate.

1.2. Reguli de redactare a lucrărilor cu caracter ştiinţific

Redactarea unei lucrări cu caracter ştiinţific presupune respectarea mai multor reguli (a se vedea Anexa nr. 8 (model lucrare de disertaţie şi reguli minimale de redactare a lucrării de disertaţie). În funcţie de tipul de lucrare, există reguli specifice, de **fond şi** de **formă** care se cer a fi respectate. Însă, toate lucrările au în comun respectarea unor chestiuni precum: stil clar şi îngrijit, coerenţă şi claritate în exprimare, grijă pentru respectarea cerinţelor, cunoaşterea aşadar foarte bine a limbii de redactare etc. şi atenţie pentru îmbinarea limbajului comun cu limbajul specific domeniului în care se redactează respectiva lucrare.

În opinia lui Gherghel, „O redactare confuză, ambiguă şi neglijentă, chiar dacă lucrarea a fost acceptată pentru publicare, poate conduce la eşecul lucrării[4]".

> Aşa cum afirmă Eco, **„Definiţi întotdeauna un termen atunci când îl introduceţi în text pentru prima oară![5]"** (*s.n.*).

[1] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, *op.cit.*, p. 40.
[2] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific*, *op.cit.*, p. 49.
[3] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic*, *op.cit.*, p. 30.
[4] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific*, *op.cit.*, p. 7.
[5] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă*, *op.cit.*, p. 217.

Dar ce înseamnă definirea unui termen, tot Eco ne învaţă, de data aceasta într-o altă lucrare cu un titlu emblematic: „*Cum ne construim duşmanul*".

Eco explică astfel: „Ce înseamnă a folosi un cuvânt şi a-i atribui o semnificaţie? Înseamnă multe:

A. Să posedăm instrucţiuni pentru a recunoaşte eventualul obiect, eventuala situaţie sau eventualul fapt. De exemplu, din semnificaţia cuvintelor „câine" sau „a te împiedica" fac parte scurte descrieri inclusiv sub formă de imagini ca să recunoaştem un câine şi să-l deosebim de o pisică, precum şi ca să-l deosebim pe „a te împiedica" de „a sări".

B. Să dispunem de o definiţie şi/sau clasificare. Se dau definiţii şi clasificări ale câinelui dar şi ale unor fapte sau situaţii, cum ar fi „ucidere din culpă" diferită de „ucidere cu premeditare".

C. Să-i cunoaştem anumite entităţi, alte proprietăţi, numite factuale sau enciclopedice. De exemplu pentru un câine ştiu că este credincios (...), despre uciderea din culpă ştiu că, în funcţie de cod, poate duce la o anumită condamnare etc.

D. Să posedăm, eventual, instrucţiuni despre felul cum se produce obiectul sau faptul corespunzător." Cunosc semnificaţia termenului „oală", pentru că, deşi nu sunt olar ştiu cum ar trebui să se producă o oală *(...)".*[6]

„Funcţie de specificul temei, aportul poate fi dispersat pe parcursul întregii lucrări, subliniind semnificaţia şi posibilităţile de evoluţie pentru fiecare parte (capitol) a lucrării[7]", se arată întemeiat în doctrină.

Considerăm important să se aibă în vedere următoarele chestiuni preliminare atunci când se redactează o lucrare cu caracter ştiinţific.

> În primul rând, se cere ca autorul cercetării să ştie să răspundă la întrebările: **cui şi cum te adresezi sau cum trebuie să te exprimi?**

În acest sens, Eco propune să se aibă în vedere următoarele întrebări:

- „Când scrii o teză, cui te adresezi? Conducătorului ştiinţific? Tuturor studenţilor sau cercetătorilor ce vor avea ocazia să o consulte ulterior? Vastului public al nespecialiştilor? Trebuie gândită ca o carte care ce va ajunge în mâinile a mii de persoane, sau ca o comunicare doctă pentru o academie ştiinţifică?"[8] În opinia lui Chelcea, „Tezele de licenţă şi tezele de doctorat, nu sunt scrise pentru publicul larg ci, pentru a fi citite de membrii comisiilor de

---

[6] Umberto Eco, *Cum ne construim duşmanul şi alte scrieri ocazionale,* trad. de Ştefania Mincu, Editura Polirom, Bucureşti, 2017, p. 40.

[7] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 44.

[8] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă, op.cit.*, p. 205.

examinare, de specialişti; datorită acestui fapt redactarea lor se supune unor standarde de exigenţă speciale[9]".

Pe de altă parte, „Planul de redactare trebuie să fie conceput ca un plan deschis, ce are drept bază planul orientativ şi care se completează şi îmbogăţeşte pe măsura înaintării în studiul teoretic şi în cunoaşterea laturii practice a problematicii[10]". Gherghel consideră că, „Responsabilitatea redactării şi publicării articolelor şi comunicărilor ştiinţifice creşte din ce în ce mai mult, având în vedere amploarea fără precedent a dezvoltării ştiinţei şi tehnicii pe plan mondial şi naţional[11]". De asemenea, literatura de specialitate a subliniat că: „Forma finală a lucrării reprezintă ţelul cercetării astfel ca autorul să urmărească în tot timpul cercetării obţinerea de idei, constatări, aprecieri, consideraţii, soluţii şi argumente care să constituie substanţa lucrării (...)[12]".

În al doilea rând, o altă chestiune, extrem de importantă în conceperea unei lucrări cu caracter ştiinţific este de a şti, durata acesteia. „**Cât timp durează redactarea unei lucrări**?" se întreabă întemeiat toţi studenţii.

Evident că nu se pune problema aici de situaţia clasică în care, prin norme/ regulamente etc. se stabilesc reguli clare referitoare la durata redactării unei lucrări, respectiv:

- teza de doctorat, 3 ani, cu posibilitatea de prelungire/întrerupere 6 luni - 1 an, de la caz la caz, potrivit Codului studiilor de doctorat;
- lucrarea de disertaţie la master, 1 an - 2 ani, funcţie de tipul de master;
- lucrarea de licenţă - de regulă în anul terminal, anul III-IV - V, în funcţie de profil;
- un articol pentru participarea la o conferinţă impune respectarea termenelor de înscriere şi de transmiterea acestuia, sub sancţiunea pierderii oportunităţii de participare;
- pentru un articol pentru a fi publicat într-o revistă de specialitate, după transmiterea acestuia, se aşteaptă perioada de evaluare, timp în care referenţii ştiinţifici - evaluatorii verifică lucrarea şi comunică autorului, rezultatul evaluării.

În opinia lui Eco, la întrebarea: „Cât timp este necesar pentru a face o teză", acesta răspunde: *„nu mai mult de trei ani şi nu mai puţin de şase luni.*

[9] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, *op.cit.*, p. 38.
[10] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic*, *op.cit.*, p. 30.
[11] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific*, *op.cit.*, p. 7.
[12] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic*, *op.cit.*, p. 30.

Nu mai mult de trei ani, întrucât dacă în trei ani nu s-a reuşit să se circumscrie subiectul şi să se găsească documentaţia necesară, aceasta presupune trei lucruri:

1. am ales o teză greşită, peste puterile noastre;

2. avem de-a face cu nişte nemulţumiţi care ar vrea să spună totul şi să continue să lucreze timp de douăzeci de ani, în timp ce un cercetător abil trebuie să fie capabil să-şi fixeze nişte limite, fie şi modeste, şi să realizeze ceva concret între aceste limite;

3. s-a declanşat suprasolicitarea psihică generată de realizarea tezei; când lăsăm totul baltă, când reluăm lucrul, ne simţim nerealizaţi, intrăm într-o stare de depresie (...) nu vom lua licenţa niciodată. Nu mai puţin de şase luni întrucât şi pentru întocmirea unui studiu destinat publicării într-o revistă, care să nu aibă mai mult de şaizeci de pagini, ţinând cont că trebuie studiat planul lucrării, căutată bibliografia, organizate documentele şi aşternut pe hârtie textul, şase luni trec într-o clipă[13]". Concluzia ar fi, aceea că, în funcţie de tipul de lucrare ştiinţifică pe care ne propunem să o realizăm, depinde şi termenul avut la dispoziţie pentru redactarea acesteia.

De asemenea, în al treilea rând, o altă problemă la care cercetătorul trebuie să se gândească este: ce *pronume personal se foloseşte atunci când se redactează o lucrare?* **Ne exprimăm la persoana I-a singular sau la persoana I-a plural?**

„EU sau NOI?"

Chelcea afirmă cum trebuie procedat în această situaţie: „Când în lucrările de licenţă sau în tezele de doctorat sunt formulate opinii proprii, este bine să se renunţe la acel *noi majestatis*[14]". Eco afirmă, de asemenea că: „A scrie este un act social: eu scriu pentru ca tu, care citeşti, să accepţi ceea ce-ţi propun. Cel mult se poate încerca evitarea pronumelor personale recurgând la expresii impersonale precum „trebuie deci concis că, pare atunci evident că, ar trebui spus la acest punct, se consideră că, prin urmare, se deduce din asta că, examinând acest text, se vede că[15]". În opinia lui Chelcea, este bine: „Să evităm personalizarea ori de câte ori ne stă în putinţă: „vom scrie Max Weber, considerat unul dintre cei mai mari sociologi" şi nu „Noi îl considerăm pe Max Weber ca fiind un mare sociolog [16]". Eco subliniază, de asemenea că, „Nu e

[13] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă, op.cit.*, pp. 39-40.

[14] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane, op.cit.*, p. 37.

[15] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă*, trad. George Popescu, Editura Polirom, Bucureşti, 2014, p. 218.

[16] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane, op.cit.*, p. 38.

necesar să spui „articolul pe care l-am citat mai înainte", nici măcar „articolul pe care noi l-am citat mai înainte", atunci când e de ajuns să scrii „articolul citat mai înainte ne demonstrează că", întrucât expresiile de acest gen nu implică nici o personalizare a discursului ştiinţific[17]".

În opinia lui Gherghel: „În mod tradiţional se trece la redactarea lucrării pe măsura înaintării în procesul de documentare, care trebuia ca de obicei continuat şi completat până la momentul punerii punctului final[18]". Alţi autori arată că: „Succesiv, elementele constitutive vor spori sau se vor amplifica şi implicit se va renunţa la unele din informaţii şi comentarii (considerate utile într-o primă instanţă), fie prin înlocuirea lor cu altele mai actuale, mai competente sau mai ample, fie prin eliminarea tezelor şi ideilor, care în procesul adâncirii studiului, au devenit inadecvate[19]".

În redactare, **considerăm că autorul poate utiliza ce tip de argumentaţie doreşte pentru îndeplinirea scopului şi obiectivelor de cercetare, cu menţiunea să se respecte *minima moralia* şi legalitatea.** În general, se inventariază părerile pro şi contra asupra subiectului analizat la care se adaugă argumentele personale ale autorului. De aici, reiese *contribuţia sa originală asupra conţinutului,* prin felul nou în care povesteşte. Practic povestea scrisă de autor este o împletire a documentării subiectului cu amprenta personală. Gherghel constată că: „Plecând de la numărul imens de comunicări de articole şi de publicaţii (volume, culegeri, reviste etc.) s-a pus problema raţionalizării acestora, atât în ceea ce priveşte conţinutul cât şi forma de prezentare[20]".

Doctrina menţionează că: „Trebuie verificat pentru fiecare pagină, sau pentru grupe de câteva pagini, dacă textul aferent este legat sau serveşte titlului afişat al lucrării. Şi dacă în urma unor asemenea epurări textul se mai reduce, aceasta va aduce un plus de calitate, aşa cum subliniază şi dictonul latin: NON MULTA SED MULTUM"[21]. „Natura a voit ca omul să producă în întregime din sine însuşi tot ce trece dincolo de ordinea mecanică a existenţei sale animale şi să nu fie apt de nicio altă fericire sau perfecţiune, decât de aceea pe care şi-a dobândit-o el însuşi, liber de instincte, prin propria sa raţiune"[22], se arată într-o altă lucrare de specialitate.

---

[17] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă*, *op.cit.*, p. 218.
[18] Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat, op.cit.*, p. 111.
[19] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 30.
[20] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific, op.cit.*, pp. 7-8.
[21] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 44.
[22] Imn Kant, *Ideea unei istorii universale,* Editura Casa Şcoalelor, Bucureşti, 1943, p. 66.

De asemenea, în doctrină s-a afirmat că: „Alcătuirea unui paragraf independent de cuprinsul său poate avea tipic următoarea structură desfăşurată în succesivitatea tratării:

- caracterizarea teoretică a fenomenului, în lumina documentării bibliografice, incluzând eventual şi poziţiile teoretice distincte între diverşi autori şi promovând şi poziţia proprie;
- reglementarea juridică a fenomenului cu eventualele comparaţii între legislaţii din ţări diferite, sau din norme diferite, adoptate succesiv;
- situaţia de fapt exprimată prin evoluţii în dinamică şi aprecieri asupra mersului acestor evoluţii şi a perspectivei în strânsă legătură cu factorii de influenţă care acţionează asupra fenomenului;
- principalele aspecte negative care se manifestă în evoluţia de până acum şi cea de perspectivă a fenomenului studiat;
- principalele căi de îmbunătăţire prin formularea de propuneri şi avansarea de măsuri bine concretizate”[23].

1.3. Reguli de formatare a unei lucrări cu caracter ştiinţific

Cu privire la *regulile de formatare a lucrării,* adică cum se scrie efectiv lucrarea, cu ce font, ce mărime, ce spaţiere să fie între rânduri, adresăm câteva recomandări. De regulă, la notele de subsol, mărimea fontului ales este mai mică decât în corpul lucrării. Se recomandă următoarele reguli de formatare a textului, totdeauna în format A4:

- Stilul lucrării: Times New Roman cu utilizarea diacriticilor limbii române: ş, ţ, ă, â, î;
- Fontul: 12;
- Titlul: 14. Prima literă este întotdeauna literă mare/ tot titlul este scris cu literă mare;
- Subtitlul: 12;
- La nota de subsol: fontul 10/11, cu spaţiere de 1,5 sau chiar 2 între rânduri, cel puţin la prima corectură;
- Notele de subsol încep obligatoriu cu literă mare şi se termină cu punct;
- Spaţiu între rânduri - 1,5 recomandat;
- Alinierea studiului - se utilizează Justify (Ctrl+J);
- Marginile lucrării, stânga/dreapta/sus/jos: 2,5 cm.
- Numărul paginii - 10, centered;
- Prima pagină nu se numerotează;
- Orice capitol începe pe pagină nouă, scris cu literă mare;
- Pe cât posibil, notele de subsol să fie pe fiecare pagină;

[23] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, pp. 36-37.

- Numerotarea notelor de subsol se recomandă să se facă în ordine crescătoare pentru toată lucrarea şi nu pe fiecare pagină.

Cum se numerotează pagina:
Se utilizează din meniul Microsoft Word aplicaţia:
Insert + Page Numbers + Bottom of Page + Centered/ Plain number 2.

Desigur, că aceste cerinţe cu privire la formatarea lucrărilor cu caracter ştiinţific sunt doar de recomandare. În cazul lucrărilor de licenţă, disertaţie, doctorat sau articole de specialitate, se impun anumite reguli care trebuie respectate. Facultăţile au realizate template-uri pentru lucrările respective, publice şi disponibile online, care trebuie respectate cu strictețe, inclusiv în ceea ce priveşte numărul de pagini. De asemenea, este bine de ştiut, ca o chestiune care ține de stil şi de respectul față de profesor că, lucrarea se predă acestuia în format tipărit, îndosariat şi nu se transmite pe e-mail spre exemplu.

Nu este deloc recomandat, aşa cum s-a constat din practică, deşi se obişnuieşte în mod greşit de către studenți, să se transmită lucrarea pe e-mail profesorului, somându-l să-i răspundă studentului urgent sau cât mai repede despre cât de bine este scrisă lucrarea. Aceste situații trebuie evitate şi se recomandă ca studenții să urgenteze redactarea lucrărilor pentru a nu împinge momentul finalizării acestora aproape de termenul limită, pentru a nu intra în criză de timp.

În niciun caz, nu este recomandat ca studenții să încalce regulile de comportament în mediul academic în relația cu profesorul coordonator, punându-l pe acesta în situația de a nu putea acorda feedback-ul corect asupra lucrării din cauza depăşirii termenului de către student. Aşadar, regula este ca studentul să aducă lucrarea pentru corectură pe fond şi pe formă, profesorului în format tipărit, în programul de consultații ori de comun acord cu acesta se va stabili o altă variantă.

O altă recomandare pe care o adresăm studenților este ca aceştia, dacă au de transmis proiecte în sistemul electronic, cu termen de predare o dată anume, să aibă răbdare şi să nu deranjeze profesorul cu multe **mesaje tip spam,** de genul: *„De ce nu mi-ați răspuns până acum la e-mail?” „Nu a ajuns lucrarea mea la dvs.?”, „De ce mi-ați răspuns doar la un referat din două? Aveți ceva să-mi comunicați de mi-ați răspuns la un referat deşi eu v-am transmis două? Înseamnă că al doilea referat e greşit. Clar!”, „Colegei mele X i-ați răspuns la e-mail, mie de ce nu mi-ați corectat lucrarea ca ei?”, „Vreau să mă asigur că m-am făcut înțeles: vă rog să îmi comunicați până mâine că ați primit referatele mele pentru că altfel înțeleg că nu aveți timp să vă ocupați ori că referatele nu sunt bune şi vreau să ştiu ce am greşit”, „Aveți ceva cu mine de nu îmi răspundeți la mesaje?.....”.*

Ceea ce trebuie să ştie studenţii este că profesorul alocă oricărui student timp şi îi răspunde la corespondenţă, similar tuturor şi fără discriminare, până la termenul limită, stabilit. Aşa că dragi studenţi, nu mai fiţi atât de nerăbdători să aflaţi rezultatul evaluării unui proiect transmis profesorului imediat ce aţi expediat studiul pentru că verificarea atentă a unei lucrări presupune un anume timp şi sigur că veţi primi şi feedback-ul profesorului asupra lucrării respective.

1.4. Alte reguli de redactare

În cele ce urmează, vă prezentăm alte câteva reguli pe care este bine să le cunoaşteţi atunci când aveţi de redactat o lucrare cu caracter ştiinţific.

(I) **Numărul de cuvinte din text**

Sunt *situaţii în care lucrarea trebuie să se încadreze între un număr minim şi un număr maxim de cuvinte*. Spre exemplu, pentru participarea la conferinţe, se recomandă un număr variabil de cuvinte. Participarea la conferinţa studenţească, CONSTANT presupune încadrarea lucrării între 3.000 şi 8.000 de cuvinte[24]. Pentru a se verifica dacă ne încadrăm în această cerinţă imperativă, ca să numărăm cuvintele, se poate utiliza meniul **WORD COUNT**, care numără automat. Cum trebuie procedat:

- se selectează textul dorit
- se accesează în bara programului Word-Review
- se apasă pe Word Count.

Spre exemplu textul nostru: „Sunt situaţii în care lucrarea nu trebuie să se încadreze între un număr minim şi un număr maxim de cuvinte. Spre exemplu, pentru participarea la conferinţe, se recomandă un număr variabil de cuvinte. Pentru a se verifica dacă ne încadrăm în această cerinţă imperativă, ca să numărăm cuvintele, se poate utiliza meniul WORD COUNT, care numără automat. Cum trebuie procedat:

- se selectează textul dorit
- se accesează în bara programului Word-Review
- se apasă pe Word Count".

Textul nostru are 475 de caractere cu spaţii, aşa cum se poate observa din imaginea de mai jos, imagine realizată automat de programul utilizat.

[24] Informaţia este publică şi disponibilă online la adresa de internet: http://constant.univnt.ro/constant_2018_archive/instrucţiuni_pentru_autori.html, accesat la data de 15.04.2018.

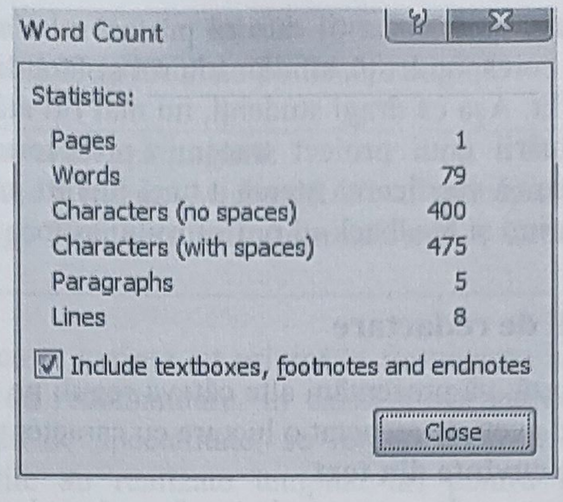

(II) Cum subliniem cuvintele în text

De asemenea, o chestiune care ține de stil este referitoare la *modalitatea în care putem să subliniem anumite cuvinte în text*. În general se recomandă să utilizăm italic (Ctrl+ I) şi nu bold+ underline (Ctrl+ B/U).

Spre exemplu, dacă dorim să subliniem cuvântul „lege" din fraza următoare, putem proceda aşa:

„Toată lumea este obligată să respecte *legea!*" şi nu „toată lumea este obligată să respecte ***legea!***"

(III) Cum inserăm în textul nostru opiniile altor autori

O altă chestiune recomandată studenților în redactarea lucrărilor cu caracter ştiințific se referă la *modalitatea în care se vor insera în text opiniile autorilor studiați.* Prin urmare, se recomandă utilizarea în redactarea textului unei lucrări cu caracter ştiințific, atunci când se doreşte să se facă trimitere la un alt autor studiat, a unor expresii precum:

- aşa cum a subliniat doctrina: „...." (cu notă de subsol);
- astfel cum s-a arătat recent într-un studiu de specialitate: „...." (cu notă de subsol);
- în urma analizei efectuate am constatat faptul că doctrina este divergentă în sensul că, pe de o parte sunt autori precum X, Y, Z care susțin: „text text text text (...)" -(cu notă de subsol); şi pe de altă parte, autori precum T, D, I care susțin contrariul, respectiv: „text text text text (...)"- (cu notă de subsol);
- în urma lecturării legislației cu privire la....., am constat că/ apreciez că/ propun introducerea următorului alineat în articolul cutare care va avea următoarea redactare alin. (...): „text text text text (...)" etc.
- Sunt autori din domeniul cutare: „...." (cu notă de subsol) care recomandă „text text text text (...)";
- Din practica judiciară a reieşit că sunt foarte multe litigii cu privire la ....., aşa cum rezultă din portalul instanțelor de judecată: www.just.ro, accesat la data cutare;

- Din analiza efectuată asupra jurisprudenței Curții Constituționale a României în anul/anii ..., se constată o creştere/ scădere a cazurilor de conflict juridic de natură constituțională. În acest sens, se poate consulta pagina de internet: www.ccr.ro, cu ultima accesare la data cutare;

- În opinia lui cutărescu: „text text text text (...)"- (cu notă de subsol);

- Am constatat cu privire la actul administrativ faptul că Şcoala de la Cluj se referă la acesta astfel: „text text text text (...)"- (cu notă de subsol) iar Şcoala de la Bucureşti, dimpotrivă consideră „text text text text (...)"- (cu notă de subsol);;

- Etimologic, cuvântul „cutare" provine din latinescul *cutărescu*;

- Potrivit Dicționarului explicativ al limbii române cuvântul „cutare" semnifică: „1. text text text text; 2. text text text (...)";

- Suntem de acord cu punctul de vedere al lui cutărescu din lucrarea „..." pentru că „text text text text (...)"- (cu notă de subsol);

- Nu suntem de acord cu punctul de vedere al lui cutărescu din lucrarea „..." pentru că acesta comite o eroare crezând „text text text text (...)"- (cu notă de subsol);. De fapt, legislația prevede altceva „text text text text (...)". dar acesta o interpretează eronat pentru a concluziona subiectiv;

- Analizând activitatea Guvernului şi a Parlamentului în perioada 1 - 4 ani am constatat că Guvernul a emis un număr de X Ordonanțe de Urgență comparativ cu un număr de Y legi elaborate de Parlament, astfel încât, apreciem că sunt prea multe Ordonanțe de Urgență şi nu se justifică respectarea prevederii constituționale a urgenței acestora, în domeniile în care au fost adoptate etc.. Spre exemplu, menționăm: „text text text";

- Analizând comparativ Constituția României şi Constituția Republicii Y am constatat că există/ nu există elemente comune în sensul că, spre deosebire de România în țara Y există *cutare* instituție juridică ori că durata mandatului şefului de stat este de 6 ani, spre deosebire de România unde este de 5 ani etc.;

- Analizând legislația în domeniul cutare pe o perioadă de 50 de ani, se remarcă o tendință de autonomie a instituției cutare, cum ar fi dreptul contravențional etc.

- În opinia mea „text text text text (...);

- În urma documentării subiectului am constatat că doctrina națională este inexistentă din acest punct de vedere etc. Dimpotrivă, în dreptul comparat există o tradiție a instituției cutărescu, respectiv: „text text text text (...)" etc.

- Ca să se rezolve situația X, pentru că este vid legislativ, propun de lege ferenda ca legislația să se modifice în sensul că la articolul Z din legea cutărescu să se introducă un nou alineat care să aibă următoarea redactare: „text text text text (...)" etc.

- Nu în ultimul rând, se recomandă atenție atunci când se utilizează în text imagini sau fotografii, deoarece există un regim juridic care trebuie respectat, respectiv se cere consimțământul autorului - a persoanei din imagine.

De preferat este să se evite preluarea tabelelor, fotografiilor etc. dacă nu avem consimțământul autorului[25].

Începând cu data de 25 mai 2008, la preluarea din orice sursă a datelor cu caracter personal, trebuie solicitat anterior consimțământul persoanei vizate, cu respectarea prevederilor Regulamentului U.E. 2016/679 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce priveşte prelucrarea datelor cu caracter personal şi privind libera circulație a acestor date (...) - prescurtat G.D.P.R. dar şi a legislației naționale de punere în aplicare a acestuia!

Conform Regulamentului U.E. 2016/679 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce priveşte prelucrarea datelor cu caracter personal (...):

- expresia: „*datele cu caracter personal*" reprezintă: „orice informații cu privire la o persoană fizică identificată sau identificabilă (persoana vizată)".

- expresia: „*persoană identificabilă*" reprezintă: „o persoană care poate fi identificată, în mod direct sau indirect, în special prin referire la un element de identificare, cum ar fi un nume, un număr de identificare, date de localizare, un identificator online sau la unul sau mai multe elemente proprii identității fiziologice, genetice, psihice, economice, culturale au sociale".

Iată aşadar câteva sugestii spre a fi de folos studenților în redactarea oricărei lucrări cu caracter ştiințific. Desigur că pot exista mult mai multe cerințe de fond şi de formă de respectat, în funcție de mai mulți parametri: tipul lucrării, domeniul în care se redactează, specificitatea legislației naționale sau internaționale, cercetare individuală sau în cadrul unui proiect de cercetare sau de grant, modalitatea de susținere sau prezentare, redactarea într-un anumit termen imperativ stabilit prin contract de cercetare etc.

[25] A se vedea în acest sens şi legislația europeană şi națională privind datele cu caracter personal.
- Regulamentul (U.E.) 2016/679 al Parlamentului European şi al Consiliului din 27 aprilie privind protecția persoanelor fizice în ceea ce priveşte prelucrarea datelor cu caracter personal şi privind libera circulație a acestor date şi de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor), document disponibil public pe pagina de internet următoare: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679, accesat la data de 23.12.2018.
- Pe plan național s-a adoptat Legea nr. 190/2018 privind măsuri de punere în aplicare a Regulamentului (UE) 2016/679 al Parlamentului European şi al Consiliului din 27 aprilie privind protecția persoanelor fizice în ceea ce priveşte prelucrarea datelor cu caracter personal şi privind libera circulație a acestor date şi de abrogare a Directivei 95/46/CE, publicată în M.Of. nr. 651 din 26 iulie 2018. Autoritatea publică care veghează la respectarea legislației în domeniul protecției datelor cu caracter personal se numeşte: Autoritatea Națională de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal.

1.5. Reguli provenite din Standarde referitoare la redactare.

Potrivit Standardelor specifice A.R.A.C.I.S.[26], există reguli referitoare la lucrarea de licență şi cea de disertație, la master precum şi reguli referitoare la teza de doctorat ori de abilitare cuprinse în alte acte normative, pe care le prezentăm în această secțiune.

„(I) Lucrarea de licență este o lucrare cu caracter ştiințific, pe care absolventul o realizează şi o susține în fața comisiei, în vederea obținerii diplomei de licență.

Aceasta trebuie să conțină rezultatele propriilor cercetări şi investigații în domeniul temei alese, care vor deține ponderea principală în volumul lucrării. Lucrarea de licență trebuie să demonstreze familiarizarea cu literatura relevantă pentru tema abordată, rigoare ştiințifică şi metodologică, să aibă o structură logică şi să fie redactată coerent, în stil ştiințific, iar forma grafică să respecte normele academice specifice domeniului.

Tema aleasă sau propusă este relevantă pentru domeniul/specializarea absolvită.

În metodologiile/procedurile interne ale instituției de învățământ proprii sunt prevăzute condițiile de acceptare a lucrărilor de licență. Cadrul didactic coordonator este responsabil, împreună cu candidatul în legătură cu asigurarea autenticității lucrării. Este recomandabil ca lucrările de licență să fie verificate cu un soft antiplagiat. Universitățile stabilesc procentajul de similitudine acceptat".

(II) Lucrare de disertație - master

Referitor la **lucrarea de disertație, standardele ARACIS** apreciază că „accentul pe Metodologia cercetării este esențial. Tema disertației se stabileşte de către conducătorul de disertație împreună cu masterandul şi se corelează cu programul de pregătire universitară de masterat, cu domeniul de competență al conducătorului de disertație.

Tema disertației se aprobă de conducerea facultății sau departamentului în care se desfăşoară studiile universitare de masterat.

Disertația trebuie:

- să demonstreze cunoaşterea ştiințifică avansată a temei abordate;
- să conțină elemente de originalitate în dezvoltarea sau soluționarea temei precum şi modalități de validare ştiințifică a acestora.

Prin conținutul său tematic, obiective, metodologie şi conținut aplicativ lucrarea de disertație trebuie să reprezinte un progres semnificativ în raport cu cerințele normale existente față de o lucrare de licență.

---

[26] Informațiile sunt publice şi disponibile online la adresa de internethttp://www.aracis.ro /fileadmin/ARACIS/Proceduri/2018/29012018_Standarde_C3_-, __Stiinte_Juridice_-_Varianta _finala.pdf, accesata la data de 23.12.2018., *apud* Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritate academică*, *op.cit.*, pp. 47-49.

Suportul bibliografic al lucrării de disertație trebuie să facă dovada că autorul acesteia a parcurs principalele lucrări de referință ale domeniului din ultimii ani, atât din literatura de specialitate internațională cât şi din cea autohtonă. Universitățile au şi utilizează un software antiplagiat şi au regulamente şi proceduri clare pentru verificarea lucrărilor de disertație. Lucrările de disertație sunt verificate cu un soft antiplagiat, iar universitățile stabilesc care este procentul de similitudine acceptat. Conducătorii ştiințifici ai lucrării de disertație sunt responsabili, împreună cu masterandul în legătură cu autenticitatea lucrării.

În cazul unei lucrări de disertație a unui absolvent de master de cercetare:

a) obiectivele lucrării de disertație trebuie să aibă în vedere rezolvarea unei teme de cercetare propriu-zisă;

b) lucrarea de disertație trebuie să probeze capacitatea masterandului de a desfăşura independent o cercetare de birou şi/sau o cercetare de teren;

c) finalitatea aplicativă a lucrării de disertație vizează capacitatea masterandului de implementare practică a soluțiilor proprii, rezultate din cercetarea întreprinsă;

d) lucrarea de disertație trebuie să cuprindă două componente finale legate de limitele cercetării şi, respectiv direcții viitoare de cercetare".

(III) Teza de doctorat

„Cu privire la **teza de doctorat,** Codul studiilor universitare de doctorat stabileşte că aceasta se elaborează conform cerințelor stabilite prin regulamentul şcolii doctorale care poate stabili formatul-tip al acesteia.

Teza de doctorat se elaborează conform Regulamentului Şcolii doctorale. Şcoala doctorală poate stabili formatul tip al tezei de doctorat, care poate include elemente de structură şi de formatare grafică, studentul doctorand având obligația respectării respectivului format-tip.

Conținutul tezei de doctorat este stabilit de studentul doctorand prin consultare cu conducătorul de doctorat şi va respecta structura cadru şi limitările impuse de regulamentul şcolii doctorale. Titlul tezei de doctorat poate fi modificat la libera alegere a studentului-doctorand până în momentul finalizării acesteia în vederea susținerii publice.

Teza de doctorat **este o lucrare originală**, fiind obligatorie menționarea sursei pentru orice material preluat. Studentul doctorand este autorul tezei de doctorat şi îşi asumă corectitudinea datelor şi informațiilor prezente în teză, precum şi a opiniilor şi demonstrațiilor exprimate în teză. Conducătorul de doctorat răspunde împreună cu autorul tezei de respectarea standardelor de calitate sau de etică profesională, inclusiv de asigurarea originalității, potrivit prevederilor art. 170 din Legea nr. 1/2011 (...).

Tezele de doctorat împreună cu anexele sale sunt documente publice şi se redactează în format digital. Protecția dreptului de proprietate intelectuală asupra tezei de doctorat se asigură în conformitate cu prevederile legii.

Valorificarea dreptului de autor şi/sau a drepturilor de proprietate intelectuală asupra produsului sau creaţiei originale realizate în cadrul programului de studii universitare de doctorat se realizează în conformitate cu prevederile legislaţiei în domeniu".

(IV) Teza de abilitare

Potrivit Ordinului M.E.T.C.S. nr. 3121/2015, publicat în Monitorul Oficial al României nr. 107 din 10.02.2015, **teza de abilitare** prezintă:

„a) în mod succint şi documentat principalele rezultate ştiinţifice originale obţinute de către candidat în cercetarea ştiinţifică, didactică, sportivă, creaţia artistică, după conferirea titlului de doctor, în domeniul de doctorat vizat, cu indicarea evoluţiei carierei academice, ştiinţifice şi profesionale, precum şi a direcţiilor principale de dezvoltare a acesteia, în contextul global al realizărilor ştiinţifice semnificative şi de actualitate din domeniul de specialitate al autorului tezei de abilitare;

b) capacitatea individuală a candidatului de a coordona echipe de cercetare, dea organiza şi gestiona activităţi didactice, de aplicare şi facilitare a învăţării şi cercetării.

Candidatul care doreşte obţinerea atestatului de abilitare poate opta pentru redactarea tezei de abilitare în limba română, caz în care va fi însoţită de un rezumat în limba engleză, sau într-o limbă de largă circulaţie internaţională, caz în care va fi însoţită de un rezumat în limba română".

1.6. Alte considerații de redactare referitoare la tezele de doctorat

În redactarea tezei de doctorat, considerăm că trebuie să se țină seama de faptul că *referirile bibliografice nu trebuie să fie mai importante decât contribuțiile autorului*. Firul logic al cercetării arată că, există o bibliografie inițială care reiese din ceea ce-ți propui atunci când întocmeşti planul de cercetare provizoriu. Ulterior, din întreaga bibliografie studiată şi tot materialul documentar, se începe *defrişarea zonei cercetării*, păstrându-se doar ceea ce este util pentru tema respectivă.

De asemenea, documentarea presupune realizarea unor **fişe de studiu/fişe de documentare** în care se scriu detaliile sursei care interesează: pe de o parte, autorul, titlul operei, editura, locul, anul, pagina şi, pe de altă parte informaţiile care interesează tema cercetată ca atare. Fişa de lectură se întocmeşte indiferent dacă documentarea se realizează în bibliotecă, asupra unor suporturi letrice (tipărite) a surselor (fişa de lectură se întocmeşte prin scriere de mână de regulă) cât şi pentru documentarea informatică. Cu privire la documentarea informatică, pot fi întocmite deja în format electronic fişele premergătoare redactării unui text, acest lucru uşurând procesul de redactare a lucrării.

Este deosebit de important ca, în această etapă, **defrişarea zonei cercetării să se realizeze cu grijă, în ideea de a spune lucruri noi**. Această

cerinţă este suplimentară cerinţei privind *actualitatea* şi *importanţa* temei studiate. Autorul trebuie să stăpânească foarte bine arta scrierii textelor ştiinţifice care include, topica frazei, stilul ştiinţific, limbajul juridic etc.

Atenţie, pentru studenţii masteranzi şi doctoranzi este bine să cunoască faptul că, la depunerea dosarului pentru susţinerea lucrării de disertaţie sau a tezei de doctorat, aceştia vor completa, semna şi depune *Declaraţia de onestitate* asupra conţinutului lucrării (a se vedea în acest sens, pentru exemplificare, Anexa nr. 4).

Prin Ordin de ministru s-au stabilit standardele naţionale minimale privind acordarea titlului de doctor. În vederea acordării titlului de doctor este necesară îndeplinirea următoarelor standarde minimale[27]:

a) Doctorandul să fi participat la cel puţin trei manifestări ştiinţifice organizate de instituţia organizatoare de doctorat şi să fi publicat rezultatele cercetărilor în publicaţiile organizatorilor conferinţelor, dovedite prin programul conferinţei;

b) Publicarea a cel puţin un articol în reviste indexate în baze de date internaţionale (BDI).

2. Corectarea lucrării

Oricâtă pricepere ar avea autorul unei lucrări ştiinţifice, se recomandă să se aloce un timp considerabil pentru a se realiza **corectura** acesteia, mai înainte de predarea lucrării către comisie/profesorul îndrumător. Din practică, reiese că este posibil, după prima lecturare a textului să se nască alte idei, alte posibilităţi de exprimare a ideilor, consideraţii care duc la o scriere a lucrării la o a doua inspiraţie. În aceeaşi ordine de idei Chelcea arată că: „Pe parcursul redactării reorganizăm materialul de care dispunem şi, când revizuim lucrarea, reordonăm ideile în funcţie de succesiunea lor logică şi de valoarea lor de adevăr[28]".

Din punctul de vedere al lui Eco, acesta recomandă: „**folosiţi conducătorul ştiinţific drept cobai**"[29]. Este extrem de interesantă această viziune a lui Eco deşi termenul utilizat, „cobai" este puţin cam exagerat însă, are dreptate într-o privinţă: conducătorul ştiinţific va da întotdeauna feead-back-ul corect asupra lucrării. De multe ori este necesar să efectuăm mai multe corecturi pe text pentru a putea remedia erorile de redactare. Greşelile observate la o a doua citire a textului pot fi diverse: de la greşeli de redactare care schimbă sensul cuvintelor, la simple erori materiale care în cadrul unui tabel statistic, spre

---

[27] Ordinul nr. 5110/2018 al Ministrului Educaţiei Naţionale, privind aprobarea standardelor naţionale minimale privind acordarea titlului de doctor, publicat în M.Of. nr. 817 din 24 septembrie 2018. Este vorba de Comisia nr. 24- Ştiinţe juridice.

[28] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, *op.cit.*, p. 39.

[29] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă*, *op.cit.*, p. 213.

exemplu capătă o importanţă deosebită faţă de scopul studiului ca atare, greşeli care pot fi remediate foarte uşor, dacă sunt observate.

Deosebit de important este faptul că, profesorul coordonator trebuie să fie informat tot timpul cu privire la stadiul cercetării, inclusiv asupra corecturilor deoarece acestuia va trebui ca autorul să-i înmâneze şi forma finală a lucrării pentru verificare şi acceptare a conţinutului. Lucrarea se va preda acestuia, tipărită, legată în folie transparentă şi cu grijă ca textul să fie corectat de mai multe ori înainte. Spre exemplu, la conferinţa studenţească CONSTANT, se obişnuieşte ca lucrarea studentului participant, să fie asumată de către un cadru didactic coordonator, care o va verifica asupra conţinutului acesteia[30].

În opinia lui Chelcea: „În ceea ce priveşte corectura finală a textului lucrărilor de licenţă şi al tezelor de doctorat, nu există reglementări oficiale (...). Operează regula respectului pentru titlul academic (licenţiat, doctor) şi pentru instituţia care îl acordă[31]". Din punctul de vedere al lui Gherghel: „După discutarea manuscrisului comunicării sau articolului cu conducătorul (îndrumătorul), se impune, uneori refacerea stilului, pentru a fi cât mai clar şi concis[32]". Eco chiar recomandă: „trebuie să faceţi în aşa fel încât conducătorul ştiinţific să citească primele capitole, cu mult înainte de depunerea lucrării[33]", iar Chelcea subliniază, „Rearanjarea materialului vizează deopotrivă datele de cercetare şi paragrafele, subcapitolele şi chiar capitolele lucrării[34]". „Tot la corectură va trebui să rectificăm şi să uniformizăm spaţiile de dinaintea sau după semnele de punctuaţie[35]", arată autorul citat anterior.

De asemenea, se recomandă a se acorda o mare atenţie citărilor şi stilurilor de citare, pentru a nu comite involuntar, abateri de la buna conduită în cercetarea academică sau chiar încălcări ale legislaţiei dreptului de autor. Prin urmare, lucrarea se recomandă să fie îngrijită, fără greşeli de exprimare sau de redactare. Numerotarea notelor de subsol, acurateţea scrierii articolelor din legislaţie, traducerile, abrevierile, ghilimele ca semne ale citării, bibliografia finală, anexele, sunt tot atâtea elemente de revăzut la corectura textului.

Se recomandă, în acelaşi timp, tipărirea iniţială a textului pentru prima corectură, spre a putea fi mai uşor de detectat eventualele erori de formulare, de conţinut, de formă a textului etc. Din raţiuni de observare mai bună a textului care se va corecta, corectura pe hârtie permite vizualizarea mai rapidă a erorilor

---

[30] Informaţii publice şi disponibile online la adresa de internet: http://constant.univnt.ro /constant_2018_archive/instrucţiuni_pentru_autori.html, accesat la data de 15.04.2018.
[31] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, *op.cit.*, p. 136.
[32] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific*, *op.cit.*, p. 188.
[33] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă*, *op.cit.*, p. 213.
[34] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, *op.cit.*, p. 40.
[35] *Ibidem*, p. 137.

de redactare comparativ cu un computer care poate pune probleme de oboseală a ochilor şi de neobservare a propriilor greşeli. S-a observat în practică faptul că, este bine chiar, ca această corectură să fie realizată şi de altă persoană care nu are legătură cu textul şi care poate sesiza, obiectiv toate erorile în scriere a textului.

Prin urmare, corectura materialului priveşte atât respectarea condiţiilor de formă cât şi a celor de fond ale temei analizate cu menţiunea că, în ultimul timp, se constată o creştere în importanţă a respectării regulilor de formă, datorită standardizării. În unele cazuri, **nerespectarea regulilor de formă ale unei lucrări, duce la respingerea acesteia,** fără a se mai analiza conţinutul. Spre exemplu, participarea la o conferinţă studenţească sau în calitate de cercetător, după terminarea facultăţii presupune înscrierea online de cele mai multe ori prin completarea unui formular oficial al conferinţei, constituit din mai multe rubrici obligatorii cum ar fi: rezumatul/abstractul să aibă un număr fix de cuvinte, cuvintele cheie: 4 - 5 etc. iar neîndeplinirea uneia din aceste condiţii duce la respingerea înscrierii pentru nerespectarea condiţiilor de formă[36].

3. Stabilirea bibliografiei

Aşa cum s-a arătat anterior, la momentul iniţial, autorul realizează documentarea subiectului temei de cercetare, având în minte o atare bibliografie care se va dezvolta pe parcurs. Eco subliniază că: „întocmirea unei bibliografii înseamnă să cauţi ceva despre a cărui existenţă nu ştii încă. Un cercetător bun este capabil să intre într-o bibliotecă fără a avea nici cea mai mică idee despre un subiect şi să iasă de acolo ştiind ceva mai mult”[37].

Pe măsură ce se inventariază toate sursele documentare, se construieşte bibliografia finală. Bibliografia, de regulă are în vedere: autorii români şi autorii străini. De asemenea, este bine de ştiut faptul că, bibliografia oricărui subiect din domeniul dreptului cuprinde:

- cărţi, capitole de cărţi, tratate, manuale, monografii, îndrumare, caiete de seminar, culegeri de spețe etc.;
- legislaţie naţională şi străină: Constituţie, tratate internaţionale, legi, ordonanţe de Guvern, hotărâri de Guvern, alte acte administrative, directive, regulamente etc.;
- jurisprudenţă: hotărâri judecătoreşti, Decizii ale Curţii Constituţionale, decizii ale Curţii Europene a Drepturilor Omului - CEDO, decizii ale Curţii de Justiţie a Uniunii Europene - CJUE etc.
- alte surse de informare: pagini de internet, rapoarte de activitate, statistici, sondaje de opinie etc.

---

[36] Informaţiile sunt publice şi disponibile online la adresa de internet: http://cks.univnt.ro/online_submission.html, accesat la data de 27.03.2018.

[37] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă*, *op.cit.*, p. 91.

Aşa cum sublinia Deaconu, „documentarea în biblioteci se realizează pe etape cu ajutorul unor instrumente specifice, cum ar fi catalogul bibliotecii[38]". Autorul citat propune respectarea câtorva reguli în cazul cercetării surselor bibliografice în bibliotecă:

„- în cazul unei teme de drept comparat este necesar cunoaşterea a cel puţin unei limbi străine;

- este de preferat să cereţi ajutorul bibliotecarului atunci când nu vă descurcaţi sau simţiţi nevoia de ajutor;

- fiecărei cărţi pe care o citiţi trebuie să îi faceţi o fişă în care să se arate datele de identificare a lucrării: titlu, editură, anul apariţiei, oraşul şi paginile citate, deoarece, atunci când începem să redactăm lucrarea, deja trebuie să avem aceste date (...);

- nu deteriorați cărțile şi nu rupeţi paginile care vă interesează;

- nu uitaţi să returnaţi cărţile împrumutate;

- totdeauna faceţi-vă dosare pe teme cu fişele sau paginile fotocopiate din diverse lucrări pe domeniile pe care aţi făcut cercetări de-a lungul timpului (...)"[39].

4. Alcătuirea cuprinsului/tablei de materii

Cuprinsul lucrării este realizat pe scurt, pe baza planului iniţial de cercetare. Acesta cuprinde *împărţirea pe titluri/capitole/secţiuni etc. şi precizarea numărului de pagini aferente*, în funcţie de opţiunea personală a autorului asupra lungimii lucrării pe care intenţionează să o redacteze. Este important de reţinut faptul că, în cazul tezelor de doctorat se recomandă o lungime minimă sau maximă a textului, în funcţie de regulile proprii ale şcolii doctorale respective. La fel se procedează şi pentru lucrările de licenţă sau de disertaţie ori chiar a articolelor pentru conferinţă sau pentru a fi publicate în reviste de specialitate, se ţine cont de regulile transmise de către organizator.

În doctrină se subliniază: „Cuprinsul este prima şi cea mai expresivă formulare a părţilor componente a lucrării, a laturilor cercetate cu precădere, a modului personal de abordare, considerare şi soluţionare a problemelor deficitare ale temei tratate[40]". Rădulescu apreciază că: „Orice lucrare mai întinsă decât un referat necesită întocmirea unei table de materii sau cuprins, care să redea structura generală a lucrării - părţi, capitole, subcapitole, cu indicarea paginii de început a fiecăreia asemenea subdiviziuni[41] iar Rad afirmă că, „din raţiuni editoriale, cuprinsul se plasează la început, pentru ca acesta să

---

[38] Ştefan Deaconu, *Metodologie juridică, op.cit.*, pp. 51-52.
[39] *Ibidem*, pp. 53-54.
[40] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 41.
[41] Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat, op.cit.*, p. 155.

cadă rapid sub ochii cititorului[42]". Alţi autori propun ca: „Alcătuirea finală a cuprinsului, de repartizare a sa pe capitole, paragrafe şi subparagrafe trebuie să se concentreze întregul efort al studentului pentru o formulare cât mai reprezentativă, asigurându-şi astfel o posibilitate de valorificare şi punere în lumină, deosebit de preţioasă, a rezultatelor cercetării sale[43]".

Din practică însă, s-a observat că nu există o regulă a plasării cuprinsului unei lucrări, acesta putând fi ori la începutul acesteia, ori la finalul ei.

5. Elaborarea anexelor, dacă este cazul

În funcţie de specificitatea temei de cercetare, există posibilitatea ca lucrarea să aibă ataşate anexe ori, pentru exemplificare a concluziilor la care a ajuns autorul, ori din diverse alte motive. Spre exemplu, tema se referă la accidentele rutiere iar autorul a optat să ataşeze hotărâri judecătoreşti din perioada analizată cu privire la acest subiect. În opinia lui Rădulescu, „Iconografia lucrării poate fi alcătuită din: schiţe, desene, hărţi, fotografii, filme etc[44]". În general se recomandă ca lucrarea să conţină şi anexe, lucru de altfel explicabil dacă aceasta nu are un conţinut pur teoretic ci cuprinde şi o analiză de practică sau un studiu de caz, ori o simplă hartă etc.

6. Susţinerea orală a lucrării şi publicarea rezultatelor cercetării

Demersul de cercetare se consideră aproape încheiat după ce autorul va prezenta public rezultatele muncii sale de cercetare. Pentru aceasta, în funcţie de tipul lucrării, există exigenţe privind durata expunerii subiectului şi asupra conţinutului prezentării, în funcţie de tipul de lucrare prezentată şi de locul şi cadrul festiv sau nu al prezentării. Una este să aveţi de prezentat un simplu referat în faţa grupei de studenţi şi a cadrului didactic coordonator şi alta este să participaţi la o competiţie sau conferinţă studenţească unde auditoriul este mai numeros şi din start, este mai pretenţios.

6.1. Susţinerea orală a lucrării

De regulă, referitor la teza de doctorat, autorul/candidatul are la dispoziţie în jur de 15-30 minute în care va concentra întreaga activitate de cercetare şi rezultatele la care acesta a ajuns în urma documentării subiectului. În literatura de specialitate s-a apreciat că, „Textul prezentării trebuie să asigure o *implicare*

---

[42] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific, op.cit.*, p. 65.

[43] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 41.

[44] Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat, op.cit.*, p. 157.

imediată în expunerea **elementelor de esenţă ale lucrării şi** îndeosebi **a aportului personal** al autorului[45]".

În ultima perioadă asistăm la prezentarea a oricăror tipuri de lucrări, cu mijloace moderne, informatice, prin utilizarea calculatorului, în format *power point* ori chiar prin intermediul internetului, spre exemplu, prezentarea denumită *prezi presentation.* În aceste situaţii prezentarea este mult mai spectaculoasă.

Întrebări anterioare prezentării lucrării

Dacă lucrarea se cere a fi prezentată, s-a observat faptul că, autorii, studenţi sau nu, este bine să schiţeze un plan de prezentare şi, inevitabil să îşi pună întrebări cum ar fi:

1. Cum prezint lucrarea?
2. Ce timp am la dispoziţie pentru prezentarea lucrării mele?
3. Cui mă adresez?
4. Cum reuşesc să transmit toate informaţiile către public/comisie etc.?
5. Ce program informatic folosesc sau dimpotrivă prezentarea mea este liberă?
6. Dacă am emoţii, cum reuşesc să prezint lucrarea şi să promovez examenul?
7. Cum conving comisia că lucrarea mea este scrisă şi concepută de mine şi nu este copiată de pe internet?
8. Cum trebuie să mă îmbrac atunci când am de prezentat în public o lucrare?
9. Dacă utilizez power point, câte fraze să fie pe un slide şi cu ce font să fie scrise?
10. Ce fac dacă nu gestionez bine timpul şi mi se spune când eu sunt la slide-ul nr. 4 din 10 că mai am 2 minute de prezentat? Cum salvez situaţia?
11. Trebuie să prezint public toată lucrarea, inclusiv concluziile? Chiar toate concluziile?
12. Trebuie să ştiu pe dinafară tot textul pe care îl voi prezenta?
13. Oare mă întreabă cineva ce bibliografie am studiat?
14. Îmi va adresa cineva vreo întrebare? Dacă mă pierd?
15. De ce trebuie să mulţumesc atâtor persoane din moment ce doar eu am scris lucrarea?

[45] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 47.

6.1.1. Pregătirea prezentării orale a lucrării

În literatura de specialitate s-a arătat că: „Stă în putința candidatului ca să colaboreze cu conducătorul ştiințific, să organizeze o pregătire minuțioasă a condițiilor de prezentare şi susținere a lucrării pentru a avea o încununare deplină a eforturilor depuse[46]". „Pregătirea prezentării orale a comunicărilor, la manifestările ştiințifice, trebuie făcută cu tot atâta grijă ca şi redactarea acestora[47]", subliniază Gherghel. „Aşa cum experiența arată, susținerile şovăielnice, *nesigure, reticente, incomplete, cu insistență asupra unor părți nesemnificative* (de fapt asupra unor probleme din fazele introductive ale lucrării, sau asupra unor aspecte generale, sau asupra unor fragmente ce se predau şi în unele cursuri) aduc *adesea depunctări* în raport de valoarea reală a lucrării scrise[48]", remarcă doctrina. Gherghel propune ca, atunci: „când se pregăteşte să prezinte comunicarea, autorul trebuie să țină seama, în primul rând de scopul manifestărilor ştiințifice[49]" şi, completăm noi, de tipul de auditoriu.

Considerăm esențiale următoarele aspecte ale susținerii, se afirmă într-o altă lucrare de specialitate:

„a) formularea textului destinat susținerii;

b) pregătirea şi etalarea materialului demonstrativ;

c) rostirea textului propus;

d) compoziția unei prezențe personale armonizate cu solemnitatea momentului[50]".

„Principalul scop al manifestărilor ştiințifice îl constituie facilitarea schimbului de idei între participanți, pentru ca aceştia să aibă acces la idei şi informații noi, şi să înregistreze astfel un progres în specialitatea lor, prin valorificarea acestor informații în practică şi în dezvoltarea cercetării ştiințifice[51], afirmă Gherghel.

Se recomandă aşadar, ca prezentarea orală să se facă pe baza unui text, sau măcar a unei schițe, a unui plan. Comunicarea orală cere logică şi claritate în expunerea ideilor, ținând seama de nivelul de pregătire al auditoriului. „Întrucât, de obicei, între data la care se finalizează redactarea comunicării şi data prezentării ei la o manifestare ştiințifică există un interval apreciabil de

---

[46] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultații privind lucrarea de diplomă în învățământul superior economic, op.cit.*, p. 45.

[47] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiințific, op.cit.*, p. 203.

[48] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultații privind lucrarea de diplomă în învățământul superior economic, op.cit.*, p. 45.

[49] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiințific, op.cit.*, pp. 203-204.

[50] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultații privind lucrarea de diplomă în învățământul superior economic, op.cit.*, pp. 45-46.

[51] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiințific, op.cit.*, p. 204.

timp, se impune ca pregătirea să înceapă cu citirea atentă a comunicării[52]", continuă argumentarea autorul citat.

6.1.2. Prezentarea în public a lucrării

În opinia lui Rădulescu, „La succesul sau eşecul unei expuneri orale poate contribui utilizarea limbajelor non verbale - poziția-mimica-gesturile, privirea, vocea, care pot împlini sau sărăci în mod esențial exprimarea orală[53]". Este foarte important ca, în timpul prezentării autorul să aibă grijă ca tonul să nu fie ridicat, să vorbească rar, apăsat, să îşi stăpânească emoțiile şi să învețe cum să respire corect.

Nu în ultimul rând, poate la fel de important este ca acesta să privească comisia/ auditoriul ori, dacă este o persoană extrem de emotivă, un punct fix din sală, să zâmbească şi să inspire o stăpânire perfectă a subiectului prezentat. Gherghel apreciază că: „Apoi se vor nota, pe scurt, punctele de expunere: introducerea (obiect, scop, definire clară a subiectului, plasarea în contextul domeniului, ordine de tratare, rezultate teoretice şi experimentale importante), dezvoltarea logică a subiectului (rezultate teoretice şi experimentale, interpretare şi comentare), concluzii (aspecte esențiale, contribuții personale, efecte tehnice, economice şi sociale)"[54].

Chelcea, de asemenea recomandă, **pentru prezentarea unei disertații**, ca „aceasta să cuprindă:

- Elementele generale

Elementele tehnice

1. Pagina de titlu
   - Denumirea universității
   - Denumirea facultății
   - Titlul complet şi subtitlul tezei
   - Numele şi prenumele autorului
   - Gradul didactic, prenumele şi numele conducătorului ştiințific
   - Luna şi anul susținerii disertației
2. Sumarul (conținutul, tabla de materii)
3. Lista figurilor şi tabelelor
4. Lista abrevierilor
5. Mulțumiri pentru persoanele şi instituțiile care l-au ajutat pe absolvent/doctorand să realizeze lucrarea /teza.

- Elemente de conținut

6. Conținutul propriu-zis al lucrării/tezei

---

[52] *Ibidem*, pp. 204-205.
[53] Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării științifice. Elaborarea lucrărilor de licență, masterat, doctorat*, *op.cit.*, p. 177.
[54] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol științific*, *op.cit.*, p. 205.

Introducere: ce îşi propune lucrarea
Trecerea în revistă a literaturii de specialitate
Metodologia: metodele şi tehnicile utilizate
Datele obţinute
Discuţia datelor
Concluzii şi recomandări pentru cercetările viitoare

7. Anexe (opţional)
8. Glosar (opţional)

- Elemente bibliografice

9. Note
10. Lista bibliografică (lucrări din care s-a citat şi lucrări citite, dar din care nu s-a citat)[55]".

6.1.3. Sugestii de prezentare a unei lucrări pentru persoanele emotive dar nu numai

Sugestiile pe care le propunem dragi studenţi, pentru persoanele emotive, cu ocazia prezentării primei lucrări în public, ar fi:

- să întrebaţi înainte de ziua prezentării lucrării, ce timp aveţi la dispoziţie pentru a vă structura discursul / prezentarea şi a vă încadra în numărul de minute acordate;

- întotdeauna să aveţi o hârtie în faţă, în care să scrieţi ideile principale, din care să vă inspiraţi când rostiţi textul lucrării;

- se recomandă să se facă o repetiţie înainte de prezentarea propriu zisă, acasă ori într-un mediu nestresant, pentru a putea fi confortabil cu timpul alocat. Mai în glumă, mai în serios, unii optează să repete prezentarea în faţa oglinzii sau alţii se verifică pornind cronometrul. Orice variantă se utilizează anterior momentului prezentării în public, este binevenită deoarece ajută să se desfăşoare în bune condiţii prezentarea finală, cu public.

- să aveţi un pahar cu apă pe masa unde este situat laptopul / calculatorul de la care efectuaţi prezentarea;

- să reţineţi că orice ar fi, dacă vă intimidaţi, nimeni din sală nu ştie ce urmează să spuneţi şi în ce ordine. Întotdeauna profesorul coordonator vă va ajuta să depăşiţi momentul. Şi dacă nici acest argument nu vă convinge, imaginaţi-vă cum patinatorii atunci când, în timpul unui concurs, se împiedică şi cad pe gheaţă, în secunda următoare se ridică cu graţie şi continuă exerciţiul / proba. Aşa este şi în cazul prezentării unei lucrări, se poate depăşi momentul nefericit, cu graţie, prezenţă de spirit şi cu un zâmbet sincer şi bine plasat.

- dacă aveţi într-o comisie un profesor care nu iubeşte tehnica informatică, să nu vă sperie dacă încearcă să vă intimideze spunându-vă **„să nu citiţi după**

[55] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, *op.cit.*, pp. 181-182.

prompter!". Nu vă faceţi griji, profesorul doar vrea să verifice dacă într-adevăr cunoaşteţi foarte bine ce aveţi de spus cu privire la lucrarea redactată.

- nu în ultimul rând, acordaţi atenţie vestimentaţiei dumneavoastră! Aveţi grijă să fiţi decent îmbrăcaţi. Este o notă proastă să purtaţi pantaloni/jeanşi tăiaţi, fuste foarte scurte, cămăşi transparente etc. Spre exemplu, în cadrul instanţelor de judecată există un regulament de ordine interioară în care se acordă atenţie şi vestimentaţiei recomandată publicului pentru a pătrunde la sala de judecată. Aşadar **modestia şi decenţa** să caracterizeze stilul vestimentar şi nu stridenţele ori ultima modă.

Într-o lucrare de specialitate, se recomandă ca prezentarea să cuprindă expresii precum:

„În desfăşurarea cercetării *m-a* călăuzit:
- modelul utilizat de colectivul ..... al Academiei Române;
- tezele dezvoltate de ..... în articolele din Tribuna Economica.
- *Am* desfăşurat cercetarea pe trei nivele;
- În exprimarea rezultatelor *am* luat în considerare;
- După aprecierea *mea*"[56].

În opinia lui Gherghel, „în expunere vorbitorul nu trebuie să repete ce scrie pe diapozitive sau alte materiale de prezentare şi nici să citească[57]". Desigur că nu trebuie să luăm ad literam regula: „să nu citim" din lucrare însă, se cere o măsură între vorbirea despre subiectul prezentării, realizată în mod liber cu scurte momente de inspiraţie din materiale ajutătoare, de orice fel ar fi acestea. Sigur că studentul nostru este bine să aibă în vedere că, cea mai mare parte din prezentarea unei lucrări să fie liberă şi nu exclusiv citită pentru că aceea este o lectură şi nu o prezentare.

6.1.4. Sugestii pentru rostirea efectivă a textului susţinerii

(I) Cum vorbim în public

Nu toată lumea se descurcă bine în condiţii de stres. Prezentarea unei lucrări, indiferent cum este aceasta intitulată: proiect, eseu, referat, lucrare de licenţă etc. pentru un student, dar şi pentru oricine, în general, este un lucru stresant. Această concluzie este certă şi se întemeiază pe observarea multor generaţii de studenţi/ masteranzi /doctoranzi care au fost în postura de a prezenta în faţa colegilor sau a unei comisii de la un simplu referat la o lucrare mai complexă. Aproape toţi au întâmpinat mici dificultăţi la momentul vorbirii în public. În plus, emoţiile aferente unei prezentări în public, cresc pe măsura auditoriului.

---

[56] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 47.
[57] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific, op.cit.*, p. 207.

Vorbitul în public, ca etapă finală a unei munci de cercetare este o etapă capitală pentru acel cercetător. Şi, de ce să nu recunoaştem, cum nici doi gemeni nu sunt total identici, aşa nicio prezentare a unei lucrări nu seamănă de la un candidat la altul, chiar de este titlul lucrării este identic şi bibliografia aproximativ la fel. Vorbitul în public ţine de mai mulţi factori externi, cum ar fi mediul în care se va desfăşura dar şi de factori interni cum ar fi trăsăturile de caracter ale persoanei şi tipologia psihologică a fiecăruia. Dacă *spre exemplu*, un student este neînfricat, acesta nu va avea nicio problemă în a prezenta orice în public dar, la polul opus, *persoanele emotive* pot întâlni situaţii precum: li se usucă gâtul şi brusc nu mai au voce, percep un tremur interior şi li se umezesc palmele, uită efectiv ce au de spus şi nici măcar nu pot începe discursul, tuşesc etc.

Dragi studenţi, toţi am trecut prin emoţiile vorbirii în public. Tuturor ne este teamă de un moment neinspirat sau de o alegere pe care o facem atunci când avem de prezentat un proiect sau chiar de un lapsus[58] deşi ştim pe de rost lucrarea dar, cumva, toţi ne descurcăm în public. Aveţi încredere în puterea voastră, în munca voastră şi în buna credinţă a comisiei/ a profesorului îndrumător care vă vor fi/ va fi aproape în acele momente ale prezentării în public a lucrării voastre!

Spre exemplu, se obişnuieşte, în cazul *prezentării publice a tezei de doctorat*, ca, în sala unde are loc acest eveniment, candidatul să aibă alături şi familia ori prietenii prezenţi, ori, cu atât mai mult, acest lucru, în loc să fie un factor de suport, pentru unii candidaţi, este un factor stresant şi, prin urmare, pot interveni emoţiile. De asemenea, la *susţinerea publică a tezelor de abilitare*, sunt invitate în public personalităţi din domeniul în care candidatul susţine teza şi vorbim în acest caz de o persoană cu ani de experienţă în spate. Şi în această situaţie, există posibilitatea intervenirii emoţiilor, într-un procent mai mic ce-i drept, comparativ cu un student care prezintă o lucrare, dar sunt depăşite cu uşurinţă. Gherghel recomandă, în această situaţie: „Trebuie vorbit rar, cu pauzele necesare pentru respiraţie, suficient de tare şi de nuanţat pentru a puncta elementele esenţiale şi a evita monotonia”[59].

(II) Cum prezentăm o lucrare în power point

În opinia lui Rad redăm *sugestiile pentru structura unei prezentări în power point:*

- „prezentarea va conţine între 15 şi 20 de slide-uri;
- primul slide va conţine titlul lucrării, numele absolventului şi numele cadrului didactic coordonator;
- al doilea slide va prezenta cuprinsul lucrării;
- următoarele 8-10 slide-uri vor prezenta conţinutul capitolelor din lucrare;

[58] Conform DEX, *lapsus* semnifică: „incapacitate momentană a cuiva de a-şi aduce aminte de un lucru ştiut”, potrivit https://dexonline.ro/definitie/lapsus, accesat la data de 27.08.2018.
[59] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific, op.cit.*, p. 207.

- 2-3 slide-uri vor prezenta aspecte importante, inedite, insolite etc. din cuprinsul lucrării;
- 2-3 slide-uri vor fi rezervate concluziilor lucrării, rezultatelor obținute"[60].

(III) Cum facem față surprizelor inopinate ce apar concomitent cu prezentarea lucrării?

Este de prisos să afirmăm că întotdeauna o prezentare bună a unei lucrări presupune a crea impresia pentru comisie că autorul cunoaşte în întregime toată lucrarea, că acesta poate să se adapteze la orice element surpriză venit din partea comisiei cum ar fi: **întrebările membrilor comisiei** şi poate să explice modalitatea în care a ajuns la atare concluzii ori factori surpriză care pot interveni independent de voința cuiva cum ar fi: **se întrerupe curentul electric** şi se închide laptopul, ori nu este semnal pentru funcționarea internetului în cazul în care prezentarea se făcea exclusiv prin mijloace informatice iar candidatul nostru va trebui să facă față, spontan, acestora.

Prin urmare, *discursul trebuie să fie natural, degajat, cât mai liber cu putință, bine documentat în acelaşi timp*, deşi autorul se poate folosi de elemente ajutătoare cum s-a menționat anterior (o hârtie în fața sa, laptop, planşe, statistici etc.). Acesta poate face mici pauze în prezentare, să bea un pahar cu apă, să zâmbească comisiei în timp ce derulează un slide, să explice ce urmează din prezentare, pe ce pune accentul şi de ce etc. Totul trebuie să fie şi să pară cât mai natural posibil.

(IV) Ce facem cu emoțiile?

Nu este o ruşine ca un autor al unei prezentări *să recunoască faptul că are emoții*, chiar de la primele fraze ale prezentării, după ce acesta se menționează cum se numeşte şi nominalizează titlul lucrării. Sunt opinii potrivit cu care ar fi o greşeală acest lucru. Nu suntem de acord cu aceasta, mai ales că, odată recunoscut faptul că ai emoții în public, poți depăşi această situație iar comisia, într-un procent mai mare sau mai mic, poate avea îngăduință cu acel candidat, cel puțin până acesta intră în subiect şi uită de emoții. Credem că o dată ce s-a recunoscut emoția, aceasta poate fi depăşită prin integrare, detaşare şi respirație adâncă, deoarece, instantaneu, în acel moment, candidatul nostru se va concentra pe prezentare, uitând de emoții.

Importanța respirației în situația prezentării în public a unei lucrări

Dragi studenți, un rol important în prezentarea lucrării voastre îl are respirația. Cu cât reuşiți să vă controlați conştient respirația, cu atât mai uşor vă

[60] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific, op.cit.*, p. 282.

veţi calma. Prin urmare, dacă aveţi emoţii, recunoaşteţi şi parcurgeţi trucurile necesare stăpânirii emoţiilor vorbirii în public. Am cunoscut studenţi dar chiar şi persoane cu experienţă didactică care, la un examen oral, s-au intimidat atât de tare încât au renunţat la examen, din cauza emoţiilor. Aşadar, **gestionarea emoţiilor, observarea şi respiraţia adâncă sunt prioritare la o prezentare în public a oricărei teme sau lucrare de cercetare cu caracter ştiinţific.** Este important, de asemenea, ca membrii comisiei de susţinere a lucrării să evalueze obiectiv candidatul şi nu subiectiv după emoţiile pe care acesta le afişează.

(V) Cum se realizează efectiv o prezentare a unei lucrări? Citită sau nu?

Întotdeauna îndemnul pentru studenţi, în ceea ce mă priveşte, fie că este vorba de un simplu referat de seminar, fie că este vorba de un articol ce se susţinea la o conferinţă, este ca **prezentarea să nu fie exclusiv citită!** Să reţinem faptul că, o prezentare slabă a unei lucrări excelent redactate şi documentate, descalifică din start autorul, văduvindu-l de punctajul pe care acesta îl merită.

Prezentarea unei lucrări cu caracter ştiinţific presupune o combinaţie între discursul liber şi scurte momente de inspiraţie prin consultarea unei fişe / hârtii simple, de reamintire a ideilor sau de consultare a cronologiei ideilor în acelaşi timp, fiecare după cum apreciază că are nevoie: planşe, cartonaşe, etc., concomitent cu privirea către auditoriu / comisie. Este **o notă proastă dar şi o lipsă de respect ca un autor să vină în faţa unei comisii sau public şi să citească un text** de o lungime considerabilă, fără să îşi ridice privirea din pagină şi fără a avea contact vizual cu cei prezenţi. Gherghel chiar subliniază în acest sens: „Este preferabil ca prezentarea să se facă liber sau apelându-se cât mai puţin la citirea textului pregătit[61]".

Aşadar, **Nu - lucrare citită** şi **Da - lucrare prezentată**!

Doctrina subliniază în acelaşi timp: „Expunerea nu trebuie să fie nici înverşunată, nici teatrală (...) iar dorinţa de a avea o ţinută vestimentară adecvată a unui asemenea eveniment (...), este o grijă firească a fiecărui candidat, fără excepţie[62]". Prin urmare, afirmă Gherghel „de modul de prezentare a comunicărilor ştiinţifice, depinde, în mare măsură, captarea atenţiei auditoriului şi receptarea corespunzătoare a conţinutului comunicărilor[63].

[61] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific, op.cit.*, p. 207.
[62] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 54.
[63] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific, op.cit.*, p. 206.

(VI) Cum încheiem prezentarea lucrării?

O ultimă observaţie o facem în legătură cu ÎNCHEIEREA PREZENTĂRII lucrării noastre. Avem în vedere aşadar, ultimele cuvinte din prezentarea lucrării ale autorului şi anume la ce ar trebui acesta să se refere. De regulă, frumos este să se mulţumească auditoriului pentru atenţie, printr-o formulă de politeţe, cum ar fi: *„În final, vreau să vă mulţumesc pentru atenţia pe care mi-aţi acordat-o! Vă doresc o zi frumoasă/bună etc. în continuare!*" sau *„Vă mulţumesc!/Vă mulţumesc pentru atenţie/ Bună ziua!*"

Sesiunea de „întrebări şi răspunsuri"- Cum procedăm?

Există situaţii, în care prezentarea unei lucrări ştiinţifice nu se termină pur şi simplu doar cu expunerea autorului ci, urmează o sesiune de întrebări şi răspunsuri, întrebări adresate din partea comisiei sau chiar din public, cum ar fi, spre exemplu, la susţinerea publică a tezelor de doctorat ori la prezentarea unui articol în cadrul unei conferinţe. De aceea, în funcţie de tipul de prezentare, ar fi bine să întrebaţi înainte ce reguli este bine să respectaţi în prezentarea dumneavoastră.

Spre exemplu, se întâlnesc mai multe variante:

- O situaţie se referă la faptul că, la susţinerea unei teze de doctorat, doctorandului i se adresează întrebări de la membrii comisiei: una, două, câţi membri sunt etc. În acest caz, una este ca doctorandul să creadă că după ce a prezentat subiectul tezei de doctorat s-a şi terminat toată procedura şi acesta să fie surprins, poate în mod neplăcut de sesiunea de întrebări din partea membrilor comisiei, la care face faţă sau nu şi alta este ca doctorandul să ştie că urmează întrebările comisiei şi să le aştepte detaşat, precum şi, să răspundă la fel de detaşat.

- O altă situaţie are în vedere cazul în care nu este obligatoriu să fie o sesiune de întrebări după prezentare. Acestea fiind spuse, cunoscând regulile, autorul poate, protocolar sau nu, după ce termină efectiv prezentarea concluziilor cercetării să adreseze publicului următoarea rugăminte: „Aceasta a fost prezentarea lucrării mele. Dacă aveţi întrebări în legătură cu tema prezentată, vă stau la dispoziţie!" şi, dacă nu se adresează nicio întrebare din public, să încheie prezentarea astfel: „Vă mulţumesc încă o dată pentru atenţie! O zi frumoasă/ bună sau oricare altă formulă de politeţe, la libera alegere etc.!".

Într-o altă lucrare de specialitate s-a punctat faptul că, „legislaţia recent introdusă, în vigoare acum, reglementează şi situaţiile de eşec în susţinerea publică a lucrării[64]". Este vorba aşadar de lucrarea de diplomă/licenţă pentru studenţi şi disertaţie pentru masteranzi.

---

[64] Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat, op.cit.*, p. 74.

Potrivit Metodologiei cadru de organizare şi desfăşurare a examenelor de licenţă/diplomă şi disertaţie (Ordinul M.E.N. nr. 5643/2017[65]) „media de promovare a examenului de licenţă şi de disertaţie trebuie să fie cel puţin 6,00". Potrivit Ordinului M.E.N. nr. 6125/2016[66](...): „prezentarea şi susţinerea lucrării de licenţă/proiectului de diplomă sunt publice. Tematica şi bibliografia se publică pe site-ul web al instituţiei de învăţământ superior".

Conform Hotărârii de Guvern nr. 404/2006 privind organizarea şi desfăşurarea studiilor universitare de masterat[67], „disertaţia se susţine public în faţa comisiei de disertaţie. Prezentarea disertaţiei trebuie să evidenţieze contribuţiile masterandului în realizarea ei şi elemente de **originalitate**. În cazul **nepromovării disertaţiei**, candidatul se poate prezenta la o a doua sesiune după ce a integrat modificările recomandate de comisie. Dacă şi la a doua susţinere a disertaţiei masterandul nu obţine medie de promovare, acesta va primi un certificat de absolvire a programului de studii universitare de masterat şi foaia matricolă. Susţinerea disertaţiei este publică şi se desfăşoară în prezenţa, în acelaşi loc şi în acelaşi moment, a comisiei de examen şi a examinatului". (Ordinul M.E.N. nr. 5643/2017 anterior citat).

În cazul **tezei de doctorat,** Codul studiilor universitare de doctorat[68], stabileşte o întreagă procedură de urmat în cazul în care se constată încălcări ale normelor de bună conduită universitară, începând cu neobţinerea acordului de susţinere publică şi continuând cu sesizarea autorităţilor în drept să cerceteze acele abateri. Foarte multe probleme au pus, în aceeaşi ordine de idei încălcarea normelor etice, plagiatul fiind cea mai des acuzaţie în cazul tezelor de doctorat. Multe din acele acuzaţii de plagiat au ajuns şi în faţa instanţei de judecată iar numărul litigiilor cu acest subiect este în creştere în ultima perioadă. În cele câteva cazuri de litigii, pe rolul instanţelor naţionale, aşa cum reiese din portalul instanţelor de judecată www.just.ro, problema preluării fără drept a creaţiei altuia a făcut obiectul unui dosar penal şi al cercetării pentru comiterea infracţiunii de plagiat.

---

[65] Ordinul M.E.N. nr. 5643/2017 pentru modificarea Ordinului M.E.C.T.S. nr. 6125/2016 privind aprobarea Metodologiei cadru de organizare şi desfăşurare a examenelor de licenţă / diplomă şi disertaţie, publicat în M.Of. nr. 1034 din 28.12.2017.

[66] Ordinul M.E.N. nr. 6125/2016 privind aprobarea Metodologiei cadru de organizare şi desfăşurare a examenelor de licenţă / diplomă şi disertaţie, publicat în M.Of. nr. 7 din 04.01.2017.

[67] Hotărârea de Guvern nr. 404/2006 privind organizarea şi desfăşurarea studiilor universitare de masterat, publicat în M.Of. nr. 319 din 10.04.2016.

[68] Hotărârea de Guvern nr. 681/2011 privind Codul studiilor universitare de doctorat, publicată în M.Of. nr. 551 din 03.08.2011 şi modificat prin Hotărârea de Guvern nr. 134/2016, publicată în M.Of. nr. 182 din 10.03.2016.

6.2. Publicarea rezultatelor cercetării

De cele mai multe ori o lucrare științifică ajunge să fie și publicată, însă nu este obligatoriu acest lucru și nu există o regulă în acest sens. În cazul în care *autorul intenționează să publice lucrarea într-o revistă de specialitate*, potrivit regulilor proprii ale revistei, trebuie să se parcurgă un întreg proces de verificare/ evaluare a respectivei lucrări și, în cazul acceptării acesteia, se va publica în numărul revistei care se va stabili de către conducerea revistei. Iată că, de la momentul transmiterii lucrării respective către redacție, pot trece de la câteva luni spre un an de așteptare.

O altă situație des întâlnită se referă la *lucrările prezentate de autor/ autori la conferințe*. Publicarea unei lucrări este chiar așteptată și bine primită de public, mai ales în situația în care autorul chiar a prezentat, sumar, rezultatele muncii sale, în fața unei comisii, la o conferință, la finalul unui proiect de cercetare încheiat public etc. De asemenea, o altă situație are în vedere lucrările mai complexe de tipul monografiilor, cursurilor, tratatelor care și acestea parcurg o procedură de corectură și tehnoredactare din partea editurii, operațiuni care înseamnă timp de așteptare pentru autor până la momentul tipăririi efective a manuscrisului respectiv.

Chelcea subliniază că: „Se înțelege de la sine că publicarea unui studiu se face pentru a fi comunicate rezultatele și că pentru a ajunge la rezultate au fost aplicate diferite metode[69]". De fapt, consider că este un lucru de la sine înțeles că orice cercetător dorește să-și popularizeze rezultatele muncii sale, astfel încât publicarea este o etapă firească în definitivarea procesului de cercetare pe care l-a întreprins.

7. Concluzii:

- procesul de cercetare a unei lucrări cu caracter științific este o activitate complexă, care se prelungește în timp.
- procesul de cercetare presupune efort personal deoarece, ține de puterea fiecăruia de a propune un plan al lucrării, de a consulta o atare bibliografie, subiectivă în mare măsură, în funcție de amploarea cercetării.
- definiți întotdeauna un termen atunci când îl introduceți în text pentru prima oară!
- bibliografia cuprinde:
  - cărți, capitole de cărți, tratate, manuale, monografii, îndrumare, caiete de seminar, culegeri de spețe;
  - legislație: Constituție, tratate internaționale, legi, ordonanțe de Guvern, hotărâri de Guvern, alte acte administrative;

[69] Septimiu Chelcea, *Manual de redactare în științele socioumane, op.cit.*, p. 75.

- jurisprudenţă: hotărâri judecătoreşti, Decizii ale Curţii Constituţionale, decizii CEDO, decizii CJUE etc.
- alte surse de informare: pagini de internet, rapoarte de activitate, statistici, sondaje de opinie etc.

8. Referinţe bibliografice

1. Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic,* Editura Didactică şi Pedagogică, R.A., Bucureşti, 1996.
2. Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, ediţia a IV-a revizuită şi adăugită, Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2007.
3. Septimiu Chelcea, *Manual de redactare în ştiinţele socioumane*, Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2011.
4. Ştefan Deaconu, *Metodologie juridică, Curs practic pentru studenţi*, ediţia a 3-a, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2013.
5. Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă,* trad. George Popescu, Editura Polirom, Bucureşti, 2014.
6. N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1996.
7. Imn Kant, *Ideea unei istorii universale,* Editura Casa Şcoalelor, Bucureşti, 1943.
8. Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific. Disciplinele umaniste*, Editura Polirom, Bucureşti, 2017.
9. Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat,* ediţia a II-a, Editura Didactică şi Pedagogică R.A., Bucureşti, 2011.
10. Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritate academică*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2018.
11. Ordinul M.E.N. nr. 5643/2017 pentru modificarea Ordinului M.E.C.T.S. nr. 6125/2016 privind aprobarea Metodologiei cadru de organizare şi desfăşurare a examenelor de licenţă/diplomă şi disertaţie, publicat în M.Of. nr. 1034 din 28.12.2017.
12. Ordinul M.E.N. nr. 6125/2016 privind aprobarea Metodologiei cadru de organizare şi desfăşurare a examenelor de licenţă/diplomă şi disertaţie, publicat în M.Of. nr. 7 din 04.01.2017.
13. Hotărârea de Guvern nr. 404/2006 privind organizarea şi desfăşurarea studiilor universitare de masterat, publicat în M.Of. nr. 319 din 10.04.2016.
14. Hotărârea de Guvern nr. 681/2011 privind Codul studiilor universitare de doctorat, publicată în M.Of. nr. 551 din 03.08.2011 şi modificat prin Hotărârea de Guvern nr. 134/2016, publicată în M.Of. nr. 182 din 10.03.2016.
15. http://constant.univnt.ro/constant_2018_archive/instrucţiuni_pentru_autori.html, accesat la data de 15.04.2018.
16. http://www.aracis.ro/fileadmin/ARACIS/Proceduri/2018/29012018_Standarde_C3_-__Stiinte_Juridice_-_Varianta_finala.pdf, accesata la data de 03.04.2018.
17. http://cks.univnt.ro/online_submission.html, accesat la data de 27.03.2018.
18. Legea nr. 190/2018 privind măsuri de punere în aplicare a Regulamentului (UE) 2016/679 al Parlamentului European şi al Consiliului din 27 aprilie privind protecţia persoanelor fizice în ceea ce priveşte prelucrarea datelor cu

caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE, publicată în Monitorul Oficial nr. 651 din 26 iulie 2018.

19. Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE, document disponibil public pe pagina de internet: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679, accesat la data de 23.12.2018.

Capitolul V. STRUCTURA STANDARD A UNEI LUCRĂRI DE CERCETARE CU CARACTER ŞTIINŢIFIC

Obiectivele de învățare ale Capitolului V
După parcurgerea Capitolului V. „Structura standard a unei lucrări de cercetare cu caracter ştiinţific" veți reuşi:

1. să enumerați elementele care alcătuiesc structura unei lucrări cu caracter ştiinţific;
2. să detaliați cerințele pentru fiecare element care alcătuieşte structura unei lucrări cu caracter ştiinţific;
3. să exemplificați elementele care alcătuiesc structura unei lucrări cu caracter ştiinţific din cerințele participării la o conferință;
4. să ştiți ce sunt termenii cheie şi importanța acestora într-o lucrare cu caracter ştiinţific;
5. să detaliați ce înseamnă originalitatea cercetării;
6. să detaliați care este importanța „mulțumirilor" într-o lucrare cu caracter ştiinţific.

1. Structura standard a unei lucrări de cercetare cu caracter ştiinţific şi cerinţele pentru fiecare element în parte

Lucrările cu caracter ştiinţific sunt de mai multe tipuri precum: referate, eseuri, proiecte, studii de caz, recenzii, lucrări de diplomă, disertații, lucrare de doctorat, teză de abilitare, articole sau studii de specialitate. De dimensiuni mult mai mari sunt cărțile care includ: tratate, cursuri, monografii, caiete de seminar, culegeri, îndrumare etc. Acest curs nu se apleacă asupra regulilor de scriere ale unui tratat sau a oricărei cărți, deşi multe subiecte pot fi inspiraționale şi de folos oricărei persoane care îl va lectura ci, lucrărilor de dimensiuni mai mici, cu care studenții, masteranzii, doctoranzii interacționează în activitatea academică şi post academică.

Potrivit literaturii de specialitate, structura standard a unei lucrări de cercetare cu caracter ştiinţific cuprinde următoarele:

„1.1. Tema de cercetare şi titlul
1.2. Autorul şi afilierea
1.3. Rezumatul, termenii cheie (...)

1.4. Introducere şi context
1.5. Literatura consultată sau stadiul cunoaşterii
1.6. Scopul, obiectivele de cercetare şi ipotezele de cercetare
1.7. Identificarea şi explicarea variabilelor
1.8. Eşantionarea
1.9. Alegerea, prezentarea şi argumentarea metodelor, tehnicilor şi instrumentelor de colectare şi analiză a datelor şi descrierea procesului de cercetare
1.10. Colectarea datelor şi informaţiilor (documentarea), sistematizarea şi analiza rezultatului cercetării
1.11. Analiza datelor, informaţiilor şi rezultatelor
1.12. Originalitatea cercetării şi valoarea adăugată a acesteia
1.13. Concluziile cercetării
1.14. Bibliografia"[1].

1.1. Tema de cercetare şi titlul

1.1.1. Tema de cercetare

Tema de cercetare este prima activitate pe care o realizează autorul unei cercetări ştiinţifice şi aceasta are legătură de regulă cu domeniul de specializare al autorului, ori, se mai întâmplă ca autorul să participe la un proiect de cercetare ca expert şi rezultatele cercetării să se concretizeze într-o comunicare sau un studiu. În acest al doilea caz, contribuţia autorului este evident mai mică în raport de numărul membrilor de proiect, fiind vorba de o lucrare în coautorat. Aşa cum s-a arătat de un autor, „comunicările şi articolele au drept scop comunicarea exactă şi obiectivă, clară şi convingătoare a unor informaţii obţinute în urma cercetărilor, în vederea utilizării acestora în practică sau în vederea efectuării altor cercetări[2]". „Temele de cercetare sunt problemele supuse cercetării ştiinţifice în vederea soluţionării[3]", se afirmă în doctrina de specialitate.

Alegerea temei de cercetare nu este o activitate facilă. Tema de cercetare poate fi generală sau dimpotrivă se poate aborda o tematică specială. Prin urmare, se pot naşte la acest moment iniţial, întrebări de tipul: care să fie dimensiunea lucrării? care este scopul lucrării şi cui se adresează? Alegerea temei de cercetare este strâns legată de cunoaşterea domeniului de cercetare vizat şi de ce-şi propune autorul să demonstreze, adică definirea clară a scopului cercetării.

---

[1] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice*, *op.cit.*, pp. 38 - 106. *S.n.* considerăm cea mai cuprinzătoare structură a unei lucrări cu caracter ştiinţific pe aceea în concepţia autoarei citate, din doctrina de specialitate studiată şi de aceea am optat pentru prezentare acesteia.
[2] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific*, *op.cit.*, p. 24.
[3] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice*, *op.cit.*, p. 39.

Eco recomandă „patru reguli pentru alegerea temei:

1. Să răspundă intereselor candidatului (să fie legată de tipul de examene date, de lecturile sale, de lumea sa politică, culturală sau religioasă);

2. Sursele la care se recurge să poată fi uşor de procurat, adică accesibile material candidatului;

3. Sursele la care apelează să fie uşor de folosit, adică accesibile cultural candidatului;

4. Tabloul metodologic al cercetării să fie accesibil experienţei candidatului. Spuse astfel, aceste patru reguli par să fie banale şi să se rezume la regula „vrei să faci o teză, atunci trebuie să te limitezi la o lucrare pe care eşti capabil să o realizezi[4]".

În opinia altui autor, „din tema de cercetare se desprinde **titlul lucrării**[5]".

1.1.2. Titlul lucrării

Titlul lucrării reprezintă cartea de vizită a autorului oricărei lucrări, indiferent cum ar fi aceasta denumită, primul contact şi prima impresie. Gherghel apreciază că: „Deşi poate părea un simplu amănunt, stabilirii titlului comunicării sau articolului trebuie să i se acorde o atenţie deosebită, deoarece partea comunicării sau articolului cu cea mai largă circulaţie este tocmai titlul; chiar dacă revista nu are audienţă largă, titlul articolului va apărea în listele bibliografice ale revistelor înrudite, în listele de titluri şi în indexurile internaţionale pentru înmagazinarea şi regăsirea informaţiilor[6]". Marea majoritate a revistelor de specialitate, cum ar fi: Revista de Drept Public, Revista Dreptul etc., au pagini de internet şi cuprinsul lucrărilor se poate lesne accesa, astfel încât **primul contact al cititorului este cu titlul studiului/articolului şi numele autorului acestuia**. Nu este un lucru simplu aşadar alegerea titlului, de aceea este bine să se cunoască câteva reguli de alegerea a titlului şi condiţiile pe care trebuie acesta să le îndeplinească, în domeniul ştiinţelor sociale.

În opinia lui Chelcea, „în afară de o «artă» există şi o «ştiinţă» a titlurilor, o serie de reguli acceptate şi practicate de comunitatea specialiştilor din domeniul sociouman[7]". De asemenea, şi Gherghel remarcă: „de titlul comunicării sau articolului depinde, în mare măsură, hotărârea auditorilor sau cititorilor de a audia ori de a citi comunicarea sau articolul respectiv[8]". „Din „ştiinţa" titlului face parte şi denumirea exactă a domeniului de care ne ocupăm în lucrările noastre. În titlu trebuie arătat: ce aspecte, ce fel de consideraţii, în ce

---

[4] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă, op.cit.*, p. 25.
[5] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice, op.cit.*, p. 39.
[6] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific op.cit.*, p. 61.
[7] Septimiu Chelcea, *Manual de redactare în ştiinţele socioumane, op.cit.*, p. 74.
[8] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific, op.cit.*, p. 61.

constă importanța, ce probleme abordează studiul sau raportul de cercetare[9]", confirmă Chelcea.

În opinia noastră, titlul unei lucrări cu caracter ştiinţific trebuie să fie:
- cât mai scurt posibil şi expresie pentru ceea ce urmează să se dezvolte în lucrare şi
- sugestiv pentru conținutul subiectului abordat.

Titlul unei lucrări bune poate surprinde capacitatea autorului de a sintetiza, respectiv să fie expresia a: „de la general-la particular". Spre *exemplu,* autorul doreşte să analizeze răspunderea în domeniul dreptului administrativ. Se impune pentru aceasta, ca autorul să cunoască regimul juridic al răspunderii juridice în general şi apoi să particularizeze răspunderea administrativă. Evident acest lucru, se poate intui chiar din titlul pe care îl va propune, cum ar fi spre exemplu: „Particularități ale răspunderii în dreptul administrativ".

Potrivit doctrinei de specialitate s-a realizat un inventar al cerințelor titlului respectiv, „titlul lucrării trebuie să fie:

- **Concis,** adică să fie succint, exprimat în puține cuvinte, cuprinzător;
- **Specific**, adică să fie particular, distinct, să se refere la un singur aspect/o singură parte/ o singură componentă din tema de cercetare;
- **Clar, distinct, precis,** adică pe înțelesul unui cititor care are un nivel mediu de cunoştințe în domeniu, care se delimitează de alte lucrări cu titluri similare; care este riguros prin formulare;
- **Atractiv,** adică să genereze interes, curiozitate din partea cititorului pentru a-i descoperi conținutul prin lecturarea textului;
- **Provocator,** adică să atragă atenția cititorului, încă de la prima citire;
- **Interesant,** adică un titlu care trezeşte interes, puțin obişnuit, demn de atenția cititorului;
- **Inedit,** adică nu a mai fost publicat până la acest moment, necunoscut până atunci;
- **Reprezentativ şi elocvent** pentru întreaga lucrare, plin de înțeles, expresiv, semnificativ;
- **Nou şi de actualitate,** adică să integreze o formulare nouă şi să reflecte un subiect de actualitate în contextul perioadei în care se realizează cercetarea[10]".

Spre exemplu, într-un anunț publicitar de genul: „pizza cu pulpă de roşii" se exprimă toate caracteristicile titlului, enumerate mai sus (de la general - la particular). În opinia lui Rad, „Titlul trebuie ales încât să informeze cât mai exact şi mai complet asupra conținutului lucrării respective[11]" iar Chelcea

[9] Septimiu Chelcea, *Manual de redactare în ştiinţele socioumane, op.cit.*, p. 75.
[10] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice, op.cit.*, pp. 39-40.
[11] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific, op.cit.*, p. 51.

afirmă că: „sunt de evitat redundanţele”[12]. În acelaşi context se arată tot de Chelcea că: „nu au niciun rost în titlu formulări ca *Studiul fenomenelor de ...* sau *Abordarea experimentală a...*ş.a.m.d., după cum în mod normal, în titlul nu ar trebui să apară termenii de „cercetare”, „metodă” sau „rezultate”.

Potrivit lui Eco, „prima tentaţie a studentului este aceea de a face o teză care să vorbească despre multe lucruri”[13]. Un exemplu de titlu inacceptabil în opinia lui Chelcea este: „*Rezultatele studiului relaţiilor interpersonale într-o echipă de muncă folosind metoda observaţiei directe*”[14].

1.2. Autorul şi afilierea

În orice lucrare, imediat sub titlu, se trec două elemente importante: numele şi prenumele autorului sau al autorilor precum şi afilierea acestora adică titulatura şi instituţia unde aceştia activează.

Acest aspect *(s.n.* titlu) comportă şi el câteva reguli:

„- trebuie scris imediat sub titlu - de obicei lateral dreapta (dacă este vorba de o comunicare, un referat, un studiu).

- când numele nostru coincide cu al unei personalităţi consacrate deja, e nevoie de o marcă de diferenţiere[15]”, afirmă Rad.

De regulă, se trece mai întâi prenumele autorului, urmat de iniţiala tatălui şi apoi numele autorului[16]. Spre *exemplu*, pentru participarea la Conferinţa Internaţională „*Provocări contemporane în dreptul administrativ şi în administraţia publică* „regulile cu privire la autor sunt: „Prenumele şi numele autorului/autorilor se scriu în dreapta, la două rânduri distanţă sub titlu, precedate de gradul didactic şi titlul ştiinţific. Numele de familie se va scrie cu majuscule[17]”.

În multe dintre situaţii, detaliile complete despre afilierea autorului se trec la notele de subsol. *Spre exemplu,* Dana, Apostol-Tofan, profesor universitar doctor, Universitatea Bucureşti. Un alt *exemplu* pe care îl amintim, se referă la faptul că, pentru participarea la Conferinţa Internaţională „*Provocări contemporane în dreptul administrativ şi în administraţia publică*”, cu privire la afiliere se solicită: „numele va fi urmat de indicarea afilierii instituţionale principale (pentru fiecare autor separat, dacă este cazul) şi a adresei de e-mail, scrise cu Times New Roman, caractere de 12, bold, italic”[18].

---

[12] Septimiu Chelcea, *Manual de redactare în ştiinţele socioumane*, *op.cit.*, p. 75.

[13] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă, op.cit.*, p. 27.

[14] Septimiu Chelcea, *Manual de redactare în ştiinţele socioumane*, *op.cit.*, p. 75.

[15] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific, op.cit.*, p. 53.

[16] Această regulă se observă că se aplică în cazul studiilor. În cazul titlurilor de cărţi, în practică am constatat că mai rar se trece iniţiala tatălui autorului.

[17] Informaţiile sunt publice şi disponibile online la adresa de internet: http://www.alpaconference.ro/cerinte.pdf, accesat la data de 18.03.2018.

[18] Informaţiile sunt publice şi disponibile online la adresa de internet: http://www.alpaconference.ro/cerinte.pdf, accesat la data de 18.03.2018.

1.3. Rezumatul, termenii cheie şi încadrarea în JEL

În opinia unui autor, „Rezumatul reflectă succint conţinutul lucrării şi se recomandă să nu depăşească 350 de cuvinte, aproximativ 10-15 fraze în strânsă legătură unele cu altele[19]" iar Gherghel recomandă ca: „rezumatul să nu fie încărcat cu detalii de interes secundar[20]". Androniceanu consideră că: „Rezumatul se recomandă să fie concis, clar şi să ofere o imagine realistă, completă şi sugestivă despre întreaga lucrare de cercetare[21]" iar în opinia lui Rădulescu se arată că: „Rezumatul trebuie să apară ca o versiune a lucrării la scară redusă (...)[22]". De asemenea, Gherghel, recomandă: „Rezumatele se redactează, deseori, înainte de redactarea propriu-zisă a comunicării sau articolului, atunci când la manifestările ştiinţifice se solicită trimiterea, în prealabil a unui rezumat care serveşte la întocmirea programului şi care, uneori, se publică în programele manifestărilor respective[23]".

Androniceanu propune ca: „Structura unui rezumat complet şi sugestiv pentru o lucrare de cercetare ar putea să aibă un cuprins dimensionat astfel:

- 1-2 propoziţii introductive despre context şi importanţă, actualitate, interes faţă de tema de cercetare şi faţă de subiectul de cercetare reflectat în lucrare;
- 1-2 propoziţii despre scopul cercetării şi obiectivele specifice;
- 1-4 propoziţii despre metodologia de cercetare, în care se prezintă metodele de cercetare alese şi motivele alegerii, cum au fost folosite metodele, tehnicile şi instrumentele şi în ce etape ale procesului de cercetare au fost utilizate acestea;
- 1-2 propoziţii despre baza de cercetare, caracteristicile acesteia (număr de organizaţii, număr de subiecţi, categorii şi clase de date, alături de principalele surse);
- 2-3 propoziţii despre rezultatele cercetării;
- 1 propoziţie despre valoarea adăugată/ contribuţia/ noutatea/originalitatea adusă de cercetarea realizată;
- 1-2 propoziţii despre principalii beneficiari ai cercetării, adică pentru cine prezintă interes subiectul cercetat[24]".

În privinţa scopului (*s.n.* rezumatului), Gherghel sugerează ca, „în rezumat trebuie să fie prezentate obiectivele de bază şi subiectul comunicării (articolului), considerentele pentru care aceasta a fost scrisă sau ideea fundamentală pe care se bazează, dacă aceste aspecte nu sunt puse în evidenţă prin titlul comunicării sau articolului ori prin însăşi desfăşurarea rezumatului[25]".

---

[19] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice*, *op.cit.*, p. 41.
[20] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific*, *op.cit.*, p. 137.
[21] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice*, *op.cit.*, p. 42.
[22] Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat*, *op.cit.*, p. 158.
[23] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific*, *op.cit.*, p. 134.
[24] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice*, *op.cit.*, pp. 41-42.
[25] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific*, *op.cit.*, p. 135.

1.3. Rezumatul, termenii cheie şi încadrarea în JEL

În opinia unui autor, „Rezumatul reflectă succint conţinutul lucrării şi se recomandă să nu depăşească 350 de cuvinte, aproximativ 10-15 fraze în strânsă legătură unele cu altele[19]" iar Gherghel recomandă ca: „rezumatul să nu fie încărcat cu detalii de interes secundar[20]". Androniceanu consideră că: „Rezumatul se recomandă să fie concis, clar şi să ofere o imagine realistă, completă şi sugestivă despre întreaga lucrare de cercetare[21]" iar în opinia lui Rădulescu se arată că: „Rezumatul trebuie să apară ca o versiune a lucrării la scară redusă (...)[22]". De asemenea, Gherghel, recomandă: „Rezumatele se redactează, deseori, înainte de redactarea propriu-zisă a comunicării sau articolului, atunci când la manifestările ştiinţifice se solicită trimiterea, în prealabil a unui rezumat care serveşte la întocmirea programului şi care, uneori, se publică în programele manifestărilor respective[23]".

Androniceanu propune ca: „Structura unui rezumat complet şi sugestiv pentru o lucrare de cercetare ar putea să aibă un cuprins dimensionat astfel:

- 1-2 propoziţii introductive despre context şi importanţă, actualitate, interes faţă de tema de cercetare şi faţă de subiectul de cercetare reflectat în lucrare;
- 1-2 propoziţii despre scopul cercetării şi obiectivele specifice;
- 1-4 propoziţii despre metodologia de cercetare, în care se prezintă metodele de cercetare alese şi motivele alegerii, cum au fost folosite metodele, tehnicile şi instrumentele şi în ce etape ale procesului de cercetare au fost utilizate acestea;
- 1-2 propoziţii despre baza de cercetare, caracteristicile acesteia (număr de organizaţii, număr de subiecţi, categorii şi clase de date, alături de principalele surse);
- 2-3 propoziţii despre rezultatele cercetării;
- 1 propoziţie despre valoarea adăugată/ contribuţia/ noutatea/originalitatea adusă de cercetarea realizată;
- 1-2 propoziţii despre principalii beneficiari ai cercetării, adică pentru cine prezintă interes subiectul cercetat[24]".

În privinţa scopului (*s.n.* rezumatului), Gherghel sugerează ca, „în rezumat trebuie să fie prezentate obiectivele de bază şi subiectul comunicării (articolului), considerentele pentru care aceasta a fost scrisă sau ideea fundamentală pe care se bazează, dacă aceste aspecte nu sunt puse în evidenţă prin titlul comunicării sau articolului ori prin însăşi desfăşurarea rezumatului[25]".

---

[19] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice, op.cit.*, p. 41.
[20] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific, op.cit.*, p. 137.
[21] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice, op.cit.*, p. 42.
[22] Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat, op.cit.*, p. 158.
[23] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific, op.cit.*, p. 134.
[24] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice, op.cit.*, pp. 41-42.
[25] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific, op.cit.*, p. 135.

Spre *exemplu,* pentru participarea la Conferința Internațională *„Provocări contemporane în dreptul administrativ şi în administrația publică* „se solicită:

„Rezumatul va avea 150-200 de cuvinte şi va fi scris în limba română şi engleză, cu Times New Roman, caractere de 12, italic, justify, la două rânduri distanță de numele autorului. Rezumatul va cuprinde: obiectivele studiului, metodele de cercetare folosite, rezultatele şi implicațiile studiului"[26].

Potrivit doctrinei, „În privința metodologiei de cercetare, în rezumat trebuie să fie precizate metodele, tehnicile noi utilizate şi să fie descris principiul pe care se bazează acesta, ordinea operațiilor, fazelor şi a activităților, domeniul lor de aplicabilitate şi precizia rezultatelor obținute prin acestea[27]". Pe de altă parte s-a menționat că, „Se admite, cu titlu indicativ, că un rezumat eficace pentru reperarea şi difuzarea lucrării cuprinde:

a) 1-3 pagini, pentru o lucrare de licență;
b) 5-7 pagini pentru o lucrare de masterat;
c) 18-20 de pagini pentru o teză de doctorat[28]".

În aceeaşi ordine de idei, Gherghel conchide: „Limitarea întinderii rezumatului este necesară pentru a nu irosi timpul cititorilor[29]". În opinia altui autor, „**Termenii Cheie** sunt cuvinte considerate de cercetător ca fiind, *relevante, importante, definitorii* pentru cercetarea care a fost realizată[30]". Termenii cheie în lucrările de cercetare ştiințifică se mai numesc şi cuvinte-cheie, descriptori etc., de la caz la caz. Aceştia se aleg, în practică, drept acele cuvinte care se repetă cel mai des în lucrare şi care au legătură cu tema analizată. *Spre exemplu*, o lucrare despre contravențiile rutiere poate avea drept cuvinte cheie următorii termeni: contravenție, Ordonanța de Guvern nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, agent constatator, punct-amendă etc.

Conform literaturii de specialitate, „Termenii cheie trebuie să fie *sugestivi* şi se recomandă să fie selectați *cu grijă* şi *integrați* într-o succesiune, adesea ordonată[31]". Alt autor afirmă că: „Alese din vocabularul de specialitate al domeniului din care face parte teza, cuvintele-cheie trebuie să fie reprezentative pentru aceasta, adică să nu fie noțiuni nici prea înguste, nici prea generale[32]". De regulă, dar acest lucru diferă de la caz la caz, se solicită sau se recomandă a se nominaliza minim un număr de 4 cuvinte cheie. În opinia lui Androniceanu,

---

[26] Informațiile sunt publice şi disponibile online la adresa de internet: http://www.alpaconference.ro/cerinte.pdf, accesat la data de 18.03.2018.
[27] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiințific, op.cit.,* p. 136.
[28] Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiințifice. Elaborarea lucrărilor de licență, masterat, doctorat, op.cit.,* p. 158.
[29] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiințific, op.cit.,* p. 140.
[30] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiințifice, op.cit.,* p. 43.
[31] *Ibidem.*
[32] Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiințifice. Elaborarea lucrărilor de licență, masterat, doctorat, op.cit.,* p. 159.

„Ordonarea este lăsată la latitudinea cercetătorului, care poate avea în vedere următoarele criterii: importanța, relevanța, reprezentativitatea, specificul, obiectivele de cercetare; domeniile / termenii de interes pentru o varietate de cititori interesați[33]". *Spre exemplu,*

- pentru participarea la Conferința Internațională „*Provocări contemporane în dreptul administrativ şi în administrația publică*" se solicită un număr de 4 - 6 cuvinte cheie: „se vor menționa *4 - 6 cuvinte cheie sau expresii cheie* care surprind esența lucrării, scrise în limba română şi în limba engleză, la două rânduri distanță sub rezumatul lucrării, cu Times New Roman, caractere de 12, italic, justify[34]";

- pentru participarea la Conferința studențească anuală „Nicolae Titulescu" *CONSTANT*, se solicită un număr de 5 cuvinte cheie: „vor fi inserate *5 cuvinte cheie ori expresii* care definesc obiectul cercetării (Times New Roman, italic, 11)[35]".

Încadrarea temei în JEL (Journal Economic Literature)

Androniceanu menționează că: „**JEL** este un sistem de clasificare elaborat de American Economic Association care facilitează integrarea lucrărilor ştiinţifice în literatura de specialitate, în domeniul economic în principal, dar şi în domeniile corelate cu acesta[36]". Reținem aşadar că, această clasificare nu se cere la cărți ci numai la studiile de specialitate.

Spre *exemplu,* pentru participarea la Conferința Internațională „*Provocări contemporane în dreptul administrativ şi în administrația publică* „se precizează la punctul VI din cerințele de redactare a lucrării: „după cuvintele cheie se va menționa încadrarea articolului într-una sau mai multe categorii din clasificarea JEL"[37]. În opinia aceluiaşi autor citat anterior, „Încadrarea unei lucrări ştiinţifice în JEL este obligatorie pentru lucrările ştiinţifice publicate în baze de date internaționale reprezentative, cum ar fi: ISI, Thomson Reuters (...)[38]".

---

[33] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice*, *op.cit.*, pp. 43-44.

[34] Informațiile sunt publice şi disponibile online la adresa de internet: http://www.alpaconference.ro/cerinte.pdf, accesat la data de 18.03.2018.

[35] Informațiile sunt publice şi disponibile online la adresa de internet: http://constant.univnt.ro/constant_2018_archive/guidelines_for_the_authors.html, accesat la data de 18.03.2018.

[36] Pentru dezvoltarea acestui subiect, a se vedea Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice*, *op.cit.*, pp. 44 - 45.

[37] Informațiile sunt publice şi disponibile online la adresa de internet: http://www.alpaconference.ro/cerinte.pdf, accesat la data de 18.03.2018.

[38] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice*, *op.cit.*, p. 44. Pentru mai multe detalii, a se accesa online adresa de internet: https://www.aeaweb.org/jel/guide/jel.php, accesat la data de 18.03.2018.

1.4. Introducere şi context

„Orice lucrare ar trebui să debuteze, dincolo de aspectele oarecum legate de prima pagină şi de cuprins, cu o introducere[39]" arată Neaga. Într-o lucrare dedicată lucrărilor de diplomă în domeniul economic se subliniază: „aflaţi uneori pentru prima dată în faţa unei compuneri economice (*s.n. lucrări*) de amplă substanţă, candidaţii la lucrarea de diplomă se preocupă intens şi dedică un timp preţios studiilor având drept obiect introducerea sau capitolul introductiv[40]".

„Introducerea reprezintă prima parte a oricărei lucrări de cercetare (...) şi reflectă cadrul contextual şi viziunea de ansamblu asupra întregii lucrări."[41] În literatura de specialitate s-a observat că: „Introducerea nu este nici o formalitate, nici un pretext de a spune ceva. Introducerea trebuie să aibă finalitate proprie"[42]. Chelcea subliniază, de asemenea că: „Orice studiu este firesc să înceapă cu o introducere, în care se prezintă tema de cercetare şi se descrie pe scurt strategia de investigare[43]".

Cu privire la Introducere, s-a arătat în doctrină că: „Scopul acesteia este de a structura în aproximativ 2 - 3 pagini cele mai importante idei despre:

- Tema de cercetare;
- Problema cercetată;
- Contextul tematic la care se raportează,
- Viziunea autorului cu privire la subiectul cercetat, astfel încât publicul ţintă să înţeleagă exact care este problema de cercetare, de ce aceasta a fost aleasă de cercetător şi cum se poziţionează el faţă de realizările de până atunci în domeniul cunoaşterii[44]".

Alţi autori au subliniat că: „Structura şi *dimensiunile introducerii se pot contura mai eficient în condiţiile în care conţinutul este pe deplin formulat.* Redactată în acest moment introducerea va avea rolul complementar, bine corelat cu restul şi astfel introducerea va putea să dea un plus de calitate lucrării"[45]. „O bună introducere trebuie să răspundă mai multor întrebări:

- Care este problema studiată?
- Care sunt ipotezele referitoare la această problemă?

---

[39] Diana. E. Neaga, *Cum să îţi îmbunătăţeşti abilităţile de învăţare*, *op.cit.*, p. 71.
[40] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 41.
[41] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice*, *op.cit.*, pp. 46-47.
[42] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 42.
[43] Septimiu Chelcea, *Manual de redactare în ştiinţele socioumane*, *op.cit.*, p. 87.
[44] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice*, *op.cit.*, p. 47.
[45] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 42.

- Ce implicații teoretice are studiul realizat şi cum va influența el cunoaşterea în domeniu?
- Care sunt enunțurile testate şi cum au fost derivate concluziile?[46]",

conchide Chelcea.

Dintr-o altă perspectivă, s-a menționat că: „Introducerea cuprinde o trecere în revistă a problematicii prezentate în lucrare cu accent pe elementele de noutate, pe punctele forte[47]" iar în opinia lui Rad: „Introducerea are scopul de a pregăti cititorul în vederea lecturii şi se vor menționa: motivația alegerii temei respective care poate fi extrem de diversă[48]". Din punctul de vedere al altui autor: „(...), se recomandă ca în introducerea unei lucrări de cercetare, cercetătorul să abordeze următoarele puncte:

- Contextul larg al cunoaşterii şi locul temei alese în cadrul acesteia;
- Actualitatea temei alese şi principalele argumente raportându-se pentru aceasta la domeniul cunoaşterii;
- Întrebarea de cercetare;
- Necesitatea abordării temei alese, subliniind limitele actuale ale cunoaşterii;
- Nivelul cunoaşterii pe tema cercetată şi identificarea segmentului pe care cercetătorul va avea o contribuție specifică prin propria lucrare de cercetare;
- Viziunea sa cu privire la tema cercetată şi argumentele ştiințifice pentru propriile opinii"[49].

Cu privire la *importanța şi actualitatea temei cercetate*, Eco afirmă că: „se poate să transformi un subiect de actualitate în temă ştiințifică. În opinia sa, şi despre un subiect atât de puțin erudit şi lipsit de literatură critică se poate face o lucrare ştiințifică, utilă şi altora ce nu poate lipsi dintr-o cercetare mai vastă, indispensabilă celui care vrea să aprofundeze subiectul - lipsită de elucubrații, de observații întâmplătoare, de extrapolări accidentale[50]". *Spre exemplu*, pentru participarea la Conferința studențească anuală „Nicolae Titulescu" *CONSTANT*, se solicită, potrivit regulilor de redactare ca:

„- introducerea să fie dimensionată pe cel mult o pagină, dar nu mai puțin de o jumătate de pagină. Prin introducere, autorul va răspunde la următoarele 4 întrebări:

1. Care este domeniul acoperit de tematica studiului;
2. Care este importanța studiului propus şi ce obiective sunt vizate;
3. Care este modalitatea prin care autorul va răspunde la obiectivele asumate;
4. Care este stadiul cunoaşterii în materia abordată, cu referire la contribuțiile deja existente în literatura de specialitate.

---

[46] Septimiu Chelcea, *Manual de redactare în ştiințele socioumane, op.cit.*, p. 87.
[47] Diana. E. Neaga, *Cum să îți îmbunătățeşti abilitățile de învățare, op.cit.*, p. 71.
[48] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiințific, disciplinele umaniste, op.cit.*, p. 56.
[49] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiințifice, op.cit.*, pp. 47-48.
[50] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licență, op.cit.*, p. 75.

Introducerea în studiu trebuie să fie clar redactată.

Orice confuzie care ar putea plana asupra celor 4 întrebări poate să fie aptă să determine respingerea cercetării."[51] Cu privire la context, autorul trebuie să descrie ce anume l-a determinat să scrie, să cerceteze raportat la o situație: apariția unei legi noi, unui cod într-un domeniu în care legislația nu a fost sistematizată niciodată, abrogarea unei legi, demisia primului-ministru - pretext pentru analiza tematicii referitoare la învestitura guvernului, necesitatea elucidării unei dileme teoretico - jurisprudențiale etc.

1.5. Literatura consultată sau stadiul cunoașterii

Aşa cum arăta şi Rad, „anumite teme nu s-au bucurat de o cercetare exhaustivă din diverse motive[52]". Aşadar orice lucrare trebuie să pornească de la inventarul a ceea ce s-a cercetat deja referitor la tematica respectivă. În acest scop, trebuie să se ia cunoştință de cercetările recente şi, pe cât posibil, de cercetările în curs asupra temei avute în vedere[53]. Chelcea afirmă, în legătură cu problema cercetată: „literatura consultată exprimă măsura documentării"[54].

În doctrină s-a menționat că: „Chris Hart, pledând pentru descătuşarea imaginației în cercetările din ştiințele sociale, propune o listă cu imperativele trecerii în revistă a literaturii de specialitate: să identificăm şi să discutăm studiile cele mai relevante în legătură cu tema care ne preocupă:

- Să includem cât mai multe materiale moderne, de ultimă oră;
- Să acordăm atenție detaliilor, cum ar fi transcrierea numelor proprii;
- Să încercăm să fim reflexivi (...);
- Să evaluăm critic materialele consultate şi să arătăm cum le-am analizat;
- Să dăm citate şi exemple pentru a justifica evaluările şi analizele făcute;
- Să fim analitici, evaluativi şi critici față de literatura consultată;
- Să orientăm informațiile obținute prin trecerea în revistă a literaturii de specialitate;
- Să facem lizibilă trecerea în revistă a literaturii de specialitate prin claritate şi coerență, procedând sistematic[55]".

---

[51] Informațiile sunt publice şi disponibile online la adresa de internet: http://constant.univnt.ro/constant_2018_archive/guidelines_for_the_authors.html, accesat la data de 18.03.2018.

[52] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiințific, op.cit.*, p. 57.

[53] Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiințifice. Elaborarea lucrărilor de licență, masterat, doctorat, op.cit.*, p. 69.

[54] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licență, o teză de doctorat, un articol ştiințific în domeniul ştiințelor socioumane, op.cit.*, p. 81.

[55] Chris Hart, *Doing a Literature Review. Releasing the Social Science Research Imaginations*, Londra, Sage, 1998, p. 219 *apud* Septimiu Chelcea, *Manual de redactare în ştiințele socioumane, op.cit.*, pp. 88-89.

În opinia unui autor: „Elaborarea stadiului cunoaşterii constă în:

- Prezentarea şi analiza critică a rezultatelor teoretice (teoriilor, modelelor, abordărilor, etc.) pe tema studiată aşa cum acestea au fost formulate şi explicate de cercetători cu reprezentativitate în literatura internaţională şi naţională de specialitate;

- Prezentarea şi analiza critică a rezultatelor cercetărilor aplicative (studii de caz; studii empirice, rapoarte elaborate de diferite organizaţii sau grupuri de organizaţii; subiecte de interes pentru diferite grupuri de populaţie etc. (*relevante şi recente* pe tema cercetată şi analiza critică a cercetătorului pentru fiecare dintre acestea[56]".

„În acelaşi timp, Chris Hart[57] atrage atenţia asupra a ceea ce nu trebuie să facem:

- Să omitem lucrările clasice sau relevante din domeniu;
- Să nu discutăm lucrări depăşite, vechi, neactuale;
- Să nu scriem incorect numele autorilor sau să greşim datele bibliografice;
- Să nu utilizăm termeni afectogeni sau concepte fără a le defini;
- Să nu facem apel la termenii din jargon şi la un limbaj discriminatoriu pentru a justifica puncte de vedere limitate;
- Să nu înşirăm idei fără să le comentăm: o listă nu echivalează cu trecerea în revistă a literaturii problemei;
- Să nu acceptăm orice punct de vedere sau credinţă ce se regăseşte în literatura consultată;
- Să nu descriem doar conţinutul lucrărilor citite, fără a-l evalua;
- Să nu includem informaţii necontrolate, inexacte;
- Să nu transcriem incorect termenii, în special paronimele;
- Să nu utilizăm un limbaj pretenţios".

În lucrările de specialitate stadiul cunoaşterii este identificat, de regulă prin expresia „literature review". În general, cu foarte puţine excepţii, o temă este abordată identic de doi autori. De aceea, prin amprenta personală, tema este dezvoltată mai mult sau mai puţin în toate aspectele sale componente, în funcţie de interesul personal al autorului.

Prezentarea şi explicarea problemei de cercetare

Rădulescu subliniază că: „În această secţiune cercetătorul:

- Prezintă problema de cercetare.
- Descrie modul în care o abordează.

---

[56] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice, op.cit.*, pp. 48-49.

[57] Chris Hart, *op.cit.*, p. 219 *apud* Septimiu Chelcea, *Manual de redactare în ştiinţele socioumane, op.cit.*, p. 89.

- Formulează argumentele pentru această opţiune.
- Precizează valoarea adăugată pe care o aduce în procesul de cercetare"[58].

Această explorare, mai degrabă complexă şi expeditivă decât aprofundată, va permite alegerea subiectului în cunoştinţă de cauză şi formularea unei idei de plecare, în acelaşi timp, interesantă şi realizabilă[59]". În opinia lui Rad, „Depinde mult de personalitatea autorului textului ştiinţific, dacă reuşeşte să confere textului o lectură plăcută, agreabilă[60]".

Într-o altă lucrare de specialitate s-a menţionat: „Sfera elementelor de substanţă în alcătuirea unei lucrări, după cum se afirmă într-o lucrare de specialitate, este compusă din:

- *tezele, orientările, consideraţiile*: sunt elemente pe care autorul le promovează constituind un element de structură în alcătuirea lucrării. Ele urmează să reprezinte conceptul personal al autorului asupra problematicii şi să-i definească poziţia sa în problematica fenomenului studiat.
- *informaţiile* privind evoluţii ale fenomenelor studiate şi rezultate din tabele statistice, organigrame, grafice statistice etc.: reprezintă instrumentaţia argumentărilor şi motivaţiilor ce se desfăşoară în lucrare;
- *aprecierile personale* privind evoluţia în perspectivă a fenomenului studiat, care poate lua forma unor: caracterizări semnificative personale, a unor propuneri de măsuri şi soluţii, care să pună în lumină calitatea absolventului de a se orienta în domeniul problematicii propuse[61]".

Se recomandă de către Androniceanu ca această secţiune să conţină următoarele:

- „Explicarea legăturii dintre problema de cercetare şi întrebarea de cercetare la care răspunde lucrarea de cercetare;
- Prezentarea clară a problemei alese de cercetător;
- Formularea clară a argumentelor care l-au determinat să aleagă problema de cercetare;
- Prezentarea şi explicarea modului (metode, tehnici, instrumente) în care cercetătorul va aborda problema de cercetare aleasă;
- Prezentarea şi explicarea contribuţiilor cercetătorului pe tema aleasă"[62].

„Este nevoie de un efort susţinut, de o adevărată muncă de pre - cercetare pentru a alege subiectul şi a formula ideea lui directoare. Lipsa ideii directoare

---

[58] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice, op.cit.*, p. 52.
[59] Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat, op.cit.*, p. 70.
[60] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific, op.cit.*, p. 49.
[61] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, pp. 34-35.
[62] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice, op.cit.*, pp. 52-53.

comportă riscul de a se căuta la întâmplare şi de a se rătăci drumul. În plus, o bună formulare a subiectului şi a ideii de plecare conţine întotdeauna o promisiune de originalitate a cercetării"[63], arată Rădulescu.

1.6. Scopul, obiectivele cercetării şi ipotezele de cercetare

În doctrină s-a subliniat că, „În această secţiune sunt cuprinse componentele determinante ale întregului proces de cercetare, deoarece în funcţie de scop, obiective şi ipoteze se stabilesc şi se desfăşoară majoritatea activităţilor cuprinse în proces. *Scopul şi obiectivele cercetării* arată ce urmăreşte cercetătorul pe tot parcursul procesului de cercetare (...) să descopere, să surprindă, să verifice, să constate, să demonstreze, să formuleze pe parcurs până la încheierea întregului demers[64]".

Obiectivele cercetării pot fi generale sau punctuale iar scopul cercetării este întotdeauna de a demonstra ceva, de a prezenta ceva. Potrivit doctrinei, „Prin planul de cercetare se stabilesc (...) obiectivele şi sfera sau locul de desfăşurare a cercetării[65]". „Scopul şi obiectivele pot avea un conţinut ce vizează teoria cunoaşterii sau pot să vizeze folosirea unor metode noi de cercetare pentru studierea unor probleme sau pot avea un conţinut aplicativ, situaţie în care se urmăreşte formularea de soluţii concrete la probleme practice încă nerezolvate[66]", arată un autor. Dintr-o altă perspectivă, s-a afirmat, „Pentru a asigura o directă şi imediată înfăptuire a obiectivelor de plan, pentru a asigura utilizarea eficientă a timpului (...) studentul trebuie să aibă permanent 2-4 probleme în studiu, deci mai multe obiective în curs de cercetare (potrivit planului completat şi reconsiderat în timp) (...)[67]".

„Scopul şi obiectivele de cercetare trebuie să fie clare, concise, bine delimitate, corelate şi necontradictorii"[68], afirmă doctrina. „În ştiinţă se recurge la tot pasul la generalizări amplificatoare, fără să se uite însă riscul erorii. Dar dacă sunt ştiinţifice, generalizările sunt făcute în vederea verificării; ele poartă de obicei numele de ipoteze şi fără ele ştiinţa ar deveni o treabă sisifică, imposibilă[69]", subliniază literatura de specialitate.

---

[63] Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat*, *op.cit.*, p. 71.
[64] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice*, *op.cit.*, pp. 53-54.
[65] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic*, *op.cit.*, p. 29.
[66] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice*, *op.cit.*, p. 54.
[67] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic*, *op.cit.*, pp. 29-30.
[68] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice*, *op.cit.*, pp. 54-55.
[69] Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat*, *op.cit.*, p. 51.

Cu privire la *ipotezele de cercetare*, în doctrină s-a arătat că: „formularea ipotezelor ştiinţifice presupune un raţionament ce porneşte de la principiul metodologic fundamental al cercetării ştiinţifice, *principiul îndoielii* şi se bazează pe o *analiză critică constructivă pentru a stabili valoarea cunoştinţelor prin verificare*"[70].

1.7. Identificarea şi explicarea variabilelor

În opinia unui autor, „Variabila este orice aspect al mediului sau al comportamentului care îşi poate schimba valoarea. În această secţiune cercetătorul prezintă variabilele de cercetare pe care le-a ales şi explică aceste opţiuni prin raportare la celelalte coordonate de bază ale cercetării, respectiv: scopul cercetării, obiectivele specifice şi ipotezele de cercetare"[71]. Exemple de variabile în opinia noastră, pot fi: educaţia, cheltuielile publice, şomajul etc.

1.8. Eşantionarea

În literatura de specialitate s-a subliniat că, „Eşantionarea constă în determinarea dimensiunii eşantionului respectiv (...) adică numărul de unităţi de observare sau subiecţi, persoane sau organizaţii care vor fi implicaţi/ implicate în procesul de culegere de date[72]".

Există posibilitatea ca, prin specificul temei abordate, autorul unei cercetări să aibă nevoie să realizeze o statistică. Astfel, va avea nevoie de un grup ţintă al cercetării, grup pe care şi-l conturează, în funcţie de ceea ce vrea să demonstreze în lucrarea sa.

1.9. Alegerea, prezentarea şi argumentarea metodelor, tehnicilor şi instrumentelor de colectare şi analiză a datelor şi descrierea procesului de cercetare

În opinia lui Rad, „Metodele de cercetare diferă de la un subiect la altul şi de la un domeniu la altul[73]". Doctrina afirmă că există două categorii de metode:

- „metode de culegere a datelor şi informaţiilor: interviul, observaţia, chestionarul, analiza documentelor, experimentul, tehnici sociometrice (...);
- metode de prelucrare a datelor, informaţiilor şi rezultatelor: metode statistice, metode matematice, metode informatice etc.[74]".

---

[70] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice*, *op.cit.*, p. 56.
[71] *Ibidem*, p. 62.
[72] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice*, *op.cit.*, p. 69.
[73] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific. Disciplinele umaniste*, *op.cit.*, p. 57.
[74] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice*, *op.cit.*, pp. 79-80.

În opinia unor autori, „Într-o etapă ulterioară, când avem şi o experienţă mai amplă, ne angajăm într-o *cercetare mai aprofundată* a surselor, operând şi o **selecţie** necesară a surselor, operând o **orientare mai directă** a acestora în scopul redactării[75]".

Pe de altă parte, alt autor a remarcat: „Cu privire la descrierea modului de desfăşurare a procesului de cercetare, cercetătorul trebuie să precizeze următoarele:

- activităţile desfăşurate, care au fost acestea şi cum le-a desfăşurat;
- legătura dintre obiectivele de cercetare, respectiv ipotezele de cercetare şi activităţile specifice de susţinere a acestora;
- etapele parcurse, care au fost acestea şi în ce s-au concretizat fiecare;
- principalele categorii de date, informaţii şi rezultate obţinute în urma desfăşurării activităţilor planificate în procesul de cercetare[76]".

1.10. Colectarea datelor şi informaţiilor, sistematizarea şi analiza rezultatelor cercetării

Literatura de specialitate a subliniat că, „În etapa de culegere a datelor, din sursele de documentare utilizate, este necesar ca, pe cât posibil, studentul să utilizeze formulare tipizate, ceea ce îi va uşura munca de extragere a datelor; îi va da posibilitatea regăsirii cu uşurinţă a sursei informaţionale, îl va obişnui cu sistemul informaţional (...)[77]". Pe de altă parte, „În urma utilizării instrumentelor de colectare a datelor şi informaţiilor, cercetătorul îşi constituie o bază de date şi informaţii în formă brută pe care apoi le sistematizează, folosind metode şi tehnici specifice[78]". De asemenea, în opinia lui Vida, „Cunoaşterea generală, bazate pe o cercetare documentară de acelaşi gen, îşi propune să asimileze totalitatea datelor umane, sociologice, filosofice, politice, economice, sociale, istorice şi de altă natură asupra problematicii ce urmează a fi supusă cercetării ştiinţifice[79]". De mare ajutor în cercetarea ştiinţifică sunt bazele de date pe care le putem interoga cu privire la aproape orice termen dorim. De asemenea, un rol important îl au fişele de lectură care sunt adevărate comori cu informaţii pentru orice cercetător.

Întrebarea care se pune este următoarea, afirmă Eco: „trebuie abordate imediat textele de bază sau citită mai întâi literatura critică? Întrebarea este lipsită de sens din două motive, răspunde reputatul autor:

a.) decizia depinde de situaţia studentului, care poate cunoaşte deja bine

---

[75] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 31.
[76] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice, op.cit.*, p. 82.
[77] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, pp. 17-18.
[78] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice, op.cit.*, p. 83.
[79] Ioan Vida, *Manual de legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura legislativă, op.cit.*, p. 44.

propriul autor şi se hotărăşte să-l aprofundeze, sau poate să abordeze pentru prima oară un autor foarte dificil şi la prima vedere incomprehensibil;

b.) cercul în sine este vicios căci fără o literatură critică, preliminară, textul poate părea ilizibil, iar fără cunoaşterea textului este greu de evaluat literatura critică[80]".

Din punctul de vedere al doctrinei, „Sistematizarea datelor şi rezultatelor se prezintă sub formă de: scheme, grafice, tabele şi alte forme de reprezentare grafică sugestive[81]". „Cercetarea dreptului pozitiv sau a legislaţiei în vigoare urmăreşte o regrupare a elementelor de drept existente asupra problemei ce urmează a fi soluţionată[82]", arată Vida.

Unii autori au observat că: „Selectarea cu grijă a materialului pentru a fi cuprins în lucrare, sau pentru a fi reprezentat în anexă, reprezintă încă un moment în care trebuie să se exprime calitatea autorului prin cunoaşterea şi înţelegerea raportului între esenţial şi colateral[83]" . Din alt punct de vedere, s-a afirmat „Chiar restrânsă la partea la care este accesibilă, fie sub aspectul limbii în care este stocată, fie ca distanţă la care se găseşte etc., documentaţia disponibilă legată de o problemă ştiinţifică poate reprezenta o masă copleşitoare, or dacă nu se vizează supra informarea - care este contraindicată pentru lucrări care trebuie predate la termen - este obligatoriu operarea unei selecţii severe, având drept criterii permanente subiectul şi ideea directoare şi reţinerea numai a acelor surse documentare care sunt esenţiale pentru tema cercetată şi asumată, şi care trebuie în consecinţă, procurate şi utilizate"[84].

Rezultate

În opinia lui Gherghel, „În redactarea secţiunii **Rezultate**, autorul trebuie să ţină seama că, de cele mai multe ori în această secţiune sunt prezentate contribuţiile originale ale autorului. Rezultatele trebuie prezentate logic, obiectiv, enumerativ, sistematic, precis, clar, sobru şi, comunicate pe cât posibil, în cifre şi valori măsurabile, nu sub formă de impresii sau aprecieri generale. Autorul trebuie să prezinte condiţiile în care au fost obţinute rezultatele, pentru a putea fi verificate"[85].

De asemenea, Chelcea recomandă ca, „faţă de propriile scrieri să nu avem îngăduinţă; ca profesori să manifestăm cumpănită indulgenţă faţă de erorile din

---

[80] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă*, *op.cit.*, p. 158.
[81] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice*, *op.cit.*, p. 84.
[82] Ioan Vida, *Manual de legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura legislativă*, *op.cit.*, p. 44.
[83] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic*, *op.cit.*, p. 39.
[84] Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat*, *op.cit.*, p. 94.
[85] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific*, *op.cit.*, p. 120.

lucrările scrise ale studenților; ca oameni de știință, să fim respectuoşi față de neîmplinirile din lucrările personalităților științifice consacrate[86]". „Trebuie semnalate imperfecțiunile în cercetare care țin de metodologie (...) autorul trebuie să ia o poziție personală față de rezultatele obținute, să precizeze implicațiile teoretice şi practice ale cercetărilor efectuate (deschiderea unor noi direcții de cercetare, valorificarea în practică a rezultatelor obținute), să formuleze concluzii clare[87]", subliniază în continuare Gherghel.

Deosebit de interesant este ceea ce se afirmă într-o altă lucrare de specialitate cu privire la **general şi concret în formularea propunerilor** ca rezultat al unei cercetări. Astfel subliniază literatura de specialitate, „studenții pornesc adesea de la conceptul simplist de interpretare a rolului şi locului pe care îl au aceste propuneri sub forma de măsuri de îmbunătățire a activității unităților (*s.n.* autorii lucrării se referă la lucrările de diplomă din mediul economic însă sunt general valabile aceste recomandări, oricărui domeniu) considerând că este suficient să enumere unele recomandări cu caracter general. Persistă astfel pentru mulți o imagine falsă despre cerințele ce se pun în acest sens unui studiu concret"[88]. „Fiecare afirmație trebuie să aibă o acoperire faptică, rezultată din conținutul lucrării, nu din părerile autorului sau ale altor autori"[89], propune Gherghel. De asemenea, literatura de specialitate recomandă ca, „Propunerile privind perfecționarea activității trebuie să se formuleze cu minuțiozitate, axându-se pe următoarele laturi caracterizate:

- măsurile propuse a se aplica într-o formulare concisă;
- locul şi sfera de aplicare;
- efectele lor exprimate şi comensurate în dimensiunile lor specifice"[90].

1.11. Analiza datelor, informațiilor şi rezultatelor

În opinia lui Chelcea, „Analiza datelor ocupă, de regulă, cea mai mare parte dintr-un raport de cercetare, ca şi dintr-un studiu publicat într-o revistă ştiințifică. Vor fi prezentate datele şi metodele statistice de prelucrare a lor, în cazul abordării cantitative, iar în studiile calitative se vor insera în proporții convenabile răspunsurile persoanelor intervievate, fragmente autobiografice, comentarii ale martorilor oculari etc.[91]". Vida constată, de asemenea că,

---

[86] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licență, o teză de doctorat, un articol ştiințific în domeniul ştiințelor socioumane*, *op.cit.*, p. 27.
[87] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiințific*, *op.cit.*, p. 121.
[88] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultații privind lucrarea de diplomă în învățământul superior economic*, *op.cit.*, pp. 23-24.
[89] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiințific*, *op.cit.*, p. 122.
[90] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultații privind lucrarea de diplomă în învățământul superior economic*, *op.cit.*, p. 24.
[91] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licență, o teză de doctorat, un articol ştiințific în domeniul ştiințelor socioumane*, *op.cit.*, p. 97.

„În activitatea de documentare juridică şi administrativă, un instrument de neînlocuit pentru orice persoană (…) este Repertoriul Legislaţiei României, editat în fiecare an de către Consiliul Legislativ[92]". Evident că, în urma acestei documentări autorul va analiza rezultatele cercetării sale, şi de la caz la caz, ori va continua cercetarea dacă este nemulţumit de acestea ori, va declara îndeplinit obiectivul cercetării şi va concluziona. Această activitate este deosebit de complexă şi pentru autor presupune dovada întregii sale capacităţi de sinteză de a analiza datele şi informaţiile obţinute în urma documentării. Se centralizează aşadar orice informaţie, de pe orice sursă de stocare. De asemenea, în această etapă se poate considera, în urma analizei efectuate că este insuficient rezultatul cercetărilor, astfel că este nevoie în continuare de aprofundarea cercetărilor temei alese sau, dimpotrivă, să se considere cercetarea încheiată şi concluziile mulţumitoare.

Chelcea constată că, „Eliminarea a ceea ce nu ajută la atingerea scopului propus este la fel de importantă şi în redactarea lucrărilor ştiinţifice[93]" iar alt autor remarcă, „Analiza datelor, informaţiilor, rezultatelor este o secţiune amplă a lucrării de cercetare care pune în evidenţă nu numai datele şi rezultatele intermediare şi finale ale întregului proces de cercetare, dar şi analiza acestora[94]".

„Când ne dăm seama că argumentaţia este neconvingătoare, suntem obligaţi să aducem în discuţie şi alte fapte de observaţie sau să apelăm şi la alte surse bibliografice[95]", continuă Chelcea Literatura de specialitate punctează în concluzie: „De o deosebită importanţă în valorificarea rezultatelor studiului şi reprezentării acestora în lucrare este ilustrarea grafică a evoluţiei din tabele, pentru care este posibil să se utilizeze multiple forme de expresie[96]".

1.12. Originalitatea cercetării şi valoarea adăugată a acesteia

O lucrare nu este doar o copiere de texte din diverse surse. Pentru că dacă rămâne la acest stadiu, nu exprimă nimic, este chiar plictisitoare pentru un specialist. În general, orice lucrare bună presupune să fie **originală.** (...) „Considerăm ca fiind esenţială angajarea personală (...)", se afirmă întemeiat într-o lucrare de specialitate[97].

---

[92] Ioan Vida, *Manual de legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura legislativă*, *op.cit.*, p. 45.
[93] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, *op.cit.*, p. 39.
[94] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice*, *op.cit.*, p. 94.
[95] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, *op.cit.*, p. 39.
[96] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic*, *op.cit.*, p. 23.
[97] *Ibidem*, p. 26.

Conform Dicţionarului explicativ al limbii române, **originalitate** semnifică: „inedit, noutate; însuşirea de a fi original, fel particular de a fi (...)"[98] iar termenul **original** semnifică:

- „care este propriu unei persoane sau unui autor; neimitat după altcineva; personal, nou, inedit;
- despre artişti, scriitori, oameni de ştiinţă: care creează ceva nou, personal, fără a folosi un model făcut de altul". [99]

Original înseamnă, printre altele să povesteşti un subiect, după ce ai realizat documentarea, folosindu-te de cuvintele tale şi să aduci ceva nou temei de cercetare ştiinţifică pe care o propui.

Practic, ceea ce consider că semnifică „originalitatea" este să îţi depăşeşti predecesorii prin ceva nou, numai al tău, care personalizează lucrarea ta.

Din text trebuie să răzbată ideea care conduce, **firul poveştii.** Altfel spus, ceea ce fascinează la o lucrare bună sau dimpotrivă doar atrage atenţia este **argumentaţia autorului, contribuţia sa personală asupra subiectului analizat.** Argumentaţia reiese din text, din stilul de a povesti, din metodele de cercetare folosite, din cursivitatea textului, din exprimarea clară, din stăpânirea regulilor de punctuaţie, din criticile sau din contră din propunerile pe care le face autorul pentru îmbunătăţirea legislaţiei, din concluziile personale asupra temei analizate spre exemplu.

Recent s-a menţionat că, „**Originalitatea** ideilor este greu de decantat pentru că multe acestea fac parte dintr-un fond principal ideatic al umanităţii, egal pe multe laturi cu fondul de moralitate şi bună cuviinţă al oamenilor, şi se transferă asemeni unei moşteniri genetice ancestrale către fiecare individ în parte[100]".

În opinia lui Chelcea, „Tezele de doctorat sunt obligatoriu disertaţii de cercetare, ele-cel puţin teoretic, dacă nu şi în fapt - lărgesc cunoaşterea, au o pronunţată notă de originalitate. Lucrărilor de licenţă nu li se pretinde neapărat acest lucru; ele pot consta foarte bine într-o lectură critică a literaturii de specialitate şi o expunere coerentă a raporturilor dintre diferitele teorii sau puncte de vedere ale autorilor consacraţi[101]. „Aportul personal constă în principal în valorificarea personală a unor propuneri şi măsuri deja formulate. Măiestria studentului constă în a le cunoaşte pe toate, de a le selecta şi

[98] https://dexonline.ro/definitie/originalitate, accesat la data de 09.01.2019
[99] https://dexonline.ro/definitie/original, accesat la data de 09.01.2019.
[100] Daniela Negrilă, *Protecţia ideilor prin drept de autor. Aplicare în domeniul Codului studiilor universitare de doctorat,* în R.R.D.P.I. nr. 1/2017, p. 27.
[101] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, *op.cit.*, p. 33.

valorifica prin propriul său liber-arbitru, de a le aprecia critic, de a gândi modalitatea de aplicare şi de a evalua eficienţa lor"[102].

Aşa cum s-a reţinut recent, „A fi totalmente original într-o lucrare ştiinţifică, este, însă, o cerinţă greu de respectat. În plus, tehnicitatea studiilor ştiinţifice face ca originalitatea să fie astfel apreciată, criteriile evaluării definitivându-se în mare măsură în funcţie de ideile valorificate, de modul în care acestea au fost puse în evidenţă şi de rezultatul obţinut[103]". Doctrina subliniază, „Sunt evidenţiate contribuţiile originale aduse de cercetarea derulată în domeniul teoriei şi/sau practicii. Aceste contribuţii sunt explicate de cercetător şi argumentate cu ajutorul rezultatelor obţinute[104]".

În opinia lui Florea, „Până la urmă, o lucrare juridică este originală dacă se prezintă într-o configuraţie distinctă, în care ideile şi principiile, deşi în cea mai mare măsură preluate din alte lucrări, sunt structurate şi curg într-o formulă proprie, caracteristică. Ceea ce contează sunt modul de aşezare şi fluxul ideilor, al argumentelor şi contraargumentelor, elemente care conferă trăsături aparte oricărei entităţi intelectuale[105]".

De asemenea, în literatura de specialitate s-a menţionat că, „În unele cazuri studenţii găsesc în cursuri, cărţi, studii şi articole de specialitate, desfăşurarea unor analize similare sau asemănătoare, în altele, însă nu; astfel că studentul trebuie să aibă iniţiativă şi să-şi afirme calităţile de cercetător. Urmărind o linie logică, dezvoltarea tratării trebuie să scoată în evidenţă efortul depus pentru cunoaşterea conceptuală, reglementarea juridică, evoluţia în dinamică a fenomenului studiat şi să afirme **poziţia autorului** în ce priveşte cadrul conceptual şi de funcţionare a fenomenului studiat şi în formularea unor soluţii optime în legătură cu perfecţionarea acestuia în perspectivă[106]". Pe de altă parte, s-a arătat că, „Originalitatea se va aprecia în funcţie de fondul ideii exprimate şi de măsura în care ea a reuşit să depăşească noţiunea de la care a pornit, a argumentat-o, a pus-o într-o altă lumină, a clarificat-o, demonstrând-o sau infirmând-o[107]".

Valoarea adăugată a lucrării se relevă din modalitatea în care a reuşit autorul să demonstreze ţinta cercetării, utilizând surse diverse, poate vechi ca dată de tipărire a acestora dar afirmând şi demonstrând lucruri noi. Utilitatea practică a unei lucrări este că aceasta îşi dovedeşte importanţa la dezvoltarea

---

[102] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 26.
[103] Daniela Negrilă, *Protecţia ideilor prin drept de autor. Aplicare în domeniul Codului studiilor universitare de doctorat*, în R.R.D.P.I. nr. 1/2017, p. 32.
[104] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice, op.cit.*, p. 95.
[105] Bujorel Florea, *Reflecţii privind plagiatul (I)*, în R.R.D.P.I. nr. 1/2017, p. 44.
[106] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 37.
[107] Daniela Negrilă, *Protecţia ideilor prin drept de autor, op.cit.*, pp. 28-37.

unei tematici, poate fi un mijloc de informare pentru oricine. De asemenea, poate fi un punct de plecare pentru cercetările viitoare sau ajutor în realizarea unui curs, îndrumar practic etc.

1.13. Concluziile cercetării

Concluziile cercetării reprezintă partea finală a lucrării şi este la fel de importantă ca restul părţilor componente ale procesului de cercetare. În opinia lui Chelcea: „Adesea, lectura unui articol ştiinţific începe cu concluziile. Dacă acestea sunt clare, lămuritoare, concise şi coerente, dacă se înscriu în aria noastră de preocupări şi prezintă un anume grad de noutate, vom continua examinarea respectivului studiu prezentat în revistă sau inclus într-un volum cu caracter monografic"[108].

„Concluziile comunicării sau articolului constituie răspunsul la problema propusă spre rezolvare (cercetare) prezentată în introducere[109]", conchide Gherghel. Pe de altă parte, al autor a subliniat că, „În această secţiunea cercetătorul cuprinde ***cele mai importante şi relevante aspecte*** **ale cercetării sale,** având grijă să nu repete ceea ce a prezentat şi analizat în secţiunile anterioare[110]". În opinia lui Gherghel, „În funcţie de conţinut (partea de fond) se pot formula concluzii referitoare la aspecte cum sunt:

- Care este stadiul actual, pe plan mondial şi naţional, a problemei abordate, ce aspecte sunt larg tratate în literatura de specialitate şi ce elemente sunt mai puţin cunoscute (cercetate) sau sunt susceptibile de perfecţionare;
- Dacă există un consens între opiniile diferiţilor cercetători cu privire la problemele studiate sau cercetate (...) sau se constată opinii contradictorii;
- Dacă s-a descoperit un fenomen, cum se explică şi ce importanţă are;
- În ce mod se apreciază că vor evolua, în viitor tehnologiile, procedeele, metodele (...) studiate (cercetate) etc.[111]"

Eco afirma în finalul lucrării sale: „aş vrea să închei cu două observaţii: a face o teză înseamnă să te distrezi, iar teza este asemenea porcului, nu iroseşte nimic"[112] Din prezentarea concluziilor, trebuie să rezulte clar:

- contribuţiile ştiinţifice şi tehnice originale ale comunicării sau articolului, ori, altfel spus, caracterul de noutate: descoperirea unor fenomene, introducerea unor procedee, metode (...);
- nivelul de tratare a problemei:

---

[108] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, *op.cit.*, p. 124
[109] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific, op.cit.*, p. 127.
[110] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice*, *op.cit.*, p. 96.
[111] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific, op.cit.*, pp. 127-128.
[112] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă*, *op.cit.*, p. 261.

- aplicabilitatea practică a rezultatelor cercetării (...)[113]", se arată în doctrină.

Spre *exemplu* - Conferința studențească anuală „Nicolae Titulescu" *CONSTANT* - solicită, potrivit regulilor de redactare, referitor la concluzii următoarele: „În cadrul acestei secţiuni, autorul va acoperi următoarele probleme: 1.) prezentarea principalelor direcţii abordate în articol şi a rezultatelor obţinute; 2. prezentarea impactului preconizat al acestor rezultate; 3.) sugestii pentru viitoare activităţi de cercetare în domeniul supus analizei"[114].

Tot la secţiunea de concluzii, se poate ca autorul să arate limitele cercetării temei sale şi să sublinieze anumite slăbiciuni. Spre exemplu, cursul prezent, la exemplificarea stilurilor de citare s-au utilizat resurse informatice, ceea ce în opinia celei ce redactează aceste rânduri constituie o slăbiciune a temei şi nu un punct forte deoarece, pledez pentru suportul de documentare pe format tipărit deoarece acesta poate fi mai uşor de verificat şi eliminate erorile de orice fel în redactare.

1.14. Bibliografia

Doctrina a menţionat că, „Sursele bibliografice definesc baza ştiinţifică pe care a fost concepută, realizată şi validată o temă de cercetare[115]". Asupra acestui element de structură a unei lucrări cu caracter ştiinţific nu insistăm în această secţiune, urmând să detaliem subiectul într-un capitol dedicat notelor de subsol şi bibliografiei.

„Materialul bibliografic are o mare diversitate şi o amplă sferă de cuprindere[116]" se afirmă în literatura de specialitate iar alţi autori menţionează că, „Se întocmeşte în mod obligatoriu la redactarea unei lucrări ştiinţifice, aplicându-se toate regulile stabilite în acest sens[117]".

Chelcea subliniază că „există o deosebire între:
- lista bibliografică şi
- bibliografie.

Lista bibliografică este plasată la sfârşitul unui articol ştiinţific şi nu se confundă cu bibliografia unei cărţi de specialitate, a unei lucrări de licență sau a unei teze de doctorat. În lista bibliografică sunt cuprinse numai lucrările citate în articolul scris spre a fi publicat într-o revistă de specialitate.

---

[113] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific, op.cit.*, pp. 129-130.
[114] http://constant.univnt.ro/constant_2018_archive/guidelines_for_the_authors.html, accesat la data de 18.03.2018.
[115] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice, op.cit.*, p. 97.
[116] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 7.
[117] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific. Disciplinele umaniste, op.cit.*, p. 60.

Bibliografia, ca parte a lucrărilor ştiinţifice conţine şi lucrări din care nu s-au extras citate, ci doar idei în legătură cu tema tratată"[118].

Într-o lucrare de specialitate s-a menţionat că", materialul bibliografic, în raport de funcţionalitatea sa în procesul întocmirii lucrărilor (...) respectiv din punct de vedere al naturii, gradului, timpului şi locului de utilizare în cadrul activităţii de cercetare şi redactare a lucrării, se divide în:

- bibliografie generală,
- bibliografie specială[119]".

În opinia lui Eco, „Atunci când se lucrează asupra unor cărţi, o sursă de prima mână este o ediţie originală sau o ediţie critică a operei în discuţie:

- o traducere nu este o sursă;
- o antologie nu este o sursă;
- dările de seamă făcute de alţii nu constituie o sursă[120]".

De asemenea, s-a arătat în doctrină că, „Menţionarea surselor de idei şi rezultate identificate în diverse lucrări în procesul de documentare asupra stadiului cunoaşterii trebuie să fie făcută cu mare grijă de către cercetător Autorul unei lucrări ştiinţifice are această obligaţie de etică şi deontologie profesională[121]".

1.15. Alte elemente de structură ale unei lucrări

O lucrare cu caracter ştiinţific, poate să aibă: anexe, secţiune de mulţumiri etc.

1.15.1. Anexele

Nu toate lucrările cu caracter ştiinţific au anexe. Nici nu este obligatoriu acest lucru. Există însă multe posibilităţi, stabilite de autor, prin care recurge la anexe pentru personalizarea lucrării, cum ar fi: lista abrevierilor utilizate în lucrare, lista cu tabele, ilustraţii etc., însă, aşa cum s-a precizat anterior, trebuie cerut acordul autorului pentru fotografii, tabele preluate etc. Doctrina a menţionat că, „În anexă pot fi prezentate materiale de genul:

- extrase din normele legale promovate prin legi, regulamente etc.;
- documente semnificative folosite în filiera de aprobare şi aplicare în practică;
- tabele analitice (...)

---

[118] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, *op.cit.*, p. 170.
[119] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic*, *op.cit.*, p. 7.
[120] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă*, *op.cit.*, p. 86.
[121] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice*, *op.cit.*, p. 96.

- calcule efectuate pentru determinarea unor parametri (...)
- culegeri de date publicate, semnificative pentru motivaţiile folosite în lucrare"[122].

Al autor a arătat şi acesta că, „Sunt cuprinse documentele elaborate şi /sau valorificate de cercetător pe parcursul cercetării, de exemplu: chestionarul/ ghidul de interviu/ fişa de observare etc.[123]".

„Anexa are astfel rolul:
- de a releva eforturile autorului pentru o amplă şi semnificativă documentaţie;
- de a arăta travaliul depus pentru stabilirea prin calcule a unor elemente folosite în lucrare;
- de a prezenta materiale ce au stat la baza orientării lucrării, materiale care nu pot fi considerate ca expresie a activităţii de preluare şi prelucrare a autorului şi nu este cazul ca textul respectiv să fie atribuit acestuia[124]", subliniază literatura de specialitate.

1.15.2. Redarea mulţumirilor

„Orice participare la efectuarea unei cercetări, peste munca curentă şi retribuită, trebuie recunoscută într-un anumit mod, fără a se ajunge la includerea în lista autorilor a unui număr excesiv de mare de persoane"[125], afirmă Gherghel.

Potrivit regulilor care privesc cercetarea ştiinţifică, redate pe plan internaţional, se recomandă insistent să existe o secţiune dedicată mulţumirilor adresate acelor persoane care au contribuit la realizarea lucrării dar nu pot fi nominalizaţi drept coautori. Chelcea arată că „suntem datori persoanelor şi instituţiilor care ne-au ajutat într-un fel sau altul să elaborăm lucrarea de licenţă sau teza de doctorat, să desfăşurăm cercetarea de teren sau să finalizăm o monografie. Acestora le adresăm, pe pagini separate, mulţumirile noastre"[126].

În opinia lui Gherghel, „Se adresează mulţumiri persoanelor care au realizat sau au contribuit la analiza şi interpretarea datelor, persoanelor care au acordat asistenţa tehnică, persoanelor care au pregătit probe, au realizat fotografii şi alte materiale ilustrative, celor care au contribuit cu aparatură la efectuarea cercetărilor (...), celor care au permis folosirea de materiale ilustrative deja publicate, persoanelor care au efectuat, traduceri, corecturi,

---

[122] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 39.
[123] Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice, op.cit.*, p. 106.
[124] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 739.
[125] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific, op.cit.*, p. 179.
[126] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane, op.cit.*, p. 166.

dactilografiere, colaționare, precum şi persoanelor care au dat sfaturi în legătură cu mersul cercetării şi cu redactarea lucrării etc."[127].

Chelcea apreciază că, „Paginile de mulțumiri (sau după caz, o singură pagină) se plasează înaintea „Introducerii" sau a „Cuvântului înainte" şi se numerotează cu cifre romane de rând, excepție făcând prima pagină"[128]. „Mulțumirile se redactează simplu şi sobru. *Exemple:* „Mulțumim pentru...", „Suntem recunoscători direcției Institutului....pentru ajutorul (permisiunea) acordat(ă)...", „Mulțumim colegului... pentru analiza statistică a datelor...", „Mulțumim colegului...pentru interpretarea rezultatelor"[129].

De asemenea, Chelcea concluzionează că, „Lucrările de disertație nu vor purta o dedicație, iar mulțumirile sobre, deplin justificate, de cele mai multe ori, sunt incluse în finalul „Introducerii". La susținerea publică a disertației cel ce a primit titlul de doctor are posibilitatea să mulțumească într-un mod mai puțin convențional tuturor celor ce l-au ajutat"[130]. Este cinstit să recunoaştem că, până la acest moment în care am conceput şi redactat această lucrare, nu am acordat o atât de mare importanță regulilor de redactare a unei lucrări ştiințifice, astfel încât multe din regulile pe care cititorul le va identifica în această lucrare, le-am încălcat de-a lungul timpului, din varii motive, din ce în ce mai puțin în prezent. Astfel, că există posibilitatea strecurării unor greşeli chiar şi în această lucrare.

2. Concluzii

Potrivit literaturii de specialitate, structura standard a unei lucrări de cercetare cu caracter ştiințific cuprinde următoarele:

1.1. Tema de cercetare şi titlul
1.2. Autorul şi afilierea
1.3. Rezumatul, termenii cheie
1.4. Introducere şi context
1.5. Literatura consultată sau stadiul cunoaşterii
1.6. Scopul, obiectivele de cercetare şi ipotezele de cercetare
1.7. Identificarea şi explicarea variabilelor
1.8. Eşantionarea
1.9. Alegerea, prezentarea şi argumentarea metodelor, tehnicilor şi instrumentelor de colectare şi analiză a datelor şi descrierea procesului de cercetare
1.10. Colectarea datelor şi informațiilor(documentarea), sistematizarea şi analiza rezultatului cercetării

---

[127] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiințific, op.cit.*, p. 179.
[128] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licență, o teză de doctorat, un articol ştiințific în domeniul ştiințelor socioumane, op.cit.*, p. 166.
[129] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiințific, op.cit.*, p. 179.
[130] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licență, o teză de doctorat, un articol ştiințific în domeniul ştiințelor socioumane, op.cit.*, p. 167.

dactilografiere, colaţionare, precum şi persoanelor care au dat sfaturi în legătură cu mersul cercetării şi cu redactarea lucrării etc."[127].

Chelcea apreciază că, „Paginile de mulţumiri (sau după caz, o singură pagină) se plasează înaintea „Introducerii" sau a „Cuvântului înainte" şi se numerotează cu cifre romane de rând, excepţie făcând prima pagină"[128]. „Mulţumirile se redactează simplu şi sobru. *Exemple:* „Mulţumim pentru...", „Suntem recunoscători direcţiei Institutului....pentru ajutorul (permisiunea) acordat(ă)...", „Mulţumim colegului... pentru analiza statistică a datelor...", „Mulţumim colegului...pentru interpretarea rezultatelor"[129].

De asemenea, Chelcea concluzionează că, „Lucrările de disertaţie nu vor purta o dedicaţie, iar mulţumirile sobre, deplin justificate, de cele mai multe ori, sunt incluse în finalul „Introducerii". La susţinerea publică a disertaţiei cel ce a primit titlul de doctor are posibilitatea să mulţumească într-un mod mai puţin convenţional tuturor celor ce l-au ajutat"[130]. Este cinstit să recunoaştem că, până la acest moment în care am conceput şi redactat această lucrare, nu am acordat o atât de mare importanţă regulilor de redactare a unei lucrări ştiinţifice, astfel încât multe din regulile pe care cititorul le va identifica în această lucrare, le-am încălcat de-a lungul timpului, din varii motive, din ce în ce mai puţin în prezent. Astfel, că există posibilitatea strecurării unor greşeli chiar şi în această lucrare.

2. Concluzii

Potrivit literaturii de specialitate, structura standard a unei lucrări de cercetare cu caracter ştiinţific cuprinde următoarele:

1.1. Tema de cercetare şi titlul
1.2. Autorul şi afilierea
1.3. Rezumatul, termenii cheie
1.4. Introducere şi context
1.5. Literatura consultată sau stadiul cunoaşterii
1.6. Scopul, obiectivele de cercetare şi ipotezele de cercetare
1.7. Identificarea şi explicarea variabilelor
1.8. Eşantionarea
1.9. Alegerea, prezentarea şi argumentarea metodelor, tehnicilor şi instrumentelor de colectare şi analiză a datelor şi descrierea procesului de cercetare
1.10. Colectarea datelor şi informaţiilor(documentarea), sistematizarea şi analiza rezultatului cercetării

[127] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific, op.cit.*, p. 179.
[128] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, *op.cit.*, p. 166.
[129] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific, op.cit.*, p. 179.
[130] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, *op.cit.*, p. 167.

1.11. Analiza datelor, informaţiilor şi rezultatelor
1.12. Originalitatea cercetării şi valoarea adăugată a acesteia
1.13. Concluziile cercetării
1.14. Bibliografia.

3. Referinţe bibliografice

1. Armenia Androniceanu, *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice*, Editura Universitară, Bucureşti, 2017.
2. Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic,* Editura Didactică şi Pedagogică, R.A., Bucureşti, 1996.
3. Septimiu Chelcea, *Manual de redactare în ştiinţele socioumane*, Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2011.
4. Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, ediţia a IV-a revizuită şi adăugită, Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2007.
5. Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă*, trad. George Popescu, Editura Polirom, Bucureşti, 2014.
6. Bujorel Florea, *Reflecţii privind plagiatul (I),* în R.R.D.P.I. nr. 1/2017.
7. N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific,* Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1996.
8. Chris Hart, *Doing a Literature Review. Releasing the Social Science Research Imaginations*, Londra, Sage,1998.
9. Diana E. Neaga, *Cum să îţi îmbunătăţeşti abilităţile de învăţare*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2013.
10. Daniela Negrilă, *Protecţia ideilor prin drept de autor. Aplicare în domeniul Codului studiilor universitare de doctorat,* în R.R.D.P.I. nr. 1/2017.
11. Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific. Disciplinele umaniste,* Editura Polirom, Bucureşti, 2017.
12. Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat,* ediţia a II-a, Editura Didactică şi Pedagogică R.A., Bucureşti, 2011.
13. Ioan Vida, *Manual de legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura legislativă,* ediţia a II-a, revizuită şi completată, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2004.
14. Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57 privind Codul administrativ, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 555 din 5 iulie 2019.
15. Decizia Curţii Constituţionale nr. 681/2018, publicată în Monitorul Oficial nr. 190 din 11 martie 2019.
16. http://www.alpaconference.ro/cerinte.pdf, accesat la data de 18.03.2018.
17. http://constant.univnt.ro/constant_2018_archive/guidelines_for_the_authors.html, accesat la data de 18.03.2018 .
18. https://www.aeaweb.org/jel/guide/jel.php, accesat la data de 18.03.2018.

Capitolul VI. NOTELE DE SUBSOL ŞI BIBLIOGRAFIA

Obiectivele de învățare ale Capitolului VI
După parcurgerea Capitolului VI. „Notele de subsol şi bibliografia" veți reuşi:

1. să învățați ce sunt notele de subsol
2. să ştiți cum se realizează notele de subsol;
3. să enumerați cel puțin două utilități ale notelor de subsol;
4. să exemplificați modalități de citare prin utilizarea notelor de subsol;
5. să cunoaşteți ce este bibliografia unei lucrări cu caracter ştiințific;
6. să ştiți care sunt componentele bibliografiei;
7. 7. să vă însuşiți regulile de scriere a surselor bibliografice.

1. Notele de subsol

1.1. Ce sunt notele de subsol

Din practică, s-a observat că, nu există lucrări de cercetare ştiințifică care să nu aibă citate din alți autori şi este şi firesc să fie aşa. În plus, după cum se va analiza ulterior, chiar sunt necesare citările pentru a evidenția, pe de o parte, stadiul gradului de cunoaştere ştiințifică la care a ajuns autorul în tema studiată şi, pe de altă parte, acestea contribuie la evaluarea originalității lucrării. În funcție de stilul de citare, *sursele citatelor apar în text, ori la notele de subsol, ori la final la bibliografie.*

„Este absolut obligatorie citarea referințelor bibliografice în textul comunicării sau articolului, atunci când sunt reluate sau însuşite teze, idei, date etc. cuprinse în alte lucrări[1]", subliniază Gherghel. Notele de subsol apar atunci când cităm un text sau dorim să subliniem ori să indicăm ceva anume. Aşa cum s-a remarcat recent, „E foarte greu să fii obligat să citezi cel puțin o sută de autori la finalul tezei de doctorat, fapt care presupune obligatoriu, şi trimiteri la respectivii autori, dar să şi afirmi că lucrarea elaborată e 100% originală, nefiind influențată ori contaminată cu niciun fel de idei aparținând altor persoane. Dacă nu citezi, lucrarea nu are caracter ştiințific, dacă citezi prea mult şi o parte importantă din

[1] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiințific, op.cit.*, p. 167.

volumul total al lucrării tale este inspirat din alte lucrări, teza de doctorat îşi pierde caracterul original şi poţi fi uşor acuzat de plagiat (...)[2]".

În opinia lui Rad, „trimiterea bibliografică prin notele de subsol este sistemul cel mai răspândit şi cu cea mai mare vechime, cu un prestigiu impus de tradiţie[3]" iar Deaconu arată, „În funcţie de specificul operei, se pot utiliza mai multe sisteme de numerotare a notelor de subsol. În lucrările cu un pronunţat caracter teoretic (tratate, studii juridice etc.), notele de subsol se numerotează de regulă, de la **1 la ...X** pe întreaga lucrare. În lucrările universitare (cursuri, manuale) numerotarea se face fie **de la 1 la ...X** pentru fiecare capitol sau porţiune importantă a materiei, fie de la **1 la ...X** pe fiecare pagină. În cazul lucrărilor practice (comentarii, legi comentate etc.), unde comentariile sunt sistematizate pe articole sau grupe de articole, numerotarea notelor de subsol se face de la **1 la ...X** pentru fiecare articol sau grup de articole[4]".

Într-o altă lucrare de specialitate se arată că, „suplimentar, atunci când dorim să redăm unele teze sau idei originale (care de regulă nu le-am întâlnit în acel articol sau carte) trebuie să le declarăm apartenenţa printr-o **trimitere**, respectiv prin înscriere în josul paginii a sursei bibliografice cu toate detaliile de identificare[5]".

Cum se realizează notele de subsol:

Se foloseşte aplicaţia din WORD, prin următorii paşi:

1. References
2. Insert Footnote/ Insert Endnote

1.2. Care sunt utilităţile notelor de subsol

Eco arată în lucrarea sa, *Cum se face o teză de licenţă*, la ce folosesc notele de subsol. Acesta identifică următoarele utilităţi ale notelor de subsol:

„a.) notele folosesc la indicarea surselor citatelor;

b.) notele folosesc la adăugarea altor indicaţii bibliografice despre un subiect discutat în text: „despre acest subiect vezi şi cartea cutare";

c.) notele servesc pentru trimiteri externe şi interne;

d.) notele folosesc la introducerea unui citat de întărire a ideii formulate, care în text ar fi deranjant;

e.) notele folosesc pentru a da amploare afirmaţiilor pe care le-aţi făcut în text;

---

[2] Adrian-Relu Tănase, *Managementul neconstituţional şi discriminatoriu al dovedirii plagiatului în România*, în R.R.D.P.I nr. 1/2017, p. 54.

[3] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific, op.cit.*, p. 95.

[4] Ştefan Deaconu, *Metodologie juridică, op.cit.*, pp. 73-74.

[5] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 12.

f.) notele folosesc pentru corectarea afirmațiilor din text;

g.) notele pot servi la traducerea în italiană a unui citat care este esențial să fie redat în limbă străină, sau la versiunea originală de control a unui citat care, din exigențe de fluiditate a discursului, era mai comod să fie dat în traducere italiană[6];

h.) notele folosesc spre a plăti datorii. A cita o carte din care s-a extras o frază înseamnă a plăti o datorie. A cita un autor de la care s-a desprins o idee sau o informație înseamnă a plăti o datorie[7]", subliniază Eco.

Pe de altă parte, s-a menționat că, „Un alt aspect important în evaluarea şi diagnosticarea ca plagiat a unei lucrări ştiinţifice o reprezintă echilibrul fragil şi extrem de greu de realizat între caracterul ştiinţific al lucrării şi obligativitatea indicării la surse bibliografice a unui număr semnificativ de autori şi de cărți (minim o sută, într-o opinie)[8]".

1.3. Cum se realizează notele de subsol

În practică există două tendințe în legătură cu numerotarea notelor de subsol:

- numerotarea notelor de subsol să se facă per total, în ordine crescătoare pentru întreaga lucrare şi nu pentru fiecare pagină în parte;
- lucrări care au numerotate de la 1-X câteva citări pe o pagina. Pagina următoare nu continuă numerotarea ci o ia de la început cu nr. 1.

Astfel, aşa cum se arată în doctrina de specialitate, „subsolul paginii este delimitat de text printr-o linie orizontală, care ocupă o treime din lățimea paginii[9]".

Exemplu

Text text text text text text text[10]. Text text text text text text text text text text text text text text text text text text text text text text[11]. Text text text text text text text text text text text text[12]. Text text text text text text text text text text text text text text text text text text text text text text text text[13].

În opinia lui Rad, „Cifra care indică numărul notei este urmată de un spațiu alb (blanc), nu de punct, de paranteză închisă rotundă sau de orice alt semn grafic[14]".

---

[6] *s.n.* autorul Eco a scris lucrarea pe care o citãm în limba italiană. Regula se poate referi la traducerea în română.

[7] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licență, op.cit.,* pp. 237-241.

[8] Adrian-Relu Tănase, *Managementul neconstituțional şi discriminatoriu al dovedirii plagiatului în România, op.cit.,* p. 54.

[9] I. Rad, *op.cit.,* p. 96.

[10] A.A., *Titlul cărții,* editura, locul, anul, pagina.

[11] B.B., *Titlul cărții,* editura, locul, anul, pagina.

[12] C.C., *Titlul cărții,* editura, locul, anul, pagina.

[13] D.D., *Titlul cărții,* editura, locul, anul, pagina.

[14] I. Rad, *op cit., p.* 96.

Exemplu
Text text text text text text text[15].

„Toate notele de subsol încep cu literă mare şi se termină cu punct[16]", afirmă Deaconu. „Dacă în cadrul aceleiaşi note de subsol se face trimitere la mai multe acte normative, lucrări, etc. acestea vor fi despărţite între ele prin punct şi virgulă", continuă Deaconu în acelaşi loc.

Exemplu:
„În anii 2017 – 2018 s-au adoptat două acte normative cu caracter de noutate în sistemul nostru de drept[17]".

Atunci când realizăm o citare, este important să cunoaştem unde, în frază, alegem acel cuvânt care dă naştere notei de subsol. „Cifra de la umărul cuvântului, se poate poziționa în mai multe locuri", afirmă Rad[18]:

„a.) după numele autorului:

Criticul Constantin Ciopraga[19] afirma că „Voiculescu îşi constrânge temperamentul «pătimaş» să se înscrie în partituri fără nerv, vădit în maniera altora".

b.) după aşa numitul *verb dicendi,* al cărui subiect este chiar autorul lucrării citate:

Criticul Constantin Ciopraga afirma[20]că „Voiculescu îşi constrânge temperamentul «pătimaş» să se înscrie în partituri fără nerv, vădit în maniera altora".

c.) la sfârşitul citatului:

Criticul Constantin Ciopraga afirma că „Voiculescu îşi constrânge temperamentul «pătimaş» să se înscrie în partituri fără nerv, vădit în maniera altora"[21]".

De asemenea, în literatura de specialitate[22] se recomandă menționarea doar a numelui autorului, fără menționarea prenumelui sau a altor determinări (de exemplu Jr.).

Alt exemplu: **AŞA DA!** Potrivit lui Eco „text text text text" .
AŞA NU! Potrivit lui Umberto Eco „text text text text „.

[15] X.Y., *Titlul cărții,* editura, locul, anul, pagina.
[16] Şt. Deaconu, *Metodologie juridică, op.cit.*, p. 74.
[17] Legea nr. 270/2017 din 22 decembrie 2017 a prevenirii, publicată în M. Of. nr. 1037 din 27.12.2017; Hotărârea de Guvern nr. 33/2018 privind stabilirea contravențiilor care intră sub incidența Legii prevenirii nr. 270/2017, precum şi a modelului planului de remediere, publicată în M.Of. nr. 107 din 05.02.2018.
[18] I. Rad, *op.cit.,* p. 97.
[19] Text text text
[20] Text text text
[21] Text text text
[22] Septimiu Chelcea, *Manual de redactare în ştiințele socioumane, op.cit.,* p. 90.

1.4. Modalități de citare utilizând notele de subsol

În cadrul notelor de subsol, descrierea sursei citate se face ținând cont de tipul sursei şi anume, pot fi surse pe format letric, tipărit sau disponibile pe internet:

- Doctrină: carte, tratat, monografie, îndrumar, caiet de seminar, articol, etc.
- Legislație: act fundamental, lege, ordonanță de guvern, hotărâre de guvern, ordin prefect, dispoziție preşedinte consiliu județean, hotărâre consiliu județean, hotărâre consiliu local etc.
- Jurisprudență: decizie a Curții Constituționale, Recurs în interesul legii, orice altă hotărâre judecătorească
- Alte surse: pagini de internet etc.

De asemenea, se recomandă ca, în redactarea notelor de subsol să fie cunoscute regulile cu privire la numărul autorilor: lucrări cu un autor, cu doi autori, cu trei sau mai mulți autori. Pe de altă parte, nu trebuie ignorate regulile cu privire la prescurtările şi abrevierile utilizate în citare, cum ar fi*: op.cit., idem, ibidem* etc.

Regulile de scriere ale notelor de subsol, în funcție de tip: doctrină, legislație, jurisprudență, pagini internet, pe care le propunem

A. Referitor la doctrină: cărțile, articole etc. adică sursele citatelor se menționează la notele de subsol astfel:

(1) Materiale cu un singur autor

Cărți cu un singur autor, cu sau fără inițiala prenumelui. Pot fi următoarele situații întâlnite:

- *La prima citare*:

1. Prenumele şi numele autorului, *Titlul cărții*, editura, locul, anul, pagina.

Exemplu:

- Dana Apostol Tofan, *Drept administrativ*, volumul II, ediția 4, Bucureşti, Editura C.H. Beck, 2017, p. 371.
- D. A. Tofan, *Drept administrativ*, volumul II, ediția 4, Bucureşti, Editura C.H. Beck, 2017, p. 371.
- Mario Vargas Llosa, *Civilizația spectacolului*, Trad. din spaniolă de Marin Mălaicu-Hondrari, Editura Humanitas, Bucureşti 2017, p. 126.
- Augustin Fuerea, *Manualul Uniunii Europene,* ediția a VI-a, revăzută şi adăugită, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2016, pp. 252-253.

2. Inițiala Prenumelui şi numele autorului, *Titlul cărții*, editura, locul, anul, pagina.

Exemplu:

• A. Iorgovan, *Tratat de drept administrativ,* vol. I, Editura All Beck, Bucureşti, 2005, p. 370.

- *La a doua citare:* (a) dacă este consecutivă şi se referă la aceeaşi carte: *ibidem,* pagina/paginile; (b) dacă este consecutivă şi se referă la acelaşi autor dar altă carte: *idem,* pagina/paginile;

- *La a treia citare,* alta decât cea consecutivă: Nume Prenume autor, *op.cit.*, pagina/paginile.

Articole cu un singur autor:

- *La prima citare* pot fi mai multe sugestii de redactare, cu sau fără abrevierea prenumelui:

(1) Prenumele şi Numele autorului, *„Titlul articolului"*, în numele şi numărul revistei, editura, locul, anul, pagina.

(2) Prenumele şi Numele autorului, „Titlul articolului", în *numele* şi numărul *revistei*, editura, locul, anul, pagina.

(3) Prenumele şi Numele autorului, *Titlul articolului*, în „numele şi numărul revistei", editura, locul, anul, pagina.

(4) Iniţiala Prenumelui., Nume autor, *„Titlul articolului"*, în numele şi numărul revistei, editura, locul, anul, pagina.

(5) Prenumele şi Numele autorului, *Titlul articolului*, în numele şi numărul revistei, editura, locul, anul, pagina.

Exemple:

1.) Roxana-Mariana Popescu, *Specificul aplicării prioritare a dreptului comunitar european în dreptul intern, în raport cu aplicarea prioritară a dreptului internaţional,* Revista Română de Drept Comunitar, nr. 3/2005, p. 11-21;

2.) Roxana-Mariana Popescu, *Specificul aplicării prioritare a dreptului comunitar european în dreptul intern, în raport cu aplicarea prioritară a dreptului internaţional,* „Revista Română de Drept Comunitar", nr. 3/2005, p. 11-21.

- *La a doua citare*: (a) dacă este consecutivă şi se referă la acelaşi articol: *ibidem*, pagina/paginile; (b) dacă este consecutivă şi se referă la acelaşi autor dar alt articol: *idem,* pagina/paginile.

Articole publicate la conferinţe:

Exemple:

• Roxana Mariana Popescu, *Jurisprudenţa CJUE cu privire la noţiunea de „administraţie publică" utilizată în art. 45 alin. (4) TFUE,* în proceedingul CKS ebook 2017, pp. 528-532.

• E. Niculescu, *Constituţional landmarks of political pluralism,* Challenges of the Knowledge Society, Universitatea „Nicolae Titulescu" Bucureşti, 17-18 mai 2013, publicat în CKS e-book 2013, pp. 577-583.

- Elena Anghel, *Constant aspects of law*, în proceedings-ul CKS-eBook 2011, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2011, pp. 594 .

(2) Cărți cu doi autori

- La *prima citare:* Prenumele (sau inițiala prenumelui) şi Numele autorului 1, Prenumele şi Numele autorului 2, *Titlul cărții*, editura, locul, anul, pagina.

Exemple:

1) I. Muraru, E.S. Tănăsescu, *Drept constituțional şi instituții politice*, ediția 15, vol. II, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2017, p. 246.

2) Augustina Dumitraşcu, Roxana-Mariana Popescu, *Dreptul Uniunii Europene. Sinteze şi aplicații*, ediția a II-a, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2015, p. 65 şi urm.

- La a *doua citare:* (a) dacă este consecutivă şi se referă la aceeaşi carte: *ibidem,* pagina/paginile; (b) dacă este consecutivă şi se referă la acelaşi autor dar altă carte: *idem*, pagina/paginile;

- La a *treia citare,* alta decât cea consecutivă: Prenumele şi Numele autorului 1, Prenumele şi Numele autorului 2, *op.cit.,* pagina/paginile.

(3) Cărți cu trei autori

Exemplu:

- D.C. Dănişor, I. Dogaru, Gh. Gănişor, *Teoria generală a dreptului,* ediția 2, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2008, p. 494.

B. Legislație:

(a) Constituție: Constituția statului cutare.

(b) Legi:

- Legea nr X/data cu privire la....., publicată în M.Of. nr. ... din data.....

- Dacă este o lege republicată: Legea nr X/data cu privire la....., republicată în M.Of. nr. ... din data.....

- Dacă este o lege care a fost modificată în timp: Legea nr X/data cu privire la....., publicată în M.Of. nr. ... din data....., cu ultimele modificări/ modificată şi completată de.....

- Dacă legea a fost abrogată: Legea nr X/data cu privire la....., publicată în M.Of. nr. ... din data....., în prezent abrogată.

Exemple:

- Legea nr. 270/2017 din 22 decembrie 2017 a prevenirii, publicată în Monitorul Oficial nr. 1037 din 27.12.2017
- Legea nr. 158/2008 privind publicitatea înşelătoare şi publicitatea comparativă, republicată în Monitorul Oficial nr. 454 din 24 iulie 2013.

(c) Ordonanțe de Guvern:

(1) Ordonanța de Guvern nr X/data, cu privire la....., publicată în M.Of. nr. ... din data.....

(2) Ordonanța de urgență a Guvernului nr X/data, cu privire la....., publicată în M.Of. nr. ... din data.....

(3) O.G nr X/data, cu privire la....., publicată în M.Of. nr. ... din data.....

(4) O.U.G. nr X/data, cu privire la....., publicată în M.Of. nr. ... din data.....

Exemple:

- Ordonanța de Guvern nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, publicată în Monitorul Oficial nr. 410 din 25 iulie 2001, cu modificările şi completările ulterioare.
- O.U.G. nr. 28/1999 privind obligația operatorilor economici de a utiliza aparate de marcat electronice fiscale, publicată în Monitorul Oficial nr. 75 din 21 ianuarie 2005, cu modificările şi completările ulterioare.

(d) Hotărâri de Guvern

(1) Hotărârea de Guvern nr X/data, cu privire la....., publicată în M.Of. nr. ... din data.....

(2) H.G. nr X/data, cu privire la....., publicată în M.Of. nr. ... din data.....

Exemple:

- Hotărârea de Guvern nr. 33/2018 privind stabilirea contravențiilor care intră sub incidența Legii prevenirii nr. 270/2017, precum şi a modelului planului de remediere, publicată în Monitorul Oficial nr. 107 din 05.02.2018.
- H.G. nr. 17/2017 privind organizarea şi funcționarea Ministerului pentru românii de pretutindeni şi pentru modificarea şi completarea H.G. nr. 857/2013 privind organizarea şi funcționarea Institutului Eudoxiu Hurmuzachi pentru românii de pretutindeni publicată în Monitorul Oficial nr. 46 din 17 ianuarie 2017.

C. Jurisprudență

(I) Jurisprudența națională

- Decizia Curții Constituționale nr. ..... din data de ....., publicată în M.Of. nr. ... din data.....
- Curtea Constituțională a României, decizia nr. ..... din data de ....., publicată în M.Of. nr. ... din data.....
- Decizia Înaltei Curți de Casație şi Justiție nr. ..... din data de ....., publicată în M.Of. nr. ... din data.....

- Curtea de Apel Bucureşti, secţ. de cont.adm. şi fisc, decizia nr. ..... din data de....., nepublicată
- Curtea de Apel Bucureşti, secţ. de cont.adm şi.fisc, decizia nr. ..... din data de.....,, disponibilă pe www.just.ro, accesat la data .....
- ÎCCJ, secţia civilă,, decizia nr. ..... din data de....., publicată în Revista De Drept Public nr. x/ ....., pp. 32-34.
- Judecătoria Braşov, Secţia penală, sentinţa nr. ..... din data de....., nepublicată

Etc.

(II) Jurisprudenţa instanţelor europene

„Soluţiile instanţelor europene (CEDO, CJUE) se citează prin indicarea numelui speţei[23]", menţionează Deaconu.

Exemple:

- Varianta 1: Roxana Mariana Popescu, *Jurisprudenţa CJUE cu privire la noţiunea de „administraţie publică" utilizată în art. 45 alin. (4) TFUE,* în proceedingul CKS ebook 2017, pp. 528-532.
- Varianta 2: CEDO, hotărârea *Hirschhorn vs. României*, din 26 iulie 2007; hotărârea *Şandor vs. România* din 24 martie 2005, hotărârea *Săcăleanu vs. România* din 6 septembrie 2005
- Varianta 3: cauza CEDO nr. 2376/2003 *Tsonyo Tsonev contra Bulgaria* din 14.01.2010

D. Internet

Exemple:

- Informaţiile sunt publice şi disponibile online la adresa de internet: www.cdep.ro, accesat la data de 01.04.2018.
- www.just.ro, accesat la data de 01.04.2018 sau cu ultima accesare la data de ..... .

2. Bibliografia

2.1. Ce este bibliografia

Bibliografia este compusă din totalitatea surselor pe care le-am identificat în legătură cu tema de cercetare a lucrării noastre. Anterior, în cadrul altei secţiuni, s-a arătat că bibliografia are două componente: „bibliografie generală şi bibliografie specială. *Bibliografia generală* sau *de orientare* are rolul, mai întâi de a orienta pe candidat în problematica generală teoretică, dar şi de

[23] Deaconu Ştefan, *op.cit.*, p. 78.

utilitate practică, privind configuraţia generală a fenomenului pe care îl studiază (...) iar în al doilea rând, această denumire este justificată de rolul pe care îl are acest material bibliografic în fundamentarea teoretică a lucrării, în forma sa finală. Pe baza acestui material bibliografic studentul selectează, sintetizează şi formulează acele teze, idei şi premise în măsură să asigure atât o bază teoretică aspectelor practice ce le dezvoltă în continuare, cât şi să orienteze şi să îndreptăţească concluziile teoretice şi practice la care acesta a ajuns.

Bibliografia specializată este denumită astfel, întrucât, pe de o parte este specifică unor anumite aspecte ale problematicii, de regulă aferente aspectelor practice ale fenomenului, iar pe de altă parte, datorită modului de utilizare în procesul întocmirii lucrării (...). Bibliografia specializată este recomandată în primul rând de cursuri şi lucrările practice ale disciplinelor de specialitate, dar mai ales din articole din reviste de specialitate, buletine de informare departamentale, publicaţii statistice şi de promovare şi chiar din ziare[24]".

„Cunoaşterea bibliografiei ia în mod necesar următoarele etape succesive:

- depistare şi identificare, în care se inventariază titlurile posibile;
- parcurgerea şi selectarea, în care se sesizează titlurile utile, pasajele semnificative şi necesare, şi se încadrează în schema planurilor de cercetare;
- reţinerea aspectelor considerate utile pentru prelucrare, preluare sau orientare[25]".

În opinia lui Gherghel, „Citarea referinţelor bibliografice în textul comunicării sau articolului, are rolul de a permite să se distingă contribuţiile (ideile, datele etc.) autorului comunicării ori articolului de cele care aparţin altor autori[26]".

Bibliografia clasică, în prezent, demult nu mai are aceeaşi semnificaţie ca în anul 2000 spre exemplu. Dacă în trecut, atunci când aveai de redactat o lucrare cu caracter ştiinţific mergeai la bibliotecă să te documentezi, acum deplasarea în acest spaţiu fizic în multe cazuri nu se mai realizează deloc ci se preferă, ecranul calculatorului, laptopului, tabletei, telefonului pentru a se accesa online diverse resurse. Foarte mulţi studenţi nici nu ştiu ce este acela un catalog al bibliotecii. Pe de o parte vorbim de o ofertă foarte mare de carte comparativ cu anii din trecut, edituri recunoscute şi clasificate într-un clasament oficial, în domeniul de activitate care te interesează şi care îţi permite să achiziţionezi tot ce doreşti şi, pe de altă parte, de explozia internetului. Nu mai punem în discuţie problema pirateriei, a tarabelor de xeroxat orice, la preţuri derizorii.

---

[24] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, pp. 9-10.
[25] *Ibidem*, p. 11.
[26] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific*, *op.cit.*, p. 167.

2.2. Structura bibliografiei

Bibliografia presupune a fi întocmită după reguli bine stabilite referitoare la redactarea lucrărilor cu caracter ştiinţific. Sursele consultate nu se trec laolaltă, ci separat pe categorii: doctrină, legislaţie, jurisprudenţă, pagini internet, alte surse şi având grijă să se treacă cea mai recentă apariţie, restul trecându-se în ordine descrescătoare (Legea nr. .....- 2018, Legea nr. .....- 2017 etc). Doctrina arată, „În condiţiile unei ample bibliografii de minim 10-20 manuale, 5-10 cărţi de specialitate, 10-20 de legi şi norme, 10-30 articole de specialitate, modul de cuprindere a bibliografiei devine hotărâtor pentru derularea normală a procesului de cercetare şi materializare a lucrării[27]. În opinia lui Gherghel, „Lista bibliografică va cuprinde acele lucrări care au stat la baza elaborării propriei comunicări sau a propriului articol, fiind ca atare, folosite şi citate în text, cu respectarea normelor etice ale redactării listelor bibliografice[28]". „Utilizarea bibliografiei comportă respectarea unor cerinţe ale eticii, se arată într-o altă lucrare de specialitate[29]", punctează literatura de specialitate.

În opinia lui Gherghel, „Principalele norme etice referitoare la listele bibliografice sunt: să reflecte documentarea reală, să conţină numai lucrările în strânsă legătură cu subiectul cercetărilor efectuate, să nu fie unilaterale, să nu omită lucrările autorilor autohtoni, să reflecte cunoaşterea lucrărilor anterioare în aceeaşi problemă şi în special a celor care deţin prioritatea (...)[30]". De asemenea, doctrina subliniază, „În mod necesar, în timpul perioadei de cercetare unele din elementele considerate foarte interesante, într-o primă etapă a studiului, îşi pierd însemnătatea sau chiar valabilitatea, în etapele ulterioare, prin extinderea sferei de cercetare şi aflarea altor surse, mai recente, mai aprofundate, mai reale sau mai la obiect[31]".

De regulă, bibliografia presupune delimitarea în text, a surselor naţionale de sursele străine.

Bibliografia cuprinde: doctrină, legislaţie, jurisprudenţă, alte surse.

---

[27] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*,, p. 11.
[28] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific*, *op.cit.*, p. 94.
[29] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 12.
[30] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific*, *op.cit.*, p. 94.
[31] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 36.

Ulterior, se realizează subdiviziuni, utilizând criteriul geografic astfel:

I. Bibliografie naţională

a) Doctrina:

- Cărţi, tratate, monografii
- Articole

b) Legislaţie:

- Constituţii
- Lege
- Ordonanţă de Guvern: Ordonanţele de urgenţă ale Guvernului şi Ordonanţele simple de Guvern (O.U.G. şi O.G.)
- Hotărârile de Guvern
- Alte acte administrative ale autorităţilor administraţiei publice

c) Jurisprudenţă:

- Decizii ale Curţii Constituţionale
- Decizii ale Î.C.C.J. în recursurile în interesul legii
- Hotărârile judecătoreşti ale instanţelor de judecată

d) alte surse:

- pagini de internet
- statistici
- ziare
- interviuri
- rapoarte de activitate autorităţi ale administraţiei publice

Etc.

II. Bibliografie străină

a) Doctrina:

- Cărţi, tratate, monografii
- Articole

b) Legislaţie:

- Tratate internaţionale
- Convenţii internaţionale
- Pacte

c) jurisprudenţă

- CEDO
- CJUE
- Tribunalul funcţiei publice europene etc.

d) alte surse

- pagini internet
- rapoarte de activitate instituţii europene: cum ar fi Mediatorul European etc.

3. Sursele bibliografice

Sursele bibliografice sunt compuse din trei linii mari: doctrina, jurisprudenţa şi legislaţia. O lucrare recentă a lui Llosa *„Civilizaţia spectacolului”*, identifică o serie întreagă de probleme ale societăţii actuale. Printre altele, autorul lansează o întrebare: „şi o ultimă curiozitate, universală în ziua de azi, vor supravieţui oare cărţile pe hârtie, sau cărţile electronice le vor îndepărta definitiv?”[32] Continuă autorul citat, în acelaşi loc: „În viitor vor exista numai cititori pe tabletă?” Când scriu toate astea, arată Llosa, cartea electronică nu s-a impus şi în majoritatea ţărilor cartea pe hârtie continuă să se bucure de popularitate. Dar nimeni nu poate nega tendinţa cărţii electronice de a câştiga teren în faţa cărţii clasice (...)”. [33]

O întrebare se naşte: dacă în trecut asociam documentarea cu cercetarea bibliografiei pe suport tipărit acum documentarea se realizează şi pe internet, prin urmare putem vorbi de o **webografie**? Adică asistăm în prezent la o extindere permisă sau nu a termenului de bibliografie? Ori este vorba doar de o anexă a bibliografiei clasice?

Răspunsul la aceste întrebări nu este deloc simplu de dat, pentru că trebuie să ne adaptăm la anul 2019, la realităţile lui, la evoluţia cunoaşterii, a tehnicii informatice de notorietate, a tendinţelor de simplificare a vieţii.

REGULĂ
Ne putem informa de oriunde cu minima prudenţă de a selecta sursele şi a le verifica autenticitatea!

În opinia lui Gherghel, „(...) lista bibliografică poate fi reconsiderată pe parcursul redactării comunicării sau articolului. În asemenea situaţii trebuie acordată o atenţie deosebită modificării numerelor de ordine ale lucrărilor, efectuându-se corectarea atentă în text, având în vedere implicaţiile, în primul rând etice, ale trimiterilor eronate. Întocmirea listei bibliografice se face uşor dacă s-au utilizat *fişe bibliografice* pe parcursul cercetării. Acestea asigură o mare mobilitate, permiţând gruparea (organizarea) lor după necesitate, eliminări, completări, înlocuiri”[34].

De asemenea, literatura de specialitate menţionează că, „În raport de numărul materialelor bibliografice, pentru a asigura cuprinderea şi utilizarea lor într-un mod eficient se recomandă a se îmbina:

- sistemul conspectelor integrale pentru aceste pasaje şi elemente ce sunt cuprinse în volume şi reviste mai greu accesibile;

---

[32] Mario Vargas Llosa, *Civilizaţia spectacolului*, traducere din spaniolă de Marin Mălaicu-Hondrari, Editura Humanitas, Bucureşti, 2017, p. 177.
[33] *Ibidem.*
[34] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific*, *op.cit.*, p. 93.

- sistemul schițelor sumare de inventariere a problemelor utile pentru cărțile şi alte materiale pe care studentul le posedă (sau îi sunt uşor accesibile) şi le poate folosi curent în mod direct[35]".

Cu privire la structura bibliografiei, exemplificăm o chestiune de actualitate cu care ne-am confruntat la activitatea de seminar. *Spre exemplu,* cu ocazia seminarelor, în fiecare an universitar, studenții anului II au de rezolvat, în semestrul I un exercițiu care constă în întocmirea unui referat despre instituțiile administrative ale diverselor state ale lumii. Ca sursă bibliografică principală, pentru că nu este foarte riguroasă cerința de întocmire a referatului la acel moment pentru studenți deoarece punem accent pe documentare şi pe prezentarea publică a conținutului identificat, recomandăm Constituția statului respectiv. Studenții au libertate în completarea informațiilor din orice altă sursă.

La momentul prezentării referatului, peste 70% din studenți, întrebați fiind: **„Care a fost sursa de documentare, unde au găsit-o şi în ce format, cât timp au alocat referatului, cum au verificat conținutul informațiilor disponibile pe internet** etc.?", au răspuns că au găsit aproape tot ce le trebuie pe internet şi mulți dintre aceştia au exemplificat Wikipedia.

Wikipedia este o veritabilă resursă bibliografică pentru studenții de la Facultățile de Drept?

Acestea fiind spuse, se naşte o întrebare: **Wikipedia este o sursă de informare** care să fie trecută în bibliografia unei teze de licență sau doctorat? Răspunsul oferit, considerăm că nu poate fi decât acesta: Wikipedia nu poate fi considerată o sursă bibliografică ci cel mult, o sursă inițială de documentare pentru a cunoaşte câte ceva despre un subiect anume. Însă, nu considerăm că numai sursa Wikipedia pentru orice temă aleasă se încadrează în rigorile unei bibliografii demne de a fi trecute într-o teză de doctorat spre exemplu. Pe lângă acest aspect, informațiile obținute de student de pe pagina de internet Wikipedia pot fi valorificate pe mai departe, fiind doar un punct inițial de plecare în construirea lucrării sale, atât şi nimic mai mult.

3.1. Reguli de scriere a surselor bibliografice

Întocmirea bibliografiei finale presupune cunoaşterea unor reguli de redactare iar respectarea acestora are importanță în evaluarea lucrării de cercetare ştiințifică realizată, de către comisie/ coordonatorul ştiințific. Din practică, mulți profesori cu experiență verifică, atunci când studentul aduce

[35] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultații privind lucrarea de diplomă în învățământul superior economic, op.cit.*, pp. 11-12.

textul la prima verificare a lucrării, mai întâi lista bibliografică trecută în text ori bibliografia finală. Acesta este un indiciu dacă studentul are cercetarea terminată ori nu, impunându-se a se extinde studiul la bibliotecă.

Regulile de scriere a surselor bibliografice propuse sunt:

1. Întotdeauna la bibliografie se scriu sursele în ordine alfabetică. În practică există şi posibilitatea de a se scrie sursele în ordinea anilor de apariție şi nu alfabetic însă se recomandă consultarea şi respectarea regulilor de întocmire a bibliografiei cerute oficial de către profesor/revistă/ conferință etc.

2. Altă regulă este aceea de a se scrie cu litere mari NUMELE autorului, Inițiala prenumelui, titlul lucrării, editura, locul, anul. În opinia lui Chelcea, „Dacă sunt menționate mai multe lucrări ale aceluiaşi autor, se va proceda la ordonarea lor cronologică, de la cea mai veche publicație la cea mai recentă[36]".

3. La bibliografie nu se menționează pagina ori paginile citate deja în text.

Exemplu:

- PODARU, O., *Drept administrativ,* vol. I, *Actul administrativ (I), Repere pentru o teorie altfel,* Editura Hamangiu, Sfera Juridică, 2010.
- VEDINAŞ, V., *Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici – comentarii, legislație, doctrină şi jurisprudență*, ediția a II-a revăzută şi adăugită, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2016.
- VIDA, I., *Manual de legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura legislativă*, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2000.

4. Legislația se menționează în cadrul secțiunii **bibliografie** astfel:

„Legea nr. ..... din anul..., privind....., publicată în Monitorul Oficial nr. din data de.....

Reținem că putem menționa numele complet al Monitorului Oficial sau putem prescurta M.Of.

Exemplu:

- Legea nr. 233/2016 privind parteneriatul public - privat, publicată în M.Of. nr. 954 din 25 noiembrie 2016, modificată şi completată de O.U.G. nr. 104/2017 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 233/2016 privind parteneriatul public privat, publicată în M.Of. nr. 1037 din 28 decembrie 2017.

Chelcea subliniază: „personal le cer studenților şi doctoranzilor mei să includă la bibliografie separat lista lucrărilor consultate, cărțile şi revistele pe care le-au citit (chiar dacă parțial) şi lista lucrărilor identificate, la care au găsit trimiteri în volumele consultate[37]".

---

[36] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licență, o teză de doctorat, un articol științific în domeniul științelor socioumane, op.cit.*, p. 171.

[37] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licență, o teză de doctorat, un articol științific în domeniul științelor socioumane, op.cit.*, p. 173.

3.2. Exemple de bibliografie

În exemplele de mai jos, se vor regăsi mai multe propuneri de a se prezenta bibliografia, cu sau fără delimitarea între sursele naţionale şi cele străine, cu sau fără ghilimele la Titlul lucrării.

Exemplu nr. 1

1) TRATATE, CURSURI, MONOGRAFII, ARTICOLE

ALBU, E., *Dreptul contenciosului administrativ*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2008.

ALBU, E., *Jurisprudenţa Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie – Contencios administrativ*, 2004, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2005.

ALEXANDRU, Ioan, *Tratat de administraţie publică*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2008.

APOSTOLACHE, M., C., *Primarul în România şi Uniunea Europeană*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2012.

BÂRSAN, G.V., SÂRBU, L., GEORGESCU, B., *Jurisprudenţa Secţiei de contencios administrativ şi fiscal pe anul 2006*, semestrul I/2006, Editura Hamangiu, Bucureşti.

CILIBIU, O.M., *Justiţia administrativă şi contenciosul administrativ-fiscal*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2010.

DELEANU I., *Drepturile subiective şi abuzul de drept*, Editura Dacia, Cluj, 1988.

IORGOVAN, A., *Tratat de drept administrativ*, vol. II, Editura All Beck, Bucureşti, 2005.

NEAGU, L., *Suspendarea executării actului administrativ. Practică judiciară*, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2009.

POENARU, I., *Spre un Cod al contravenţiilor*, în RRD nr. 7/1976.

ŞTEFAN, E.E., *Rolul jucat de Ombudsman în îmbunătăţirea activităţii administraţiei publice*, Revista de Drept Public nr. 3/2014, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2014.

TOFAN, D. A., *Puterea discreţionară şi excesul de putere al autorităţilor publice*, Editura All Beck, Bucureşti, 1999.

2) LEGISLAŢIE

Constituţia României revizuită

Legea nr. 184/2016 privind instituirea unui mecanism de prevenire a conflictului de interese în procedura de atribuire a contractelor de achiziţie publică, publicată în M. Of. nr. 831 din 20 octombrie 2016.

Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 publicată în M.Of. nr. 1154 din 7 decembrie 2004 cu ultima modificare prin Legea nr. 138/2014 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de

procedură civilă, precum şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative conexe, publicată în M.Of. nr. 753 din 16 octombrie 2014.

Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, republicată în M.Of. nr. 123 din 20 februarie 2007, cu ultima modificare prin Legea nr. 140/2017 pentru modificarea art. 128 din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a art. 55 din Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în M.Of. nr. 461 din 20 iunie 2017.

O.U.G. nr. 107/2017 pentru modificarea şi completarea unor acte normative cu impact în domeniul achiziţiilor publice, publicată în M.Of. nr. 1022 din 22 decembrie 2017.

O.G nr. 39/2015 privind cazierul fiscal, publicată în M.Of. nr. 655 din 31 august 2015, cu ultima modificare prin Legea nr. 1/2017 (...) privind eliminarea unor taxe şi tarife precum şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative, publicată în M.Of. nr. 15 din 6 ianuarie 2017).

H.G. nr. 1344/2007 privind Normele de organizare şi funcţionare a comisiilor de disciplină, publicată în M.Of. nr. 768 din 13 noiembrie 2007

3) PRACTICA INSTANŢELOR JUDECĂTOREŞTI

Decizii ale Curţii Constituţionale a României

4.) Alte surse

www.echr.coe.int

www.monitoruloficial.ro

Exemplul nr. 2

Doctrină

1. APOSTOLACHE, M.C., *Primarul în România şi Uniunea Europeană*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2012.

2. AUBY, J.M., *Droit administratif special*, 2-e Editura, Sirey, 1996.

3. CETERCHI. I. şi colab., *Teoria generală a statului şi dreptului*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1967.

4. COSTINIU FL., *Răspunderea statului pentru erori judiciare. Practică judiciară. Hotărâri C.E.D.O.*, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2011.

5. EISENMAN, Ch., *Cours de droit administratif*, tome II, LGDJ, Paris, 1983.

6. MITRACHE C., *Drept penal român. Partea generală*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2007.

7. POPESCU, R.M., *Jurisprudenţa CJUE cu privire la noţiunea de „administraţie publică" utilizată în art. 45 alin. (4) TFUE*, în proceedingul CKS ebook 2017.

8. RIVERO, J., WALINE, J., *Droit administraftif*, 18ème Editura, Dalloz, Paris, 2000.

9. TOFAN, D.A., *Drept administrativ*, vol. II, ediţia 4, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2017.

10. ŢICLEA, AL., *Reglementarea contravenţiilor*, ediţia a V-a, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2007.

Legislaţie

11. Directiva 2014/25/UE privind achiziţiile efectuate de entităţile care îşi desfăşoară activitatea în sectoarele apei, energiei, transporturilor şi serviciilor poştale.

12. Legea nr. 184/2016 privind instituirea unui mecanism de prevenire a conflictului de interese în procedura de atribuire a contractelor de achiziţie publică, publicată în M. Of. nr. 831 din 20 octombrie 2016.

13. Legea nr. 90/2001 privind organizarea şi funcţionarea Guvernului României şi a ministerelor, publicată în M.Of. nr. 164 din 2 aprilie 2001.

14. O.U.G. nr. 54/2006 privind regimul contractelor de concesiune de bunuri proprietate publică, publicată în M.Of. nr. 569 din 30 iunie 2006.

15. Hotărârea de Guvern nr. 33/2018 privind stabilirea contravenţiilor care intră sub incidenţa Legii prevenirii nr. 270/2017, precum şi a modelului planului de remediere, publicată în Monitorul Oficial nr. 107 din 05.02.2018.

Jurisprudenţă

16. ÎCCJ, s. civ. propr. int., dec. civ. nr. 5211 din 25 septembrie 2008, nepublicată

17. Decizia CCR nr. 1528/2009, publicată în M.Of. nr. 85 din 9 februarie 2010.

18.

Pagini internet

19. www.just.ro

20. www.cdep.ro

Exemplul 3[38]

Bibliografie

a.) Cursuri, tratate şi monografii;

I. Doctrină românească

1. **ALEXANDRU, Ioan,** *„Drept administrativ european”*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2008.

2. **BĂDESCU, Mihai,** *„Teoria răspunderii şi sancţiunii juridice”*, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2001.

[38] Prezentare selectivă celor 3 exemple de bibliografie - în extras din lucrarea: „Elena E. Ştefan, *Răspunderea juridică. Privire specială asupra răspunderii în dreptul administrativ*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2013, pp. 319-354”.

3. **BULAI, Costică**, *„Drept penal. Parte Generală”*, Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Drept, Bucureşti, 1987.

4. **CIOBANU, V.M.**, *„Tratat teoretic şi practic de procedură civilă”*, Editura Naţional, Bucureşti, vol I., 1997.

5. **DEACONU, Ştefan**, *„Răspunderea penală a membrilor Guvernului”*, în studii Juridice, *„Răspunderea în dreptul constituţional”*, E.S. Tănăsescu (coord),ş.a., Editura CH. Beck, Bucureşti, 2007.

6. **ELIESCU, Mihail**, *„Răspunderea civilă delictuală”*, Editura Academiei RSR., Bucureşti, 1972.

7. **IONESCU, Cristian**, *„Tratat de drept constituţional contemporan”*, ediţia 2, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2008.

8. **MURARU, Ioan**, *„Avocatul Poporului-instituţie de tip ombudsman”*, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2004.

9. TOFAN, Dana, Apostol, *„Principiile comune aplicabile administraţiei publice în ţări ale Uniunii Europene şi în România”*, în Liber Amicorum Ioan Muraru, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2006.

10. VERMEULEN, Jean, *„Curs de drept administrativ, anul II Licenţă*,” Editura Cultura Poporului, Bucureşti, 1939.

II. Doctrină străină

1. **AUBY, J.,M., AUBY, J.,B., JEAN-PIERRE, D., TAILLEFAIT, A**, *„Droit de la fonction publique. Etat. Collectivites locales. Hospitaux”*, 5e ed, Dalloz, Paris, 2005.

2. **BECARIA, Cezare**, *„Dei delitti e della pene”*, Livorno, 1764.

3. **DUPUIS, G., GUEDON, M.-Jose.**, *„Institutions administratives. Droit administratif”*, 2e edition, Paris, 1988.

4. **RIVERO, Jean, WALINE, Jean**, *„Droit administratif”*, 21e edition, Dalloz, Paris, 2006.

b.) Articole, studii de specialitate;

I. Doctrină românească

1. **ALBU, E.**, „Motivarea actelor administrative-garanţie a dreptului la o bună administraţie (administrare)”, Dreptul nr. 4/2010.

2. **DUVAC, Constantin**, „Conceptul de funcţionar public în lumina Noului Cod penal”, Revista Dreptul nr. 1/2011.

3. **RÎCIU, Iuliana**, „Examen teoretic al practicii judiciare cu privire la acţiunile introduse la instanţa de contencios administrativ de către autoritatea publică ce a emis actul administrativ nelegal”, RDP nr. 1/2008.

4. **ŞTEFAN, Elena, Emilia**, „Ombudsmanul European în lumina Constituţiei Europene”, Revista de Drept Public nr. 1/2006.

II. Doctrină străină

1. **LOMBARD, Martine**, *„Droit administratif”*, 3e edition, Dalloz, Paris 1999.

2. **WECKEL, P.**, *„L'evolution de la notion de faute personelle”*, Revue du droit public, no. 4/1990.

c. Legislație şi jurisprudență

1. Constituția Franței.

2. Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, publicată în M.Of. nr. 485/2010.

3. O.U.G. nr. 108/2003 pentru desființarea închisorii contravenționale, publicată în M.Of. nr. 747/2003.

4. Declarația Drepturilor Omului şi Cetățeanului din 1798.

5. Tribunalul Suprem, secția civilă, decizia nr. 175 din 22 ianuarie 1972 în Culegere de Decizii, 1972.

6. Curtea de Apel Timişoara Secția litigii de muncă şi asigurări sociale, „Buletinul Curților de Apel nr. 2/2009”, Editura C.H. Beck.

7. Decizia Curții Constituționale nr. 500 din 15 mai 2012, publicată în M.Of. nr. 492/18 iulie 2012

d. Alte surse

1. www.echr.coe.int
2. www.monitoruloficial.ro
3. www.ombudsman.europa.eu

3. Concluzii

- Cum se realizează notele de subsol:

Se foloseşte aplicația din WORD, prin următorii paşi: 1. References 2. Insert Footnote/ Insert Endnote

- Bibliografia are două componente: bibliografie generală şi bibliografie specială.
- Wikipedia nu poate fi considerată o sursă bibliografică.
- Bibliografia cuprinde: doctrină, legislație, jurisprudență.

4. Referințe bibliografice

1. Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultații privind lucrarea de diplomă în învățământul superior economic,* Editura Didactică şi Pedagogică, R.A., Bucureşti, 1996.
2. Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licență, o teză de doctorat, un articol științific în domeniul științelor socioumane*, ediția a IV-a revizuită şi adăugită, Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2007.
3. Septimiu Chelcea, *Manual de redactare în științele socioumane,* Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2011.
4. Ştefan Deaconu, *Metodologie juridică. Curs practic pentru studenți.* ediția a 3-a, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2013.
5. Umberto Eco, *Cum se face o teză de licență,* trad. George Popescu, Editura Polirom, Bucureşti, 2014.
6. N. Gherghel, *Cum să scriem un articol științific,* Editura Științifică, Bucureşti, 1996.
7. Mario Vargas Llosa, *Civilizația spectacolului,* traducere din spaniolă de Marin Mălaicu-Hondrari, Editura Humanitas, Bucureşti, 2017.
8. Ilie Rad, *Cum se scrie un text științific. Disciplinele umaniste*, Editura Polirom, Bucureşti, 2017.
9. Elena E. Ştefan, *Răspunderea juridică. Privire specială asupra răspunderii în dreptul administrativ*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2013.
10. Adrian-Relu Tănase, *Managementul neconstituțional şi discriminatoriu al dovedirii plagiatului în România*, în R.R.D.P.I. nr. 1/2017.
11. Constituția României.
12. Legea nr. 270/2017 din 22 decembrie 2017 a prevenirii, publicată în Monitorul Oficial nr. 1037 din 27.12.2017.
13. Hotărârea de Guvern nr. 33/2018 privind stabilirea contravențiilor care intră sub incidența Legii prevenirii nr. 270/2017, precum şi a modelului planului de remediere, publicată în Monitorul Oficial nr. 107 din 05.02.2018.

Capitolul VII. CITAREA

Obiectivele de învățare ale Capitolului VII
După parcurgerea Capitolului VII. „Citarea" veți reuși:

1. să știți ce este citarea;
2. să enumerați regulile de citare;
3. să cunoașteți de ce este necesar să citățm;
4. să învățați cum să inserați citările în text;
5. să știți să utilizați prescurtările și abrevierile în citare;
6. să identificați erorile în citare;
7. să explicați care este rolul ghilimelelor în citare;
8. să știți ce este un stil de citare.

1. Ce este citarea?

Este important să cunoaștem faptul că, orice tip de redactare a unei lucrări științifice presupune, ca, într-o măsură mai mică sau mai mare, să ne documentăm asupra subiectului adică, în urma acestei activități vom ajunge să ne inspirăm de undeva, de recomandat din doctrină, din legislație sau din jurisprudență și numai excepțional din resurse informatice, din fondul comun expus pe internet. Pentru aceasta, este bine să știm că, fiecare idee care nu este a noastră ci au expus-o și alții înainte, dacă dorim să se regăsească în textul nostru, se va face acest lucru numai cu menționarea corectă a autorului/sursei ideii respective. Prin urmare, pentru această operațiune este necesar pe de o parte, sa fim cinstiți și să recunoaștem atunci când o idee nu ne aparține și, pe de altă parte, să cunoaștem stilurile de citare care se utilizează în redactarea unei lucrări cu caracter științific.

„Exactitatea trimiterilor este o carte de vizită a autorului, punând în lumină atât corectitudinea sa cât și acuratețea muncii de redactare depuse[1]", se afirmă în doctrina de specialitate. Este unanim apreciat de toată lumea că, în prezent, stadiul cunoașterii este atât de avansat în toate domeniile, astfel încât este aproape imposibil să inventezi ceva nou. Pot fi și excepții, atunci când, spre

[1] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultații privind lucrarea de diplomă în învățământul superior economic, op.cit.*, p. 13.

exemplu, Parlamentul elaborează o lege[2], cu caracter de noutate, nu vei găsi material bibliografic ci vei scrie, poate, un comentariu asupra acelei legi, folosindu-te numai de ideile tale.

De aceea, atunci când avem o temă de cercetare științifică sau un exercițiu de documentare pentru un subiect anume, la un moment dat ne vom întâlni cu următoarele situații, menționate exemplificativ și nu limitativ în cele ce urmează:

- ideea noastră au mai avut-o și alții. Putem constata, așa cum s-a întâmplat și celei care scrie aceste rânduri, cu ocazia documentării unui subiect, să identificăm într-o lucrare de la 1800 o idee pe care a avut-o și un alt autor și despre care, până la acel moment, nu se știa de existența acesteia sau că aparține acelui autor deoarece nu fost citată corespunzător.

- ca să demonstrăm un obiectiv pe care ni l-am fixat cu privire la tema cercetării nu este suficient să scriem doar ideile noastre ci, să **realizăm o documentare serioasă care include: stadiul legislației, poziția doctrinei și cercetarea jurisprudenței**. Prin urmare, vom descoperi spre exemplu cu privire la doctrină, cel puțin trei direcții: autori care au aceiași părere ca și noi, autori care au privire critică asupra subiectului ori nu există nimic scris asupra subiectului[3].

- în doctrina națională nu este analizat subiectul nostru dar există doctrină străină și se pune problema traducerii din textul original din limba străină. Spre exemplu, putem greși traducând greșit și confundând doi termeni: „a comoda" din limba română cu „*to accomodate*" din limba engleză care semnifică: „*a asigura cazarea cuiva*". Așa cum se va dezvolta în capitolul referitoare la plagiat, în cazul traducerilor este bine să fim foarte atenți deoarece, dacă nu cunoaștem și respectăm regulile de citare, putem fi acuzați că am comis un plagiat. Un tip de plagiat care va fi analizat la acel capitol este și plagiatul care provine din traducere.

- aceeași situație care pune **problema traducerii unui conținut**, când nu există în dreptul național o prevedere similară sau parțial similară, se poate întâlni și în cazul legislației străine - așa numitele cazuri particulare. *Spre exemplu,* în Franța a fost adoptată în anul 2017 Legea organică nr. 2017-1338 din 15 septembrie 2017 pentru încredere în viața politică[4].

---

[2] Legea prevenirii nr. 270/2017 (*s.n.* în domeniul contravențiilor), care a intrat în vigoare la data de 17 ianuarie 2018, publicată în M.Of. nr. 1.037 din 28 decembrie 2017.

[3] Spre exemplu, Tudor Oniga, în studiul *Separația puterilor în stat și regimul politic*, în Revista de Drept Public Supliment 2014, p. 139, nota de subsol nr. 5 arată: „a se vedea: I. Deleanu, *Instituții și proceduri constituționale*, Editura Servo-Sat, Arad, 2003, p. 49 și urm. Pentru un punct de vedere contrar, E. Boc, C.C. Curt, *Instituții politice și proceduri constituționale în România*, Editura Accent, Cluj-Napoca, 2004, p. 43-48."

[4] Informație publică și disponibilă online la adresa de internet: https://www.legifrance.gouv.fr/eli/loi/2017/9/15/JUSC1715752L/jo/texte, accesat la data de 01.11.2017.

Prin urmare, **ce este citarea?**

> Conform Dicţionarului explicativ al limbii române, **citarea** are mai multe sensuri din care menţionăm:
> 1. „reproducerea unui pasaj dintr-o scriere";
> 2. „a reproduce întocmai ceea ce a spus sau scris cineva";
> 3. „acţiunea de a cita şi rezultatul ei" etc.[5]

Ce este citatul şi ce înseamnă a cita?

Citatul este definit în Dicţionarul explicativ al limbii române, ca fiind „un fragment dintr-o lucrare scrisă, reprodus întocmai, şi de obicei, cu indicarea exactă a izvorului, în scopul de a întări şi a ilustra o idee sau o argumentare"[6].

A cita, conform Dicţionarului explicativ al limbii române, semnifică, printre altele: „a reproduce întocmai, oral sau în scris (cu indicarea sursei), ceea ce a spus sau scris cineva"[7].

Recent s-a afirmat într-un studiu de specialitate, „Citarea presupune dreptul de a reproduce o idee, o operă, adusă la cunoştinţa publicului, dar fără a avea consimţământul autorului[8]". De asemenea, Eco afirmă în lucrarea sa: „citatele sunt de două tipuri: a) se citează un text asupra căruia ne oprim din punct de vedere interpretativ; b) se citează un text în susţinerea propriei interpretări[9]". Pe de altă parte, aşa cum subliniază Rad, „Citatul este utilizat deopotrivă în textul literar ca şi în cel ştiinţific, fiindcă în niciunul dintre cele două domenii de manifestare a spiritului uman nu poate exista originalitate absolută[10]".

Aşadar, este important, atunci când avem de redactat o lucrare, să avem tot timpul grijă să respectăm trei reguli:

- ce spunem,
- cum spunem şi
- de unde ne inspirăm,

pentru că ceea ce scriem este povestea noastră dar în acelaşi timp este şi un rezumat al părerilor altora.

Doctrina a observat, de asemenea: „Cât priveşte modul în care trebuie realizată citarea, prima obligaţie este să fie făcută corect, cu fidelitate, atât în sensul reproducerii exacte a textului, cât şi în sensul indicării precise a sursei lui,

---

[5] Informaţie publică şi disponibilă online la adresa de internet: https://dexonline.ro/definitie/citare, accesat la data de 01.02.2018.
[6] Informaţie publică şi disponibilă online la adresa de internet: https://dexonline.ro/definitie/citatul, accesat la data de 02.02.2018.
[7] Informaţie publică şi disponibilă online la adresa de internet: https://dexonline.ro/definitie/%20a%20cita, accesat la data de 01.02.2018.
[8] Daniela Negrilă, *Protecţia ideilor prin drept de autor*, *op.cit.*, p. 32.
[9] U. Eco, *op.cit.*, p. 221.
[10] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific*, *op.cit.*, pp. 112-113.

printr-o referinţă bibliografică. Aceasta trebuie să dea răspuns la întrebările **cine, când, ce, unde** a scris ceea ce se consideră interesant, în materia tratată[11]".

Reţinem!
A cita nu este acelaşi lucru cu a citi.

2. Reguli de citare

Cea mai întâlnită dilemă pentru oricine are de întocmit o lucrare şi se pune problema unei citări în lucrarea respectivă este să se cunoască răspunsul la întrebarea: **cât de lung să fie textul pe care dorim să-l cităm**. Autorul unei lucrări cu caracter ştiinţific se poate întâlni de cele mai multe ori cu situaţia de a dori să insereze în textul său citate mai lungi de câteva rânduri ori citate mai scurte de o frază etc. şi nu ştie cum să procedeze pentru a realiza acest lucru. În opinia lui Rad, „Spre deosebire de alte domenii ale creaţiei, textul ştiinţific cere cele mai multe exigenţe privind utilizarea citatului[12]"

Aşa cum s-a remarcat recent în doctrină, „Acest drept (*s.n* citarea) se poate exercita numai cu privire la o creaţie care a fost deja făcută publică, pentru că citarea unei opere nepublicate înseamnă încălcarea dreptului moral al autorului de a decide când, unde şi în ce mod va fi făcută publică lucrarea sa. În al doilea rând, citarea nu poate fi decât limitată, redusă strict la ceea ce este util realizării noii creaţii ştiinţifice. În fine, ca orice drept, dreptul de citare trebuie exercitat în limitele bunei credinţe (...)[13]". Dintr-o altă perspectivă, în literatura de specialitate s-a afirmat că, „Autorul lucrărilor (...) trebuie să ţină seama că utilizarea trimiterilor şi citatelor exprimă legătura directă şi intimă a lucrării (...) cu materialele bibliografice, iar utilizarea cu moderaţie a acestor forme de expresie dă lucrării o notă personală, fiind considerată a prezenta *un nivel superior de documentare*"[14].

Cele 10 reguli de citare

În opinia lui Eco, sunt un număr de *10 reguli de citare* pe care trebuie să le cunoaştem şi respectăm atunci când redactăm o lucrare cu caracter ştiinţific:

„1. fragmentele obiect de analiză interpretativă să aibă o mărime rezonabilă;

2. textele din literatura critică sunt citate numai când autoritatea lor se coroborează cu ori confirmă afirmaţia noastră;

---

[11] Mihaela Şt. Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat, op.cit.*, pp. 130-131.
[12] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific, op.cit.*, p. 114.
[13] Daniela Negrilă, *Protecţia ideilor prin drept de autor, op.cit.*, p. 32.
[14] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 13.

3. citatul presupune să se împărtăşească ideea autorului citat, exceptând cazul când fragmentul este precedat şi urmat de expresii critice;

4. din orice citat trebuie să reiasă autorul şi sursa tipărită ori sub formă de manuscris;

5. dacă este posibil, citarea surselor primare se face referindu-ne la ediţia critică sau ediţia cea mai acreditată (...);

6. atunci când se studiază un autor străin, citatele trebuie să fie în limba originală;

7. trimiterea la autor şi la operă trebuie să fie *clară;*

8. atunci când un citat nu depăşeşte două-trei rânduri, se poate introduce în cadrul unui paragraf, între ghilimele, aşa cum procedez eu (*s.n.* Eco) citând din Campbell şi Ballou, care afirmă că, „citatele ce nu depăşesc trei rânduri se pun între ghilimele şi se introduc în text”[15]. Atunci când însă citatul este mai lung, e bine să fie retras cu un spaţiu înăuntrul paginii (...). În acest caz nu sunt necesare ghilimelele, întrucât trebuie să fie limpede că toate fragmentele retrase cu un spaţiu sunt citate (...);

9. citatele trebuie să fie fidele;

10. a cita este ca şi cum ai depune mărturie într-un proces. Trebuie să fiţi întotdeauna în măsură să reperaţi martorii şi să demonstraţi că sunt credibili. De aceea, referinţa trebuie să fie *exactă* şi punctuală (nu se citează un autor fără a spune din ce carte şi ce pagină) şi să poată fi verificată de oricine[16].”

„Este interzisă prelucrarea ideilor şi tezelor în formulările în care se găsesc în documente, cărţi sau articole. Reproducerea directă şi intercalarea între textele redactate de noi sunt considerate ca un act de rea credinţă sau chiar furt intelectual, în lumina reglementărilor dreptului de autor, recent pusă în aplicare la noi”[17], afirmă alţi autori.

Într-o altă lucrare de specialitate, se menţionează: „*obligaţia fidelităţii faţă de text*[18]”. Chelcea afirmă, de asemenea, că: „Înainte de orice, să nu pocim citatele: nu avem dreptul să schimbăm niciun cuvânt din textul pe care îl preluăm şi nici să modificăm timpul verbelor sau declinarea substantivelor şi pronumelor pentru a adapta citatul topicii noastre[19]”. În acelaşi sens este şi opinia lui Rădulescu care arată: „Revenind la obligaţia utilizatorului de a prelua exact textul citatului, trebuie subliniată interdicţia de a se opera modificări ale acestuia, interdicţie valabilă chiar şi atunci când există în el erori de fond sau de

---

[15] W.G. Campbell şi S.V. Ballou, *Form and Style,* Boston, Houghton Miffin, 1974, p. 40.

[16] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă*, *op.cit.*, pp. 221-232.

[17] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 12.

[18] M. Rădulescu, *op.cit.*, p. 134.

[19] Septimiu Chelcea, *Manual de redactare în ştiinţele socioumane*, Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2011, p. 90.

formă, se arată cu aceeaşi ocazie. Dacă în acest ultim caz nu se renunţă la folosirea citatului, utilizatorul are doar posibilitatea de a semnala prezenţa erorii prin înscrierea între paranteze a menţiunii (*sic*), termen latinesc însemnând că „aşa este în textul original"[20].

Din alt punct de vedere, s-a subliniat, „Pentru ca citarea să fie conformă, este necesar ca ea să nu denatureze spiritul operei sau ideii originale, iar scopul citării să fie unul de informare, de studiu, chiar polemic, în raport de creaţia citată, finalitatea citării constând în stabilitatea contribuţiei personale cu privire la tema pusă în discuţie. În plus, este necesar ca pasajele citate să nu fie disproporţionate ca întindere în raport de opera nou realizată[21]". De asemenea, Chelcea propune ca, „Citatele foarte extinse care se apropie de limita maximă de o pagină, lasă impresia că autorul nu a stăruit asupra textului, că nu a reuşit sau nu şi-a propus să desprindă ideea din cuvinte[22]".

În opinia lui Gherghel: „se pot elimina părţi din citate numai dacă partea rămasă nu denaturează textul original. Atestarea omisiunii se realizează prin puncte de suspensie: trei puncte (când este vorba de un text în interiorul unui alineat) sau un rând de puncte (când este vorba de unul sau mai multe alineat). Punctele de suspensie nu se folosesc când se citează integral propoziţii, grupuri nominale, unităţi sintactice de orice fel (...)"[23]. Pe de altă parte, Chelcea subliniază că: „În legătură cu lungimea unui citat, Mircea Eliade spunea: Un citat preţuieşte (în conştiinţa cititorului) în măsura în care este scurt, dens, strălucitor. O pagină întreagă citată anulează această imagine"[24].

Prin urmare, nu avem voie să operăm nicio modificare, indiferent de natura acesteia în textul original al autorului pe care dorim să-l citãm. Considerăm că această interdicţie se referă atât la topica frazei cât şi la regulile de punctuaţie.

În opinia lui Gherghel: „când se citează mai multe lucrări pentru susţinerea unei anumite idei, teze, afirmaţii etc., este indicat ca ordinea citării lucrărilor să nu fie cea din lista bibliografică finală (când aceasta se întocmeşte), ci în ordinea valorii lucrărilor, a anului apariţiei, a volumului de date furnizate în legătură cu

---

[20] Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat, op.cit.*, p. 134.
[21] Daniela Negrilă, *Protecţia ideilor prin drept de autor, op.cit.*, p. 33.
[22] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane, op.cit.*, p. 86.
[23] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific, op.cit.*, p. 162.
[24] Mircea Eliade, *Scrisoare către Principesa Ileana a României*, Aldine, 1998, 2002, p. 4, *apud* Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane, op.cit.*, p. 86.

subiectul respectiv, a prestigiului autorilor etc."[25] iar Chelcea propune ca: „În lucrările de licență și în tezele de doctorat, citatele care depășesc 28 de rânduri, este bine să fie prezentate în „casetă" (engl. *box*). Casetele vor fi reunite într-un adaos la lucrare, numit „apendice" (lat. appendix)"[26].

Cum apar citările în lucrare

1. La nota de subsol: pe fiecare pagină.
2. La finalul textului: endnote.
3. În text. (Se numeşte sistemul Autor Data)
4. Bibliografie: la finalul lucrării ori, la final de fiecare capitol din lucrare dacă vorbim de un curs, o monografie, tratat etc. care sunt mai dezvoltate ca întindere a informației prezentate, depășind 100 de pagini minim.

Cum inserăm citările:

Se foloseşte aplicația din WORD, prin următorii paşi:
1. References
2. Insert Footnote/ Insert Endnote

De câte ori citățm:

1. Prima citare.
2. A doua citare (sunt reguli diferite în funcție de mai mulți parametri: mai mulți autori, acelaşi autor dar altă carte, nota de subsol următoare-consecutivă).
3. A treia citare şi următoarele (sunt reguli diferite în funcție de mai mulți parametri: mai mulți autori, acelaşi autor dar altă carte, pentru trei citări la rând etc.)
4. Bibliografia (alte reguli).

În literatura de specialitate s-a apreciat că, „Folosirea citatelor devine absolut necesară în cazul în care se confruntă păreri diferite ale diverşilor autori şi unde opiniile lor cele mai reprezentative trebuie să fie redate corect şi cu semnificația lor originală[27]".

S-a constatat din practica personală faptul că, utilizarea citării pe fiecare pagină, meniul *Insert Footnote* este mai uşor de manageriat, din multe puncte de vedere:

- Se poate ține evidența ideilor preluate de la alții pe care trebuie să le identifici;

---

[25] N. Gherghel, *Cum să scriem un articol ştiinţific, op.cit.*, p. 167.
[26] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licență, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane, op.cit.*, p. 86.
[27] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultații privind lucrarea de diplomă în învățământul superior economic, op.cit.*, p. 12.

- Se câştigă timp şi eviţi oboseala datorate concentrării asupra a ceea ce scrii, pentru că una este să ai în faţa ochilor textul şi citările, în acelaşi timp ce îl scrii direct adică în pagina curentă şi alta să faci o pauză, mergând la finalul textului să inserezi detaliile despre lucrarea citată şi apoi să revii în textul tău. (Depinde de fiecare persoană cât timp îi ia redactarea unei note de subsol);
- Se observă succesiunea ideilor astfel încât ai controlul asupra dimensiunii lungimii frazelor preluate de la alţii şi să nu încalci regulile de citare;
- Există posibilitatea să construieşti textul, îmbinând sursele de documentare studiate: doctrină, legislaţie, jurisprudenţă care, citate fiind la notele de subsol, conturează o imagine cât mai completă a ceea ce vrei să demonstrezi;
- Se compară cât procent din informaţie este creaţia ta şi cât este preluat de la alţii, pentru că de acum ştii că o lucrare trebuie să fie originală, adică să poarte amprenta personală;
- Se redactează corect citarea, dacă te referi de mai multe ori la acelaşi autor sau la aceeaşi carte etc. Vom vedea că, în această situaţie se impune cunoaşterea semnificaţiei a doi/trei termeni: *ibidem*, *idem, op.cit.,* care se vor dezvolta, într-o altă secţiune.
- Etc.

3. Prescurtările sau abrevierile în notele de citare

De regulă, în orice lucrare cu caracter ştiinţific există prescurtări sau abrevieri iar justificare existenţei acestora reiese din evitarea repetiţiilor sau a supraîncărcării textului cu reluări de informaţii. Marea lor majoritate provin din limba latină şi este necesar să se cunoască regimul de utilizare în text. Cele mai cunoscute prescurtări sau abrevieri utilizate în citare, în cuprinsul oricărei lucrări cu caracter ştiinţific, sunt următoarele:

- Infra

- *Infra* (*„mai jos”*)[28] semnifică, potrivit Dicţionarului explicativ al limbii române: „dedesubt, mai jos, mai departe[29]” şi se scrie cu *italice*.

„Infra se utilizează când ne referim la o informaţie aflată la una din paginile care urmează celei unde s-a făcut referirea (de exemplu, „v. *infra* p.65”)[30]”, afirmă Rad.

- Supra

- *Supra* (“mai sus”) semnifică, potrivit Dicţionarului explicativ al limbii române: „deasupra, mai sus, înainte”[31] şi se scrie cu *italice*.

---

[28] I. Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific, op.cit.*, p. 104.
[29] Informaţie publică şi disponibilă online la adresa de internet: https://dexonline.ro/definitie/infra, accesat la data de 18.03.2018.
[30] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific, op.cit.*, p. 104.

„*Supra* se utilizează atunci când ne referim la unele afirmaţii din propria lucrare, înregistrate la una din paginile anterioare celei unde se face trimiterea (de exemplu v. *supra,* p. 5)[32]", menţionează Rad. Spre exemplu, aşa cum aminteam anterior, ideile altora, dacă ne-am inspirat din acestea şi ele fac parte din lucrarea noastră, trebuie menţionate corect, cu indicarea sursei acestora.

- Op.cit.

- Expresia „***op.cit.***" provine din limba latină şi semnifică „**opera citată**" („opus citatum"). Prin urmare, este vorba de o altă referinţă la o citare preexistentă (citare iniţială şi citări ulterioare dar nu consecutive).

Expresia „***op.cit.***" provine din limba latină şi semnifică „**opera citată**" („opus citatum"). Prin urmare, este vorba de o altă referinţă la o citare preexistentă (citare iniţială şi citări ulterioare dar nu consecutive).

Atenţie! Niciodată, prima notă de subsol nu se redă prin *op.cit.*

Dacă într-o lucrare, la prima notă de subsol este menţionat, op.cit., este primul indiciu că lucrarea este plagiată!

Aşadar, la prima referire la o sursă, în citare, la nota de subsol se trec datele complete ale acesteia: „*Prenume, nume autor, titlul lucrării, editura, locul, anul, pagina"* şi ulterior, la următoarele note de subsol, altele decât cele consecutive, referirea la aceeaşi sursă se realizează trecând: „Prenumele (sau iniţiala prenumelui) şi numele autorului, *titlul lucrării* sau *op.cit.*, pagina/paginile".

Există situaţii în care, este posibil, ca sursa noastră să fie la ediţii ulterioare sau retipăriri în alţi ani decât prima ediţie, astfel, că este recomandat să scriem: „Numele şi prenumele autorului, *titlul cărţii* sau *op.cit.*, anul, pagina/paginile."

Exemplu:

[1] N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, ediţia 5, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2014, p. 7.

[2] D. Apostol Tofan, *Drept administrativ*, volumul II, ediţia 4, Bucureşti, Editura C.H. Beck, 2017, p. 371.

[3] N. Popa, *op.cit.*, p. 25.

---

[31] Informaţie publică şi disponibilă online la adresa de internet: https://dexonline.ro/definitie/supra, accesat la data de 18.03.2018.

[32] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific, op.cit.*, p. 105.

Ce greşeli fac marea majoritate a studenţilor când redactează un text şi nu respectă regula „op.cit.”?

➢ Scriem citate din mai multe surse, nu terminăm în acelaşi timp cu scrierea notelor bibliografice tot textul, uităm să scriem complet sursa, mai scriem o frază două apoi facem o pauză, de o zi, o săptămână. Când revenim asupra textului, poate avem o altă abordare şi mutăm frazele în text, de o aşa manieră încât nu se mai înţelege la ce autor ne referim, la citările ulterioare din mai mulţi autori.

Spre exemplu, dacă mutăm frazele, cu note de subsol cu tot, care au trecute la notele de subsol: „*Ibidem*, *op.cit.,* p. „„ putem comite erori în sensul că, ideile care apar ca fiind ale unui autor să aparţină în realitate altui autor, fiind mutate de noi, fără să ţinem cont de contextul acelei fraze citate.

Cum ar fi: fraza citată (menţionată la nota de subsol nr. 15 de la pagina 5) aparţinea lui *Ibidem, op.cit.,* p. 13 şi era un comentariu asupra crypromonedelor, a fost mutată în text la pagina 1, (fiind a doua notă de subsol din lucrare, în situaţia în care prima notă de subsol era alocată Constituţiei României revizuite), imediat după redarea unui articol din Constituţia României, respectiv art. 9. *Sindicatele, patronatele şi asociaţiile profesionale*. Prin urmare, cine va citi acel text va crede că autorul Constituţiei României comentează şi despre cryptomonede etc.

Astfel, **AŞA NU** deoarece **în mod greşit în citare**, după reaşezarea citatelor, amestecate, **apare**:

[1] Constituţia României revizuită.

[2] *Ibidem, op.cit.,* p. 13.

➢ În prima notă de subsol poate apărea, spre exemplu: Ştefan Deaconu, *op.cit.,* 2013, p. 21 **deşi nu e voie ca prima notă de subsol să se refere la o sursă incompletă** deoarece regula este ca prima notă de subsol să aibă detaliate toate elementele sursei citate şi începând cu următoarele, se vor opera prescurtările, de la caz la caz, potrivit regulilor de citare utilizate. Mai mult decât atât, pentru un cunoscător, o lucrare care are o asemenea notă de subsol la prima pagină, fără să existe minim încă o referire la această sursă în tot cuprinsul textului poate duce la o concluzie care nu face cinste autorului: proveniența acelei note de subsol e discutabilă, în absența uneia anterioare care descrie corect sursa şi apoi apare *op. cit*. în text.

AŞA NU!

➢ [1] Ştefan Deaconu, *op.cit.,* 2013, p. 21.

➢ [2] Potrivit Constituţiei României revizuite.

AŞA DA!

➢ [1] Ştefan Deaconu, *Metodologie juridică. Curs practic pentru studenţi,* ediţia a 3-a, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2013, p. 5.

➢ [2] Potrivit Constituţiei României revizuite.

➢ [3] Ştefan Deaconu, *op.cit.,* 2013, p. 21.

Concluzia ar fi, în cazul în care avem o lucrare care se întinde pe mai multe pagini, de la un simplu referat de 15 pagini la o carte, să scriem complet în primă fază toate detaliile surselor, urmând ulterior să le defrişăm şi să le prescurtăm abia atunci când finalizăm textul deoarece, există posibilitatea să greşim şi să nu mai putem repara.

- Idem

- Adverbul „*idem*" provine din limba latină şi semnifică „**acelaşi autor**". Se scrie cu litere *italice*.

- Folosim „*idem*" atunci când ne inspirăm din două surse ale aceluiaşi autor (**acelaşi autor dar carte diferită**).

Altfel spus, „*idem*" se poate folosi numai atunci când citãm acelaşi autor de mai multe ori iar „notele urmează imediat una după alta"[33], afirmă Rad, fiind vorba aşadar de note de subsol consecutive.

Exemplul nr. 1:

[1] I. Funeriu, *Al. Macedonski. Hermeneutica editării*, Editura Amarcord, Timişoara, 1995, p. 89.

[2] *Idem*, *Principii şi norme de tehnoredactare computerizată*, Editura Amarcord, Timişoara, 1995.

Exemplul nr. 2

[1] Verginia Vedinaş, *Valori deontologice în viaţa publică,* Revista de Drept Public nr. 2/2005, p. 78.

[2] *Idem, Drept administrativ,* ediţia a IV-a revăzută şi actualizată, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2009, p. 487.

[3] Radu Carp, *Limitele Constituţiei. Noi evoluţii normative şi mecanisme politice privind locul Guvernului în cadrul autorităţilor publice*, Revista de Drept Public nr. 3/2004, p. 25.

- Ibidem

Pronumele „*ibidem*" provine din limba latină şi semnifică „**aceeaşi operă**" sau „**în acelaşi loc**". Se scrie cu litere *italice*.

[33] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific, op.cit.*, p. 103.

„*Ibidem* se scrie cu *italice* nu numai fiindcă este un cuvânt străin, ci şi pentru că aici se include şi titlul cărţii[34]", recomandă Rad. Într-o altă lucrare de specialitate s-a apreciat că, „Se poate folosi numai atunci când citãm în lucrarea noastră acelaşi material bibliografic de mai multe ori. Dacă însă pagina, şi numai pagina, se schimbă, atunci după *ibidem* şi virgulă se scrie numărul *noii pagini*[35]".

Exemplul nr. 1[36]:

„[1] Gr. Geamănu, *Dreptul internaţional contemporan*, E.D.P. Bucureşti, 975, p. 329-331.

[2] *Ibidem*, p. 331-335.

Exemplul nr. 2[37]:

[1] A se vedea, în acest sens, *Curtea Constituţională, Decizia nr. 217/2003* (M.Of. nr. 425 din 17 iunie 2003).

[2] *Ibidem*

[3] *Ibidem*

Exemplul nr. 3:

[1] Verginia Vedinaş, *Drept administrativ,* ediţia a IV-a revăzută şi actualizată, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2009, p. 487.

[2] *Ibidem*, p.489.

[3] *Ibidem*

- s.n.

Prescurtarea „**s.n.**" semnifică „**sublinierea noastră**"

Se scrie cu litere *italic*e, de regulă între paranteze şi se referă ceva ce subliniem ori adăugăm în text, doar din voinţa noastră.

Exemplu:

„Legea nr. 554/2004 *(s.n.* a contenciosului administrativ*)* prevede două grade de jurisdicţie pentru litigiile de contencios administrativ: fond şi recurs."

- Apud

- *„Apud"* semnifică: **„citat după".** Se scrie cu litere *italice*.
- *„Apud"* se foloseşte atunci când la nota noastră de subsol apar doi autori, din care unul s-a inspirat din opera celuilalt.

---

[34] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific, op.cit.*, p. 104.

[35] Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat. op.cit.*, p. 133

[36] Exemplul este oferit de D.C. Dănişor, I. Dogaru, Gh. Dănişor, *Teoria generală a dreptului*, ediţia 2, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2008, p. 330.

[37] Exemplul este oferit de D.C. Dănişor, I. Dogaru, Gh. Dănişor, *Teoria generală a dreptului*, ediţia 2, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2008, pp. 362-363.

În literatura de specialitate citările cu *apud* sunt numite şi citate „de ordinul doi sau de mâna a doua (...) la care trebuie să se recurgă rar”[38].

Ce presupune citarea cu *apud* este faptul că, în cazul în care vrem să citǎm un autor care ne place dar nu avem sursa directă (autor 2) şi dorim să o scriem în textul nostru dar aceasta este găsită citată de un alt autor (autor 1), atunci se va identifica complet sursa neconsultată direct de noi, urmată de una din menţiunile *citat de* sau *apud*, urmată de descrierea completă lucrării în care s-a găsit citatul.

Greşeli derivate din necunoaşterea sau încălcarea regulii apud:

- în toate lucrările de specialitate se subliniază riscul la care sunt supuşi autorii care apelează la „*Apud”*, sens în care sursele menţionate sunt denumite „*surse de mâna a doua*” deoarece s-a constatat tendinţa şi tentaţia autorilor (eu sunt autorul nr. 3) unei lucrări cu caracter ştiinţific de a trişa, în sensul de a reda drept consultate sursele (menţionate de autorul 2 consultat de autorul 3) deşi, în realitate, ele provin la rându-le de alt autor original/primar (autorul 1).

- Pe scurt, eu citez pe Z care era citat la rându-i de T dar dintr-un atare motiv, scriu în lucrare că eu l-am consultat direct pe Z, ceea ce nu este adevărat. Deci, corect este, când apar tentaţii de genul acesta, în lucrări, să se utilizeze regulile de redactare: *apud, citat de* etc.

Într-o altă lucrare de specialitate se menţionează cum trebuie procedat în această situaţie:” în cazul în care o idee interesantă este găsită citată de un alt autor, în faţa utilizatorului se deschid două posibilităţi:

- Sau el poate găsi sursa citată şi, verificând în ea textul, îl poate cita şi el,

- Sau sursa citatului nu poate fi consultată de el şi atunci va recurge la aşa numita citare de ordinul doi la de mâna a doua, care constă în indicarea referinţei sursei neconsultate, urmată de una din menţiunile *in,* sau *citat de* sau de termenul latinesc *apud* (care înseamnă „după”), urmată de referinţa bibliografică a lucrării în care a fost găsit citatul”[39].

Regula în cazul utilizării „*apud”* este*:*

„Prenumele, Numele autorului nr. 2 (la care s-a făcut referire), titlul lucrării, editura, locul, anul, pagina, *apud,* Prenumele, Numele autorului 1 (pe care îl citim noi şi care îl menţionează pe autorul 2), titlul lucrării, editura, locul, anul, pagina.”

[38] Mihaela Şt. Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat, op.cit.*, p. 133.

[39] Mihaela Şt. Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat, op.cit.*, p. 133.

Şi Chelcea afirmă acelaşi lucru despre acest subiect, astfel: „Uneori, dintr-un motiv sau altul, nu avem acces la o lucrare de referinţă. O găsim citată sau descoperim un citat din ea într-o altă lucrare a altui autor. Riguros şi moral în acelaşi timp este să recunoaştem că folosim o informaţie de mâna a doua, menţionând după numele autorului citat de după sau apud şi notând din ce lucrare am preluat citatul. În lista bibliografică vom trece însă ambele lucrări”[40].

Altfel spus, dacă noi citim cartea scrisă de autorul Antonie Iorgovan şi găsim o referire la autorul Tudor Drăganu care ar fi spus „text text text text”, scriem:

„T. Drăganu, *Drept constituţional şi instituţii politice. Tratat elementar*, vol. II, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 1998, p. 234 *apud* A. Iorgovan, *Tratat de drept administrativ*, vol. I, Editura All Beck, Bucureşti, 2001, p.289”.

Alt exemplu:

„A se vedea Cazul *Abbott Laboratoires c Gardner* (1967), în *P.L. Strauss, T. Rakoffb, R.A, Schotland, C.R. Farina*, Administrative Law-cases and comments, 9th, Editura Teh Fondation Press, Inc. Westbury, New York, 1995, p. 1185 *citat de* D.C. Dragoş, *Procedura contenciosului administrativ*, Editura All Beck, Bucureşti, 2002, p. 432-433[41].”

- passim

passim semnifică „**ici-colo**”

Acesta „este o prescurtare folosită atunci când se face trimiterea la o idee sau la o interpretare ale cărei elemente sunt risipite pe un număr mare de pagini”[42].

- şi urm.

şi urm. semnifică **„şi următoarele”.**

Pe de altă parte, într-o altă lucrare de specialitate se afirmă: „când elementele unei idei sunt risipite sau reluate pe mai multe pagini şi ar pierde în substanţă dacă ar fi parafrazate în termenii utilizatorului, la aceste elemente se face trimitere prin menţionarea sursei şi a paginii la care apare ideea urmate de

---

[40] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, *op.cit.*, p. 89.

[41] Această notă de subsol aparţine lui Alin A. Trăilescu, *„Fapta ilicită-condiţie a răspunderii administrative patrimoniale reglementate de Legea nr. 554/2004”*, în Revista de Drept Public nr. 4/2011, p. 71, nota subsol nr. 43.

[42] Barboricâ Elena, Onu Liviu, Teodorescu Mirela, *Introducere în filologia română.Orientări în tehnica cercetării ştiinţifice a limbii române*, ediţia doua, revăzută şi adăugită, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1978, p 601, *apud* Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific. Disciplinele umaniste, op.cit.*, p. 105

indicativul *şi următoarele* (*abrev. şi urm.*) fie prin menţionarea sursei şi a unui grup de pagini, sau a unui capitol, urmate de termenul latinesc *passim*, care înseamnă „ici-colo", în diverse locuri"[43].

În aceeaşi ordine de idei arată şi Chelcea:

„- Se întâmplă uneori ca ideile la care vrem să facem referiri sunt plasate în diverse locuri într-o lucrare: folosim atunci indicaţia bibliografică pass = passim.

- Alteori, ideea apare la o anumită pagină iar dezvoltarea ei se face pe mai multe pagini. Indicăm acest lucru prin menţionarea paginii şi a abrevierii urm. = următoarele"[44].

- et alii

et alii (în abreviere **et. al)**[45] semnifică **„şi alţii"**[46]**.**

În această situaţie ne aflăm atunci când o lucrare are trei sau mai mulţi autori şi atunci când inserăm un citat, procedăm astfel: la citările ulterioare se trece doar Numele *primului autor şi iniţiala Prenumelui,* urmat de expresia *et all.* Este posibil să întâlnim şi varianta: Numele şi Prenumele *primului autor,* urmat de expresia *et all.* Este vorba practic de aceeaşi situaţie în care se utilizează *et all,* cu deosebirea scrierii ori a iniţialei prenumelui ori a prenumelui întreg al autorului.

Exemplul nr. 1

[1] D.C., Dănişor, I., Dogaru, Gh., Dănişor, *Teoria generală a dreptului*, ediţia 2, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2008, p. 21.

[2] Dănişor, D.C., *et. all, op.cit.*, p. 55.

[3] *Ibidem.*

Exemplul nr. 2 în care *et all* înlocuieşte numele a trei coautori: Ioan Neacşu, Ion Negreţ-Dobrinor, I., Ion-Ovidiu Pănişoară[47]:

Cerghit Ioan et all (2001). *Prelegeri pedagogice*, Iaşi, Editura Polirom.

Exemplul nr. 3: lucrare cu 6 autori[48]

Radu, Ioan, *et.al, Metodologia psihologică şi analiza datelor*, Editura Sincron, Cluj Napoca, 1993 (prin formula *et all.*, sunt substituiţi următorii

---

[43] Mihaela Şt. Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat, op.cit.*, p. 133.

[44] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane, op.cit.*, p. 86.

[45] Mihaela Şt. Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat, op.cit.*, p. 144.

[46] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă, op.cit.*, p. 112.

[47] Exemplu oferit de Mihaela Şt. Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat, op.cit.*, p. 144.

[48] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific*, p. 159.

autori: Mircea Miclea, Monica Albu, Olga Moldovan, Sofia Nemeş, Szamoskozy Ştefan).

Exemplul nr. 4 se referă la o carte cu 5 coautori în care doi sunt coordonatori şi *et all* înlocuieşte pe coautorii: Gheorghe Ilie Fârte, Valică Mihuleac, Gerard-Stan[49]:

Calmare, Ştefan şi Constantin Sălăvăstru (coord) *et all* (2002). *Existenţă Cunoaştere Comunicare*, Iaşi: Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"

- Loc cit.

Prescurtarea „**loc cit.**" provine din limba latină „**loco citato**" şi semnifică „**în locul citat**".

„**Loc cit.**" se scrie cu *italic.*

Exemple[50]:

În lucrarea noastră apare textul:

„Cuvântul enciclopedie vine din greaca veche (...), însemnând învăţământ în cerc[51]. Care este dimensiunea domeniului său? Este vorba despre a circumscrie aici Dreptul în integralitatea sa[52]. Ceea ce trebuie să cuprindă această enciclopedie sunt permanenţele dreptului, ansamblul permanenţelor abstracte ale dreptului[53]. Iată de ce enciclopedia de care este vorba este una formală, una ce studiază forma necesară a oricărei societăţi juridice[54]."

La nota de subsol apar identificate sursele textului de mai sus în modalitatea următoare, adică se vor regăsi cele patru fraze identificate astfel:

[1] M. Djuvara, *Teoria generală a dreptului*, Socec&co. S.A. Bucureşti, 1930, p. 7.

[2] E. Picard, *Le Droit pur*, Flammarion, Paris, 1920, p. 3-4.

[3] *Ibidem*, p. 8.

[4] M. Djuvara, *loc. cit.,* pp. 12-17.

- Trad.

- prescurtarea **„trad"**semnifică **„tradus de".**

---

[49] Exemplu oferit de Mihaela Şt. Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat, op.cit.*, p. 145.

[50] Exemplu oferit de D.C. Dănişor, I. Dogaru, Gh. Dănişor, *Teoria generală a dreptului, op.cit.*, p. 3.

[51] M. Djuvara, *Teoria generală a dreptului,* Socec&co. S.A., Bucureşti, 1930, p. 7.

[52] E. Picard, *Le Droit pur*, Flammarion, Paris, 1920, pp. 3-4.

[53] *Ibidem*, p. 8

[54] M. Djuvara, *loc. cit.,* pp. 12-17.

Se întâlnesc mai multe modalităţi de a cita o lucrare tradusă.

Exemplul 1[55]:

Mack Smith, Denis, *Italy. A Moder History*, Ann Arbor, The University of Michigan Press, 1959 (trad.it. de Alberto Acquatore, *Storia d`Italia-Dal 1851 al 1958*, Bari, Laterza, 1959.

Exemplul 2[56]:

Ferreol, Gilles; Flageul, Noel, (2007), *Metode şi tehnici de exprimare scrisă şi orală*. Traducere de Ana Zăstroiu. Argument de Corneliu Bâlbă, Polirom, Iaşi, 2007.

4. Ghilimelele - semnele citării

Aşa cum s-a menţionat anterior, orice lucrare cu caracter ştiinţific are cel puţin un citat din orice sursă, alta decât propria noastră viziune asupra subiectului. Ca să se deosebească citatul pe care îl utilizăm în textul nostru de propria noastră argumentaţie, se utilizează ghilimelele. Acestea sunt indicii clare că există un citat în text. În acest sens, într-o lucrare de specialitate se sublinia: „excepţional când dorim să reproducem unele idei sau teze a căror formulare, prin prelucrare nu şi-ar putea păstra întreaga însemnătate sau semnificaţie (cu referire la texte din cărţi sau articole şi îndeosebi la prevederi legale) recurgem la **citat**, încadrând în ghilimele partea prelucrată şi efectuând trimiterea necesară la sursă[57]".

Care este istoria ghilimelelor?

Rad afirma într-o lucrare de specialitate că: „ghilimelele au început să fie folosite de prin secolul al XVII-lea, fiind create de către un presupus tipograf francez, Guillaume, de la care li se trage şi denumirea. Ghillaume a creat aşa-zisele ghilimele franceze (...)", afirmă autorul citat de noi. „Acest semn de punctuaţie a fost extins apoi şi în alte culturi (...); modelul generalizat în cultura română este „..."[58]. „E greu de spus dacă trebuie citat din abundenţă sau cu parcimonie", afirmă Eco[59]. Conform Dicţionarului explicativ al limbii române termenul **parcimonie** semnifică: „măsură, pondere, reţinere[60]".

Câteva reguli de inserare în text a ghilimelelor poate salva lucrarea de la critică.

---

[55] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă, op.cit.*, p. 119.

[56] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific, op.cit.*, p. 163.

[57] Cezar Basno, Nicolae Dardac, *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic, op.cit.*, p. 13.

[58] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific, op.cit.*, p. 142.

[59] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă, op.cit.*, p. 122.

[60] Informaţie publică şi disponibilă online la adresa de internet: https://dexonline.ro/definitie/parcimonie, accesat la data de 15.02.2018.

Ne referim, pe de o parte la ghilimele ca semne ale citării, atunci când sunt lesne de observat în text dar şi cu privire unde punem punct, înainte sau după ghilimele finale.

(I.) Cu privire la primul aspect, **semnele citării sau ghilimelele se folosesc atunci când reproducem întocmai un text scris sau rostit de cineva:** „Cineva mă luă de mână şi-mi zise, sărutându-mă pe amândoi obrajii: „Iorgule, plângi Iorgule, pe acela care nu se va mai întoarce!" (Barbu Şt. Delavrancea)[61].

(II.) Referitor la **ghilimelele finale, „acestea se pun: fie după punctul final, fie înainte de acesta, după cum cere fraza:**

- Când citatul reprezintă o propoziţie sau o frază completă (încheiată), ghilimelele stau după punct;
- Când citatul este o propoziţie sau o frază incompletă, acestea se pun înaintea punctului[62]".

În doctrină se recomandă: „citatele mai lungi de trei-patru rânduri să fie detaşate de text în paragrafe separate, fără ghilimele, scrise la un rând, cu caractere mai mici, încadrate de un spaţiu liber deasupra şi dedesubt şi retrase faţă de marginea stângă a textului cu trei-patru blancuri (pauze)[63]". Chelcea subliniază de asemenea că: „Se întâmplă, ce-i drept rar, ca textul pe care îl citãm să aibă un autor anonim: arătăm aceasta prin cuvântul „anonim", după care facem datarea[64]".

5. Erorile în citare

Cele mai des întâlnite erori în citare sunt:

1. necunoaşterea regulilor de scriere a unui citat, fără a avea legătură cu un stil anume de citare. Ne referim la cazul că, oricare ar fi stilul, APA, Chicago etc. toate sursele bibliografice presupun indicarea, cu sau fără paranteze, cu sau fără ghilimele, cu sau fără scrierea italică a titlului/numelui revistei, indicarea paginii de internet etc. a următoarelor date de identificare a sursei, cum ar fi spre exemplu:
   - a.) pentru cărţi: autor, titlul operei, editura, locul, anul, pagina/paginile;
   - b.) autor, titlul articolului, numele şi numărul revistei unde a fost publicat, paginile, adresa de internet dacă e sursă electronică;

---

[61] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific*, p. 142.

[62] *Ibidem*, p. 143, *apud* Funeriu I., *Principii şi norme de redactare computerizată*, Editura Amarcord, Timişoara, 1995, p. 134.

[63] Mihaela Rădulescu, *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat*, *op.cit.*, p. 135.

[64] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, *op.cit.*, p. 87.

- c) pentru legislaţie: ce tip este, obiectul reglementat, numărul şi data apariţiei, publicat în Monitorul Oficial/ Buletinul Oficial, JOUE cu numărul din data; pentru jurisprudenţă:

- d) Hotărârea judecătorească numărul din data a instanţei emitente, publicată în/ disponibilă online la adresa de internet www....., accesat la data de ...../ cu ultima accesare la data de …….. etc.

2. traduceri greşite ale sensului original din cauza necunoaşterii limbii de redactare a textului. Spre exemplu, **audienţă** din limba română şi **„audience"**- public, termen din limba engleză sau: **suport** din limba română şi **„support"** din limba engleză care semnifică sprijin financiar, **miting** din limba română cu **„meeting"**- întâlnire etc.

3. traduceri greşite care derivă din necunoaşterea întregului context al întregului text;

4. preluări de texte de la alţii cu note de subsol cu tot ca şi cum ar fi ale noastre, fără să verificăm sursa citată chiar de acel autor;

5. se combină stilurile de citare;

6. nu se trec în lista bibliografică toate datele de identificare are sursei/surselor citate etc. Spre exemplu, nu este admis să se treacă lucrarea dar nu şi anul sau să se treacă titlul lucrării dar se omite numele autorului etc.;

7. scriem, la aşanumitele citate de mâna a doua care reies din folosirea prescurtării *apud* sau a expresiei *citat de*, sursele de unde s-a inspirat un autor care ne place, fără a verifica dacă este corectă menţionată sursa primară;

8. erorile provenite din transcrieri greşite.

Etc.

Ilie Rad[65] în lucrarea *Cum se scrie un text ştiinţific. Disciplinele umaniste*, Editura Polirom, Bucureşti, 2017, abordează acest subiect şi ne oferă mai multe exemple:

- „transcriere eronată ce provine dintr-o poezie populară: „Un culegător a transcris un vers astfel: „Vântul bate pe răpică", *răpică* însemnând în zona Banatului „arac de viţă de vie". Contextul în care era plasat versul ne oferă altă soluţie:

Colo sus lângă pădure
Este-un păr cu pere sure
Cu crengile la pământ.
Vântul bate peră pică".

- „Actualul imn de stat al României conţine o greşeală de transcriere: versul „Înalţă-ţi *lata frunte* şi cată-n giur de tine" a fost transcris astfel: „Înalţă-ţi *a ta*

[65]Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiinţific, op.cit.*, pp. 204-207.

frunte şi cată-n giur de tine", ceea ce schimbă imaginea poetică a textului de bază."

- „În monografia consacrată operei lui Mihai Eminescu, G. Călinescu a transcris astfel un vers din *Memento mori*. „Când în straturi luminoase basmele copite cresc", corect fiind „basmele copile", cu sensul de *tinere, inocente, pure*, sens pe care *copile* îl are în multe alte contexte eminesciene „. Etc.

6. Stiluri de citare

6.1. Generalităţi

În lume există mai multe stiluri de citare precum: APA, Chicago, MLA, Vancouver, ISO etc. Pentru orice persoană care are legătură cu mediul academic sau cu cercetarea ştiinţifică în general şi pentru un student iar apoi pentru un absolvent de facultate care are descris o lucrare ştiinţifică, în special este important să cunoască cel puţin două dintre stilurile de citare şi să utilizeze cel puţin unul. De asemenea este necesar ca autorul să ştie să utilizeze stilul de citare solicitat de instituţia de învăţământ superior pentru redactarea lucrării de cercetare ştiinţifice ori de către editura care tipăreşte lucrarea respectivă. Ceea ce nu ştiu studenţii şi multora li se pare greu atunci când au de redactat un proiect în timpul facultăţii, oricum s-ar denumi acesta şi este firesc să fie aşa deoarece nu au studiat o disciplină care să-i familiarizeze cu regulile de redactare ale unei lucrări ştiinţifice, este faptul că, toate aceste stiluri au în comun faptul că: identifică autorul, opera prin raportare la editura, locul publicării, anul şi pagina, dacă ne referim la doctrină, spre exemplu.

Altfel spus, **un stil de citare** reprezintă, în opinia noastră, un set de reguli care ne ajută să redactăm o lucrare cu caracter ştiinţific, în timpul anilor de facultate dar şi ulterior în activitatea noastră profesională ori în continuarea studiilor post universitare care includ sau nu absolvirea cursurilor de doctorat, cu respectarea eticii şi deontologiei academice. Provocările la care se aşteaptă sau nu oricine, atunci când realizează o documentare pentru orice tip lucrare cu caracter ştiinţific, sunt legate de suportul unde găsim informaţia în sensul de **a şti cum să citäm corect respectivele surse.**

Prin urmare, din acest punct de vedere, sursele bibliografice sunt împărţite în două categorii:

- Suportul tipărit, format letric.
- Varianta informatică, resursele online.

Ca atare, regulile de citare, prezentate în acest capitol se vor referi, pe de o parte la sursele de informare pe suport tipărit: cărţi, capitole de cărţi, articole etc şi, pe de altă parte, la informaţiile preluate de pe internet. Nu ne vom referi la sursele de informare precum e-mail, fax, radio-tv, participarea la o conferinţă

care nu permite transpunerea pe orice suport a materialelor prezentate de lectori, din motive de alterare a conţinutului.

6.2. Stilul de citare CHICAGO

Toate informaţiile prezentate în această secţiune au fost preluate din *Chicago Manual of Style*, disponibil în două surse externe care se vor regăsi în exemplificările regulilor stilului Chicago[66]. Chicago Style prin care se pot cita sursele de informare atunci când se redactează o lucrare cu caracter ştiinţific, presupune două variante: (1) Note de subsol şi bibliografie şi (2) Autor-data:

Varianta (1) Note şi bibliografie are specific faptul că sursele sunt citate în notele de subsol, numerotate sau în notele finale. Această variantă este preferată de aceia care lucrează în domeniul ştiinţelor umaniste.

Varianta (2) Autor-data este des întâlnit în ştiinţe şi ştiinţe sociale. În acest sistem, sursele sunt citate pe scurt în text, de obicei în paranteze, după numele şi anul publicării autorului. Fiecare citare în text corespunde unei liste bibliografice unde se regăsesc informaţiile complete ale sursei citate.

Din cele două variante ale Chicago Style, în prezenta lucrare se va exemplifica, pe scurt, numai sistemul de citare care include: **Note de subsol şi bibliografie** şi nu sistemul: „Autor data", prezentând selectiv câteva reguli de citare. Exemplele au fost construite sau au fost preluate din sursele precizate, de o aşa manieră, astfel încât să uşureze înţelegerea acestui stil de către studenţi, respectând regulile acolo precizate.

- **Citarea cărţilor cu un autor:**

Citarea cărţilor în nota de subsol (footnote):

- Prima citare:

Regula: Autorul (Prenumele şi numele de familie), *Titlul cărţii* (locul publicării: editura, anul), pagina/le.

Exemple:

1. Mario Vargas Llosa, *Civilizaţia spectacolului*. Traducere din spaniolă de Marin Mălaicu- Hondrari (Bucureşti, Editura Humanitas, 2017), 62.

2. Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului* (Bucureşti, Editura C.H. Beck, 2014), 5.

---

[66] Toate informaţiile din această secţiune au fost traduse de noi fiind accesate şi preluate exclusiv din surse informatice, informaţii publice şi disponibile online la adresele: http://www.chicagomanualofstyle.org/help-tools/about.html şi http://library.unimelb.edu.au/recite/chicago, ambele accesate la datele de 29 şi 30 ianuarie 2018. Unele exemple au fost inventate, fiind vorba de nume de autori, edituri, titluri, locuri, etc. fictive, pentru a fi înţelese cât mai uşor, pentru că noi ne adresăm în primul rând studenţilor.

- A doua citare şi următoarele:

Regula: Numele Autorului, *Titlul cărţii,* pagina.

Exemple:

1. Popa, *Teoria generală,* 5.
2. Llosa, *Civilizaţia spectacolului,* 43.

Întocmirea bibliografiei

Regula: Autor (Nume de familie, prenumele), *Titlul cărţii.* Locul publicării: editura, anul.

Exemple:

1. Popa, Nicolae, *Teoria generală a dreptului.* Bucureşti: Editura C.H. Beck, 2014.
2. Llosa, Vargas, Mario, *Civilizaţia spectacolului.* Traducere din spaniolă de Marin Mălaicu-Hondrari. Bucureşti: Editura Humanitas, 2017.

Reţinem că la bibliografie se inversează numele şi prenumele autorului - se trece întâi numele de familie şi apoi prenumele.

- **Citare cărţi cu doi autori**

Citarea cărţilor în nota de subsol (footnote):

- Prima citare:

Regula: Autor 1 (Prenume şi nume de familie) şi Autor 2 (Prenume şi nume de familie), *Titlul cărţii* (Locul publicării: Editura, anul), pagina/le.

Exemple:

1. Anca Popescu şi Matei Ionescu, *Drept administrativ* (Bucureşti: Editura Universul Juridic, 2017), 34.

A doua citare şi următoarele: Numele Autorului 1 şi Numele Autorului 2, *Titlul cărţii,* pagina.

Exemple:

1. Popescu şi Ionescu, *Drept administrativ,* 79.

Întocmirea bibliografiei

Regula: Autor 1 (Nume de familie, Prenume) şi Autor 2 (Prenume Nume). *Titlul cărţii.* Locul publicării: Editura, anul.

Exemple:

1. Popescu, Anca şi Ionescu, Matei, *Drept administrativ.* Bucureşti: Editura Universul Juridic, 2017. *sau*

2. Popescu, A., şi Ionescu, M., *Drept administrativ.* Bucureşti: Editura Universul Juridic, 2017.

Reţinem că la bibliografie se inversează numele şi prenumele la Autor 1- se trece întâi numele şi apoi prenumele.

- **Citarea articolelor cu unul sau mai mulţi autori**

Citarea articolelor în nota de subsol (footnote):

Regula:

a.) Autorul (Prenume şi nume de familie), „Titlul articolului", *Titlul revistei* şi volumul, numărul (anul): pagina/paginile.

b.) Autor 1 (Prenume şi nume de familie) şi Autor 2 (Prenume şi nume de familie), „Titlul articolului", *Titlul revistei* şi volumul, numărul (anul): pagina/paginile.

c.) Autorul 1 (Prenume şi nume de familie), Autorul 2 (Prenume şi nume de familie), şi Autorul 3 (Prenume şi nume de familie), „Titlul articolului", *Titlul revistei* şi volumul, numărul (anul): pagina/paginile.

Întocmirea bibliografiei:

Regula:

a.) Autor 1 (Nume, Prenume). „Titlul articolului". *Titlul Revistei* şi volumul, numărul (anul): paginile articolului.

b.) Autor 1 (Nume, Prenume), şi Autor 2. „Titlul articolului". *Titlul Revistei* şi volumul, numărul (anul): paginile articolului.

c.) Autor 1 (Nume, Prenume), Autor 2 (Prenume şi Nume de familie), şi Autor 3. „Titlul articolului".*Titlul Revistei* şi volumul, numărul (anul): paginile articolului.

- **Citarea paginilor de internet**

Referitor la sursele disponibile pe internet, citarea poate avea în vedere şi **paginile de WEB**. Cu privire la acest aspect, sunt două menţiuni pe care le facem: există pagini cu autor cunoscut şi pagini cu autor necunoscut.

Citarea paginilor de internet cu autor cunoscut

Cum se realizează citarea: „Titlul sau descrierea paginii web", autorul, proprietarul/sponsorul website-ului, Data (publicării, modificării sau accesului), URL.

Citarea paginilor de internet cu autor necunoscut

Cum se realizează citarea: „Titlul paginii web", Titlul websitului sau descrierea paginii, Data (publicării, modificării sau accesului), URL.

6.3. Stilul de citare APA

APA Style[67] a luat naştere în anul 1929, când un grup de psihologi, antropologi şi manageri de afaceri a convenit şi a căutat să stabilească un set simplu de proceduri sau reguli de stil care să codifice multe componente ale scrisului ştiinţific pentru a creşte uşurinţa înţelegerii citirii[68]. Manualul Asociaţiei Americane de Psihologie este manualul de stil ales pentru scriitori, editori, studenţi şi profesori în ştiinţele sociale şi comportamentale[69].

Stilul de citare APA presupune două modalităţi: citarea **Autor data** şi **lista bibliografică,** pe care le prezentăm pe scurt, în cele ce urmează. Selecţia informaţiilor din prezenta secţiune privind regulile de citare s-a realizat din mai multe surse şi exemplele au fost preluate tot din mai multe surse[70].

Ordinea în care exemplificăm regulile de citare este inversă decât la stilul Chicago, respectiv: lista bibliografică şi citarea în text.

- **Citarea cărţilor**

Cărţi în format tipărit

- Lista bibliografică

Regula: Autorul. (anul publicării). *Titlul cărţii* (ediţia). Locul publicării: Editura.

Exemple:

1. Hasan, R. (2004). *Media, politics and the network society.* Maidenhead, England: Open University Press.

- În citare

Regula: în text se pot folosi mai multe variante de citare, precum:
- Numele Autorului (anul).
- Numele Autorului 1 şi Numele Autorului 2 (anul) sugerează că.....
- Text text text (Numele Autorului, anul,) text text text.
- Text text text Numele Autorului (anul, pagina) text text text.

Exemple:
- Hasan (2004) argumentează că.....
- Într-un studiu important (Hasan 2004) vorbeşte despre.....
- Într-un studiu important Hasan (2004, pp. 20-23) discută .....

[67] Toate informaţiile din această secţiune au fost traduse de noi fiind accesate şi preluate exclusiv din surse informatice. Aşadar, ne vom referi la stilul de citare APA 6th, conform http://www.apastyle.org/learn/index.aspx , accesat la data de 31.01.2018.

[68] Informaţie publică şi disponibilă online la adresa de internet: http://www.apastyle.org/learn/faqs/what-is-apa-style.aspx, accesat la data de 31.01.2018.

[69] *Idem*

[70] Informaţiile sunt publice şi disponibile online la adresa de internet: http://www.apastyle.org/learn/index.aspx sau http://library.unimelb.edu.au/recite/apa ori http://www.citethisforme.com/citation-generator/apa, accesate la data de 31.01.2018.

Cărți în format electronic

- Lista bibliografică

Regula: pot fi mai multe modalități de citare, precum:
1. Autorul. (anul). *Titlul cărții*. adresa URL/DOI.
2. Autorul .(anul). *Titlul cărții*. Disponibilă la adresa URL/DOI.

Exemplu: Neville, C. (2010). *The complete guide to referencing and avoiding plagiarism*. Retrieved from http://www.ebrary.com.

- În citare

Regula: citarea (în interiorul textului) se poate realiza în mai multe moduri:
- Numele Autorului (anul) text text....
- Text text (Numele Autorului, anul) text text....
- Numele Autorului 1 & Numele Autorului 2 (anul, pagina) afirmă / argumentează că „text text text

Exemple:

- ... cum a concluzionat (Hanson, 2010).
- Hanson (2010) a concluzionat.....
- Hanson (2010) afirmă că „nici educaţia, nici instituţiile nu sunt niciodată neutre" (p. 15).

Articole în format electronic

- În lista bibliografică

Regula: Autorul, A.A, & Autorul B.B. (Data publicării). Titlul articolului. *Titlul publicaţiei, numărul volumului,* paginile, doi: XXXXXX.

Exemplu: Welch, J.B.&Ventkateswaran, A. (2009), The dual susainability of wind energy. *Renewable and Sustainable Energy Rewiews,* 13 (5), 1121-1126. doi:10.1016/j.rser.2008.05.001.

- În citare:

Mai multe variante de citare pot fi utilizate:
- Numele Autorului 1 şi Numele Autorului 2 (anul) au arătat că....
- Text text text (Numele Autorului 1 şi Numele Autorului 2, anul).
- Numele Autorului 1 şi Numele Autorului 2 (anul) au subliniat că „mediul înconjurător....."(p. 4).

Exemplu: Ionescu şi Popescu (2015) text text text text text text.

- **Citarea paginilor de internet**

- În lista bibliografică

Regula: Dacă se cunoaşte autorul: Autorul, A (data). Titlul documentului (descrierea). Disponibil la adresa www....

Exemplu: Greenblatt, S. (2002). A special letter from Stephen Greenblatt. Disponibil la adresa: http://www.mla.org./scholarly_pub.

- În citare

Regula: pot fi multe variante de citare:
- Numele Autorului (anul) text...
- Text (Numele Autorului, anul)

Exemple:
1. Greenblatt (2002) apreciază că.....
2. ..... (Greenblatt, 2002).

Regula: Dacă nu cunoaştem autorul: text text text (anul, data). Disponibil la www.....

Exemplu: Toți cei 13 mineri din Chile au fost salvați (2010, 13 octombrie) disponibil la adresa http://.....

7. Concluzii

Reținem că, la prima citare se identifică complet opera: autor, titlu lucrare, editura, locul, anul, pagina.

La a doua citare, dacă ne referim la acelaşi autor, se utilizează *idem.*

La a doua citare, dacă ne referim la acelaşi autor şi aceeaşi carte, se utilizează *ibidem.*

La următoarele citări care nu sunt consecutive din aceeaşi carte, se scrie prenumele şi numele autorului, *op.cit.,* pagina/paginile.

Cum scriem corect o citare folosind expresia op.cit.

„Cursuri de metodologie juridică predate în universități există în România[71]. În opinia noastră, cea mai cuprinzătoare carte despre scrierea lucrărilor ştiințifice aparține lui Eco[72]. Este recomandabilă o atenție sporită asupra unui mod unitar şi coerent de citare[73], recomandă Deaconu".

Prezentările celor două stiluri de citare s-a realizat pe scurt, cu exemplificările de rigoare pentru fiecare stil în parte. Ceea ce diferă la stilurile de citare pe care le-am prezentat anterior, respectiv Chicago Style şi APA Style este modalitatea în care se realizează scrierea în text şi ne referim la faptul că succesiunea elementelor de identificare ale surselor de informare studiate de noi (autor, an, titlu, editura, pagina/paginile etc.) nu este identică, ori are elemente precum paranteze, ghilimele, două puncte etc.

Aşa cum reiese din tabelul de mai jos, diferențierile dintre cele doua stiluri sunt, pe scurt:

Nr. crt.	Stil de citare	Exemplificare	Carte în format tipărit
1.	Stilul Chicago note-bibliografie	a) la nota de subsol	a) Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului* (Bucureşti, Editura C.H. Beck, 2014), 5.

[71] Ştefan Deaconu, *Metodologie juridică, op.cit.,* 148 pagini.
[72] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licență, op.cit.,* 261 pagini.
[73] Ştefan Deaconu, *Metodologie..., op.cit.,* 2013, p. 72.

		b) la bibliografie	b) Popa, Nicolae, *Teoria generală a dreptului.* Bucureşti, Editura C.H. Beck, 2014.
2.	Stilul APA 6th	a) în text b) la bibliografie	a) Hasan (2004) text text text ..... b) Hasan, R. (2004). *Media, politics and the network society.* Maidenhead, England: Open University Press.

8. Referințe bibliografice

1. W.G. Campbell şi S.V. Ballou, *Form and Style,* Boston, Houghton Miffin, 1974.
2. Umberto Eco, *Cum se face o teză de licență*, ediție revăzută, traducere George Popescu, Editura Polirom, Bucureşti, 2014.
3. Mihaela Şt. Rădulescu, *Metodologia cercetării științifice. Elaborarea lucrărilor de licență, masterat, doctorat,* ediția a II-a, Editura Didactică şi Pedagogică R.A., Bucureşti, 2011.
4. Tudor Oniga, *Separația puterilor în stat şi regimul politic*, în Revista de Drept Public Supliment 2014.
5. Legea prevenirii nr. 270/2017 (*s.n.* în domeniul contravențiilor), care a intrat în vigoare la data de 17 ianuarie 2018, publicată în Monitorul Oficial nr. 1.037 din 28 decembrie 2017.
6. https://www.legifrance.gouv.fr/eli/loi/2017/9/15/JUSC1715752L/jo/texte, accesat la data de 01.11.2017.
7. https://dexonline.ro/definitie/citatul, accesat la data de 02.02.2018.
8. http://www.chicagomanualofstyle.org/tools_citationguide/citation-guide-1.html, accesat la data de 29.01.2018.
9. http://library.unimelb.edu.au/recite/chicago/journal, accesat la data de 29.01.2018.
10. http://www.apastyle.org/learn/faqs/what-is-apa-style.aspx, accesat la data de 31.01.2018.
11. http://library.unimelb.edu.au/recite/apa, accesat la data de 31.01.2018.
12. http://www.citethisforme.com/citation-generator/apa, accesate la data de 31.01.2018.

Capitolul VIII. ETICA ŞI INTEGRITATEA ACADEMICĂ

Obiectivele de învățare ale Capitolului VIII
După parcurgerea Capitolului VIII. „Etica şi integritatea academică" veți reuşi:

1. să definiți conceptul de etică;
2. să ştiți ce este Carta universitară;
3. să ştiți ce este Codul de etică şi deontologie profesională universitară;
4. să cunoaşteți legislația națională privind etica universitară;
5. să explicați conceptul de integritate academică;
6. să înțelegeți pe ce se bazează, potrivi legii, buna conduită în cercetarea ştiințifică;
7. să ştiți ce este şi cum funcționează Comisia de etică universitară.

1. Etica universitară

Încă din copilărie, părinții noştri ne-au învățat primele reguli de comportament în societate şi ne-au insuflat respectul față de reguli, spunându-ne: „asta este voie, asta nu e voie etc." Practic, noi toți interacționăm cu aspectele morale ale vieții şi le preluăm ca atare, uneori chiar fără să ne punem problema de ce trebuie să respectăm anumite principii de viață. În conştiința noastră sunt adânc înrădăcinate imperativele atât de mult încât mulți dintre noi nici nu ne-am pus problema ori nu ne-a interesat dacă aceste reguli, restricții sau cum s-or numi, derivă din lege sau din cutume ori din morala insuflată din copilărie. Ulterior, morala ne însoțeşte în toate aspectele vieții noastre, inclusiv pe toată durata cursurilor pe care le urmăm, începând cu grădinița şi continuând cu studiile universitare ori post universitare, dacă este cazul. Aşa cum s-a arătat în doctrină, „individul se naşte într-o societate (într-o societate cu o anumită structură anterior creată) şi nu se poate sustrage de la influența pe care această societate o exercită asupra sa".[1]

[1] Nicolae Popa, *Prelegeri de sociologie juridică*, Bucureşti, 1997, Universitatea Bucureşti, p. 31.

Pentru a înţelege de ce este bine să cunoaştem ce presupune etica, în contextul cursului prezent, propunem următoarele întrebări:

1. Câţi dintre dumneavoastră aţi minţit un profesor din varii motive? Ne referim aici, de ce nu la celebrele „învoiri" de la ore ori amânări ale prezentării temei/ proiectului, deşi nu exista un motiv real pentru aceasta. Chiar dacă nu veţi recunoaşte public acest lucru, în sinea dumneavoastră, ştiţi adevărul.
2. Câţi dintre dumneavoastră aţi fost tentaţi să utilizaţi „Scutiri" „scrise de către părinţi" ca să chiuliţi de la ore?
3. Câţi dintre dumneavoastră aţi aflat numărul de telefon personal al profesorului şi l-aţi apelat ori i-aţi transmis mesaje, fără legătură cu activitatea didactică?
4. Câţi dintre dumneavoastră aţi observat la un moment dat, în timpul orelor un limbaj neconform al profesorului dar nu aţi reacţionat datorită temerii că ar putea să existe repercusiuni asupra dumneavoastră?
5. Câţi dintre dumneavoastră aţi avut la cunoştinţă cel puţin o dată de fraudă, sub orice formă şi oricine ar fi fost implicat, în procesul de învăţământ?
6. Câţi dintre dumneavoastră aţi raportat vreodată profesorului un coleg care copia în timpul examenului?
7. Câţi dintre dumneavoastră a avut cel puţin o dată o dilemă etică de tipul: colegul dumneavoastră copia la un examen dar dumneavoastră nu l-aţi raportat profesorului pentru că v-aţi gândit că prietenia cu acel coleg este mai importantă pentru dvs. în acel moment decât fapta aceluia?
8. Câţi dintre dumneavoastră aţi fost tentat să trişaţi şi să puneţi presiune asupra unui profesor, oferindu-i mici atenţii ca să fiţi favorizat la examen?
9. Câţi dintre dumneavoastră puteţi da cel puţin un exemplu de comportament corect în mediul academic?
10. Câţi dintre dumneavoastră cunoaşteţi cel puţin un caz de un profesor care în timpul orelor îşi povesteşte viaţa personală şi orice alt subiect fără legătură cu activitatea didactică şi nu aţi reacţionat datorită temerii că ar putea să existe repercusiuni?
11. Câţi dintre dumneavoastră ştiţi că nu este voie să aflaţi numărul personal al profesorului şi să-l sunaţi? Pentru orice problemă aţi avea, profesorul este contactat la facultate, la orele consultaţii etc. şi nu apelat pe telefon.
12. Ştiaţi că nu este voie să sunaţi profesorul să îl întrebaţi despre proiectul de la examen, mai ales dacă aţi avut la dispoziţie orele de curs/seminar dar nu aţi binevoit să le frecventaţi şi, apropiindu-se data examenului aţi intrat în panică pentru că nu aveţi prezenţele necesare să intraţi în examen sau orice alt motiv?
13. Ştiaţi că examenul este personal şi nu aveţi voie să predaţi proiectul final de examen prin alt coleg ori să insistaţi să trimiteţi proiectul prin e-mail deşi examenul presupune susţinerea proiectului în faţa profesorului/comisiei?

14. Ştiaţi că profesorii au obligaţia morală de a lucra în serviciul studenţilor, evitând arbitrariul şi tratamentul preferenţial nejustificat, însă acest lucru presupune respect reciproc în relaţia profesor-student? etc.

Dacă răspunsul dumneavoastră este DA la cel puţin una dintre întrebările de mai sus, atunci informaţiile care vi se vor prezenta în cele ce urmează vă vor aduce clarificări despre atitudini şi comportamente corecte în viaţa academică şi cercetarea ştiinţifică în general[2].

Aşadar, am fi tentaţi să credem că etic este acelaşi lucru cu moral. Să definim termenii mai întâi.

Conform Dicţionarului explicativ al limbii române, termenul de *„morală"* semnifică:

„1. Ansamblul convingerilor, aptitudinilor, deprinderilor reflectate şi fixate în principii, în norme, reguli, determinate istoric şi social, care reglementează comportarea şi raporturile indivizilor între ei, precum şi dintre aceştia şi colectivitate şi a căror respectare se întemeiază pe conştiinţa şi pe opinia publică; etică.

2. Disciplină ştiinţifică care se ocupă cu normele de comportare a oamenilor în societate (...)[3].

Conform Dicţionarului explicativ al limbii române, termenul de *„etică"* semnifică:

„1. Ştiinţă care se ocupă cu studiul principiilor morale, cu legile lor de dezvoltare istorică, cu conţinutul lor de clasă şi cu rolul lor în viaţa socială.

2. Totalitatea normelor de conduită morală corespunzătoare ideologiei unei anumite clase sau societăţi.

3. Etica este una dintre formele conştiinţei sociale.

4. Totalitatea normelor de conduită morală (...)"[4].

În aceeaşi ordine de idei, aşa cum s-a arătat într-o lucrare de specialitate: „(...) şi în DEX cei doi termeni sunt consideraţi sinonimici, de aici şi confuzia generală cu privire la înţelesul acestora; totuşi morala şi etica nu reprezintă acelaşi lucru"[5]. În opinia lui Popa, „Diversitatea relaţiilor sociale determină existenţa unei multitudini de norme sociale şi, în consecinţă, o varietate de

---

[2] Pentru mai multe informaţii despre etica şi integritatea academică, a se vedea pe larg lucrarea: Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritate academică*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2018, Capitolele III-V şi XI pp. 56- 105, care dezvoltă capitolul prezent.

[3] https://dexonline.ro/definitie/morala, accesat la data de 01.04.2018, *apud* Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritate academică*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2018, p. 57.

[4] https://dexonline.ro/definitie/etic%C4%83, accesat la data de 01.04.2018, *apud* Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritate academică*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2018, p. 57.

[5] Diana Elena Neaga, *Cartea studenţilor - Cum să îţi îmbogăţeşti abilităţile de învăţare*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2013, p. 109, *apud* Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritate academică*, *op.cit.*, p. 57.

forme prin care se influenţează conduita oamenilor în cadrul acestor relaţii”[6]. De asemenea, menţionăm şi ceea ce Negulescu arăta pe la 1927, „Legea nu este domnilor decât numai haina care îmbracă necesităţile vieţii. Viaţa este într-o continua mişcare, cerinţele sociale se schimbă cu ziua ce trece, şi atunci intervine legiuitorul care îmbracă cerinţele sociale, economice, religioase, politice cu haina juridică (…)”.[7] Cu o altă ocazie, s-a analizat activitatea autorităţilor publice din punct de vedere al legalităţii şi al moralităţii şi s-a constatat că, „Dacă în cazul principiului legalităţii, statele au fost preocupate să îl insereze în cele mai importante acte normative, atât pe plan naţional dar şi pe plan internaţional, nu acelaşi lucru se poate spune despre morală”[8].

Aşadar, ce este ştiinţa eticii?

În doctrină s-a afirmat că: „Ştiinţa eticii este o disciplină socio-umană, îndrumătoare şi prescriptivă, bazată pe principiile deliberării şi alegerii, vizând natura personalităţii şi vieţii, formarea caracterului, studiul moravurilor[9]”. Nu în ultimul rând, s-a menţionat că, „Legătura dreptului cu morala ridică problema stabilirii criteriilor în baza cărora o anumită relaţie trece din reglementarea morală în cea juridică; astfel, spre exemplu, morala conţine între preceptele sale şi pe cel care îndeamnă pe oameni la o anumită conduită loială, condamnând minciuna[10]”.

Foarte interesantă ni s-a părut abordarea lui Del Vecchio asupra subiectului analizat. În Introducere la lucrarea Lecţii de filosofie juridică, la pagina 19 se afirmă că „în opinia lui Del Vechhio există o Etică „subiectivă”, constituind Morala şi o Etică „intersubiectivă”, constituind Dreptul; aceste două forme nu sunt decât aspect divergente ale unui singur tot, Etica”.[11] În opinia autorului (…) „dreptul este mai bine determinat decât morala. Dacă dreptul e o linie de hotar, în el sunt inadmisibile incertitudinile. Morala, în schimb, trăieşte mai cu seamă în conştiinţa individuală (…). Aceasta constituie, sub un anumit aspect, coloana vertebrală a Eticii, adică fixează principiile etice care au o valoare fundamentală pentru viaţa socială. Se ajunge astfel ca elementele esenţiale ale Eticii, capătă consistenţă juridică, cele mai puţin importante, rămân sub forma morală, mai vagă, mai puţin determinate”.[12]

---

[6] N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, ediţia a 5-a, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2014, p. 116.
[7] Paul Negulescu, *Curs de drept constituţional român ţinut la Universitatea din Bucureşti*, 1927, editat de Alex Ch. Doicescu, p. 13.
[8] Elena Emilia Ştefan, *Legalitate şi moralitate în activitatea autorităţilor publice*, Revista de Drept Public nr. 4/2017, Editura Universul Juridic, Bucureşti, p. 96.
[9] C. Cozma, L. Măgurianu, în M.M. Pivniceru, C. Luca (coord.), *Deontologia profesiei de magistrat. Repere contemporane*, Editura Hamangiu, Bucureşti, p. 2. *apud* Cristinel Ghigheci, *Etica profesiilor juridice,* Editura Hamangiu, Bucureşti, 2017, p. 9.
[10] N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, ed. a 5-a, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2014, pp. 119-120.
[11] Giorgio Del Vechhio, *Lecţii de filosofie juridică*, traducere de J.C. Drăgan, Editura Europa Nova, Bucureşti, ISBN 973-95722-1-9, după ediţia a a IV-a a textului italian.
[12] *Ibidem*, p. 205.

De asemenea, reţinem faptul că, literatura de specialitate constată că: „Îndelung controversata temă a cunoaşterii etice, reluată cu o neostenită vigoare în toate epocile de mari transformări a relaţiilor umane şi a înţelegerii de sine a omului, este confruntată în epoca contemporană cu complexitatea unor noi situaţii de viaţă, cu noi ritmuri ale dezvoltării ştiinţei şi culturii, cu noi orizonturi în anticiparea şi constituirea aspiraţiilor de emancipare umană[13]". Într-un Tratat de sociologie s-a afirmat că: „reguli diverse, prohibiţii de toate felurile, procesul educativ în ansamblul său modelează, într-adevăr, caracterul şi conduita copiilor care, deveniţi adulţi, se conformează modelului cultural în care se exprimă orientările de bază ale societăţii respective"[14].

Un studiu extrem de interesant cu o legătură direct cu subiectul analizat de noi este cursul de *Filosofia dreptului şi sociologia*, vol. I, Capitolul *„Drept. Moravuri şi Morală"* al autorului Eugeniu Speranţia. Astfel Speranţia arată: „Întrebarea pe care şi-o pune acel ce-şi scontează moralmente acţiunile nu se referă la măsura în care ele pot fi favorabile maximei socialităţi umane, ci se referă la măsura în care intenţiunile şi acţiunile stau în armonie logică cu anumite principii şi norme a căror valoare e convins, în a căror valoare *crede.* De aceea, cineva poate să-şi facă scrupule cu privire la simplele sale intenţii netraduse în acte şi poate merge până la aspre cazuri de conştiinţă (...) . Mustrarea de cuget pe care şi-o poate face cineva pentru motivul că ar fi nutrit într-un moment dat o intenţie ilicită nu este decât o mustrare morală (...)".[15]

Aşa cum s-a arătat în doctrina noastră: **„În cazul operelor ştiinţifice, etica în activitatea de cercetare ştiinţifică** *(s.n.)* **obligă pe autorii-cercetători la un comportament loial şi corect faţă de confraţi,** cărora trebuie să le recunoască paternitatea şi/sau prioritatea asupra ideilor, teoriilor, datelor ipotezelor, metodelor ştiinţifice, aşadar paternitatea asupra a ceea ce Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor şi drepturile conexe exclude de la protecţie"[16].

Recent, în universităţi s-a introdus cursul de etică şi integritate academică, potrivit Ordinului Ministrului Educaţiei Naţionale nr. 3131/2018 privind includerea în planurile de învăţământ, pentru toate programele de studii universitare organizate în instituţiile de învăţământ superior din sistemul naţional de învăţământ, a cursurilor de etică şi integritate academică, publicat în Monitorul

---

[13] Niculae Bellu, *Sensul esteticului şi viaţa morală*, Editura Paideia, Colecţia Paideia Ştiinţe - Seria ETICĂ, Bucureşti, 1999, p. 22.

[14] Bernard Valade, *Capitolul 12- Cultura*, p. 535, în *Tratat de sociologie* sub coordonarea lui Raymond Boudon, Editura Humanitas, Bucureşti, 1992, tradus de de Delia Vasiliu şi Anca Ene.

[15] Eugeniu Speranţia, *Curs de filosofia dreptului şi sociologie, vol. I, Secţiuni de enciclopedie juridică cu o introducere istorică în filosofia dreptului*, Tipografia Cartea Românească, Cluj, 1936, pp. 35-43, în volumul *Antologie de sociologie românească, Perioada interbelică.* Texte selectate şi sistematizate de Ion Vlăduţ, Editura Era 2000, Capitolul *Drept, moravuri şi morală*, pp. 205-206.

[16] Viorel Roş, Andreea Livădariu, *Condiţia originalităţii în operele ştiinţifice,* în R.R.D.P.I. nr. 2/2014, p. 11.

Oficial nr. 140 din 14.02.2018. Un curs de etică şi integritate academică în mediul universitar, care să familiarizeze studenţii cu acele comportamente corecte în mediul academic, aşa cum Ministerul Educaţiei Naţionale a impus tuturor universităţilor, din anul universitar 2018-2019 este şi trebuie să fie, practic, despre: „*Cei şapte ani de-acasă raportaţi la comportamentul în mediul universitar*". Iată că, în prezent, asistăm la o extindere a semnificaţiei eticii în toate domeniile iar în cercetarea ştiinţifică ori în viaţa academică se tinde la o cultură a eticii şi a integrităţii academice prin responsabilizarea tuturor actorilor implicaţi. Dacă la nivel instituţional s-a impus existenţa cursurilor cu asemenea tematică în universităţi, considerăm că, de departe, câştigul pe termen lung al acestei măsuri pentru toate instituţiile de învăţământ superior este faptul că se pune accentul pe prevenţie, pe conştientizare şi nu atât pe sancţionarea comportamentelor care se abat de la buna conduită academică.

1.1. Legislaţia cu privire la etica universitară

În primul rând, etica universitară este prevăzută de Legea Educaţiei Naţionale nr. 1/2011, în Secţiunea 5 denumită: *Etica universitară* din Capitolul II – „*Statutul personalului didactic şi de cercetare în învăţământul superior*", care are în structura sa articolele: 306 - 310.

În al doilea rând, potrivit prevederilor art. 1 al Legii nr. 206/2004[17] privind buna conduită în cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea tehnologică şi inovare (...) „*etica în activităţile de cercetare ştiinţifică (...) se bazează pe un ansamblu de principii morale şi proceduri destinate respectării acestora.* Principiile morale şi procedurile destinate respectării acestora sunt cele reunite în Codul de etică şi deontologie profesională al personalului de cercetare-dezvoltare (...) Respectarea acestor principii morale determină buna conduită în activitatea de cercetare-dezvoltare".

În al treilea rând, menţionăm Ordinul Ministrului Educaţiei Naţionale nr. 3131/2018 privind includerea în planurile de învăţământ, pentru toate programele de studii universitare organizate în instituţiile de învăţământ superior din sistemul naţional de învăţământ, a cursurilor de etică şi integritate academică[18]:

„Art. 1- Începând cu anul universitar 2018-2019 se includ în planurile de învăţământ pentru toate programele de studii universitare din sistemul naţional de învăţământ, cursuri de etică şi integritate academică.

Art. 2-

(1) Cursurile de etică şi integritate academică vor avea durata de minimum 14 ore pentru fiecare program de studii universitare de licenţă şi de master.

---

[17] Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea-tehnologică şi inovare, publicată în M.Of. nr. 505 din 04.06.2004, cu ultima modificare prin O.G. nr. 2/2016. publicată în M.Of. nr. 51 din 21.01.2016, aprobată prin Legea nr. 178/2016.

[18] Publicat în M.Of. nr. 140 din 14.02.2018.

(2) În cazul studenţilor doctoranzi, cursurile se vor regăsi în fiecare program de pregătire individuală.

(3) Pentru ciclul de studii universitare de licenţă cursurile vor avea caracter opţional.

(4) Pentru ciclurile de studii universitare de master şi de doctorat cursurile vor avea caracter obligatoriu".

Prezentăm în cele ce urmează, în extras, câteva prevederi din Codul de etică şi deontologie profesională a personalului de cercetare-dezvoltare, cu privire la etica în cercetare:

- „Onestitatea cercetătorului faţă de propria persoană şi faţă de ceilalţi cercetători constituie un principiu etic de bază pentru buna conduită în cercetarea ştiinţifică;

- Necinstea poate conduce la o imagine nepotrivită a ştiinţei şi poate altera încrederea reciprocă a cercetătorilor;

- Cercetarea ştiinţifică nu trebuie să conducă la pagube sociale sau individuale;

- Sabotajul în cercetarea ştiinţifică reprezintă o crimă instituţională sau individuală;

- Activitatea de cercetare ştiinţifică reclamă, în mod obligatoriu un stil de muncă sau model de conduită care implică:

a) seriozitate în alegerea şi tratarea temei de cercetare;

b) responsabilitate morală, profesională şi socială;

c) respect faţă de muncă, faţă de tema cercetată, faţă de cercetător;

d) sinceritate şi modestie;

e) cooperare sinceră – corectă în cadrul colectivului-echipei de cercetare;

f) respectarea ierarhiilor, respectiv a statutelor şi rolurilor în colectivul de cercetare respectiv;

g) comunicarea rezultatelor cercetării după o prealabilă şi serioasă verificare a acestora, comunicare ce trebuie să aibă un caracter de corectitudine şi valoare ştiinţifică. (...) „[19].

În cuprinsul art. 217 din Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011 denumit *rolul statului în învăţământul superior* se detaliază condiţiile în care statul se implică în cercetarea ştiinţifică şi se denumesc organismele consultative constituite la nivel naţional care sunt alcătuite strict pe criterii de prestigiu profesional şi moral:[20]

- Consiliul Naţional de Statistică şi Prognoză a Învăţământului Superior (CNSPIS);

- Consiliul Naţional de Atestare a Titlurilor, Diplomelor şi Certificatelor Universitare (CNATDCU);

---

[19] Informaţiile sunt publice, disponibile online la adresa de internet: http://www.incsmps.ro/documente/Codul%20de%20etica.pdf, cu ultima accesare la data de 03.01.2019.

[20] Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritate academică*, *op.cit.*, pp. 68-69.

- Consiliul Naţional al Cercetării Ştiinţifice (CNCS);
- Colegiul consultativ pentru cercetare-dezvoltare şi inovare (CCCDI);
- Consiliul Naţional pentru Finanţarea Învăţământului Superior (CNFIS);
- Consiliul Naţional al Bibliotecilor Universitare (CNBU);
- Consiliul de Etică şi Management Universitar (CEMU);
- Consiliul Naţional de Etică a Cercetării Ştiinţifice, Dezvoltării Tehnologice şi Inovării (CNECSDTI).

2. Codul cadru de etică al personalului didactic din învăţământul preuniversitar

De dată recentă, printre ultimele modificări legislative menţionăm adoptarea **Codului cadru de etică al personalului didactic din învăţământul preuniversitar** adoptat prin Ordin de ministru[21]. În cele 11 articole ale sale, acest Cod cadru de etică (...) reuşeşte să surprindă filosofia cadrului moral în care trebuie să se desfăşoare orice activitate didactică şi, apreciam că acest document poate fi sursă de inspiraţie pentru viitoarele Coduri etice din mediul universitar.

Spre deosebire de mediul academic unde principiul libertăţii academice este garantat constituţional şi în conformitate cu care, aşa cum menţionează Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011, universităţile îşi adoptă propriul Cod etic şi de deontologie profesională, la celelalte cicluri de învăţământ Codul de etică este impus de minister.

Codul cadru de etică al personalului didactic din învăţământul preuniversitar face referire la **personalul didactic**[22] care are obligaţia morală şi profesională de a cunoaşte, de a respecta şi de a aplica prevederile acestui Cod.

În cuprinsul art. 4 din Cod (...) se menţionează că: „personalul didactic trebuie să îşi desfăşoare activitatea profesională în conformitate cu următoarele valori şi principii:

a) imparţialitate şi obiectivitate;
b) independenţă şi libertate profesională;
c) responsabilitate morală, socială şi profesională;
d) integritate morală şi profesională;
e) confidenţialitate şi respect pentru sfera vieţii private;

---

[21] Ordinul ministrului educaţiei naţionale nr. 4831 privind Codul cadru de etică al personalului didactic din învăţământul preuniversitar, publicat în M.Of. nr. 844 din 4 octombrie 2018.

[22] Codul este aplicabil *personalului didactic* in sistemul naţional de învăţământ preuniversitar de stat, particular şi confesional, responsabil cu instruirea şi educaţia, care, în conformitate cu prevederile art. 88 din Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011 (...) îndeplineşte funcţia de personal didactic de predare, personal didactic auxiliare, personal didactic de conducere, de îndrumare şi de control şi personal didactic asociat în cadrul unităţilor şi instituţiilor de învăţământ preuniversitar de stat, particular şi confesional, în inspectoratele şcolare şi unităţile conexe ale acestora, denumit (...) *personal didactic* (...).

f) primatul interesului public;

g) respectarea şi promovarea interesului superior al beneficiarului direct al educației;

h) respectarea legislației generale şi a celei specifice domeniului;

i) respectarea autonomiei personale;

j) onestitate şi corectitudine;

k) atitudine decentă şi echilibrată;

l) toleranță

m) autoexigență în exercitarea profesiei;

n) interes şi responsabilitate în raport cu propria formare profesională, în creşterea calității activității didactice şi a prestigiului unității şi instituției de învățământ preuniversitar, precum şi a specialității, domeniului în care îşi desfăşoară activitatea;

o) implicare în procesul de perfecționare a caracterului democratic al societății".

3. Carta universitară şi Codul de etică şi deontologie profesională universitară

Documentele cele mai importante din universități care trebuie cunoscute de toată comunitatea academică, potrivit legislației, sunt: *Carta universitară* şi *Codul de etică şi deontologie profesională universitară.* Legea educației naționale nr. 1/2011 se referă la Carta universitară în cuprinsul art. 128 care are în structura 6 un număr de 6 aliniate. Astfel, potrivit prevederilor art. 128 alin (1): „Carta universitară prezintă opțiunile majore ale comunității universitare şi se aplică în tot spațiul universitar".

Carta universitară, în viziunea Legii educației naționale nr. 1/2011 se referă, în mod obligatoriu, cel puțin la următoarele:

„a) modalitățile de desemnare şi revocare din funcție a persoanelor care ocupă funcții de conducere sau care fac parte din structurile şi organismele de conducere ale universității, conform legislației în vigoare;

b) Codul de etică şi deontologie profesională universitară;

c) modul în care se realizează gestiunea şi protecția resurselor universității;

d) condițiile în care se constituie fondurile proprii şi stabilirea destinației acestora şi a condițiilor în care sunt utilizate

e) condițiile în care se pot încheia contracte cu instituțiile publice şi cu alți operatori economici în vederea unor programe de cercetare fundamentală şi aplicativă sau a creşterii nivelului de calificare a specialiştilor cu studii universitare;

f) condițiile în care universitatea se poate asocia cu alte instituții de învățământ superior sau cu alte organizații pentru îndeplinirea misiunii sale;

g) modalităţile în care se pot construi, deţine şi folosi elementele aferente bazei materiale a universităţii, necesare educaţiei şi cercetării ştiinţifice;

h) modalităţile în care se derulează acţiunile de cooperare internaţională ale instituţiei de învăţământ superior, încheierea de contracte şi participarea la organizaţiile europene şi internaţionale;

i) modalităţile de colaborare dintre structurile de conducere ale universităţilor şi sindicatele personalului didactic, de cercetare, tehnic şi administrativ şi organizaţiile studenţeşti legal constituite;

j) orice alte aspecte considerate relevante de către senatul universitar şi care corespund legislaţiei în vigoare (...)".

Prin urmare, Codul de etică şi deontologie profesională universitară este un document care face parte obligatoriu din Carta universitară. „Carta universitară se elaborează şi se adoptă de către senatul universitar, numai după dezbaterea cu comunitatea universitară", potrivit art. 128 alin.(3) din Legea educaţiei naţionale. Toate universităţile au adoptat Carta universitară, document care este public şi poate fi accesat şi online[23]. De asemenea, trebuie ştiut faptul că, Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011 impune universităţilor ca în **Codul de etică şi deontologie profesională universitară** să fie incluse în mod obligatoriu următoarele prevederi:

„a) stabilirea situaţiilor de conflicte de interese şi incompatibilităţi;

b) persoanele care se află în relaţie de soţi, afini şi rude până la gradul al III-lea inclusiv nu pot ocupa concomitent funcţii astfel încât unul sau una să se afle faţă de celălalt sau cealaltă într-o poziţie de conducere, de control, autoritate sau evaluare instituţională la orice nivel în aceeaşi universitate şi nu pot fi numite în comisii de doctorat, comisii de evaluare sau comisii de concurs ale căror decizii afectează soţii, rudele sau afinii până la gradul al III-lea inclusiv.

c) măsurile educaţionale, administrative şi tehnice care se iau pentru garantarea originalităţii lucrărilor de licenţă, masterat, doctorat, articolelor

[23] Spre exemplu, informaţii publice şi disponibile online despre: Universitatea din Bucureşti - https://www.unibuc.ro/wp-content/uploads/2018/12/CARTA-UB.pdf, cu ultima accesare la data de 12.07.2019; Universitatea Babes Bolyai - https://www.ubbcluj.ro/ro/infoubb/documente_publicefiles/Carta_2014.pdf, cu ultima accesare la data de 12.07.2019; Academia Forţelor Aeriene „Henri Coandă"- http://www.afahc.ro/ro/facultate/documente/Carta%20 universitara%20a%20Academiei%20Fortelor%20Aeriene.pdf, cu ultima accesare la data de 12.07.2019; Academia de studii economice Bucureşti - https://www.ase.ro/2013_files/despre_ase/conducere/pdf/Carta_ASE_2016.pdf, cu ultima accesare la data de 12.07.2019; Universitatea Politehnica Timişoara - http://www.upt.ro/img/files/2013-2014/carta/Carta-UPT_2014.pdf, cu ultima accesare la data de 12.07.2019; Academia Navală „Mircea cel Bătrân"- https://www.anmb.ro/ro/files/despre/documente/carta_universitara.pdf, cu ultima accesare la 12.07.2019; Universitatea de Ştiinţe Agricole şi Medicină Veterinară Cluj Napoca - https://www.usamvcluj.ro/images/2019/Carta_USAMV/6/Carta%20USAMV%20Cluj-Napoca%20din%202019.pdf- cu ultima accesare la 12.07.2019 etc.

ştiinţifice sau a altor asemenea lucrări dar şi sancţiunile aferente"[24].

Prin urmare, Carta universitară şi Codul de etică şi deontologie profesională universitară sunt documente obligatorii care trebuie să existe în cadrul fiecărei universităţi. Acestea sunt documente publice, cu un caracter complex, reprezentând oglinda activităţii respectivei unităţi de învăţământ superior din punct de vedere al respectării legislaţiei în domeniu dar şi propriilor reguli de organizare şi funcţionare.

O selecţie a modului cum este definită Carta universitară în documentele universităţilor naţionale dar şi a misiunii sale arată:

- „Carta este actul care stă la baza organizării şi funcţionării universităţii care prin structura sa însumează drepturile şi îndatoririle comunităţii universitare" (USAMV Cluj Napoca);
- „Carta este documentul care stabileşte structura, strategia, cadrul general de funcţionare şi dezvoltare ale acestei instituţii şi se aplică în tot spaţiul universitar. La elaborarea a Cartei s-au luat în considerare tradiţiile universitare, funcţiile universităţii ca instituţie a societăţii, principiile democraţiei, Constituţia şi legile României. Prevederile Cartei universitare reflectă funcţiile perene ale universităţii ca instituţie de bază în formarea tineretului: transmiterea cunoştinţelor de la o generaţie la alta, extinderea orizontului cunoaşterii, formarea specialiştilor de înaltă calificare (…)" Universitatea Tehnică din Cluj Napoca[25] etc.

În virtutea principiului autonomiei universitare, universităţile au adoptate Coduri de etică şi deontologie profesională, mai mult sau mai puţin dezvoltate, care descriu în amănunt problematicile la care face referire Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011. În plus de aceasta, fiecare universitate îşi stabileşte propriile valori şi misiune. *Spre exemplu*, Universitatea Politehnica Timişoara consideră Codul de etică drept un: „contract moral între membrii comunităţii UPT- studenţi-cadre didactice, cercetători, personal didactic auxiliar, personal nedidactic - reprezentând un instrument de modelare a comunităţii universitare în spiritul unor principii şi valori etice, contribuind la crearea unui climat academic bazat pe cooperare şi competiţie corectă (...)"[26].

Prin urmare, cu referire la Codurile de etică şi deontologie profesională pe de o parte din învăţământul naţional preuniversitar şi superior şi pe de altă parte din activitatea de cercetare ştiinţifică din România, din punct de vedere comparativ concluzionăm, prin următorul tabel, cele mai importante chestiuni de reţinut:

---

[24] Informaţiile sunt publice şi disponibile online la adresa de internet: http://pe.forhe.ro/sites/default/files/metodologie_etica_consultare.pdf, consultat la data de 06.04.2018, *apud* Elena Emilia Ştefan, *op.cit.*, 2018, p. 62.

[25] Informaţie publică şi disponibilă online la adresa: https://www.utcluj.ro/media/page_ document /245/Carta_UTCN_actualizata_24aprilie2015.pdf, cu ultima accesare la data de 12.07.2019.

[26] Informaţie publică şi disponibilă online la adresa: http://www.upt.ro/img/files/carta/anexe/Anexa1_CartaUPT-Codul_de%20_etica_si_deontologie.pdf, cu ultima accesare la data de 12.07.2019.

Nr. crt.	Învăţământ preuniversitar	Personalul din cercetare - dezvoltare-inovare	Învăţământ superior
Temei juridic	1. Constituţia României: - Art. 32 Dreptul la învăţătură, alin. (1): „Dreptul la învăţătură este asigurat prin învăţământul general obligatoriu, prin învăţământul liceal şi prin cel profesional, (...)". 2. Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011. 3. Legea nr. 477/2004 privind Codul de conduită al personalului contractual din autorităţile şi instituţiile publice[27]	1. Constituţia României - Art. 32 Dreptul la învăţătură, alin. (1): „Dreptul la învăţătură este asigurat prin învăţământul general obligatoriu, (...) precum şi prin alte forme de instrucţie şi de perfecţionare". - Art. 135 alin(2) litera c): „statul trebuie să asigure stimularea cercetării ştiinţifice şi tehnologice naţionale, a artei şi protecţia dreptului de autor". 2. Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011. 3. Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea tehnologică şi inovare. 4. Legea nr. 319/2003 Statutul personalului de cercetare dezvoltare. 5. Ordonanţa Guvernului nr. 57/2002 privind cercetarea ştiinţifică şi dezvoltarea tehnologică.	1. Constituţia României: - Art. 32 Dreptul la învăţătură, alin. (1): „Dreptul la învăţătură este asigurat prin (...), prin învăţământul superior, (...)". - alin. (6) „autonomia universitară este garantată". - Art. 135 alin(2) litera c) „statul trebuie să asigure stimularea cercetării ştiinţifice şi tehnologice naţionale, a artei şi protecţia dreptului de autor". 2. Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011.
Coduri de etică	Cod cadru de etică al personalului didactic din învăţământul preuniversitar	Statutul personalului de cercetare-dezvoltare Coduri de etică pe domenii	- Autonomie universitară - Carta universitară ce include Codul de etică şi deontologie profesională universitară

4. Conceptul de integritate academică

Pentru a înţelege de ce este bine să cunoaştem ce presupune **integritatea** în general şi **integritatea academică** în special, în contextul cursului prezent, propunem următoarele întrebări la care să reflectaţi:

1. Câţi dintre dumneavoastră aţi mințit cel puţin o dată în şcoală (ne referim la toate formele de învăţământ, inclusiv la facultate)?

2. Câţi dintre dumneavoastră spuneţi adevărul într-un curriculum vitae?

3. Câţi dintre dumneavoastră aţi luat cel puţin o dată o notă mică la examen şi alt coleg care a copiat a luat nota maximă şi, din acest motiv v-aţi

[27] Legea nr. 477/2004 privind Codul de conduită al personalului contractual din autorităţile şi instituţiile publice, publicată în M.Of. nr. 1105 din 26 noiembrie 2004.

pierdut încrederea în sistemul de învățământ?

4. Câți dintre dumneavoastră ați participat la o competiție școlară: concurs, conferință studențească cu o lucrare originală care, deşi a fost excelent redactată şi prezentată nu a fost apreciată de comisie iar lucrarea altui coleg, plagiată, a primit premiul I?

5. Ştiți cel puțin un caz când dumneavoastră sau un coleg nu ați/a promovat un examen pentru că a fost prins copiind iar în restanță, deşi a învățat, profesorul nu a mai avut încredere în el datorită acelui eveniment anterior?

6. Vi se pare corect ca un cadru didactic să mintă într-o cerere de finanțare a unui proiect?

7. Sunteți de acord ca un cadru didactic să afirme în curriculum vitae, cu ocazia formării dosarului de avansare în gradul didactic că a scris o carte deşi nu a publicat-o niciodată?

8. Câți dintre dumneavoastră nu ştiți cel puțin un caz de favoritisme în sistemul de învățământ?

9. Ştiți să dați cel puțin un exemplu despre ce nu este integritatea academică?

10. Cunoaşteți cel puțin o situație în care dumneavoastră sau o cunoştință de-a dumneavoastră, cu ocazia susținerii unui concurs de admitere/ concurs de finalizare studii, având o rudă cadru didactic sau secretar/secretară la instituția de învățământ unde se susținea examenul, ați fost tentat să solicitați sau chiar ați solicitat subiectele pentru respectivul concurs?

11. Cum apreciați că se poate verifica integritatea unui cadru didactic în activitatea academică?

12. Considerați că hărțuirea în mediul academic există?

13. Ce soluții credeți că pot fi adoptate de către managementul academic pentru a nu exista discriminare în procesul de învățământ?

Dacă aceste întrebări v-au stârnit curiozitatea de a şti mai multe despre integritatea academică, informațiile de mai jos vă vor aduce câteva clarificări despre concept şi cum funcționează acesta în activitatea de zi cu zi în universități.

Să definim aşadar termenul de integritate

Termenul de **„Integritate”,** conform Dicționarului explicativ al limbii române semnifică:

- „însuşirea de a fi integru; cinste; probitate; incoruptibilitate;
- caracter integru; sentiment al demnității, dreptății şi conştiinciozității, care serveşte drept călăuză în conduita omului; onestitate; cinste; probitate”[28].

[28] Informațiile sunt publice, disponibile online la adresa: https://dexonline.ro/definitie/integritate, accesat la data de 18.02.2018. Pentru mai multe informații despre integritatea

Comunitatea universitară este constituită din studenți, personal didactic şi de cercetare şi personal didactic şi de cercetare auxiliar; precum şi persoane cărora li s-a conferit calitatea de membru al comunității universitare, prin hotărâre a senatului universitar, potrivit Legii Educației Naționale nr. 1/2011.

În doctrina străină, cu privire la integritate, autorul Dale Carnegie afirma într-o lucrare de-a sa următoarele:

- „Dacă o persoană nu este integră, nu poate fi de încredere sub nicio formă.
- Primul ingredient al integrității este onestitatea.
- Oamenii oneşti nu au de ce să se teamă.
- Oamenii integri au obiective clare (...)".[29]

Ghidul privind standardele de integritate în sectorul educației, document disponibil public pe pagina de internet a Ministerului Educației Naționale şi Cercetării Ştiințifice[30] (...) menționează valorile care stau la baza integrității academice.

Aşa cum arată Ghidul (...) **„Integritatea academică** este definită de Centrul pentru Integritate Academică din SUA ca fiind un angajament față de **cinci valori fundamentale** atât pentru conduita profesională, cât şi pentru cea morală: **onestitatea, încrederea, corectitudinea, respectul şi responsabilitatea.**

În viziunea celor de la Centrul pentru Integritate Academică, integritatea se construieşte pe baza unor discuții continue despre cum aceste valori sunt sau nu sunt incluse în activitatea instituției respective. Aceste discuții se interconectează cu misiunea instituției, politicile şi strategiile acesteia, şi astfel se încurajează dezvoltarea unui climat de integritate, bazat pe valorile sus menționate pentru obținerea şi menținerea integrității la nivelul proceselor de predare şi instruire.

1. Onestitatea - reprezintă un fundament al activităților de predare, învățare, cercetare şi al altor tipuri de activități. În orice instituție de învățământ este imperativă sancționarea: fraudei, furtului, înşelătoriei şi a altor comportamente indecente care pot pune în pericol drepturile celorlalți şi/ sau binele comun. În cursa pentru cunoaştere, elevii trebuie să fie oneşti cu ei înşişi şi cu ceilalți, indiferent că se găsesc în sălile de clasă, în laboratoare, în bibliotecă sau în sala de sport.

Cultivând onestitatea, punem fundația pentru integritate pe tot parcursul vieții, dezvoltând în fiecare dintre elevi curajul de a face alegeri dificile, de a-şi asuma responsabilitatea pentru acțiunile sale şi consecințele acestora.

---

academică a se vedea Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritate academică*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2018, p. 92 şi urm.

[29] Dale Carnegie, *Cum să-ți creezi relații avantajoase, să câştigi încrederea şi să devii influent.* Trad din limba engleză de Irina Nicolaescu, Editura Litera, Bucureşti, 2017, p. 76.

[30] Informațiile sunt publice, disponibile online la adresa: http://oldsite.edu.ro/index.php/articles/23449, accesat la data de 12.02.2018, *apud* Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritate academică*, *op.cit.* pp. 108-109.

2. Încrederea - elevii răspund la onestitate cu încredere. Încrederea este promovată de şcolile care stabilesc reguli clare pentru efectuarea temelor sau pentru evaluarea elevilor. Numai cu încredere putem colabora, face schimb de idei fără să ne fie teamă că munca noastră va fi furată sau că reputaţia ne va fi afectată.

3. Corectitudinea.

O evaluare corectă este esenţială în procesul de învăţământ. Pentru elevi, sunt importante anumite comportamente ale corectitudinii, cum ar fi: predictibilitate, aşteptări clare şi sancţionarea necinstei.

4. Respectul

Elevii arată respect venind la şcoală, ajungând la orele de curs, fiind atenţi, participând la dezbateri, respectând termenele limită şi performând la nivelul lor de performanţă. Cadrele didactice arată respect ascultând ideile elevilor, dând feedback onest în urma evaluării activităţii acestora, valorizând aspiraţiile şi idealurile acestora.

5. Responsabilitatea

Atât elevii cât şi cadrele didactice, ar trebui să aibă un comportament responsabil. Indiferent de circumstanţe, membrii unei comunităţi educaţionale nu ar trebui să tolereze sau să ignore un comportament necinstit din partea altora.

Atunci când instituţiile ce activează în sectorul educaţional, dar şi personalul din cadrul acestora, adoptă şi aplică în mod responsabil standarde de integritate, putem afirma că atât sistemul de învăţământ, cât şi societatea beneficiază de baza fundamentală pentru viitori cetăţeni responsabili şi pentru o societate axată pe valori şi responsabilitate".

5. Buna conduită în cercetarea ştiinţifică

Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea-tehnologică şi inovare[31] arată că: „*buna conduită în activităţile de cercetare ştiinţifică, dezvoltare tehnologică, se bazează pe un ansamblu de norme de bună conduită şi de proceduri destinate respectării acestora*".

Normele de conduită sunt prevăzute în Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea – tehnologică şi inovare şi

[31] Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea – tehnologică şi inovare, publicată în M.Of. nr. 505 din 04.06.2004, cu ultima modificare prin O.G nr. 2/2016, publicată în M.Of. nr. 51 din 21.01.2016, aprobată prin Legea nr. 178/2016.
Pentru mai multe detalii despre buna conduită în cercetarea ştiinţifică, a se vedea Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritate academică*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2018, pp. 121-138 care dezvoltă cele prezentate în această secţiune.

completate şi detaliate în Codul de etică şi deontologie profesională a personalului de cercetare-dezvoltare prevăzut de Legea nr. 319/2003 privind Statutul personalului de cercetare dezvoltare, precum şi în Codurile de etică pe domenii.[32] Codul de etică şi deontologie profesională a personalului de cercetare-dezvoltare precizează că buna conduită în cercetarea ştiinţifică se referă la: „respectarea legii; garantarea libertăţii în ştiinţă, în cercetarea ştiinţifică şi în învăţământ; respectarea principiilor bunei practici ştiinţifice, asumarea responsabilităţilor".[33] Tot conform Codului de etică (...), **buna conduită exclude:**

- „Ascunderea sau înlăturarea rezultatelor nedorite;
- Confecţionarea de rezultate;
- Înlocuirea rezultatelor cu date fictive;
- Interpretarea deliberat distorsionată a rezultatelor şi deformarea concluziilor;
- Plagierea rezultatelor sau a publicaţiilor altor autori;
- Introducerea de informaţii false în solicitările de proiecte (...);
- Neatribuirea corectă a paternităţii unei lucrări;
- Publicarea sau finanţarea repetată a aceloraşi rezultate ca elemente de noutate ştiinţifică etc."[34]

Aşa cum a arătat doctrina noastră, „considerăm desigur, că buna conduită în activitatea de cercetare ştiinţifică obligă la respectul muncii predecesorilor, a rezultatelor muncii lor, a priorităţilor în formularea de idei, teorii, concepte, metode etc. Că este impardonabilă chiar simpla trecere sub tăcere a numelor celor care, înaintea noastră au cercetat, au scris, au îmbogăţit cunoştinţele de care dispunem astăzi şi din uitare ne hrănim intelectual spre a înţelege şi a le duce munca mai departe. Că este inacceptabilă falsificarea de rezultate şi promovarea pe alte criterii decât cele ale competiţiei corecte (...)".[35]

Referitor la **abaterile de la buna conduită academică**[36]**:**

- Legea Educaţiei Naţionale face referire doar la abaterile grave de la buna conduită;
- Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea - tehnologică şi inovare detaliază ce fapte constituie abateri şi prevede ce sancţiuni sunt aplicabile acestora.

---

[32] Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritate academică*, *op.cit.*, p. 122.

[33] Informaţii publice, disponibile online la adresa de internet: http://www.incsmps.ro/documente/Codul%20de%20etica.pdf, cu ultima accesare la data de 24.08.2018.

[34] Informaţii publice, disponibile online la adresa http://www.incsmps.ro/documente/Codul%20de%20etica.pdf, cu ultima accesare la data de 24.08.2018.

[35] Viorel Roş, Andreea Livădariu, *Controversata problemă a protecţiei ideilor în dreptul român*, în R.R.D.P.I. nr. 2/2017, p. 56.

[36] Informaţiile sunt preluate din lucrarea: Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritate academică*, *op.cit.*, pp. 122-128. Pentru mai multe informaţii, a se vedea Capitolul VII. Buna conduită în cercetarea ştiinţifică.

„(I.) **Potrivit Legii Educației Naționale,** art. 310, constituie **abateri grave de la buna conduită** în cercetarea ştiinţifică şi activitatea universitară:

a.) plagierea rezultatelor sau publicaţiilor altor autori;

b.) confecţionarea de rezultate sau înlocuirea rezultatelor cu date fictive;

c.) introducerea de informaţii false în solicitările de granturi sau de finanțare.

(II). **Abaterile de la normele de bună conduită prevăzute de Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea - tehnologică şi inovare** menționate în art. 2 litera a)[37], în măsura în care nu constituie infracțiuni potrivit legii penale, includ:

a) confecţionarea de rezultate sau date şi prezentarea lor ca date experimentale, ca date obținute prin calcule sau simulări numerice pe calculator ori ca date sau rezultate obținute prin calcule analitice ori raționamente deductive;

b) falsificarea de date experimentale, de date obținute prin calcule sau simulări numerice pe calculator ori de date sau rezultate obținute prin calcule analitice ori raționamente deductive;

c) îngreunarea deliberată, împiedicarea sau sabotarea activității de cercetare-dezvoltare a altor persoane, inclusiv prin blocarea nejustificată a accesului la spațiile de cercetare-dezvoltare prin avarierea, distrugerea ori manipularea aparaturii experimentale, a echipamentului, a documentelor, a programelor de calculator, a datelor în format electronic, a substanțelor organice sau anorganice ori a materiei vii necesare altor persoane pentru derularea, realizarea sau finalizarea activităților de cercetare-dezvoltare.

Abaterile de la normele de bună conduită prevăzute de Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea - tehnologică şi inovare în art. 2 litera b)[38], în măsura în care nu constituie infracțiuni potrivit legii penale, includ:

a) plagiatul;

b) autoplagiatul;

c) includerea în lista de autori a unei publicații ştiinţifice a unuia sau mai multor coautori care nu au contribuit semnificativ la publicație ori excluderea unor coautori care au contribuit semnificativ la publicație;

d) includerea în lista de autori a unei publicații ştiinţifice a unei persoane fără acordul acesteia;

e) publicarea sau diseminarea neautorizată de către autori a unor rezultate, ipoteze, teorii ori metode ştiinţifice nepublicate;

f) introducerea de informații false în solicitările de granturi sau de finanțare, în dosarele de candidatură pentru abilitate, pentru posturi didactice universitare ori pentru posturi de cercetare-dezvoltare.

---

[37] Se referă la: „norme de bună conduită în activitatea ştiinţifică".

[38] Se referă la: „b.) norme de bună conduită în activitatea de comunicare, publicare, diseminare şi popularizare ştiinţifică, inclusiv în cadrul cererilor de finanțare depuse în cadrul competițiilor de proiecte organizate din fonduri publice".

Abaterile de la normele de bună conduită prevăzute de Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea - tehnologică şi inovare în art. 2 litera c)[39], în măsura în care nu constituie infracţiuni potrivit legii penale, includ:

a) nedezvăluirea situaţiilor de conflicte de interese în realizarea sau participarea la evaluări;

b) nerespectarea confidenţialităţii în evaluare;

c) discriminarea, în cadrul evaluărilor, pe criterii de vârstă, etnie, sex, origine socială, orientare politică sau religioasă, orientare sexuală ori alte tipuri de discriminare, cu excepţia măsurilor afirmative prevăzute de lege.

Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea - tehnologică şi inovare stabileşte şi o categorie distinctă de *abateri de la buna conduită în activitatea de cercetare-dezvoltare-prin asociere*:

a) participarea activă în abateri săvârşite de alţii;

b) cunoaşterea abaterilor săvârşite de alţii şi nesesizarea comisiei de etică;

c) coautoratul publicaţiilor conţinând date falsificate sau confecţionate;

d) neîndeplinirea obligaţiilor contractuale şi legale, inclusiv a celor aferente contractului de mandat sau contractelor de finanţare, în exercitarea funcţiilor de conducere ori de coordonare a activităţilor de cercetare-dezvoltare".

Conform **Codului cadru de etică al personalului didactic din învăţământul preuniversitar** anterior citat, personalului didactic îi este interzis în exercitarea activităţilor specifice (şcolare şi extraşcolare) să desfăşoare mai multe activităţi pe care le menţionăm în continuare deoarece ni se pare că pot fi aplicate fără nicio problemă şi personalului didactic din mediul universitar:

a) „Să folosească baza materială din spaţiile de învăţământ în vederea obţinerii de beneficii materiale personale directe sau indirecte;

b) Să folosească, să producă sau să distribuie materiale pornografice scrise, audio ori vizuale;

c) Să organizeze activităţi care pun în pericol siguranţa şi securitatea beneficiarilor direcţi ai educaţiei sau a altor persoane aflate în incinta unităţii sau a instituţiei de învăţământ;

d) Să consume alcool şi substanţe interzise, cu excepţia celor recomandate medical;

e) Să permită şi să încurajeze consumul de alcool şi de substanţe interzise de către beneficiarii direcţi ai educaţiei, cu excepţia celor recomandate medical;

f) Să organizeze şi să practice pariuri şi jocuri de noroc".

---

[39] Se referă la: „c) norme de bună conduită în activitatea de evaluare şi monitorizare instituţională a cercetării-dezvoltării (...)";

De asemenea, menţionăm, tot în acelaşi act normativ, în cuprinsul art. 7 alin (2) a faptului că „în activitatea profesională, personalul didactic evită practicarea oricărei forme de discriminare şi denigrare în relaţiile cu ceilalţi colegi şi acţionează pentru combaterea fraudei intelectuale, inclusiv a plagiatului".

Ce fapte nu constituie abateri de la buna conduită în cercetare?

Potrivit Codului de etică şi deontologie profesională a personalului din cercetare-dezvoltare, „*nu constituie abateri de la buna conduită în cercetare*: datele contradictorii, diferenţele de concepţie experimentală, diferenţele de interpretare a datelor, *diferenţele de opinie* deoarece sunt factori specifici cercetării-dezvoltării[40]".

Care sunt sancţiunile pentru abaterile constatate de la buna conduită în activitatea de cercetare-dezvoltare?

Sancţiunile pentru abaterile constatate de la buna conduită în activitatea de cercetare-dezvoltare sunt prevăzute de Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea - tehnologică şi inovare şi se aplică de către conducerea unităţii sau instituţiei personalului de cercetare – dezvoltare şi sunt în număr de şase:

a) avertisment scris;

b) retragerea şi/sau corectarea tuturor lucrărilor publicate prin încălcarea normelor de bună conduită;

c) diminuarea salariului de bază, cumulat, când este cazul, cu indemnizaţia de conducere, de îndrumare şi control;

d) suspendarea, pe o perioadă determinată de timp între 1 an şi 10 ani a dreptului de înscriere la un concurs pentru ocuparea unei funcţii superioare ori a unei funcţii de conducere, de îndrumare şi de control ca membru în comisii de concurs;

e) destituirea din funcţia de conducere a instituţiei de cercetare-dezvoltare.

f) desfacerea disciplinară a contractului de muncă".

6. Comisia de etică universitară

Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011 stabileşte expres faptul că, la nivelul fiecărei universităţi din România funcţionează *Comisia de etică universitară*[41]. Se precizează în lege că: „structura şi componenţa *Comisiei de etică universitară* este propusă de consiliul de administraţie, avizată de senatul

[40] Informaţiile sunt publice, disponibile online la adresa de internet: http://www.incsmps.ro/documente/Codul%20de%20etica.pdf, cu ultima accesare la data de 24.08.2018.

[41] Informaţiile din această secţiune, pe larg se regăsesc în lucrarea: Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritate academică, op.cit.*, pp. 128-129. Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011 publicată în M.Of. nr. 18 din 10 ianuarie 2011, cu ultimele modificări prin O.G. nr. 9/2018 privind modificarea şi completarea unor acte normative în domeniul educaţiei, publicată în M.Of. nr. 744 din 28 august 2018 şi Legea nr. 114/2019 (...) publicată în M.Of. nr. 469 din 10 iunie 2019.

universitar şi aprobată de rector. Din Comisia de etică universitară fac parte ca membri persoane cu prestigiu profesional şi autoritate morală.

Nu pot fi membri ai comisiei de etică persoanele care ocupă vreuna din funcţiile: rector, prorector, decan, director administrativ, director de departament sau de unitate de cercetare-dezvoltare, proiectare, microproducţie. La nivel de fiecare universitate există un *Cod de etică universitară* care este inclus în Carta universitară. Prin urmare, la nivelul fiecărei universităţi există proceduri şi organisme create să analizeze cazurile de încălcare a eticii şi integrităţii academice şi să le sancţioneze[42].

Atribuţiile Comisiei de etică universitară sunt stabilite de Legea Educaţiei Naţionale nr. 1/2011:

- analizează şi soluţionează abaterile de la etica universitară pe baza sesizărilor sau prin autosesizare;
- realizează un raport anual referitor la situaţia respectării eticii universitare şi a eticii activităţilor de cercetare, care se prezintă rectorului, senatului universitar şi constituie un document public (...) etc."

Cine poate sesiza Comisia de etică universitară?

Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011 prevede că: „Orice persoană, din universitate sau din afara universităţii, poate sesiza Comisia de etică universitară abateri săvârşite de membri ai comunităţii universitare. Comisia de etică universitară păstrează *confidenţială identitatea autorului sesizării.*

În urma unei sesizări, Comisia de etică universitară demarează procedurile stabilite de Codul de etică şi deontologie universitară, respectiv de Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea - tehnologică şi inovare[43]. Comisia de etică universitară răspunde autorului sesizării în termen de 30 de zile de la primirea sesizării şi îi comunică acestuia rezultatul procedurilor, după încheierea acestora".

Potrivit Legii Educaţiei Naţionale nr. 1/2011, „hotărârile comisiei de etică universitară sunt avizate de consilierul juridic al universităţii iar răspunderea juridică pentru hotărârile şi activitatea comisiei de etică universitară revine universităţii". Comisia de etică universitară, potrivit art. 318 din Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011, „poate aplica sancţiuni personalului didactic şi de cercetare şi personalului didactic şi de cercetare auxiliar pentru încălcarea eticii universitare sau pentru abateri de la buna conduită în cercetarea ştiinţifică:

a) avertisment scris;

---

[42] Spre exemplu, conform informaţiilor publice, online disponibile la adresa: https://www.unibuc.ro/despre-ub/organizare/comisii/comisia-de-etica/, accesat la data de 03.01.2019, Universitatea din Bucureşti regăsim informaţii despre componenţa şi atribuţiile Comisiei de etică, a activităţii sale, existând creată rubrica: *Cazurile Comisiei de etică* etc.

[43] Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea –tehnologică şi inovare (...).

b) diminuarea salariului de bază, cumulat, când este cazul cu indemnizaţia de conducere, de îndrumare şi de control;

c) suspendarea, pe o perioadă determinată de timp, a dreptului de înscriere la un concurs pentru ocuparea unei funcţii didactice superioare ori a unei funcţii de conducere, de îndrumare şi de control, ca membru în comisii de doctorat, de master sau de licenţă;

d) destituirea din funcţia de conducere din învăţământ;

e) desfacerea disciplinară a contractului de muncă".

Menţionăm faptul că universităţile au afişate pe pagina de internet a instituţiei respective rapoartele anuale de activitate ale Comisiei de Etică, indiferent dacă au avut sau nu activitate în anul încheiat.

7. Drept comparat privind etica şi integritatea academică

Pe plan internaţional se constată preocupări ale statelor lumii în sensul adoptării unor norme de conduită care să prevadă bunele-practici în domeniul cercetării ştiinţifice[44]. Menţionăm de asemenea, că „există un Centru internaţional pentru integritate academică[45]- ICAI care a fost înfiinţat pentru combaterea înşelăciunii, a plagiatului şi a necinstei academice în învăţământul superior". În cele ce urmează, vom prezenta, selectiv, pe scurt, câteva dintre documentele relevante cu privire la subiectul analizat.

Deosebit de important pentru subiectul pe care îl analizăm este abordarea pe care o dă **Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene** cercetării ştiinţifice şi libertăţii academice în general[46]. Precizăm cu titlu de exemplu, câteva articole relevante:

Art. 1. *Demnitatea umană*: „Demnitatea umană este inviolabilă. Aceasta trebuie respectată şi protejată."

Art. 3. *Dreptul la integritate al persoanei*

Alin.1) „Orice persoană are dreptul la integritate fizică şi psihică"

Art. 13. *Libertatea artelor şi ştiinţelor*. „Artele şi cercetarea ştiinţifică sunt libere. Libertatea universitară este respectată".

Art. 17 *Dreptul de proprietate*

Alin. 2) „Proprietatea intelectuală este protejată".

---

[44] Mare parte din informaţiile prezentate în această secţiune sunt dezvoltate în lucrarea: Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritate academică*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2018, Capitolul *„Aspecte de drept comparat privind integritatea academică"*, pp. 194-201.

[45] International Center for Academic Integrity, informaţiile sunt publice şi disponibile online la adresa de internet: https://academicintegrity.org/about/, accesat la data de 23.12.2018.

[46] Textul integral reprezintă informaţie publică şi este disponibil în limba română online la adresa de internet: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A12012P%2FTXT, accesat la data de 03.01.2019.

Codul european de conduită pentru integritatea cercetării este următorul document pe care îl menționăm. Codul european de conduită pentru integritatea cercetării a fost elaborat de Societatea Europeană de Ştiință-ESF şi ALEEA - Federația Europeană a Academiilor Naționale de Ştiință şi Ştiințe Umaniste este un document public şi disponibil online[47].

Codul european (…) afirmă că, „bunele practici în cercetare se bazează pe *principii fundamentale ale integrității în cercetare*:

- „*Fiabilitate*: garantarea calității cercetării care se reflectă în proiectare, metodologia, analiza şi utilizarea resurselor;
- *Onestitatea*: elaborarea, întreprinderea, evaluarea, declararea şi să se facă cunoscută cercetarea într-un mod transparent, corect, complet şi obiectiv;
- *Respect* pentru colegi, participanții la cercetare, societate, ecosisteme, patrimoniul cultural şi mediul înconjurător;
- *Responsabilitate* asumată pentru activitățile de cercetare, a ideii de publicare, pentru gestionarea şi organizarea lor, pentru instruirea, supravegherea şi îndrumarea şi pentru implicațiile mai generale ale cercetării (...)."

În cuprinsul documentului se pune foarte mare accent asupra definirii fraudei ştiințifice sub mențiunea: *Frauda ştiințifică şi alte practici inacceptabile.*

„Frauda ştiințifică se referă în general la fabricarea, falsificarea sau plagiatul în timpul propunerii, realizării sau evaluării cercetării sau a declarării rezultatelor cercetării. Aceste trei situații sunt luate în considerare pentru că distorsionează rezultatele de cercetare.

1. *Fabricația* - constă în inventarierea rezultatelor şi înregistrarea lor ca şi cum acestea sunt autentice.
2. *Falsificarea* - constă în manipularea materialelor, echipamentelor sau procedeelor de cercetare, modificarea, omiterea sau ştergerea datelor sau rezultatelor fără justificare.
3. *Plagiatul*- reprezintă utilizarea de lucrări şi idei de la alte persoane fără referire la sursa originală încălcând astfel dreptul de autor ale autorului sau autorilor inițiali cu privire la creația intelectuală".

De asemenea, menționăm şi **Carta europeană a cercetătorului**[48]. Aceasta a fost elaborată de Uniunea Europeană şi a făcut obiectul unei Recomandări a Comisiei Europene din data de 11 martie 2005.

---

[47] Informațiile sunt publice şi disponibile online la adresa de internet: http://www.allea.org/wp-content/uploads/2018/01/FR_ALLEA_Code_de_conduite_europeen_pour_lintegrite_en_recherche.pdf, accesat la data de 31.03.2018 şi http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14201-2015-INIT/fr/pdf, accesat la data de 31.03.2018 *apud* Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritate academică*, Editura Pro Universitaria, București, 2018, pp. 195-197.

[48] Informațiile sunt publice, disponibile online la adresa: http://www.fnrs.be/docs/Charte_europeenne_du_chercheur.pdf, accesat la data de 16.02.2018, *apud* Elena Emilia Ştefan, *op.cit.*, 2018, pp. 197-199.

Principiile de bază aplicabile cercetătorului, nominalizate în Carta europeană a cercetătorului, selectiv, sunt:

- *„Principii etice*: cercetătorii trebuie să adere la practicile etice recunoscute şi la principiile etice fundamentale ale disciplinei lor precum şi normele etice prevăzute în diverse coduri naţionale de etică sectoriale sau instituţionale.

- *Responsabilitatea profesională*: cercetătorii sunt pe deplin angajaţi să se asigure că munca lor de cercetare este utilă societăţii şi să nu reproducă din cercetările efectuate anterior. Ei vor evita toate tipurile de plagiat şi vor respecta principiul proprietăţii intelectuale şi proprietatea comună în cazul cercetărilor efectuate în colaborare cu mai mulţi coordonatori sau alţi cercetători (...).

- *Atitudine profesională*: cercetătorii trebuie să fie conştienţi de obiectivele strategice care reglementează mediul lor de cercetare precum şi mecanismele de finanţare şi trebuie să solicite toate autorizaţiile necesare mai înainte de a începe munca lor de cercetare sau de accesare a resurselor furnizate (...).

- *Responsabilitatea:* cercetătorii trebuie să fie conştienţi de faptul că sunt responsabili faţă de angajatori, finanţatori sau alte organizaţii din sectorul public sau privat precum şi, sunt responsabili pentru motive etice faţă de societate în ansamblu. Metodele de colectare şi de analiză a datelor şi rezultatelor, după caz, trebuie să fie accesibile pentru verificări interne şi externe de fiecare dată când este necesar dar şi la cererea autorităţilor competente (...).

- *Bunele practici în cercetare*: Cercetătorii trebuie să adopte în orice moment metode de muncă sigure, în conformitate cu legislaţia naţională, inclusiv luarea măsurilor de precauţie necesare pentru a garanta sănătatea şi securitatea şi pentru a depăşi consecinţele dezastrelor referitoare la tehnologia informaţiei, cum ar fi stabilirea unor strategii de rezervă (backup) adecvate (...).

- *Diseminarea şi exploatarea rezultatelor:* toţi cercetătorii trebuie să se asigure, conform obligaţiilor contractuale, că rezultatele cercetării lor sunt diseminate şi exploatate (...).

- *Angajamentul faţă de societate*: cercetătorii trebuie să se asigure că activităţile lor de cercetare sunt aduse în atenţia societăţii astfel încât acestea pot fi înţelese de non-specialişti, îmbunătăţind înţelegerea ştiinţei de către societate (...) etc.”.

Declaraţia de la Singapore privind Integritatea cercetării este de asemenea, o preocupare internaţională pentru integritatea în cercetare. Aceasta a fost dezvoltată în cadrul celei de-a doua Conferinţe mondiale, privind Integritatea cercetării, în perioada 21-24 iulie 2010, ca un ghid global pentru conduita responsabilă a cercetării[49]. Principiile menţionate în Declaraţia de la

[49] Informaţiile despre Declaraţia de la Singapore sunt publice, disponibile online la adresa: http://www.singaporestatement.org/, accesat la data de16.02.2018, *apud* Elena Emilia Ştefan, *op.cit.*, 2018, pp. 197.

Singapore privind Integritatea cercetării sunt: „onestitate în toate aspectele cercetării, conduita responsabilă a cercetării, curtoazia profesională şi corectitudinea în lucrul cu ceilalţi, buna gestiune a cercetării (...)".

8. Concluzii

- Etica universitară este prevăzută de Legea Educaţiei Naţionale nr. 1/2011, în Secţiunea 5 intitulată: *Etica universitară* din Capitolul II – *„Statutul personalului didactic şi de cercetare în învăţământul superior".*
- Carta universitară, în concepţia legii educaţiei naţionale prezintă opţiunile majore ale comunităţii universitare şi se aplică în tot spaţiul universitar.
- Integritatea academică este definită de Centrul pentru Integritate Academică din SUA ca fiind un angajament faţă de cinci valori fundamentale atât pentru conduita profesională, cât şi pentru cea morală: onestitatea, încrederea, corectitudinea, respectul şi responsabilitatea.
- Orice persoană, din universitate sau din afara universităţii, poate sesiza Comisia de etică universitară abateri săvârşite de membri ai comunităţii universitare.

9. Referinţe bibliografice

1. C. Cozma, L. Măgurianu, în M.M. Pivniceru, C. Luca (coord.), *Deontologia profesiei de magistrat. Repere contemporane*, Editura Hamangiu, Bucureşti.
2. I. Craiovan, *Prin labirintul juridic,* Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2009.
3. I. Craiovan, *Metodologia juridică,* Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2005.
4. Cristinel Ghigheci, *Etica profesiilor juridice,* Editura Hamangiu, Bucureşti, 2017.
5. G.W.F. Hegel, *Critica raţiunii pure,* Editura IRI Bucureşti, 1994.
6. Claudia Ana Moarcăş, *Despre universităţi şi autonomia universitară*, în RDP nr. 3/2017.
7. D. Mazilu, *Teoria Generală a Dreptului*, Editura All Beck, Bucureşti,1999.
8. Paul Negulescu, *Curs de drept constituţional român ţinut la Universitatea din Bucureşti*, 1927, editat de Alex Ch. Doicescu.
9. N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, ediţia a 5-a, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2014.
10. Viorel Roş, Andreea Livădariu, *Condiţia originalităţii în operele ştiinţifice*, în R.R.D.P.I. nr. 2/2014.
11. Viorel Roş, Andreea Livădariu, *Controversata problemă a protecţiei ideilor în dreptul român,* în R.R.D.P.I. nr. 2/2017.
12. Elena Emilia Ştefan, *Legalitate şi moralitate în activitatea autorităţilor publice*, Revista de Drept Public nr. 4/2017, Editura Universul Juridic, Bucureşti.
13. Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritate academică*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2018.
14. Bernard Valade, *Capitolul 12- Cultura*, în Tratat de sociologie sub coordonarea lui Raymond Boudon, Editura Humanitas, Bucureşti, 1992, tradus din franceză de Delia Vasiliu şi Anca Ene.

15. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.
16. Constituţia României.
17. Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011 publicată în Monitorul Oficial nr. 18 din 10 ianuarie 2011, cu ultimele modificări prin O.G. nr. 9/2018 privind modificarea şi completarea unor acte normative în domeniul educaţiei, publicată în Monitorul Oficial nr. 744 din 28 august 2018 şi Legea nr. 114/2019 (...) publicată în Monitorul Oficial nr. 469 din 10 iunie 2019.
18. Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea - tehnologică şi inovare, publicată în M.Of. nr. 505 din 04.06.2004, cu ultima modificare prin O.G. nr. 2/2016, publicată în M.Of. nr. 51 din 21.01.2016, aprobată prin Legea nr. 178/2016.
19. Legea nr. 477/2004 privind Codul de conduită al personalului contractual din autorităţile şi instituţiile publice, publicată în Monitorul Oficial nr. 1105 din 26 noiembrie 2004.
20. Ordinul ministrului educaţiei naţionale nr. 3131/2018 privind includerea în planurile de învăţământ, pentru toate programele de studii universitare organizate în instituţiile de învăţământ superior din sistemul naţional de învăţământ, a cursurilor de etică şi integritate academică, publicat în Monitorul Oficial nr. 140 din 14.02.2018.
21. Ordinul ministrului educaţiei naţionale nr. 4831/2018 privind Codul cadru de etică al personalului didactic din învăţământul preuniversitar, publicat în Monitorul Oficial nr. 844 din 4 octombrie 2018.
22. Ordinul ministrului educaţiei naţionale nr. 211/2017 privind aprobarea Regulamentului de organizare şi funcţionare a Consiliului Naţional de Etică a Cercetării Ştiinţifice, Dezvoltării Tehnologice şi Inovării precum şi a componenţei nominale a acestuia, publicat în M.Of. nr. 287 din 24.04.2017.
23. https://academicintegrity.org/about/, accesat la data de 23.12.2018.
24. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A12012P%2FTXT, accesat la data de 03.01.2019.
25. http://www.allea.org/wp-content/uploads/2018/01/FR_ALLEA_Code_de_conduite_europeen_pour_lintegrite_en_recherche.pdf, accesat la data de 31.03.2018.
26. http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14201-2015-INIT/fr/pdf, accesat la data de 31.03.2018.
27. http://www.fnrs.be/docs/Charte_europeenne_du_chercheur.pdf, accesat la data de 16.02.2018.
28. http://www.singaporestatement.org/, accesat la data de 16.02.2018.
29. https://dexonline.ro/definitie/integritate, accesat la data de 18.02.2018.
30. https://www.unibuc.ro/wp-content/uploads/2018/12/CARTA-UB.pdf, cu ultima accesare la data de 12.07.2019.
31. https://www.ubbcluj.ro/ro/infoubb/documente_publice/files/Carta_2014.pdf, cu ultima accesare la data de 12.07.2019.

Capitolul IX. PLAGIATUL

Obiectivele de învățare ale Capitolului IX
După parcurgerea Capitolului IX. „Plagiatul" veți reuși:

1. să știți cum este definit plagiatul în legislație;
2. să știți care este semnificația autoplagiatului în legislație;
3. să cunoașteți de câte feluri poate fi plagiatul;
4. să știți care sunt sancțiunile privind plagiatul și autoplagiatul;
5. să puteți identifica singuri un text plagiat, pe baza recomandărilor de evitare a plagiatului;
6. să cunoașteți programele oficiale de identificare a plagiatului recunoscute de C.N.A.T.D.C.U.

1. Ce este plagiatul

Pentru a înțelege ce presupune plagiatul, în contextul cursului prezent, propunem următoarele întrebări la care să reflectați, astfel încât, informațiile prezentate să vă clarifice conceptul de plagiat dar și alte chestiuni în legătură cu acesta:

1. Câți dintre dumneavoastră ați mers la școală în copilărie cu tema rezolvată de către părinți, cel puțin o dată?

2. Dacă răspunsul dumneavoastră este DA la întrebarea nr. 1, să știți că ați încălcat regulile privind paternitatea unei lucrări/idei etc. pentru că nu dumneavoastră ați fost autorul temei rezolvate deși v-ați arogat acel drept și, în realitate, acel drept îi aparținea părintelui care v-a ajutat!

3. Câți dintre dumneavoastră știți că furtul ideilor altuia și prezentate în lucrare ca fiind creație proprie este plagiat și se pedepsește?

4. Câți dintre dumneavoastră a fost tentat atunci când a avut un proiect de lucrat, sau știe cel puțin o persoană care, a preferat să se inspire de-a întregul de pe internet, utilizând lucrări gata făcute și nu a avut răbdare să meargă la bibliotecă să se documenteze?

5. Câți dintre dumneavoastră sau știți cel puțin o persoană care, atunci când ați/ a avut un proiect de lucrat, ați/a mințit că ați / a citit un număr de titluri – cărți,

reviste etc., trecute la bibliografie deşi, în realitate acestea au fost pur şi simplu copiate din lucrare altuia, ca fiind studiate, deşi nu le-aţi deschis niciodată?

6. Nu-i aşa că nu aveţi obiceiul să verificaţi atunci când citiţi un articol de specialitate că sursele trecute la bibliografie sunt reale?

7. Ştiţi că există cel puţin un program - software oficial care detectează în lucrarea dumneavoastră, ideile sau texul altuia preluate de pe internet, pe care dumneavoastră nu le menţionaţi ca fiind ale aceluia, atât de precis încât se depistează pagina de internet care s-a accesat, textul preluat, ziua şi ora accesării?

8. Ştiţi cum se citează corect o ideea a altuia ca să nu fie considerat plagiat?

9. Există vreo deosebire între lucrări citate şi lucrări citite?

10. Ştiţi ce înseamnă *op.cit., idem, ibidem*?

11. Ştiţi ce presupune „obligaţia fidelităţii faţă de text"?

12. Aţi auzit vreodată de dreptul de autor?

13. Obişnuiţi să mergeţi la bibliotecă atunci când aveţi de scris un proiect sau utilizaţi exclusiv internetul?

14. Ştiţi că există legislaţie specifică în domeniul protejării creaţiilor intelectuale?

15. Consideraţi că biblioteca va dispărea în următorii ani şi va fi înlocuită exclusiv de internet iar acest lucru favorizează plagiatul?

Fenomenul plagiatului sau mai precis spus, furtul ideilor altuia şi prezentate ca fiind ale tale nu există de ieri de azi şi nu este specific ţării noastre. Nici nu se poate pune întrebarea, retorică de altfel: românii plagiază mai mult decât alte naţionalităţi? De unde ştim acest lucru? Tolerarea sau nu a plagiatului, prevenirea sau nu a fenomenului de plagiat ori chiar sancţionarea drastică a acestuia a preocupat multe generaţii. Cei care au avut cel mai des contact cu fenomenul credem că au fost cadrele didactice totuşi, fiind lesne de observat în activitatea miilor de studenţi existenţa, în fiecare an universitar, din ce în ce mai des ori din ce în ce mai rar a lucrărilor similare.

În doctrină s-a remarcat faptul că, „În România, o cercetare realizată în aprilie-mai 2005, sub egida Ministerului Educaţiei şi Cercetării, coordonată de Mihaela Miroiu de la Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative din Bucureşti a relevat că aproximativ 55% dintre studenţii din eşantionul reprezentativ naţional cunosc cazuri de preluare de către colegi în referatele lor a unor paragrafe întregi sau fragmente fără să precizeze sursa, că peste 60% recunosc faptul că au copiat la examene, că aproximativ 20% au prezentat ca aparţinându-le rezultatele cercetării altora[1]. Ancheta pe bază de chestionar

[1] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, ediţia a IV-a revizuită şi adăugită, Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2007, p. 43. Informaţiile din prezenta secţiune sunt preluate, selectiv, din lucrarea Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritate academică*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2018, pp. 139-145.

autoadministrat s-a desfăşurat în 14 universităţi (zece la stat şi patru private) din Bucureşti, Cluj - Napoca,Timişoara, Craiova, Ploieşti şi Târgu Jiu[2]").

În societatea românească asistăm de câţiva ani la formularea cât mai des, în spaţiul public, a două cuvinte: plagiat şi autoplagiat.

Ce este totuşi plagiatul?

Conform Dicţionarului explicativ al limbii române[3], *„plagiatul"* semnifică:

- Acţiunea de a plagia, plagiere;
- Operă literară, artistică sau ştiinţifică a altcuiva, însuşită (integral sau parţial) şi prezentată drept creaţie personală.
- Care a fost însuşit de la altcineva şi prezentat drept creaţie personală.

Dintre multele surse bibliografice pe care le-am studiat pentru a documenta acest curs, ne-a atras atenţia cât de frumos explică un cadru didactic modalitatea în care îşi dă seama un profesor că lucrarea din faţa sa este una plagiată, fiind întrutotul de acord cu reputatul profesor pe care îl considerăm unul dintre cei mai originali şi experimentaţi autori în domeniul metodologiei cercetării ştiinţifice. Aşadar, în doctrina de specialitate, reputatul autor Chelcea menţionează: „orice profesor de bună credinţă şi cu o oarecare experienţă, cunoscând potenţialul intelectual al studenţilor cu care lucrează, îşi poate da cu uşurinţă seama de decalajul dintre nivelul gândirii unui debutant şi subtilitatea ideaţiei unui autor consacrat, poate sesiza, când în textele studenţilor apar rupturi de stil, când pasaje elevate, cu fraze bogate, utilizând termeni noi, de mare profunzime, dar cu o circulaţie restrânsă la un cerc de savanţi, alternează cu platitudini exprimate frust. În astfel de cazuri plagiatul este ca şi dovedit"[4].

Aşa cum nu ne-am fi aşteptat, noţiunea de plagiat nu este definită de Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011. Plagiatul [5] este considerat în cuprinsul art. 310 din aceeaşi lege: **abatere gravă de la buna conduită** în cercetarea ştiinţifică şi activitatea universitară.

Definiţia legală a plagiatului şi a autoplagiatului:

- Potrivit prevederilor art. 4 alineat (1) litera d.) din Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea - tehnologică şi inovare (...) **plagiatul** se defineşte:

---

[2] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, ediţia a IV-a revizuită şi adăugită, Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2007, p. 43.

[3] Informaţii publice şi disponibile online la adresa: https://dexonline.ro/definitie/plagiat, accesat la data de 06.01.2018.

[4] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, ediţia a IV-a revizuită şi adăugită, Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2007, p. 44 *apud* Elena Emilia Ştefan, *op.cit.*, 2018, p. 141.

[5] Pentru o anliză mult mai amplă asupra plagiatului, a se vedea: Andreea Livădariu, *„Plagiatul – scurte consideraţii din perspectivă juridică"*, Revista Română de Dreptul Proprietăţii Intelectuale nr. 1/2015, pp. 23-38.

„Expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic a unor texte, expresii, idei, demonstraţii, date, ipoteze, teorii, rezultate, ori metode ştiinţifice, extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ***ale altor autori, fără a menţiona acest lucru şi fără a se face trimitere la sursele originale*****”.**

- De asemenea, în art. 4 alineat (1) litera e) Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea – tehnologică şi inovare (...) se defineşte şi **autoplagiatul**:

„Expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic a unor texte, expresii, idei, demonstraţii, date, ipoteze, teorii, rezultate, ori metode ştiinţifice, extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ***ale aceluiaşi sau aceloraşi autori, fără a menţiona acest lucru şi fără a se face trimitere la sursele originale”.***

În plus de aceste definiţii legale, în Codul de etică şi deontologie profesională a personalului din cercetare-dezvoltare se defineşte astfel **plagiatul**:

„Însuşirea ideilor, metodelor, procedurilor, tehnologiilor, rezultatelor unei persoane, indiferent de calea prin care acestea au fost obţinute, prezentându-le drept creaţie personală; violarea proprietăţii intelectuale prin însuşirea abuzivă de idei ale altuia (altora)”[6].

Mai mult, Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea - tehnologică şi inovare (...) defineşte şi alţi termeni interesanţi, precum:

- **„frauda în ştiinţă**: acţiunea deliberată de confecţionare, falsificare, plagiere sau înstrăinare ilicită a rezultatelor cercetării ştiinţifice;
- **confecţionarea de date**: înregistrarea şi prezentarea unor date din imaginaţie, care nu sunt obţinute prin metodele de lucru folosite în cercetare;
- **falsificare**: măsluirea materialelor de cercetare, a echipamentelor, proceselor sau rezultatelor; omiterea unor date sau rezultate de natură a deforma rezultatele cercetării”.

Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor şi drepturile conexe[7] incriminează, de asemenea plagiatul, însă nu îl defineşte. Prin urmare, „activitatea umană conştientă, desfăşurată cu voinţa de a crea, de a adăuga ceva nou la cele ce există şi aceasta este condiţie necesară pentru a ne afla în faţa unei creaţii a spiritului, a unei creaţii intelectuale”[8].

---

[6] Informaţii publice, disponibile online la adresa de internet: http://www.incsmps.ro/documente/Codul%20de%20etica.pdf, cu ultima accesare la data de 24.08.2018.

[7] Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor şi drepturile conexe, publicată în M.Of. nr. 60 din 26 martie 1996, cu ultimele modificări prin Legea nr. 47/2018 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 8/1996, publicată în M.Of. nr. 268 din 27 martie 2018.

[8] Viorel Roş, Andreea Livădariu, *Controversata problemă a protecţiei ideilor în dreptul român, op.cit.*, p. 39.

Nu intrăm în detalii asupra disputelor doctrinare care includ sau nu **plagiatul în categoria contrafacerii,** însă, ne-a atras atenţia un studiu extrem de interesant asupra acestui subiect, publicat în Revista Română de Dreptul Proprietăţii Intelectuale. Astfel, în opinia autorilor: „dacă din perspectiva Legii nr. 8/1996, contrafacerea poate purta numai asupra expresiei, a elementului-formă din creaţie, care poartă marca originalităţii creatorului, din perspectiva Legii nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiinţifică, contrafacerea sub forma plagiatului poate purta nu doar asupra expresiei, ci şi asupra ideilor, extrase din operele altor autori, fără a face trimitere la sursa lor".[9]

În acest curs am tratat împreună problematica cercetării ştiinţifice şi a învăţământului din perspectiva eticii şi integrităţii academice, deci şi problematica plagiatului, considerând că se aplică şi mediului academic legislaţia specifică personalului din cercetare dezvoltare şi nu numai Legea Educaţiei Naţionale nr. 1/2011.

2. Sancţiuni pentru plagiat şi autoplagiat

„Conform Legii Educaţiei Naţionale nr. 1/2011, art. 310, constituie abateri grave de la buna conduită în cercetarea ştiinţifică şi activitatea universitară:[10]

a) plagierea rezultatelor sau publicaţiilor altor autori;

b) confecţionarea de rezultate sau înlocuirea rezultatelor cu date fictive;

c) introducerea de informaţii false în solicitările de granturi sau de finanţare.

Aşa cum arăta doctrina străină, „disprețul față de lege din vremurile noastre nu se poate observa nicăieri mai bine decât în răspândita piraterie de cărți, discuri, filme şi alte produse audiovizuale, mai ales muzicale, piraterie care, aproape fără piedici şi s-ar putea spune, cu încuviinţarea generală, a prins rădăcini în toate ţările lumii".[11]

Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea - tehnologică şi inovare defineşte următorii termeni:

1. *„confecţionarea de rezultate sau date*: raportarea de rezultate sau date fictive, care nu sunt rezultatul real al unei activităţi de cercetare - dezvoltare;

2. *falsificarea de rezultate sau date:* raportarea selectivă sau respingerea datelor ori a rezultatelor nedorite; manipularea reprezentărilor sau a ilustraţiilor; alterarea aparatului experimental ori numeric pentru a obţine datele dorite, fără a altera raportările efectuate.

3. *Plagiatul*: expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic a unor texte, expresii, idei, demonstraţii, date, ipoteze, teorii, rezultate, ori metode ştiinţifice, extrase din opere scrise, inclusiv

---

[9] Viorel Roş, Andreea Livădariu, *Condiţia originalităţii în operele ştiinţifice, op.cit.*, p. 11.

[10] Informaţiile din prezenta secţiune sunt preluate din lucrarea Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritatea academică, op.cit.*, pp. 146-147.

[11] Maria Vargas Llosa, *Civilizaţia spectacolului, op.cit.*, pp. 127-128.

în format electronic, **ale altor autori, fără a menţiona acest lucru şi fără a se face trimitere la sursele originale**.

4. *Autoplagiatul*: Expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic a unor texte, expresii, idei, demonstraţii, date, ipoteze, teorii, rezultate, ori metode ştiinţifice, extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, **ale aceluiaşi sau aceloraşi autori, fără a menţiona acest lucru şi fără a se face trimitere la sursele originale**".

Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea - tehnologică şi inovare stabileşte **sancţiuni pentru abaterile constatate de la buna conduită în activitatea de cercetare-dezvoltare**:

a) avertisment scris;

b) retragerea şi/sau corectarea tuturor lucrărilor publicate prin încălcarea normelor de bună conduită;

c) diminuarea salariului de bază, cumulat, când este cazul, cu indemnizaţia de conducere, de îndrumare şi control;

d) suspendarea, pe o perioadă determinată de timp între 1 an şi 10 ani a dreptului de înscriere la un concurs pentru ocuparea unei funcţii superioare ori a unei funcţii de conducere, de îndrumare şi de control ca membru în comisii de concurs;

e) destituirea din funcţia de conducere a instituţiei de cercetare-dezvoltare.

f) desfacerea disciplinară a contractului de muncă".

În plus de aceste acte normative**, Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor şi drepturile conexe**[12] **incriminează drept infracţiune următoarea faptă**:

- art. 197 alineat (1): „*constituie infracţiune şi se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă fapta persoanei care îşi însuşeşte, fără drept, în întregime sau în parte, opera altui autor şi o prezintă ca o creaţie intelectuală proprie*".

Aşadar, mare atenţie să avem: preluările neautorizate din operele altuia, pot atrage chiar pedepse privative de libertate în cazul în care acestea sunt socotite drept infracţiune!

[12] Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor şi drepturile conexe, publicată în M.Of. nr. 60 din 26 martie 1996, cu ultimele modificări prin Legea nr. 47/2018 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 8/1996, publicată în M.Of. nr. 268 din 27 martie 2018.

3. Câteva aspecte privind dreptul de autor

«Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor şi drepturile conexe stabileşte în cuprinsul art. 33 intitulat *limitele dreptului de autor*:

„sunt permise, fără consimţământul autorului şi fără plata vreunei remuneraţii, următoarele utilizări ale unei opere aduse anterior la cunoştinţa publică, cu condiţia ca aceasta să fie conform bunelor uzanţe, să nu contravină exploatării normale a operei şi să nu îl prejudicieze pe autor sau pe titularii drepturilor de utilizare:

a) reproducerea unei opere în cadrul procedurilor judiciare, parlamentare sau administrative ori pentru scopuri de siguranţă publică;

b) **utilizarea de scurte citate dintr-o operă, în scop de analiză, comentariu sau critică ori cu titlu de exemplificare, în măsura în care folosirea lor justifică întinderea citatului** *(s.n);*

c) utilizarea de articole izolate sau de scurte extrase din opere în publicaţii, în emisiuni radio sau de televiziune ori în înregistrări sonore sau audiovizuale, destinate exclusiv învăţământului, precum şi reproducerea pentru învăţământ, în cadrul instituţiilor de învăţământ sau de ocrotire socială, de articole izolate sau de scurte extrase din opere, în măsura justificată de scopul urmărit.

d) reproducerea pentru informare şi cercetare de scurte extrase din opere, în cadrul bibliotecilor, muzeelor, filmotecilor, fonotecilor, arhivelor instituţiilor publice culturale sau ştiinţifice, care funcţionează fără scop lucrativ, reproducerea integrală a exemplarului unei opere este permisă, pentru înlocuirea acestuia, în cazul distrugerii, al deteriorării grave sau al pierderii exemplarului unic din colecţia permanentă a bibliotecii sau a arhivei respective;

e) reproducerile specifice realizate de bibliotecile accesibile publicului, de instituţiile de învăţământ sau de muzee ori de către arhive, care nu sunt realizate în scopul obţinerii unui avantaj comercial sau economic, direct sau indirect.

f) reproducerea, cu excluderea oricăror mijloace care vin în contact direct cu opera, distribuirea sau comunicarea către public a imaginii unei opere de arhitectură, artă plastică, fotografică sau artă aplicată, amplasată permanent în locuri publice, în afara cazurilor în care imaginea operei este subiectul principal al unei astfel de reproduceri, distribuiri sau comunicări şi dacă este utilizată în scopuri comerciale;

g) reprezentarea şi executarea unei opere în cadrul activităţilor instituţiilor de învăţământ, exclusiv în scopuri specifice şi cu condiţia ca atât reprezentarea sau executarea, cât şi accesul publicului să fie fără plată;

h) utilizarea operelor în timpul celebrărilor religioase sau al ceremoniilor oficiale organizate de o autoritate publică;

i) utilizarea, în scopuri publicitare, a imaginilor operelor prezentate în cadrul expoziţiilor cu acces public sau cu vânzare, al târgurilor, licitaţiilor

publice de opere de artă, ca mijloc de promovare a evenimentului, excluzând orice utilizare comercială".[13]

Prin urmare, pentru a înţelege prevederile legii dreptului de autor menţionate mai sus, trebuie cunoscută semnificaţia noţiunii de *operă*.

În doctrină au fost oferite mai multe definiţii, precum:

- rezultatul unei activităţi de creaţie intelectuală, concretizată într-o formă perceptibilă simţurilor omeneşti (manuscris, schiţă, tablou etc.) şi susceptibilă de a fi adusă la cunoştinţa publicului (prin reproducere, reprezentare, executare, expunere ori alt mod);[14]
- un produs al activităţii intelectuale a cărui protecţie juridică vizează forma de exprimare a ideilor, indiferent de genul căreia îi aparţine[15];
- produsul original al creaţiei intelectuale a individului uman în domeniul literar, artistic sau ştiinţific, protejat juridic, indiferent de modalitatea de creaţie, modul sau forma concretă de exprimare, valoare sau destinaţia lui, sub condiţia de a fi conform cu bunele moravuri şi cu ordinea publică[16].

„Potrivit Legii dreptului de autor nr. 8/1996, nu pot beneficia de protecţia legală a dreptului de autor următoarele:

a.) ideile, teoriile, conceptele, descoperirile ştiinţifice, procedeele, metodele de funcţionare sau conceptele matematice ca atare şi invenţiile, conţinute într-o operă, oricare ar fi modul de preluare, de scriere, de explicare sau de exprimare (...)"[17].

De dată recentă menţionăm adoptarea la nivelul Uniunii Europene a **Directivei copyright.**

Directiva (UE) 2019/790 a Parlamentului European şi a Consiliului din 17 aprilie 2019 privind dreptul de autor şi drepturile conexe pe piaţa unică digitală şi de modificarea Directivelor 96/9/CE şi 2001/29/CE publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 130/192 din 17.05.2019[18], printre alte prevederi,

---

[13] Informaţiile sunt preluate din lucrarea Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritatea academică, op.cit.,* pp. 149-150.

[14] Gh. Diaconescu, *Infracţiuni în legi speciale şi în legi extrapenale*, ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Editura Fundaţiei România de Mâine, Bucureşti, 2002, p. 74.

[15] V. Roş, D. Bogdan, O. Spineanu-Matei, *Dreptul de autor şi drepturile conexe*, *Tratat,* Editura All Beck, Bucureşti, 2005, pp. 80-81.

[16] T. Bodoaşcă, *Dreptul proprietăţii intelectuale*, ediţia a II-a, revăzută, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2012, p. 17 *apud.* Bujorel Florea, *Infracţiuni contra drepturilor de creaţie intelectuală,* Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2015, p. 55.

[17] Daniela Negrilă, *Protecţia ideilor prin drept de autor. Aplicare în domeniul Codului studiilor universitare de doctorat*, în R.R.D.P.I. nr. 1/2017, p. 28.

[18] Directiva (UE) 2019/790 a Parlamentului European şi a Consiliului din 17 aprilie 2019 privind dreptul de autor şi drepturile conexe pe piaţa unică digitală şi de modificarea Directivelor 96/9/CE şi 2001/29/CE publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 130/192 din 17.05.2019, disponibilă online la adresa de internet https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ TXT/PDF/?uri=CELEX: 32019L0790&from=EN, cu ultima accesare la data de 11.08.2019.

introduce o serie de excepţii obligatorii de la drepturile de autor în scopul extragerii de text şi de date ale activităţilor didactice şi al patrimoniului şi difuzării online a patrimoniului cultural[19], cu respectarea anumitor condiţii.

La punctul 12 din Preambulul Directivei se menţionează: „organizaţiile de cercetare din întreaga Uniune cuprind un spectru larg de entităţi al căror scop principal este să desfăşoare activităţi de cercetare ştiinţifică sau să facă acest lucru în paralel cu furnizarea de servicii de învăţământ. În sensul prezentei directive, termenul „*cercetare ştiinţifică*" ar trebui incluzând atât ştiinţele naturale, cât şi ştiinţele umaniste. Dată fiind diversitatea acestor entităţi, este important să existe o concepţie comună privind organizaţiile de cercetare. Ele ar trebui, de exemplu, să includă pe lângă universităţi sau alte instituţii de învăţământ superior şi bibliotecile acestora, şi entităţi precum institute de cercetare şi spitale care desfăşoară activităţi de cercetare".

Directiva defineşte ce înseamnă *extragerea textului şi a datelor*: „orice tehnică analitică automatizată care vizează analizarea textului şi a datelor în formă digital pentru a genera informaţii precum modele, tendinţe şi corelaţii, fără însă a se limita la acestea".

Directiva prevede, printre altele, cu privire la extragerea textului şi a datelor în scopuri de cercetare ştiinţifică:

- „Copiile operelor sau ale altor opera protejate (…) se păstrează cu luarea unor măsuri de securitate adecvate şi pot fi păstrate în scopuri de cercetare ştiinţifică, inclusiv pentru a verifica rezultatele cercetării.
- Reproducerile şi extragerile efectuate cu privire la opere şi alte obiecte protejate accesibile în mod legal, pot fi păstrate atâta timp cât este necesar pentru extragerea textului şi datelor".

De asemenea, potrivit art. 5 alin. (1): „se permite utilizarea digitală a operelor şi a altor obiecte protejate în scopul unic de ilustrare didactică, în măsura justificată de scopul necomercial urmărit, cu condiţia ca o astfel de utilizare:

a) Să aibă loc sub responsabilitatea unei instituţii de învăţământ, în clădirea acesteia sau în alt loc, sau într-un mediu electronic securizat la care au acces doar elevii sau studenţii şi cadrele didactice ale instituţiei de învăţământ şi

b) Să fie însoţită de indicarea sursei, inclusiv a numelui autorului, cu excepţia cazurilor în care acest lucru se dovedeşte imposibil (…)".

„Statele membre pot prevedea compensaţii echitabile pentru titularii de drepturi în schimbul utilizării operelor sau a altor obiecte protejate ale acestora în temeiul alineatului (1) art. 5. Titularilor de drepturi li se permite să aplice măsuri menite să asigure securitatea şi integritatea reţelelor şi a bazelor de date în care sunt găzduite operele sau ale obiecte protejate . (…)"

[19] Informaţii publice, potrivit https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2019/04/15/eu-adjusts-copyright-rules-to-the-digital-age/, cu ultima accesare la data de 11.08.2019.

Potrivit art. 29 al Directivei, statele membre sunt obligate să o transpună în dreptul intern în termen de 24 de luni de la data intrării acesteia în vigoare.

4. Tipuri de plagiat

Cele mai des întâlnite tipuri de plagiat[20] din practica academică sunt următoarele, pe care le menționăm cu titlu exemplificativ nu limitativ:

(I.) Plagiatul copy-paste

„Plagiatul **copy paste** în care autorul efectiv copiază textul pe care îl apreciază util şi îl lipeşte în lucrarea sa, fără să schimbe nimic din acesta. Modalitatea de realizare a acestei forme de copiat este simplă: se selectează textul cu funcția Control + C şi se lipeşte textul dorit cu funcția Control + V[21]. Această formă de plagiat este cea mai des întâlnită formă de furt intelectual şi de altfel, cea care stârneşte cele mai urâte reacții la descoperirea manoperei.

Aşa cum s-a afirmat în doctrină, „nimeni nu va incrimina folosirea unei idei creată de altcineva, pentru că orice om care a studiat, a cercetat şi a scris în domeniul oricărei ştiințe, este conştient de faptul că cercetarea nu poate însemna dezvoltare decât dacă se urcă din treaptă în treaptă, dacă se folosesc ideile, teoriile, noțiunile formulate de predecesori. Pe cale de consecință, nimic nu interzice preluarea ideilor, dar se cere un minim de bună cuviință: recunoaşterea paternității operei sau ideii inițiale, prin indicarea autorului. Iar sancțiunea nerespectării acestei obligații este una specifică: infamia conferită de statutul de plagiator”.[22]

Exemplu de plagiat copy-paste:

Text original: Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritate academică*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2018, p. 24.

„În doctrină s-a afirmat, „cercetarea ştiințifică, indiferent în ce domeniu ar fi întreprinsă, conduce la progres şi la cunoaştere.[1] „Craiovan subliniază: „cunoaşterea nu e simplă copiere a realității şi ea presupune o reflectare activă şi o reconstrucție a lumii reale în conştiința individuală, desigur activizarea maximă urmând să se desfăşoare la nivelul gândirii şi al imaginației, fiind marcată de factorii de personalitate proprii”[2]. Pentru unii, afirmă Eco, „ştiința se identifică cu ştiințele naturale; o cercetare nu e ştiințifică dacă nu se face prin formule şi diagrame.”[3]

[1] Ilie Rad, *Cum se scrie un text ştiințific. Disciplinele umaniste*, Editura Polirom, Bucureşti, 2017, p. 19.
[2] I. Craiovan, *Teoria generală a dreptului*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2007, p. 320.
[3] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licență, op.cit.*, 2014, p. 52.

[20] Informațiile din această secțiune au fost preluate, selectiv, din lucrarea Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritatea academică, op.cit.*, pp. 152-155.
[21] Idem, p. 152.
[22] Daniela Negrilă, *Protecția ideilor prin drept de autor. Aplicare în domeniul Codului studiilor universitare de doctorat, op.cit.*, p. 29.

Text plagiat

„În doctrină s-a afirmat, „cercetarea științifică, indiferent în ce domeniu ar fi întreprinsă, conduce la progres și la cunoaștere.[1] „Craiovan subliniază: „cunoașterea nu e simplă copiere a realității și ea presupune o reflectare activă și o reconstrucție a lumii reale în conștiința individuală, desigur activizarea maximă urmând să se desfășoare la nivelul gândirii și al imaginației, fiind marcată de factorii de personalitate proprii"[2]. Pentru unii, afirmă Eco, „știința se identifică cu științele naturale; o cercetare nu e științifică dacă nu se face prin formule și diagrame."[3]

[1] Ilie Rad, *Cum se scrie un text științific. Disciplinele umaniste*, Editura Polirom, București, 2017, p. 19.
[2] I. Craiovan, *Teoria generală a dreptului*, Editura Universul Juridic, București, 2007, p. 320.
[3] Umberto Eco, *Cum se face o teză de licență, op.cit.*, 2014, p. 52.

De ce textul exemplificat este plagiat?

Este foarte ușor de observat plagiatul comparând cele două texte. Se poate constata astfel că acestea sunt identice, inclusiv preluarea întocmai a notelor de subsol. Menționăm în acest context, așa cum a cules un autor de specialitate un text care i-a aparținut lui Mihai Eminescu, astfel: „(..) sunt de acută actualitate vorbele poetului național Mihai Eminescu, care scria, în ziarul Timpul, în anul 1880 *«A îmbătrâni în mod artificial un copil, a răsădi plante fără rădăcină, pentru a avea grădina gata în două ceasuri nu e un progres, ci devastare»* "[23].

(II) Plagiatul fragmentat

„Plagiatul fragmentat presupune intenția de a prelucra ordinea unor cuvinte în textul preluat, astfel încât să nu se cunoască că ceea ce s-a preluat ar aparține altui autor (autorul real al textului)".[24]

Exemplu de plagiat fragmentat:

Text original: Elena Emilia Ștefan, *Etică și integritate academică*, Editura Pro Universitaria, București, 2018, p. 23.

Conform Dicționarului explicativ al limbii române, „*cercetarea*" semnifică, printre altele: „investigație originală în scopul dobândirii de noi cunoștințe științifice sau tehnologice" sau „investigație științifică, studiu"[1]. În opinia lui Eco, „o cercetare este științifică atunci când răspunde la următoarele cerințe:

1. cercetarea avertizează asupra unui obiect recognoscibil și definit astfel încât să fie recunoscut și de ceilalți;
2. cercetarea trebuie să afirme despre acest obiect *lucruri care nu au mai fost spuse* ori chiar să revadă într-o optică diferită ceea ce s-a spus deja;
3. cercetarea trebuie să fie folositoare și celorlalți;
4. cercetarea trebuie să furnizeze elementele care să contribuie la verificarea și demonstrarea caracterului fals al ipotezelor pe care le prezintă, și ca atare,

[23] A se vedea „Cronica timpului", anul II, nr. 21/2016, p. 10, *apud* Bujorel Florea, *Reflecții privind plagiatul (I)*, R.R.D.P.I. nr. 1/2017, p. 37.
[24] Elena Emilia Ștefan, *Etică și integritatea academică, op.cit.*, p. 153.

elementele necesare pentru a putea fi continuată[2]".

1. Informaţie publică, disponibilă online la adresa: https://dexonline.ro/intrare/cercetare/63899, accesat la data de 05.04.2018.
2. Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă, op.cit.*, 2014, pp. 53-59.

Text plagiat

Conform Dicţionarului explicativ al limbii române, „*cercetarea*" reprezintă, printre altele: „investigaţie originală în scopul dobândirii de noi cunoştinţe ştiinţifice sau tehnologice" sau „investigaţie ştiinţifică, studiu"[1]. În viziunea lui Eco, „o cercetare este ştiinţifică atunci când răspunde la următoarele cerinţe:

1. cercetarea avertizează asupra unui obiect recognoscibil şi definit astfel încât să fie recunoscut şi de ceilalţi;

2. cercetarea trebuie să afirme despre acest obiect *lucruri care nu au mai fost spuse* ori chiar să revadă într-o optică diferită ceea ce s-a spus deja;

3. cercetarea trebuie să fie folositoare şi celorlalţi;

4. cercetarea trebuie să furnizeze elementele care să contribuie la verificarea şi demonstrarea caracterului fals al ipotezelor pe care le prezintă, şi ca atare, elementele necesare pentru a putea fi continuată[2]".

1. Informaţie publică, disponibilă online la adresa: https://dexonline.ro/intrare/cercetare/63899, accesat la data de 05.04.2018.
2. Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă, op.cit.*, 2014, pp. 53-59.

Care sunt cele trei indicii conform cărora textul este plagiat?

- 1. În texul analizat, în prima frază se înlocuieşte cuvântul „**semnifică**" cu „**reprezintă**". În a doua frază se înlocuieşte cuvântul „**opinia**" cu „**viziunea**";

- 2. A doua notă de subsol este Umberto Eco, *Cum se face o teză de licenţă*, ***op.cit.*,...**

Atenţie! Niciodată prima referire la o sursă bibliografică, carte în exemplu nostru nu are voie să fie „*op.cit.*". Acest lucru înseamnă că, în textul original s-a mai făcut referire anterior la acea sursă bibliografică (în cazul Cursului *Etică şi integritate academică*, care a fost plagiat în exemplul de mai sus, prima referire la Eco s-a realizat în Introducere).

- 3. Notele de subsol sunt preluate integral, fără o minimă verificare a acestora (a se observa atât modul de scriere al acestora cât şi conţinutul lor, inclusiv data de accesare în cazul paginii de internet).

(III) Plagiatul involuntar

Plagiatul involuntar. „Există şi un „plagiat involuntar", generat de confundarea bunurilor comune din ştiinţă cu proprietatea intelectuală. Cine mai aminteşte că tabla înmulţirii a fost descoperită de Pitagora din Samos (...)?"[25].

[25] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, ediţia a IV-a revizuită şi adăugită, Editura

Aşadar ar fi o greşeală să afirmăm că noi am scris poezia Luceafărul pentru că este de notorietate că autorul este Mihai Eminescu.

(IV) Parafrazarea

Parafrazarea este un alt tip de plagiat. „Plagiatul involuntar se poate ivi şi în cazurile în care parafrazăm enunţurile altora, când exprimăm cu cuvintele noastre ce au spus alţii înaintea noastră[26]".

(V) Plagiatul prin traducere

Plagiatul prin traducere [27]se utilizează când, din naivitate se consideră că un text într-o limbă străină nu poate fi identificat şi se afirmă că autorul traducerii este autorul textului original ».

Despre acest tip de plagiat se poate spune că, în practică au foarte multe probleme care au provenit din instituția juridică nouă denumită: *transplant juridic*. Este vorba despre importurile de legislație străină în legislația națională, fără ca traducerea să fie realizată cu grijă. Menționăm în acest sens, fără a fi plagiat ci doar pentru a sublinia importanța subiectului de traducere şi plierea acestuia pe specificul național, un exemplu pe care l-am cules dintr-un curs al lui Djuvara:

„Constituția noastră, spre pildă a fost luată aproape integral după constituția belgiană. Dar aceasta nu împiedică dreptul nostru constituțional să fi altul decât cel belgian. Aceia cari afirmă, că principiile mari, parlamentarismul, democrația, se pot aplica întocmai la fel la toate popoarele, nu înțeleg rostul noțiunii de drept. Ei fac aceeaşi greşeală, pe care o făceau autorii şcolii de drept natural, socotind, că o aceeaşi instituțiune se poate decreta pe cale rațională, pentru toate popoarele, oricare ar fi împrejurările lor de fapt"[28].

REȚINEM!

Pentru evitarea plagiatului, adică preluările neautorizate din creațiile altuia, să respectăm regulile de citare prevăzute în art. 35 alin (1) litera b) din Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor şi drepturile conexe:

„sunt permise, fără consimțământul autorului şi fără plata vreunei remunerații, următoarele utilizări ale unei opere aduse anterior la cunoştința publică, cu condiția ca aceasta să fie conform bunelor uzanțe,

---

Comunicare.ro, Bucureşti, 2007, p. 44, apud Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritatea academică, op.cit.*, p. 153.

[26] *Ibidem*, p. 45, apud Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritatea academică, op.cit.*, pp. 153.

[27] Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritatea academică, op.cit.*, pp. 155

[28] Mircea Djuvara, *Teoria generală a dreptului* (Enciclopedia juridică, vol. III, Partea IIII, Realitățile juridice, Editura Librăria Socec& Co S.A, Bucureşti, 1930, p. 358-396) în volumul *Antologie de sociologie românească, Perioada interbelică*. Texte selectate şi sistematizate de Ion Vlăduț, Editura Era, 2000, Capitolul „Faptele şi dreptul: evoluțiunea dreptului", p. 267.

să nu contravină exploatării normale a operei şi să nu îl prejudicieze pe autor sau pe titularii drepturilor de utilizare: (...)

b.) utilizarea de scurte citate dintr-o operă, în scop de analiză, comentariu sau critică ori cu titlu de exemplificare, în măsura în care folosirea lor justifică întinderea citatului".

5. Recomandări privind evitarea plagiatului în lucrările cu caracter ştiinţific

Pentru evita suspiciunea de plagiat în lucrările cu caracter ştiinţific, adresăm studenţilor următoarele recomandări:[29]

- (I) **recunoaşterea paternităţii ideii.**

Atenţie!

Paternitatea, în Codul de etică şi deontologie profesională a personalului din cercetare-dezvoltare este definită: „calitatea de autor al unui produs ştiinţific"[30].

Prin urmare, dacă nu dumneavoastră sunteţi autorul ideii din lucrare, recunoaşteţi şi nu vă atribuiţi munca altuia!

Referitor la paternitatea unei lucrări există următoarele posibilităţi:

a) este autor cel care a contribuit esenţial la lucrare;

b) este coautor cel care a contribuit esenţial la lucrare dar din diferite motive este trecut pe poziţia secundă;

c) nu poate fi trecut drept autor/ coautor al lucrării cel care a sfătuit/ a avut o contribuţie oarecare la lucrare şi din varii motive acesta este menţionat la secţiunea „mulţumiri".

Aşa cum s-a arătat într-o lucrare de specialitate (…) „dreptul la calitatea de autor implică revendicarea acestuia şi în ipotezele în care o terţă persoană a adus la cunoştinţă publică, fără drept, opera autorului sub *pseudonim* sau *fără indicarea de nume"*.[31] „Doctrina a subliniat, de asemenea, că aducerea la cunoştinţă publică a unei opere sub un alt nume decât cel decis de autor, este tot o însuşire a calităţii de autor, pentru că se creează şi într-o astfel de situaţie impresia că autorul este altă persoană decât cel adevărat".[32]

---

[29] Pentru o analiză mai detaliată asupra fenomenului de plagiat a se vedea şi: Viorel Roş, *„Plagiatul, plagiomania şi deontologia*", Revista Română de Dreptul Proprietăţii Intelectuale nr. 3/2016, pp. 7-24.

[30] Informaţii publice, disponibile online la adresa de internet: http://www.incsmps.ro/documente/Codul%20de%20etica.pdf, cu ultima accesare la data de 24.08.2018.

[31] Bujorel Florea, *Infracţiuni contra drepturilor de creaţie intelectuală*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2015, p. 63.

[32] C. Voicu, A. Boroi, F. Sandu, I. Molnar, *Drept penal al afacerilor*, Editura Rosseti, Bucureşti, 2002, p. 305; C.R. Romiţan, *Drepturile morale de autor şi protecţia acestora prin*

- (II) **o bună cunoaştere a regulilor de citare care presupun redarea surselor de informare în mod corect şi complet.** Dacă lucrarea nu este publică, atunci greu se crede că cineva ştie de existenţa acesteia şi o va analiza vreodată. Aşadar, verificarea citărilor şi a surselor bibligrafice de către terţe persoane se face involuntar de voinţa autorului atunci când lucrarea a ajuns în spaţiul public. Însă, se impune a fi cinstiţi în întocmirea lucrărilor ştiinţifice, independent de faptul că lucrarea noastră ajunge să fie citită doar de un cadru didactic sau va deveni publică, tipărită sau disponibilă online publicului. Cinstea în ceea ce priveşte conduita noastră nu trebuie să fie condiţionată de vreun factor extern ci este strâns legată de conştiinţa noastră şi de respectarea unor norme de comportament morale şi legale.

- (III) **citatele să fie cât mai scurt posibile**. Această regulă ţine de voinţa celui care redactează lucrarea, de ceea ce doreşte să sublinieze sau să demonstreze, însă niciodată copierea a pagini întregi din lucrarea altuia, chiar cu menţionearea surselor nu se va încadra în citate scurte!

- (IV) **cunoaşterea regulilor de redare a citărilor şi a notelor de susbol** prin scrierea completă a numelui şi prenumelui autorului/ autorilor, titlul sursei citate, editura, locul, anul, pagina ori paginile / informaţie publică preluată de la pagina de internet, accesată sau consultată ori cu ultima accesare la data de ... etc.

- (V) **utilizarea ghilimelelor atunci când cităm;**

Aşa cum sublinia Eco, „În fişa de lectură aţi rezumat în diferite puncte spusele autorului care vă interesează, aţi făcut adică, nişte *parafraze* şi aţi repetat cu cuvintele voastre gândirea autorului. Când treceţi apoi la redactarea tezei, nu aveţi în faţă textul şi copiaţi din fişa voastră anumite fragmente. Atunci trebuie să fiţi siguri că fragmentele pe care le copiaţi sunt cu adevărat parafraze şi nu *citate fără ghilimele*. În caz contrar, comiteţi *un plagiat*".[33]

Considerăm că, în lipsa unei reglementări normative cu privire la regimul juridic al ghilimelelor în citare, depinde de la caz la caz, atunci când se analizează un text pentru a se vedea dacă acesta este plagiat iar textul respective abundă sau nu în ghilimele. Prin urmare, nu credem că doar ghilimelele ori lipsa lor pot atrage verdictul de plagiat pus asupra unei lucrări. Mai sunt şi alte criterii de detectare a plagiatului, aşa cum s-a menţionat anterior.

- (VI) **utilizarea corectă a prescurtărilor în citare: *op.cit., idem, ibidem, loc.cit.* etc.;**

- (VII) **nu este voie să corectăm textul atunci când îl preluăm;**

Doctrina chiar face referire la această situaţie astfel: „Revenind la obligaţia utilizatorului de a prelua exact textul citatului, trebuie subliniată interdicţia de a se opera modificări ale acestuia, interdicţie valabilă chiar şi

---

mijloace de drept penal, în Revista Română de Dreptul Proprietăţii Intelectuale nr. 1/2014, p. 57, *apud* Bujorel Florea, *op.cit.*, 2015, p. 64.

[33] Umberto Eco, *op.cit.*, p. 232.

atunci când există în el erori de fond sau de formă. Dacă în acest ultim caz nu se renunță la folosirea citatului, utilizatorul are doar posibilitatea de a semnala prezența erorii prin înscrierea între paranteze a mențiunii (*sic)* termen latinesc însemnând că „aşa este în textul original”.”[34]

- (VIII) **respectarea condițiilor care fac ca o citare să fie licită.** În acest sens, menționăm un studiu de specialitate din Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale care explică condițiile care trebuie îndeplinite ca o citare să fie licită: „opera din care se citează să fi fost adusă la cunoştința publică; folosirea citatelor să justifice întinderea lor; utilizarea să fie conform bunelor uzanțe; utilizările să nu contravină normalei exploatări a operei; utilizările să nu prejudicieze nici pe autor, nici pe titularii drepturilor de utilizare”[35].

- (IX) lucrarea trebuie **să fie originală** adică, indiferent de tematica abordată în lucrarea ta, eşti obligat să vii cu ceva nou, să te diferențiezi prin ceva de restul autorilor care au scris anterior aceeaşi temă. Este imperativ necesar ca sa fii original să ai propriile păreri, argumentate, despre subiectul abordat, indiferent că eşti de acord sau dimpotrivă, nu eşti de acord, trebuie să explici de ce şi cum ai ajuns la o asemenea părere. Altfel, o lucrare care are redate fraze după fraze din alți autori este un simplu inventar de terminologie, de legislație etc. şi nu o lucrare originală.

- (X) în concluzie, aşa cum bine arăta doctrina: „**Este preferabilă o lucrare de licență sau o teză de doctorat cu un surplus de citate uneia cu plagiere involuntară sau de-a dreptul furată**[36]”.

De altfel, tot în această secțiune, menționăm ceea ce s-a precizat în Codul de etică şi deontologie profesională a personalului din cercetare-dezvoltare cu privire la aceste subiecte:

- „integritatea cercetătorului ştiințific asigură respectarea contribuțiilor predecesorilor, concurenților şi partenerilor şi conduce la diminuarea numărului de erori şi exagerări;

- autocenzura propriilor rezultate poate conduce la eliminarea erorilor;

- respectul față de proprietatea intelectuală şi față de probitatea intelectuală evită cazurile de fraudă sau de plagiat;

- originalitatea şi calitatea produselor ştiințifice trebuie să primeze asupra cantității la evaluarea rezultatelor cercetării ştiințifice (...)”.

---

[34] M. Rădulescu, *op.cit.*, pp. 134-134.

[35] Viorel Roş, Andreea Livădariu, *Condiția originalității în operele ştiințifice, op.cit.*, p. 28.

[36] Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licență, o teză de doctorat, un articol ştiințific în domeniul ştiințelor socioumane*, ediția a IV-a revizuită şi adăugită, Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2007, p. 46

6. Programele recunoscute de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare și utilizate la nivelul instituțiilor de învățământ superior organizatoare de studii universitare de doctorat și al Academiei Române, în vederea stabilirii gradului de similitudine pentru lucrările științifice

De câțiva ani există reglementate din punct de vedere juridic software-urile antiplagiat care sunt utilizate în universități[37].

„Ordinul MENCS nr. 3485/2016 privind lista programelor recunoscute de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare și utilizate la nivelul instituțiilor de învățământ superior organizatoare de studii universitare de doctorat și al Academiei Române, în vederea stabilirii gradului de similitudine pentru lucrările științifice[38] reglementează „care sunt programele antiplagiat recunoscute pentru a fi utilizate de instituțiile organizatoare de studii doctorale (...)".

„Lista programelor recunoscute de CNATDCU și utilizate la nivelul instituțiilor de învățământ superior organizatoare de studii universitare de doctorat și al Academiei Române, în vederea stabilirii gradului de similitudine pentru lucrările științifice, cuprinde un număr de șase asemenea programe:

"1) iThenticate;
2) Turnitin;
3) Plagiarism detector + PDAS (PDAS- Plagiarism Detector Accumulator Server);
4) Safe Assign;
5) SEMPLAG;
6) www.sistemantiplagiat.ro."

„Ordinul MENCS nr. 3485/2016 (...) impune ca **programele pentru identificarea similitudinilor textuale să îndeplinească următoarele condiții:**

„1) verificarea cu baze de date deținute de dezvoltator (abonamente pe care le are dezvoltatorul cu diverse reviste, jurnale, edituri etc.)
2) verificarea cu internetul/ web;
3) realizarea unei baze proprii și permiterea contrastării cu aceste documente;
4) încărcarea și verificarea fișierelor în formare: .doc, .docx, .pdf;
5) recunoașterea caracterelor românești;

---

[37] Informațiile din această secțiune sunt preluate din lucrarea Elena Emilia Ștefan, *Etică și integritatea academică, op.cit.*, pp. 178-179.

[38] Ordinul M.E.N.C.S. nr. 3485/2016 privind lista programelor recunoscute de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare și utilizate la nivelul instituțiilor de învățământ superior organizatoare de studii universitare de doctorat și al Academiei Române, în vederea stabilirii gradului de similitudine pentru lucrările științifice, publicat în M.Of. nr. 248 din 04.04.2016.

6) generarea unor rapoarte de analiză care să conţină:
   a) numele software-ului utilizat;
   b) data la care a fost generat raportul;
   c) fragmentele/zonele similare din documentul verificat marcate sugestiv, fie prin culoare şi trimitere la link, fie încadrate într-un chenar şi însoţite de link-ul către sursa suspectă, fie prin afişarea comparativă a fragmentelor similare însoţite de numele sursei)."

Doctrina a sintetizat **cum trebuie procedat atunci când se verifică un text pentru a se putea stabili existenţa sau nu a plagiatului.**

Astfel, autorii[39] arată că: „Mai întâi de a se proceda la verificarea existenţei sau inexistenţei unei contrafaceri, trebuie stabilit dacă textul/opera supusă analizei este original, deoarece originalitatea reprezintă un criteriu ce trebuie luat în considerare atât la stabilirea caracterului de operă protejabilă a unei lucrări scrise, cât şi în analiza caracterului licit al reproducerii. În condiţiile în care originalitatea operelor ştiinţifice se poate manifesta mai mult în ceea ce priveşte forma în care autorul alege să-şi prezinte rezultatele cercetării şi mai puţin spre deloc conţinutul propriu-zis al ideilor care nu pot fi exprimate altfel decât printr-o modalitate folosită şi de predecesori, dat fiind limbajul tehnic, specializat şi uniformizat - verificarea existenţei unei reproduceri ilicite se face ţinând seama de forma textului, succesiunea argumentelor, împărţirea lor în subcapitole şi subtitlurile aferente, precum şi alte elemente care ţin de expresia textului".

Continuă autorii citaţi, în acelaşi context: „Nu va exista o reproducere ilicită a unei opere ştiinţifice atunci când cel despre care se pretinde că a săvârşit un act de contrafacere a reluat elemente nesusceptibile de protecţie - întrucât acestea aparţin domeniului public – şi nici cât există similitudini inerente formei de exprimare specific operei ştiinţifice".[40]

7. Concluzii

- *Plagiatul* este definit ca fiind: expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic a unor texte, expresii, idei, demonstraţii, date, ipoteze, teorii, rezultate, ori metode ştiinţifice, extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale altor autori, fără a menţiona acest lucru şi fără a se face trimitere la sursele originale.
- *Autoplagiatul* este definit ca fiind: expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic a unor texte, expresii, idei, demonstraţii, date, ipoteze, teorii, rezultate, ori metode ştiinţifice, extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale aceluiaşi sau aceloraşi autori, fără a menţiona acest lucru şi fără a se face trimitere la sursele originale".

[39] Viorel Roş, Andreea Livădariu, *Condiţia originalităţii în operele ştiinţifice, op.cit.*, p. 28.
[40] *Ibidem.*

- Cea mai des întâlnită formă de plagiat este plagiatul copy-paste.
- Ministerul Educaţiei Naţionale a stabilit lista programelor antiplagiat recunoscute oficial spre a fi utilizate de universităţi prin Ordinul MENCS nr. 3485/2016 privind lista programelor recunoscute de Consiliul Naţional de Atestare a Titlurilor, Diplomelor şi Certificatelor Universitare (...).

8. Referinţe bibliografice

1. Tudor Bodoaşcă, Andrei Murgu, *Opinii privind semnificaţia juridică a plagiatului,* în R.R.D.P.I. nr. 4/2016.
2. T. Bodoaşcă, *Dreptul proprietăţii intelectuale*, ediţia a II-a, revăzută, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2012.
3. Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licenţă, o teză de doctorat, un articol ştiinţific în domeniul ştiinţelor socioumane*, ediţia a IV-a revizuită şi adăugită, Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2007.
4. Ghe Diaconescu, *Infracţiuni în legi speciale şi în legi extrapenale*, ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Editura Fundaţiei România de Mâine, Bucureşti, 2002.
5. M. Djuvara *Teoria generală a dreptului* (Enciclopedia juridică, vol. III, Partea IIII, Realităţile juridice, Editura Librăria Socec& Co S.A, Bucureşti, 1930, p. 358-396) în volumul Antologie de sociologie românească, Perioada interbelică. Texte selectate şi sistematizate de Ion Vlăduţ, Editura Era 2000, Capitolul „Faptele şi dreptul: evoluţiunea dreptului".
6. Bujorel Florea, *Reflecţii privind plagiatul (I),* în R.R.D.P.I. nr. 1/2017.
7. Bujorel Florea, *Infracţiuni contra drepturilor de creaţie intelectuală,* Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2015.
8. Andreea Livădariu, *Plagiatul – scurte consideraţii din perspectivă juridică,* Revista Română de Dreptul Proprietăţii Intelectuale nr. 1/2015.
9. Daniela Negrilă, *Protecţia ideilor prin drept de autor. Aplicare în domeniul Codului studiilor universitare de doctorat*, în R.R.D.P.I. nr. 1/2017.
10. Viorel Roş, *Plagiatul, plagiomania şi deontologia*, Revista Română de Dreptul Proprietăţii Intelectuale nr. 3/2016.
11. Viorel Roş, Andreea Livădariu, *Controversata problemă a protecţiei drepturilor ideilor în dreptul român*, în R.R.D.P.I. nr. 2/2017.
12. Viorel Roş, Andreea Livădariu, *Condiţia originalităţii în operele ştiinţifice,* în R.R.D.P.I. nr. 2/2014.
13. V. Roş, D. Bogdan, O. Spineanu-Matei, *Dreptul de autor şi drepturile conexe*, *Tratat,* Editura All Beck, Bucureşti, 2005.
14. C.R.Romiţan, *Drepturile morale de autor şi protecţia acestora prin mijloace de drept penal*, în Revista Română de Dreptul Proprietăţii Intelectuale nr. 1/2014.
15. Elena Emilia Ştefan, *Etică şi integritate academică*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2018.
16. B. Valade, *Capitolul 12- Cultura*, p. 535, în *Tratat de sociologie* sub coordonarea lui Raymond Boudon, Editura Humanitas, Bucureşti, 1992, tradus din franceză de Delia Vasiliu şi Anca Ene.
17. C. Voicu, A. Boroi, F. Sandu, I. Molnar, *Drept penal al afacerilor,* Editura Rosseti, Bucureşti, 2002.

18. Directiva (UE) 2019/790 a Parlamentului European şi a Consiliului din 17 aprilie 2019 privind dreptul de autor şi drepturile conexe pe piaţa unică digitală şi de modificarea Directivelor 96/9/CE şi 2001/29/CE publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 130/192 din 17.05.2019, disponibilă online la adresa de internet https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L0790&from=EN, cu ultima accesare la data de 11.08.2019.
19. Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011 publicată în M.Of. nr. 18 din 10 ianuarie 2011, cu ultimele modificări prin O.G. nr. 9/2018 privind modificarea şi completarea unor acte normative în domeniul educaţiei, publicată în M.Of. nr. 744 din 28 august 2018 şi Legea nr. 114/2019 (...) publicată în M.Of. nr. 469 din 10 iunie 2019.
20. Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor şi drepturile conexe, publicată în Monitorul Oficial nr. 60 din 26 martie 1996, cu ultimele modificări prin Legea nr. 47/2018 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 8/1996, publicată în Monitorul Oficial nr. 268 din 27 martie 2018.
21. Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea - tehnologică şi inovare, publicată în M.Of. nr. 505 din 04.06.2004, cu ultima modificare prin O.G nr. 2/2016. publicată în M.Of. nr. 51 din 21.01.2016, aprobată prin Legea nr. 178/2016.
22. Ordinul M.E.N.C.S. nr. 3485/2016 privind lista programelor recunoscute de Consiliul Naţional de Atestare a Titlurilor, Diplomelor şi Certificatelor Universitare şi utilizate la nivelul instituţiilor de învăţământ superior organizatoare de studii universitare de doctorat şi al Academiei Române, în vederea stabilirii gradului de similitudine pentru lucrările ştiinţifice, publicat în Monitorul Oficial nr. 248 din 04.04.2016.
23. Hotărârea de Guvern nr. 681/2011 privind Codul studiilor universitare de doctorat, publicată în Monitorul Oficial nr. 551 din 03.08.2011 şi modificată prin Hotărârea de Guvern. nr. 134/2016, publicată în Monitorul Oficial nr. 182 din 10.03.2016.
24. Ordinul Ministrului Educaţiei Naţionale nr. 3482/2016 privind aprobarea Regulamentului de organizare şi funcţionare al C.N.A.T.D.C.U., publicat în Monitorul Oficial nr. 248 din 04.04.2016.
25. https://dexonline.ro/definitie/plagiat, accesat la data de 06.01.2018.
26. http://cne.ancs.ro/wp-content/uploads/cne/2017/12/Ghid_identificare_plagiat_final_site.pdf, accesat la data de 12.03.2018.

Bibliografie selectivă curs

(I) Doctrină

1. ANDRONICEANU, A., *Fundamente privind elaborarea unei lucrări ştiinţifice*, Editura Universitară, Bucureşti, 2017.
2. BASNO, C., DARDAC., N., *Consultaţii privind lucrarea de diplomă în învăţământul superior economic,* Editura Didactică şi Pedagogică, R.A., Bucureşti, 1996.
3. BODOAŞCĂ,T., MURGU, A., *„Opinii privind semnificaţia juridică a plagiatului”,* în Revista Română de Dreptul Proprietăţii Intelectuale nr. 4/2016.
4. BODOAŞCĂ,T., *Dreptul proprietăţii intelectuale*, Ediţia a II-a, revăzută, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2012.
5. BELLU, N., *Sensul esteticului şi viaţa morală*, Editura Paideia, Colecţia Paideia Ştiinţe - Seria ETICĂ, Bucureşti, 1999.
6. BERCEANU, B., *Dreptul şi limba. Ştiinţa dreptului şi lingvistica. Succinte consideraţii teoretice şi aplicative,* în „Studii şi cercetări juridice”, XXVI, 3, 1981.
7. BERGEL, J.L., *Theorie generale du droit*, 3e edition, Dalloz, Paris, 1999.
8. BRIMO, A., *Les methodes des sciences sociales*, Paris, Editura Montchrestien, 1972.
9. BIELZ, P., *Logica Juridică, Partea I,* Institutul de Drept şi Relaţii Internaţionale Nicolae Titulescu, Bucureşti, 1992.
10. BELEIU, Gh., *Drept civil, Persoanele,* Bucureşti, 1987.
11. BLAGA, L., *Despre conştiinţa filosofică,* Editura Facla, Timişoara, 1974.
12. BULAI, C., *Manual de drept penal, Partea Generală*, Editura ALL Educational S.A., Bucureşti, 1997.
13. CAMPBELL, W.G., BALLOU, S.V., *Form and Style,* Boston, Houghton Miffin, 1974.
14. CARNEGIE, D., *Cum să-ţi creezi relaţii avantajoase, să câştigi încrederea şi să devii influent,* Trad din limba engleză de Irina Nicolaescu, Editura Litera, Bucureşti, 2017.
15. CRAIOVAN, I., *Teoria generală a dreptului*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2007.
16. CRAIOVAN, I., *Metodologia juridică*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2005.
17. CRAIOVAN, I., *Prin labirintul juridic,* Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2009.
18. CETERCHI I., CRAIOVAN, I., *Introducere în teoria generală a dreptului*, Editura All Beck, Bucureşti, 1998.
19. CRAIOVAN, I., *Filosofia dreptului sau dreptul ca filosofie,* Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2010.
20. COZMA., C., MĂGURIANU L., în PIVNICERU., M.M, LUCA., C. (coord), *Deontologia profesiei de magistrat. Repere contemporane*, Editura Hamangiu, Bucureşti.

16. http://library.unimelb.edu.au/recite/apa, accesat la data de 31.01.2018.
17. http://www.citethisforme.com/citation-generator/apa, accesate la data de 31.01.2018.
18. http://pe.forhe.ro/sites/default/files/metodologie_etica_consultare.pdf, consultat la data de 06.04.2018.
19. http://oldsite.edu.ro/index.php/articles/23449, accesat la data de 12.02.2018.
20. https://www.ubbcluj.ro/ro/infoubb/documente_publice/files/Carta_2014.pdf, cu ultima accesare la data de 12.07.2019
21. http://www.allea.org/wp-content/uploads/2018/01/FR_ALLEA_Code_de_conduite_europeen_pour_lintegrite_en_recherche.pdf,
22. http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14201-2015-INIT/fr/pdf, accesat la data de 31.03.2018.
23. http://www.fnrs.be/docs/Charte_europeenne_du_chercheur.pdf, accesat la data de 16.02.2018.
24. http://www.singaporestatement.org/, accesat la data de 16.02.2018.
25. http://cne.ancs.ro/wp-content/uploads/cne/2017/12/Ghid_identificare_plagiat_final_site.pdf, accesat la data de 12.03.2018.
26. https://www.inserm.fr/sites/default/files/2017-08/Inserm_Rapport_Corvol_Charte NationaleIntegriteScientifique_2016.pdf, accesat la data de 31.03.2018.
27. http://www.cnatdcu.ro/, accesat la data de 10.03.2018.
28. https://academicintegrity.org/about/, accesat la data de 23.12.2018
29. https://www.unibuc.ro/wp-content/uploads/2018/12/CARTA-UB.pdf, cu ultima accesare la data de 12.07.2019.
30. http://www.univnt.ro/ro/licenta.html, cu ultima accesare la data de: 25.08.2019.

ANEXE

Anexa nr. 1 - model referat
Anexa nr. 2 - model studiu de caz
Anexa nr. 3 - model opis
Anexa nr. 4 - model declarație de onestitate
Anexa nr. 5 - model curriculum vitae
Anexa nr. 6 - model cerere de angajare
Anexa nr. 7 - model cerere de practică
Anexa nr. 8 - model lucrare de disertație şi reguli minimale de redactare a lucrării de disertație

Anexa nr. 1 - (Model de referat)

UNIVERSITATEA „……”
FACULTATEA ……
An universitar .....

REFERAT CU TEMA: „……”
la disciplina.....

Coordonator ştiinţific
Prof. univ. dr. …….. Nume student .....

Bucureşti
anul

CUPRINS REFERAT

Introducere

Capitolul I.

Capitolul II.

Capitolul III.

Concluzii

Bibliografie

Anexe, dacă este cazul[1]

[1] Atenţie, fiecare secţiune/capitol începe pe pagină nouă iar titlul întotdeauna se scrie cu majuscule.

Anexa nr. 2 - (Model de studiu de caz)

UNIVERSITATEA „.....”
FACULTATEA .....
An Universitar .....

STUDIU DE CAZ CU TEMA: „.....”
la disciplina.....

Coordonator ştiinţific
Prof. univ. dr. .....

Nume student
.....

Bucureşti
anul

CUPRINS STUDIU DE CAZ

Introducere

Capitolul I.

Capitolul II.

Capitolul III.

Concluzii

Bibliografie

Anexa nr. 3 - (Model de opis)

OPIS
- Dosar -[1]

Nr. crt.	Denumire document	Pagini
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		

Data Total pagini

[1] OPIS-ul se poate realiza și sub forma unei enumerări a documentelor, respectiv:
Varianta 1) Sunt atașate următoarele documente: 1.) , 2.), 3.).....
Varianta 2) Sunt atașate următoarele Anexe - Anexa nr. 1....., Anexa nr. 2....., Anexa nr. 3..... etc.

Anexa nr. 4 - (Model de declarație de onestitate)

DECLARAȚIE DE ONESTITATE[1]

Subsemnatul(a), ..., candidat(ă) la examenul de **MASTER** la Facultatea de Ştiințe Politice a Universității din Bucureşti, studii universitare de master, programul ....., sesiunea ....., declar pe propria răspundere că lucrarea de față cu titlul .... este rezultatul muncii mele, pe baza cercetărilor mele şi pe baza informațiilor obținute din surse care au fost citate şi indicate, conform normelor etice, în note şi în bibliografie.

Declar că nu am folosit în mod tacit sau ilegal munca altora şi că nicio parte din teză nu încalcă drepturile de proprietate intelectuală ale altcuiva, persoană fizică sau juridică.

Declar că lucrarea nu a mai fost prezentată sub această formă vreunei instituții de învățământ superior în vederea obținerii unui grad sau titlu ştiințific ori didactic.

Data
.....

Semnătura

AVIZ COORDONATOR

Subsemnatul(a) ....., coordonator al lucrării de față declar că sunt de acord cu susținerea ei publică.

Data
.....

Semnătura
.....

[1] Modelul este informație publică, disponibil online de pe pagina de internet: http://www.fspub.unibuc.ro/student-fspub/formulare, accesat la data de 07.04.2018.

Anexa nr. 5 - (Model de curriculum vitae european[1])

	Curriculum Vitae
INFORMAȚII PERSONALE	
Nume	**< numele aplicantului >[2]** (Nume, prenume)[3]
Adresă	(număr, stradă, cod poştal, oraş, ţară)
Telefon	
Fax	
E-mail	
Naționalitate	
Data naşterii	(zi, lună,an)
EXPERIENȚĂ PROFESIONALĂ	(Menționați pe rând fiecare experiență profesională pertinentă, începând cu cea mai recentă: - Perioada (de la – până la) - Numele şi adresa angajatorului - Tipul activității sau sectorul de activitate - Funcția sau postul ocupat - Principalele activități şi responsabilități)
EDUCAȚIE ŞI FORMARE	(Descrieți separat fiecare formă de învățământ şi program de formare profesională urmate, începând cu cea mai recentă: - Perioada (de la – până la) - Numele şi tipul instituției de învățământ şi al organizației profesionale prin care s-a realizat formarea profesională - Domeniul studiat / aptitudini ocupaționale - Tipul calificării / diploma obținută - Nivelul de clasificare al formei de instruire / învățământ)
APTITUDINI ŞI COMPETENȚE PERSONALE [4]	
Limba maternă	
Limbi străine cunoscute	Abilitatea de a: citi / scrie / vorbi
Aptitudini şi competențe artistice[5]	(Muzică, desen, pictură, literatură etc.)
Aptitudini şi competențe sociale[6]	(Exemplu: Locuiți şi munciți cu alte persoane, într-un

[1] Informațiile sunt publice şi disponibile online la adresa: www.vrancea.anofm.ro/.../Model%20de%20Curriculum%20Vitae%20european.doc,, cu ultima accesare la data de 30.04.2018.

[2] „ Înlocuiți rubrica <numele aplicantului> cu propriul nume

[3] Toate textele scrise cu aceste caractere au rol informativ şi nu apar în CV

[4] dobândite în cursul vieții şi carierei dar care nu sunt recunoscute neapărat printr-un certificat sau o diplomă

[4, 5, 6, 7, 8] Descrieți aceste aptitudini şi indicați contextul în care le-ați obținut"

	mediu multicultural, ocupați o poziție în care comunicarea este importantă sau desfășurați o activitate în care munca de echipă este esențială (de exemplu: cultura, sport, etc.))
Aptitudini şi competențe organizatorice[11]	(Exemplu: coordonați sau conduceți activitatea altor persoane, proiecte şi gestionați bugete, la locul de muncă, în acțiuni voluntare (de exemplu în domenii culturale sau sportive) sau la domiciliu)
Aptitudini şi competențe tehnice[7]	(Utilizare calculator, anumite tipuri de echipamente, maşini, etc.)
Permis de conducere	
Alte aptitudini şi competențe[8]	(Competențe care nu au mai fost menționate anterior)
INFORMAȚII SUPLIMENTARE	(Indicați alte informații utile care nu au fost menționate, de exemplu persoane de contact, referințe, etc.)
ANEXE	(Enumerați documentele atașate CV-ului, dacă este cazul)

Anexa nr. 6 - (Model cerere de angajare)

DOMNULE DIRECTOR,

Subsemnatul, ..., legitimat cu CI, Seria...., nr. ...., eliberată la data de... de către ....., cu domiciliul în Bucureşti ....., str. ..... nr. ....., Bl. ....., Sc. ...., etaj ..., ap. ....., sector....,

Vă rog să aprobaţi angajarea mea în postul .....

Menţionez că studiile mele sunt următoarele .....

Am/-nu am experienţă în domeniu...

Vă mulţumesc!
Nume prenume,
Semnătura

data

Anexa nr. 7 - (Model de cerere stagiu de practică[1])

DOMNULE DIRECTOR/ MANAGER,

Subsemnatul, ..., legitimat cu CI, Seria...., nr. ...., eliberată la data de... de către....., cu domiciliul în Bucureşti....., str. ..... nr. ....., Bl....., Sc....., etaj..., ap..., sector....,

Vă rog să aprobați efectuarea unui stagiu de practică în instituția/ firma dumneavoastră.

Menționez faptul că sunt student în anul ... la Facultatea ..... .

Am/-nu am experiență în domeniu dar doresc să învăț.

Vă mulțumesc!
Nume prenume,
Semnătura

Data

[1] Acest model se poate utiliza şi pentru cererile de declarare a intenției de voluntariat.

Anexa nr. 8 - (Model lucrare de disertaţie şi reguli minimale de redactare a lucrării de disertaţie[1])

COPERTA LUCRĂRII DE DISERTAȚIE

UNIVERSITATEA „NICOLAE TITULESCU" DIN BUCUREŞTI
FACULTATEA DE DREPT
PROGRAMUL DE STUDII UNIVERSITARE DE MASTER: *ŞTIINȚE PENALE*

LUCRARE DE DISERTAȚIE

Coordonator ştiinţific
Conf. univ. dr. Ion Popescu

Masterand
Ionuț Popescu

Bucureşti
2012

[1] Modelul propus este informaţie publică, disponibil online de pe pagina de internet: http://www.univnt.ro/ro/licenta.html, cu ultima accesare la data de: 25.08.2019.

PAGINA DE GARDĂ
(pagină goală, între copertă şi prima pagină)

PRIMA PAGINĂ A LUCRĂRII DE DISERTAŢIE

UNIVERSITATEA „NICOLAE TITULESCU" DIN BUCUREŞTI
FACULTATEA DE DREPT
PROGRAMUL DE STUDII UNIVERSITARE DE MASTER:
ŞTIINŢE PENALE

LUCRARE DE DISERTAŢIE

DISCIPLINA **INSTITUŢII DE DREPT PROCESUAL PENAL**

TEMA **TITULARII APELULUI**

Coordonator ştiinţific
Conf. univ. dr. Ion Popescu

Masterand
Ionuţ Popescu

Bucureşti
2012

ABREVIERI (orientative)

Titluri de periodice

A.U.B.	Analele Universităţii din Bucureşti, Seria ştiinţe juridice
Dr.	Revista Dreptul
J.N.	Justiţia Nouă
LESIJ	Lex ET Scientia International Journal
L.P.	Legalitatea Populară
M. Of.	Monitorul Oficial al României
P.L.	Revista Pro Lege
R.R.D.	Revista Română de Drept
R.D.P.	Revista de Drept Penal
R.R.D.	Revista Română de Drept

Referiri la denumiri de acte normative, instanţe, hotărâri judecătoreşti

alin.	Alineat
c.	Complet
C.civ.	Codul civil
C.E.D.O.	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
C.p.	Codul penal
C.p.p.	Codul de procedură penală
C.pr.civ.	Codul de procedură civilă
C. S. J., s. p.	Curtea Supremă de Justiţie, secţia penală
C. Apel	Curtea de Apel
dec. civ.	decizie civilă
dec. pen.	decizie penală
I.C.C.J., s.p.	Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia penală
I.C.C.J., s.u.	Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţiile Unite
J.	Judecătorie
T.	Tribunal
T. mun. Bucureşti	Tribunalul municipiului Bucureşti

SECȚIUNEA I
TEXT TEXT TEXT TEXT TEXT

§1. Text text text text text.

1.1. Text text text text text text text text

Text text text text text text text text

SECȚIUNEA A II-A
Text text text text text

§1. Text text text text text text text text
1.1. Text text text text text text text text

Text text text text text text text text

SECȚIUNEA A III-A
Text text text text text

§1. Text text text text text text text text

1.1. Text text text text text text text text

Text text text text text text text text

CONCLUZII

Text text text

BIBLIOGRAFIE

- Ciobanu-Dordea, Aurel, „Considerații pe marginea Hotărârii Curții europene a drepturilor omului în cauza Vasilescu vs. România", *Revista Română de Drepturile Omului* (nr.16, 1998), 22-29
- Neagu, Ion, *Tratat de procedură penală* (București: C.H. Beck, 2010)
- Popescu, Andrei, *Analiza procesului penal* (București: Universul Juridic, 2006)
- Rădoi, Eugen, „Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului", *Revista Dreptul*, (nr. 2, 1991), 230-240

Legislație

- Constituția României, revizuită prin Legea nr. 429/2003 (Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758/29.10.2003), renumerotată și republicată în M.Of. nr. 767/31.10.2003
- Codul de procedură penală
- Legea nr. 123/2011 privind mica reformă, publicată în M.Of. nr. 234/23.09.2010"

REGULI MINIMALE[1]
în vederea redactării lucrării de disertație
- extras-

„I. Întinderea recomandată a lucrării de disertație: 80.000-100.000 caractere (app. 40-60 de pagini, inclusiv bibliografia şi eventualele anexe).

II. Tehnoredactarea va avea în vedere:

▪ fonturi Times New Roman, size 12, la un rând jumătate, *justified*;

▪ notele de subsol se vor redacta cu fonturi Times New Roman, size 10, la un rând;

▪ **obligatoriu**, se vor folosi semnele diacritice româneşti (**ă, â, î, ş, ţ, Ă, Â, Î, Ş, Ţ**)

✓ structura lucrării de licență: ***Secțiune şi/sau paragraf, subparagraf***

- ***exemplu***

Secțiunea I Scurt istoric *§1. Participanții* *1.1. Organele judiciare* *1.1.1. Ministerul Public* *§2. Principii* *1.1. Principiul legalității* ***(a se vedea modelul)***

▪ **Secțiunile** încep pe o **pagină nouă** şi se evită ca acestea să se finalizeze doar cu două trei rânduri pe pagină

▪ se numerotează toate paginile, chiar dacă numărul nu este printat

▪ nu vor avea un număr imprimat (dar se vor lua în calcul la numerotarea celorlalte pagini): pagina de titlu; sumarul (cuprinsul);

▪ la începutul lucrării de disertație, după secțiunea **cuprins**, se vor indica **abrevierile folosite** în lucrare (***a se vedea Modelul***)

▪ **pagina standard** a lucrării de disertație

✓A4

✓dimensiuni: 2,5 cm sus, 2,5 cm jos, 2,5 cm dreapta, 3 cm stânga (pentru a permite legarea lucrării)

✓marginea superioară de pe prima pagină a unei secțiuni importante a lucrării trebuie să fie mai mare (5 cm); acest spațiu funcționează ca un semnal

---

[1] Informațile sunt publice şi disponibile online de pe pagina de internet: http://www.univnt.ro/ro/licenta.html, cu ultima accesare la data de: 25.08.2019. Regulile de redactare sunt prezentate în extras.
S.n. Modelul la care se face referire in aceste Reguli minimale (...) este cel din prezenta Anexa 8.

vizual pentru cititor, avertizându-l că este pe cale de a intra într-o nouă etapă a discutării sau prezentării datelor.

III. Structura lucrării de disertație

- coperta;
- pagină liberă;
- pagina aferentă copertei (prima pagină);
- cuprins;
- abrevieri;
- lucrarea propriu-zisă;
- bibliografia;
- anexe.

a. **coperta** (***a se vedea Modelul***)

- denumirea universității, a facultății şi a programului universitar de studii masterale;
- textul „Lucrare de disertație";
- gradul didactic, titlul ştiințific, prenumele şi numele coordonatorului ştiințific;
- prenumele, numele masterandului;
- Bucureşti, anul elaborării lucrării de disertație.

b. **prima pagina** (aferentă copertei) (***a se vedea Modelul***)

- denumirea universității, a facultății şi a programului universitar de studii masterale;
- textul „Lucrare de disertație";
- titlul lucrării de disertație;
- gradul didactic, titlul ştiințific, prenumele şi numele coordonatorului ştiințific;
- prenumele, numele masterandului;
- Bucureşti, anul elaborării lucrării de disertație.

c. **titlurile secțiunilor** se vor scrie cu majuscule de 14, bold (îngroşat) şi centrat

d. **titlurile paragrafelor/subparagrafelor** se vor scrie cu caractere minuscule de 12, aliniate stânga

e. **listarea (printarea)** lucrării se va face pe o singură pagină

IV. Bibliografia care trebuie studiată va cuprinde, în principiu, cărți, articole de specialitate, rapoarte, tratate, cursuri universitare, monografii (lucrări în cadrul cărora se analizează o instituție teoretică sau practică distinctă). În conformitate cu principiul unei singure căutări (cititorul/ea trebuie să părăsească

o singură dată textul pentru a avea informaţii complete despre sursă) este recomandabilă o unică listă bibliografică strict alfabetică şi nu împărţirea surselor pe categorii (volume, articole de specialitate, documente etc.). La întocmirea listei, autorii vor fi trecuti în ordinea alfabetică a numelui de familie.

V. Citarea surselor bibliografice.

1. Implică respectarea strictă a metodelor de citare academică; are trei raţiuni principale:

- să dovedească parcurgerea literaturii de specialitate şi înţelegerea autorilor/elor, problemelor şi dezbaterilor relevante din domeniul, subdomeniul sau paradigma utilizată;
- să distingă cu claritate conţinutul informaţional preluat din literatura de specialitate de contribuţia originală a autorului/ei (date empirice, idei, argumente, concepte etc.)
- să ghideze cititorii interesaţi de materialele folosite (fie că e în vederea aprofundării cunoştinţelor acestora, a stimulării dialogului academic cu autorul/a lucrării sau a continuării direcţiei de cercetare a autorului/ei).

Citarea trebuie deci să fie *completă* (nu faceţi trimiteri la volume întregi fără a preciza paginile sau măcar capitolele la care vă referiţi) şi să respecte *principiul unei singure căutări*: cititorul/ea trebuie să părăsească o singură dată textul pentru a avea informaţii complete despre sursă (evitaţi formularea *op. cit.* care obligă la căutarea primei menţionări a sursei respective).

2. Fragmentele obiect de analiză trebuie să aibă o mărime rezonabilă (...)

3. Orice citat trebuie să aibă ataşat autorul/ea şi sursa din care a fost extras (...)

RECOMANDĂM UTILIZAREA ACESTUI STIL DE CITARE (în conformitate cu Chicago Manual of Style) (...)

4. Citatele trebuie să fie fidele (...)

5. Folosirea *ibidem* şi *idem*.

- Înţelesul adverbului ***„ibidem"***: *tot acolo, în acelaşi loc*;

exemplu: nota de subsol 4 Maria Popescu, *Ideologii politice*, (Bucureşti: Polirom, Bucureşti, 2005), 123; nota de subsol 5 *ibidem* (dacă este aceeaşi lucrare şi o pagină diferită, se va menţiona *ibidem*, 237)

- Înţelesul pronumelui ***„idem"***: *acelaşi, aceeaşi*;

exemplu: Marian Danescu, *Perspective juridice*, (Bucureşti: Editura Didactică, 1985), 124; *idem*, *Imagini ale ştiinţei*, (Bucureşti: Editura Academiei Române, 1994), 200.

6. Citarea în funcție de tipurile de materiale folosite (*citarea cu note de subsol pe care o recomandăm*)

▪ **Volum de autor**

Prima citare:

[99] Charles Lipson, *Reliable Partners: How Democracies Have Made a Separate Peace* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2003), 22–23.

Citare în continuare:

[99] Lipson, *Reliable Partners*, 22–23.

Bibliografie:

Lipson, Charles. *Reliable Partners: How Democracies Have Made a Separate Peace*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 2003.

▪ **Articol de jurnal academic**

Prima citare:

[99] Charles Lipson, „Why Are Some International Agreements Informal?" *International Organization* 45 (Autumn 1991): 495–538.

Citare în continuare:

[99] Lipson, „International Agreements", 495–538.

Bibliografie:

Lipson, Charles. „Why Are Some International Agreements Informal?'' *International Organization* 45 (Autumn 1991): 495–538.

▪ **Practica judiciară**

Se indică la subsol, astfel: denumirea instanței/indicarea secției (dacă este cazul)/indicarea numărului hotărârii şi a anului/lucrarea citată/pagina

Exemplu

T. mun. Bucureşti, s. a II-a pen., dec. nr. 123/2004, în „Culegere de practică judiciară în materie penală a Tribunalului Bucureşti pe anii 1994-1998", (Bucureşti: All Beck, 1999), 100.

▪ **Legislație**

Se indică la subsol, astfel: denumirea şi numărul actului normativ, numărul şi data publicației.

Exemplu

Legea nr. 127/2011 privind mica reformă, publicată în M.Of. nr. 654/14.03.2010

▪ **Cărți publicate electronic**

Philip B. Kurland şi Ralph Lerner, Editura, *The Founders' Constitution* (Chicago: University of Chicago Press, 1987), accesată în … *data* …, http://press-pubs.uchicago.edu/founders/.

(...)".

Activitate
În prezent este lector universitar doctor la Universitatea „Nicolae Titulescu" din Bucureşti şi avocat în Baroul Bucureşti. Desfăşoară activitate didactică în cadrul Universităţii „Nicolae Titulescu" din februarie 2009-prezent, discipina Drept administrativ I şi II şi alte discipline conexe.

Studii
Absolventă a Institutului de Drept şi Relaţii Internaţionale „Nicolae Titulescu" (1993-1997), a obţinut diploma de licenţă la Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Drept, şi pe cea de master în domeniul *Drept al afacerilor* la Universitatea „Nicolae Titulescu", Facultatea de Drept (2005-2006). A continuat studiile doctorale la Universitatea „Nicolae Titulescu", Facultatea de Drept (2010-2013).

Publicaţii
Autor a numeroase lucrări şi studii de specialitate: peste cinci cărţi de specialitate, de drept administrativ, peste 20 de alte activităţi de cercetare ştiinţifică/prelegeri/participări la conferinţe etc., peste 35 de articole publicate în revistele de specialitate.

ISBN: 978-606-26-1099-9
9 786062 610999